

ZBORNİK
DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNJIGA 16

REDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrazović, Ivo Rukavina, Anka Berus, Nikola Sekulić,
Milo Požuča, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrle, pot-
pukovnik, Franjo Biljan, potpukovnik, Sandor Kaufer, major,
Boško Cavić, kapetan I klase

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE
VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMİJE

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMije

i

ZBORNIK

-DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 16

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD

1956

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

— L I P A N J —

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE
VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 1 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA KUTJEVO'

ŠTAB
XVII BRIGADE N. O. V. H.
O. broj: 291/1943
dana 1. VI. 1943/10,35 sati

Izvještaj o akciji
na Kutjevo.

ŠTABU X DIVIZIJE I SLAVONSKOG KORPUSA N.O.V.H.
Položaj

I. Jedinice ove brigade imale su zadatak da postave obruč oko neprijateljskog uporišta Kutjevo.² Napad na Kutjevo je vršila XVIII Brigada na noć 27 na 29. V. 1943. Naše jedinice su stigle na svoj određeni položaj 28. V. 1943 u 23 časa. Pošto je bio velik sektor na kome su bile naše jedinice, neprijatelj je uspio da se izvuče iz tog obruča uopšte da ga naše jedinice nisu primjetile. [Na] neke grupe neprijateljske koje se odvojile i nalutale na naš obruč naši borci II i III bataljona otvorili su vatru. Neprijatelj uopšte nije odgovarao sa vatrom.

U toj akciji naši borci zarobili su i to:

1. jedan puškomitraljez
2. 12 karabina
3. 2000 metaka
4. jedan pištolj.
3. Neprijatelj je imao 14 mrtvih i 3 zarobljena.

U toj akciji mi smo imali 2 lakše ranjena i to: Marković Ilija, rod. 1912 god., selo Kričke, općina Čaglič, srez Pakrac, Srbin, seljak,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 55-1, k. 1130.

² Vidi dok. br. 2, 6, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15 dok. br. 77, 85 i 86.

došao u partizane 21. IV. 1943; Tovarić Joco, rod. 1911 u selu Skenderovci, opć. Čaglič, srez Pakrac, Srbin, seljak, došao u partizane 21. IV. 1943. Jedan od ovih ranjenih ranjen je od ustaškog metka, a drugi od aviona.

4. Naknadno umrlih od rana i gdje su sahranjeni nema.

5. Imena [onih] koji su pali smrću heroja, kao i koji su se istakli u borbi da ih treba pohvaliti također nema.

6. Akcija je izvedena po planu, veza između jedinica bila je odlična, kako sa štabovima bataljona tako i sa susjednim jedinicama.

7. U ovoj borbi naše jedinice utrošile su 250 puščanih metaka. Oružja pokvarenog kao i izgubljenog nismo imali.

8. Naročite napomene: Štab ove Brigade pozajmio je XVIII Brigadi 10 mina za teški minobacač.

9. Naš II i III bataljon ovoga puta nisu bili oprezni, a možemo reći i [da su bili] slabo aktivni. To se vidi u tome što je oko 400 do 500 bandita³ prošlo na njihov sektor da ih uopšte nisu opazili.

Prema izvještaju II i III bataljona oni su posvetili slabu pažnju na samu cestu Kutjevo—Vetovo. Veći dio svojih snaga bacili su na liniju Kutjevo—Kula. Naš I bataljon ovoga puta pokazao se odličan.

Ovaj slučaj koji se desio u Kutjevu da je banda pobjegla i stoga imamo jedno iskustvo koje vjerujemo da se takav slučaj neće više da dogodi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Ivan A. Šibi

Komandant:
Demonja I. Nikola⁴

J Iz sastava Šesnaeste ustaške bojne.

⁴ Narodni heroj poginuo u Slavonskoj Požegi rujna 1944 god. kao komandant Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 1 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE KUTJEVA, KULE, LJESKO-
VICE I DARKOVCA¹

ŠTAB XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

O. broj: 124/1943
dana 1. juna 1943

Izvještaj o vojnom radu od 20
do 31 juna² 1943.

ŠTABU IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE HRVATSKE

Položaj

I. Operacije na sektoru

U ovome desetodnevnom periodu naša brigada operisala je na sektoru Požega—Brod (sekcija: Požega—Slav. Brod). Za ovo vrijeme operisala je u sastavu divizije.

II. Akcije

U vremenu od 20. V. do 31. V. 1943 ova brigada učestvovala je u akciji na Kutjevo, Ferovac, Kulu, Ljeskovicu i Darkovac.³

U akciji na Kutjevo naša brigada bila je u zasjedi da spriječi nadiranje neprijatelja od Požege i Pleternice.

U akciji na Kulu neprijatelj je pobjegao i naše jedinice ušle su u Kulu bez borbe.

Akcija na Ljeskovicu uspjela je 100%. Neprijatelj se predao nakon par minuta borbe.⁴ Gubitaka nije bilo ni na jednoj ni na drugoj strani.

Iz Darkovca također je neprijatelj pobjegao⁵ i naše jedinice ušle su u samo mjesto bez borbe.

U svima ovim borbama zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 5 šmajsera, 2 laka bacača i 152 karabina i 20.000 metaka.

Naši gubici u svim ovim akcijama jesu: 3 mrtva i 16 ranjenih. Neprijateljski gubici jesu 23 mrtva ustaše.

Zarobljeno je 158 domobrana i 3 oficira.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14/2. k. 812.

² Vjerovatno omaška. Odnosi se na period od 20 do 31 svibnja 1943 godine.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 6, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

⁴ Vidi dok. br. 36.

⁵ U Darkovcu se nalazila njemačka mjesna zaštita (kulturbundovci — pripadnici njemačke nacionalne manjine). Vidi dok. br. 110.

Izvršili smo ekonomsku akciju na Kulu i Darkovac. Izvezeno je stoke i hrane.

Detaljni izvještaj o svim ovim akcijama podnosimo.

III. Borbenost i disciplina

Borbenost kod drugova boraca je dobra. To se pokazalo u posljednjim akcijama na Ferovcu, na zasjedi kod Kutjeva i u Ljeskovici, gdje su naši borci u savršenom redu sa mnogo poleta izvršavali svoj zadatak.

Moral i disciplina su također dobri. U brigadi se nije dogodio ni jedan slučaj neposlušnosti, niti grubog odnosa spram naroda i rukovodiocima, a to naročito dokazuje lijepo ponašanje naših boraca u Kuli, gdje su seljaci govorili da su mislili da su partizani zlikovci i da će ih poklati, zato što su oni njemačke narodnosti.

IV. Rad u jedinicama

U zadnjih 10 dana radilo se u svim našim jedinicama slijedeće:

Patrolna služba, ratna služba, gađanje aviona, stražarska služba i pješadijski egzercir. Sve ovo gore navedeno najprije je razrađeno sa nižim rukovodiocima, tako da oni mogu lakše prenijeti na borce.

Rad se kontrolisao od članova štaba svaki dan i zapaža se na drugovima borcima da to na njih uspješno djeluje.

V. Rad i zapažanja štaba

Članovi ovoga štaba zajednički su donášali odluke o radu u jedinicama i istima ukazivali punu pomoć, kako po vojnoj obuci, tako i po ostalim pitanjima.

Ovaj štab zapaža da su jedinice ove brigade prilično savladale borbu na terenu, kako borci, tako i rukovodioci. Najveću smo pažnju skrenuli tome radu. To se je zaključilo iz posljednjih borbi.

Drugovi niži rukovodioci kao i borci pokazuju sve više interesovanje za nove vojne vježbe.

Naš IV bataljon zaostaje iza ostalih bataljona po vojnom pitanju, dok je borbenost i disciplina slična ostalima. Nastojaćemo da u kratko vrijeme i taj bataljon bude ravan ostalima.

Štabovi bataljona kako su mladi i novoformirani prilično se snalaze, ali im treba još dosta pomoći, koje mi i nastojimo da im pomognemo.

Bolnička četa pri našoj brigadi još uvijek ne funkcioniše kako bi to trebalo i pored toga što ju svaki dan neko od članova štaba ove brigade obilazi. Uložićemo još više truda da i tu bolničku četu sredimo, tako da bi zbilja jednom imali pravu bolničku četvu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE
»RADE KONČAR« OD 1 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE
OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA SVETU NEDELJU¹

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE »RADE KONČAR«
HRVATSKE
Op. br. si.
1 juna 1943

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Zapovijesću naslova od 27. V. ove godine Brigada je dobila zadatak da razoruža domobransku posadu u Svetoj Nedelji,² zapali hangare, avione i jedrilice na letilištu, nadalje zapaliti dvorac u Svetoj Nedelji i općinu, evakuirati oružje, municiju i ostalu vojničku spremu te sanitetski materijal iz tamošnje zdravstvene stanice. — Ovaj zadatak Brigada je imala izvršiti u noći 28/29 ov. mjeseca.³

Za izvršenje gornjeg zadatka I Proleterski bataljon postavio je osiguranje na cesti Jaska—Samobor, gdje je osiguravao povlačenje II i III Proleterskom bataljonu koji su vršili akciju na Svetu Nedelju. — Bataljon je ostao na osiguranju tako dugo dok se II i III Proleterski bataljon nisu povukli iz akcije.—

II Proleterski bataljon postavio je osiguranje na cesti Samobor—Zdenčina—Samobor—Zagreb, Sveta Nedelja—Samobor—Sveta Nedelja—Zagreb sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja iz tih pravaca. Čim je postavljena zasjeda na cesti Sveta Nedelja—Zagreb odmah je porušen električni vod visokog napona koji sprovodi struju iz Zagreba za Samobor, tako da je Samobor cijele te noći ostao bez električnog svjetla. Za cijelo vrijeme dok je vršena akcija neprijatelj nije intervenirao ni iz jednoga pravca. Jedan vod ovoga bataljona evakuirao je sanitetski materijal i razne bolničke instrumente, zapalio arhivu općine i uhapsio formalno oficira Miljenka Lipovščaka i njegovu drugaricu.

III Proleterski bataljon stigao je u Svetu Nedelju u 24 sata. Ovaj bataljon uputio je odmah jednu patrolu koja je razoružala stražara i stražu u jačini od 12 domobrana, dok su istovremeno ostale snage

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43/3 k. 721.

² Redakcija ne posjeduje zapovijest Druge operativne zone za napad na ovo uporište. Vidi zapovijest Brigade (tom V, knj. 15, dok. br. 88).

³ Vidi dok. br. 18.

bataljona — osim jedne čete koja je opkolila neprijateljsku posadu u nekoj grabi i onemogućila mu da se razbježi — razoružala neprijatelja u barakama, šatorima i kod radionica.⁴ Poslije toga sjela je jedna patrola sa nadporučnikom domobranskim u luksuzni auto i otišli su na letilište razoružati tamošnju stražu, koja je bila jačine 20 vojnika. Akcija je tekla vrlo brzo tako da je do pola tri sata ujutro bilo evakuirano i skoro sve oružje, ostala ratna sprema, sanitetski materijal i prilična količina raznog drugog alata i materijala, te zapaljeno dva aviona marke »Fizir« F.N., oko 70 jedrilica, hangari, stražarnice, šatori, i štale gdje su bili smješteni domobranski konji i volovi. Nešto pušaka i prilična količina razne vojničke spreme izgorelo je, pošto se nije moglo u ovako kratkom vremenu evakuirati. Brigada se je iz akcije povukla na položaje Lović Prekriški, Prekrižje, Krašić i Pribić, gdje je stigla 29. V. u 18 časova.

Gubitaka nije bilo na našoj ni na neprijateljskoj strani.

Sav plijen zaplijenjen u ovoj akciji vidi se iz priloženog spiska plijenja.⁵

U ovoj akciji zarobljeno je oko 140 neprijateljskih vojnika, među njima 4 oficira.

Akcija je izvršena po planu. Marš je bio vrlo dugačak ali je unatoč toga disciplina u maršu bila na primjernoj visini. Najveći nedostatak bio je u tome što evakuacija plijena nije bila najbolje organizovana, pa radi toga dio plijena koji se je mogao evakuirati nije bio evakuiran.

Municije u ovoj akciji nije utrošeno ništa.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček

V. d. komandanta,
Milan Žeželj

⁴ Vidi dok. br. 164.

⁵ Vidi prilog 1.

SPISAK PLIJANA

43/3
161

Unvačenog u akciji na Sveta Knežju u noći 28/29.V.tek.godine.-

100 komada pušaka.-	2 komada jastuka.-
5 komada "Samajera"-	1 komad jergan
2 komada p.mitraljeza "Brno"	100 komada čobani.-
2 teška mitraljeza Švabstjez jma	15 pari cipela kramen postav-
ješa teški mitraljez "Heckler"	1jeah na avijatičare.-
10.600 komada metaka na puške i	5 paserama.-
teške mitraljeze.	2 koma kaputa.-
50 komada efektivnih bombi.-	2 komada guma vaujskih na avi-
jedan peljaka Centrala "Erickson" M.34	jeat.-
5 komada peljakin telefona.???????	2 manja rasle aparata.-
2.000 metaka teškog tolofenskog kalib.	1 mali stelni kine aparat.-
Veša keličina samitetskog metvrijala	15 pisamih strojeva aoste es-
rasin belioškin instrukcanta.-	tečmah.-
70 komada blujela.-	1 krojačka sivača mašina.-
100 komada domobranskih blusa	40.000 kuna.-
sivih i plavih.-	10 komada krznenih unifera,
20 komada domobranskih blusa sivih i	5 para krznenih unifera, ras-
plavih starih.-	tavjenih.-
105 komada sivih i letajih hlađa.-	Veša keličina bravarskog-pona-
70 pari cipela i šizama rabijskih.-	alioarskog & stolarskog alata.-
1100 metara plava na vob.-	
210 spulji bijelog koca.-	
40 spulji sivog koca.-	
2000 haraka papira kancelarijskog.-	
2.000 komada keferata.-	
55 pari rabijskog veša.-	
60 litara jeznog ulja.-	
100 kgr. svlaženke santi.-	
60 kgr. brašna pšeničnog.-	
100 kgr. medera.-	
40 komada glazarića.-	
25 komada plavti.-	

Sart tablica sloboda naredni

Polikoljevar,
Miro Jovan

V. J. Kuznetsov

Prof. Dr. Zec

Prilog 1.

S P I S A K P L I J E N A

uhvaćenog u akciji na Svetu Nedelju u noći 28/29. V. tek. godine.

100 komada pušaka	55 pari rabljenog veša
5 komada »Šmajsera«	60 litara jednog ⁶ ulja
2 komada p. mitraljeza »Brno«	100 kgr. svinjske masti
2 teška mitraljeza »Sentetjen«, jedan	80 kgr. brašna pšeničnog
teški mitraljez »Hočkis«	100 kgr. šećera
10.600 komada metaka za puške i	40 komada slamarica
teške mitraljeze	35 komada plahti
50 komada ofanzivnih bombi jedna	2 komada jastuka
poljska centrala »Erikson« M. 34	1 jorgan
5 komada poljskih telefona „ „ „	160 komada ćebadi
2.000 metara tankog telefonskog	15 pari cipela krznom posta-
kabla veća količina sanitetskog	vljenih za avijatičare
materijala i raznih bolničkih in-	6 padobrana
strumenata	2 kožna kaputa
70 komada šinjela	2 komada guma vanjskih za
100 komada domobranskih bluza	avione
sivih i plavih	2 manja radioaparata
20 komada domobranskih bluza	1 mali stolni kinoaparat
sivih i plavih starih	5 pisacih strojeva nešto ošte-
105 komada zimskih i ljetnjih hlača	ćenih
70 pari cipela i čizama rabljenih	1 krojačka šivaća mašina
1.100 metara platna za veš	40.000 kuna
210 špuli bijelog konca	10 komada krznenih uniformi
40 špuli sivog konca	3 para krznenih uniformi
3.000 araka papira kancelariskog	rastavljenih
2.000 komada koferata	Veća količina bravarskog-
	mehaničarskog alata

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček

V. d. komandanta,
Milan Žeželj

⁶ To jest: ulja za jelo

NAREĐENJE ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 1 LIP-
NJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE
ŽELJEZNIČKE PRUGE PLETERNICA—NAŠICE¹

ŠTAB XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. broj: 289/43
Dne: 1. VI. 1943 6,45 sati

Naređenje za
rušenje pruge. —

ŠTABU I, II i III BATALJONA

Na položaju

Prema situaciji u kojoj se mi sada nalazimo i djelovanju naših jedinica, vidimo da banda bježi iz uporišta oko nas, tj. u sjevero-istočnom dijelu Požeške kotline,² tako da je i uporište Ruševo napustila koje je imala naša Brigada likvidirati a u vezi [naredbe] Vrhovnog komandanta druga Tite da se poduzmu sve mjere za rušenje i uništenje komunikacija.³ U blizini naših sadanjih boravišta nalazi se željeznička pruga Našice—Požega kojom banda vrši redovno svoje saobraćaje, dovozi svoju vojsku kao i njihove potrebe — živežne namirnice. Da bi se ovo spriječilo, u tom cilju ovaj štab

N A R E Đ U J E :

Jedinice naše Brigade izvršit će rušenje pruge na sektoru od sela Latinovca prema Našicama⁴ kroz šumu u što većoj dužini. Za izvršenje ovoga zadatka pokupiti sve ljudstvo iz okolnih sela i to:

I bataljon

Mobilisat će u selu Milan Lugu što veći broj seljaka za izvršenje toga zadatka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5-5, k. 1132.

² Krajem svibnja 1943 god. poduzele su jedinice Prvog slavonskog korpusa NOV i PO Hrvatske ofanzivu čišćenja Požeške kotline. Za svega šest dana bila su oslobođena, sljedeća mjesta: Kaptol, Vetovo, Kutjevo, Ferovac Majur, Ljeskovicica, Čaglin, dok je iz Kule, Bekteža, Darkovca, Poreča i Ruševa neprijatelj pobjegao i ne sačekavši naše jedinice. Vidi dok. br. 1,2, 6, 14, 36 i 37, i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86

³ Preko radio-stanice Slobodna Jugoslavija data je naredba svim jedinicama NOV i PO Jugoslavije: da pojačaju svoja dejstva u pozadini neprijatelja u toku Pete neprijateljske ofanzive.

⁴ O rušenju ove pruge vidi dok. br. 14 i 37.

II bataljon

Mobilisat će u selu Čaglinu što veći broj seljaka za izvršenje toga zadatka.

III bataljon

Mobilisat će u selu Latinovac što veći broj seljaka za izvršenje toga zadatka. Ovaj bataljon ima zadatak da mobiliše što više seljaka još iz ovih sela: Migalovci i Ivanovci.

Odmah po primitku ovoga naređenja uputit će svaki bataljon po jednu četu na rušenje pruge a sa drugim dijelom snaga da se pristupi sakupljanju seljaka. Ukoliko se ne može da sakupi seljaka za rušenje pruge odmah izvijestiti ovaj Štab brigade.

Rušenje pruge će vršiti bataljoni na sljedećim sektorima i to: I i II bataljon će rušiti na sektoru od stanice Čaglin prema Našicama, a III bataljon će da produži dalje na svom sektoru na kome je rušio tokom jučerašnjega dana.

III bataljon neka postavi osiguranje na svojim starim položajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Ivan A. Šibi

Komandant:

Demonja I. Nikola

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 1 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA ČAGLINI

ŠTAB
XVII BRIGADE N. O. V. H.
O. broj: 292/1943
dana 1. VI. 1943

Izvještaj o akciji
na Čaglin.

ŠTABU X DIVIZIJE I SLAVONSKOG KORPUSA N. O. V. H.

Položaj

1.) Jedinice ove brigade dobile su zadatak da napadnu neprijateljsku posadu u selu Čaglinu.² Isto naređenje za akciju na Čaglin dobili smo 30. V. 1943. Naš II bataljon imao je zadatak da napadne neprijatelja u selu Čaglinu koji se nalazio na željezničkoj stanici. Naš III bataljon imao je zadatak da postavi zasjedu na pruzi Čaglin—Pleternica i na cesti Čaglin—Sl. Brod. I bataljon uopšte nije bio predviđen za istu akciju pošto je zakasnio iz sela Kutjeva a trebalo je da dođe u selo Šumanovac.

II bataljon koji je napao neprijateljsko uporište u selu Čaglinu izvršio je svoj zadatak u potpunosti.

III bataljon koji je imao da postavi zasjedu na pruzi Čaglin—Pleternica i na cesti Čaglin—Slav. Brod, također da prugu poruši i cestu prekopa — isti bataljon porušio je i srezao tt. veze na pruzi 2 i pol km i prekopao je cestu na dva mjesta.

I bataljon koji je imao zadatak da bude u rezervi kod Štaba brigade došao je poslije akcije, tj. javio se u Štab brigade 31. V. 1943 u 8 sati ujutro.

2.) U toj akciji naši borci zarobili su i to: 48 neprijateljskih vojnika
jedan puškomitraljez
46 karabina
5000 puščanih metaka
1 askericu³
14 bombi
48 vojničkih uniformi i 48 pari cipela.

¹ Original, pisan' na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 56-1, k. 1130.

² Vidi dok. br. 37.

³ Tako su ustaše nazivale automat.

Š T A B
XVII Brigade N.O.V.H.
O. Broj: 222/1943
dana 1. VI. 1943

Izveštaj o akciji na Čaglinu.

Štabu X Divizije I Slavonskog Korpusa N.O.V.H.

P o l o ž a j

1.) Jedinice ove Brigade imale su zadatak da napadnu neprijateljske položaje na Čaglinu. Na III Bataljon imao je zadatak da postavi nasjedu na pruzi Čaglin-Platernica i na cesti Čaglin-Sl.Brod. I Bataljon uopšte nije bio predviđen za istu akciju pošto se je zakasnio na selu Kutijeva a trebao je da dodje u selo Hamanovac. II Bataljon koji je napao neprijateljsko uporište u selu Čaglin izvršio je svoj zadatak u potpunosti.

III Bataljon koji ima da postavi nasjedu na pruzi Čaglin-Platernica i na cesti Čaglin-Slav.Brod također da prugu poruši i cestu prekopa. Isti bataljon porušio je i srušio tt.veza na pruzi 2 i pol km. i prekopao je cestu na dva mjesta.

I Bataljon koji je imao zadatak da bude u rezervi kod Štapa Brigade došao je poslije akcije tj. javio se u Štab Brigade 31.V. 1943 u 8 sati u jutro.

2.) U toj akciji naši borci zarobili su i to: 48 neprijateljskih

vojnika:

jedan puško mitraljez

48 br. pušaka

5000 pušanih metaka

1 aukerion

14 bombi

48 vojničkih uniformi i 48 pari cipela.

3.) U ovoj borbi neprijatelj nije imao ni žrtvih ni ranjenih. Sam odpor neprijatelj nije pružio. Ne pažnjom naših boraca ni smo imali jednog ranjenog.

Zec Mišo rođj. 1900. god. iz sela Trnava, općina Mašić, srez N. Gradiška, Srbin, seljak, došao u partizane 25. I. 1943

Petar Sargaš rođj. 1907. selo Obrovica, opć. Gudovac, srez Bjelovar, srbin, seljak, došao u partizane 10. V. 1943

Sabljić Luka rođj. 1924. selo Vel. Trešnjevica, opć. Pitomača, srez Gjurjevac, srbin, radnik, skojevac, došao u partizane 17. II. 1943

Štehović Milan rođj. 1915. selo Šaga, opć. Okučane, srez N. Gradiška, srbin, seljak, došao u partizane 2. V. 1943

4.) Nekadašnji urođak Zec Mišo rođj. 1900. Isti drugi ranjen je u selu Čaglinu.

5.) Svrhu heroja koji su pali, nije bilo. U borbi se istakla II i III Bataljona, pojedinačno nije bilo.

6.) Akcija na neprijateljsku posadu u Čaglinu izvedena je po planu. Štab Brigade kao i Štab bataljona stalno su imali pregled nad svojim jedinicama.

7.) U ovoj akciji utrošeno je 600 kom. pušanih metaka, a zarobljeno je 5000 pušanih metaka. Ovušna pokvarenog kao i izgubljenog nije bilo.

Sart fasizma-Sloboda narodu!

Polit. komesar:

Stanić M.

Komandant:

Domagala V. Kola

3.) U ovoj borbi neprijatelj nije imao ni mrtvih ni ranjenih. Sam otpor neprijatelj nije pružio. Nepažnjom naših boraca mi smo imali jednog mrtvog i 3 ranjena i to:

Zec Mišo, rođ. 1900 god., iz sela Trnava, općina Mašić, srez N. Gradiška, Srbin, seljak, došao u partizane 25.1. 1943;

Petar Sargap, rođ. 1907, selo Obrovnica, opć. Gudovac, srez Bjelovar, Srbin, seljak, došao u partizane 10. V. 1943;

Sablić Luka, rođ. 1924, selo Vel. Trešnjevica, opć. Pitomaca, srez Đurđevac, Srbin, radnik, skojevac, došao u partizane 17. II. 1943;

Šteković Milan, rođ. 1915, selo Cage, opć. Okučane, srez N. Gradiška, Srbin, seljak, došao u partizane 2. V. 1943.

4.) Naknadno umro od rane Zec Mišo, rođ. 1900. Isti drug sahranjen je u selu Čaglinu.

5.) Smrću heroja koji su pali nije bilo. U borbi se istakla II četa II bataljona, pojedinaca nije bilo.

6.) Akcija na neprijateljsku posadu u Čaglinu izvedena je po planu. Štab brigade kao i štab bataljona stalno su imali pregled nad svojim jedinicama.

7.) U ovoj akciji utrošeno je 500 kom. puščanih metaka, a zarobljeno je 5000 puščanih metaka. Oružja pokvarenog kao i izgubljenog nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Ivan A. Šibi

Komandant:

Demonja I. Nikola⁴

⁴ Narodni heroj poginuo u Slavonskoj Požegi rujna 1944 god. kao komandant Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE DIVIZIJE OD 2 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA KUTJEVO, FEROVAC MAJUR I LJESKOVICU

ŠTAB IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Broj: 45
Dana 2. VI. 1943.

Izvještaj o akciji na Kutjevo,
Kulu, Ljeskovicu i Darkovac — podnosi

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Noću 28/29. V. 1943 jedinice IV divizije vršile su napad na neprijateljsko uporište Kutjevo u kome je bilo oko 530 ustaša, XVI ustaške bojne.²

Neprijatelj je organizirao za odbranu sela pojedine čotove u neposrednoj blizini sela, gdje je izradio zaklone za mitraljeze i zaklone za strijelce u nekoliko redi.

Napad je počeo u 23 časa. kako je bilo u planu predviđeno. U napadu su učestvovalе jedinice XVIII brigade, dok su jedinice XII brigade držale zasjedu prema Požegi, Pleternici i Kuli. Uz pripomoć teškog bacača neprijatelj je sa čotova brzo stjeran u selo, gdje se je grupisao u pojedine kuće, odakle je davao otpor. Jedinice XVIII brigade, koje su prodirale u selo sa sjevera i jugoistoka, čistile su kuću po kuću sve dok se neprijatelj nije skoncentrisao sav u državnoj pastuharni, masivnoj jednokatnici, koja nije bila unaprijed podešena za odbranu. Jedinice XVIII brigade blokirale su tu zgradu u kojoj je bilo oko 400 ustaša, sa namjerom da poslije vatrene pripreme sa dva brdska topa i dva bacača izvrše juriš. Iz poznatih razloga ovo nije učinjeno. Preko dana 29. V. 1943 godine neprijatelj je držan blokiran u pastuharni. te je donijeta odluka da se u 23.15 časova napadne i likvidira. Međutim, uslijed slabo postavljene blokade sa jugozapadne strane, neprijatelj se uspio neprimjetno izvući iz zgrade i pobjeći.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19-3, k. 908.

² Opširnije o napadu na ovo mjesto vidi dok. br. 6, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

³ Do juriša nije došlo zato što je Štab Osamnaeste NO brigade vršeci pregrupaciju svojih jedinica i pripremajući ih za juriš oslabio blokadu zgrade, a to je neprijatelj iskoristio i probivši blokadu pobjegao u Slavonsku Požegu. (Podatak iz knjige: Mato Jerković, Borbe u Slavoniji za vrijeme Četvrte i Pete neprijateljske ofanzive.)

Dok su jedinice XVIII brigade vršile napad na Kutjevo, XII brigada imala je zadatak da postavi zasjede i u povoljnom momentu napadne neprijateljsko uporište Ferovac—Majur, što je i učinila.⁴ U samom uporištu bilo je oko 60 ustaša, od kojih je 22 potučeno, dok je ostali dio uspio pobjeći, iz razloga što jedinica koja je vršila napad nije imala dovoljno snaga da postavi solidnu blokadu i spriječi bjegstvo neprijatelja.

Zaplijenjeno je:

XVIII brigada: 37 ispravnih karabina
20 neispravnih karabina
1 teški mitraljez neispravan
1 puškomitraljez
10.000 metaka i ostale ratne spremne.
XII brigada: 1 teški mitraljez (švarcloze)
2 puškomitraljeza
1 šmajser
14 pušaka.

Poslije likvidacije neprijateljskog uporišta Ferovac. jedinice XII brigade, koje su držale zasjedu prema Kuli, ušle su u samo mjesto, pošto je neprijatelj iz istog pobjegao.

U Kuli dobiveno je:

15 mauzera karabina
4.000 metaka i nešto odijela. Ovo oružje i municiju dao je narod koji nije pobjegao sa bandom, dobrovoljno.

Gubici neprijatelja u Kutjevu i Ferovcu kao i na zasjedama koje su držale jedinice ove divizije iznose: 72 mrtva ustaše, koji su ostali na mjestu borbe, i nepoznat broj ranjenih.

Sopstveni gubici iznose i to:

XVIII brigada: 18 mrtvih
39 ranjenih drugova.
XII brigada: 2 mrtva i
14 ranjenih drugova.

Pali drugovi sahranjeni su na groblju u selu Mitrovcu.

Plan za akciju bio je dobro izrađen, jedinice pripremljene, ali su štabovi podbacili. Naročito se to odnosi na Štab bataljona XVIII brigade, koji je napadao sa sjevera i koji seje pokazao skroz neodlučnim, bez inicijative i uopšte nije rukovodio bataljonom. To isto se je osjetilo i kod Štaba brigade, a kao nužna posljedica toga i kod nižih rukovodilaca: komandira i vodnika.

⁴ Vidi dok. br. 2 i 42.

Za samo uspostavljanje veze između jedinica u bataljonu trebalo je nekoliko sati. Kad se je ista uspostavila, poslije toga dobro je funkcionisala. Veza između Štaba XVIII brigade i ovoga Štaba bila je redovita.

Greškom jedinica XVIII brigade došlo je do toga daje opkoljenom neprijatelju, koji je pokazivao sve znake demoralizacije, i uspjelo iz zgrade neprimjetno pobjeći. To se moglo desiti samo zbog toga što nije bila dobro vojnički postavljena blokada zgrade sa jugozapadne strane.

Akcija na Kutjevo po našem mišljenju nije uspjela.

Akcija na Ferovac je uspjela u potpunosti. Veći dio bande je pobjegao, ali to uslijed manjih snaga kojima je jedinica raspolagala na tom sektoru, te se nije mogla solidno izvršiti blokada toga uporišta.

U akciji na uporište Kutjevo izgubljene su 4 puške, dok su puške od palih i ranjenih drugova spasene. Akcija, iako nije uspjela, ipak ima svog značaja u tome jer je to prva likvidacija uporišta koje je branila dosta jaka i čisto ustaška banda. Likvidacija Kutjeva i Ferovca imala je za posljedicu bjegstvo bundaša⁵ iz Kule, ustaša iz Bekteža i bundaša iz Darkovca.

Zarobljenih nije bilo ni u Kutjevu ni u Ferovcu.

Dana 31. V. 1943 u 4 sata izvršen je napad na neprijateljsko uporište Ljeskovicu,⁶ gdje je bilo 230 domobrana sa 1 teškim mitraljezom, 4 puškomitraljeza i 2 laka bacača.

U akciji je učestvovala XII brigada. Borba koja je otpočela u tačno određeno vrijeme završila se je brzo, bez gubitaka kod nas i kod neprijatelja.

Po planu bilo je predviđeno prije likvidacija Ljeskovice, pa onda, prema situaciji, i Darkovca. To iz razloga, da domobrani iz Ljeskovice za vrijeme borbe u Darkovcu ne bi utekli, a da bi im mogli prirediti solidnu i sigurnu blokadu nismo imali dovoljno snaga na raspoloženju. Jedinice koje su imale zadatak da blokiraju Darkovac brzo su osjetile da u rovovima i bunkerima oko sela nema bande, pa su još za vrijeme borbe u Ljeskovici ušle u Darkovac. Kako su saznali od seljana koji su ostali u selu Darkovcu, banda⁷ se je iz toea sela povukla noću 30/31.V. 1943.

Akcija na Ljeskovicu uspjela je u potpunosti i zaplijenjeno je:

- 1 teški mitraljez
- 4 puškomitraljeza
- 4 šmajsera
- 2 laka bacača sa 40 mina
- 105 mauzera
- 27 manlihera i
- 20.000 metaka i ostalog ratnog materijala.

⁵ Naziv za kulturbundovce

⁶ Vidi dok. br. 2 i 36.

⁷ Vidi dok. br. 110.

23

Za samu uspostavljanje veze između jedinica u bataljonu trebalo je nekoliko sati. Kad se je ista uspostavila pošlije toga dobro je funkcionisala. Veza između Staba XVIII. brigade i ovog Staba bila je redovita.

Greškama jedinica XVIII. brigade došlo je do toga, da je opkoljenom neprijatelju, koji je pokušavao sve znake demoralizacije i uspjelo iz zgrade neprimetno pobeći. To se moglo desiti samo zbog toga što nije bila dobro vojnički postavljena blokada zgrade sa jugozapadne strane.

Akcija na Kutjevo po našem mišljenju nije uspjela.

Akcija na Perovac je uspjela u potpunosti. Veći deo bande je pobeo, ali to usled manjih snaga sa kojima je jedinica raspolagala na tom sektoru, te se nije moglo solidno izvršiti blokada toga uporišta.

U akciji na uporište Kutjevo izgubljene su 4 puške, dok su puške od palih i ranjenih drugova spašene. Akcija, iako nije uspjela, ipak ima svog značaja u tome jer je to prva likvidacija uporišta koga je branila dosta jaka i čisto ustaska banda. Likvidacija Kutjeva i Perovca imala je za posledicu begstvo bandaka iz Kule, ustasa iz Bekteža i bandaka iz Darkovca.

Zerobljenih nije bilo ni u Kutjevu ni u Perovcu.

Dana 31.V.1943. u 4 sata izvršen je napad na neprijateljsko uporište Ljeskovicu, gdje je bilo 250 domobrana sa 1 teškim mitraljezom, 4 puškomitraljezima i 2 lake bacača.

U akciji je učestvovala XII. brigada. Borbe koje je otpočela u tačno određeno vrijeme završile se je brzo, bez gubitaka kod nas i kod neprijatelja.

Prema planu bilo je predviđeno prije likvidacije Ljeskovice, pa onda prema situaciji, i Darkovca. To iz razloga, da domobrani iz Ljeskovice za vreme borbe u Darkovcu nebi utekli, a da bi im mogli prirediti solidnu i sigurnu blokadu ni mi imali dovoljno snaga na raspoloženju. Jedinice koje su imale zadatak da blokiraju Darkovac orao su osetiti, da u rovovima i bunkerima oko sela nema bande, pa su još za vreme borbe u Ljeskovici ušle u Darkovac. Kako su saznali od seljana koji su ostali u selu Darkovcu banda se je iz toga sela povukla noću 30/31.V.1943.

Akcija na Ljeskovicu uspjela je u potpunosti i zaplenjeno je:

- 1. teški mitraljez,
- 4 puškomitraljeza,
- 4 šmajsersa
- 2 lake bacača sa 60 mina
- 105 mitazera,
- 27 manihera i
- 20.000 metaka i ostalog ratnog materijala.

Zerobljeno je:

153 domobrana i 3 oficira, koji su svedeni i pušteni kodama poslije održanog mitinga. Od zerobljenih ostao je jedan u našim redovima. U Darkovcu nije dobiveno ni ručije ni vojničke spreme već je akcija čisto ekonomskog karaktera.

Brza likvidacija Ljeskovice i Kule se pripisati blizini neprijatelja iz Darkovca. Domobrani naime, saznajući, da je banda iz Darkovca pobešla, a njima da je naredjeno da drže postavu, složili su se u tome, da neće davati jakog otpora u slučaju da budu napadnuti. Svakako ima zasluga za brzu likvidaciju ovog uporišta i I. bataljon XII. brigade, koji su borci i rukovodioci odlučno i sa puno pošteta prišli likvidaciji uporišta, koje bi i bez odluke domobrana moralo brzo pasti.

U ovim akcijama naše jedinice zaplenile su ukupno:

- 2 teška mitraljeza (1 i neispravan)
- 7 puškomitraljeza
- 2 lake bacača
- 4 šmajsersa
- 195 karabina ispravna
- 20 neispravnih karabina
- 30.000 metaka
- 40 mina za laki mitraci i mnogo ostale ratne spreme.

Zerobljeno:

- 3 oficira
- 153 domobrana.

Politkomesari:

el. d. t. k.

Part. sekretar - Glasovci narodu i

Komandant:

2 VI 43

Zarobljeno je:

158 domobrana i 3 oficira, koji su svučeni i pušteni kućama poslije održanog mitinga. Od zarobljenih ostao je jedan u našim redovima.

U Darkovcu nije dobiveno ni oružja ni vojničke spremne, već je akcija čisto ekonomskog karaktera.

Brza likvidacija Ljeskovice može se pripisati bijegu neprijatelja iz Darkovca. Domobrani naime, saznajući da je banda iz Darkovca pobjegla, a njima da je naređeno da drže postave, složili su se u tome da neće davati jakog otpora u slučaju da budu napadnuti. Svakako ima zasluga za brzu likvidaciju ovog uporišta i I bataljon XII brigade, čiji su borci i rukovodioci odlučno i sa puno poleta prišli likvidaciji uporišta, koje bi i bez odluke domobrana moralo brzo pasti.

U ovim akcijama naše jedinice zaplijenile su ukupno:

- 2 teška mitraljeza (i 1 neispravan)
- 7 puškomitraljeza
- 2 laka bacača
- 4 šmajsera
- 194 karabina ispravna
- 20 neispravnih karabina
- 30.000 metaka
- 40 mina za laki minobacač i mnogo ostale ratne spremne

Zarobljeno:

- 3 oficira
- 153 domobrana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

si. odsutan

Komandant:

Milan Stanivuković

(M. P.)⁸

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE OD 2 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O BORBI KOD SELA ČOSINCAI

ŠTAB rv DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: Službeno
Dana 2 juna 1943 u 22 h

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Od Štaba XII brigade primili smo slijedeći izvještaj o ishodu današnje borbe.²

Jedna četa II bataljona bila je u zasjedi na cesti prema Pleternici. Oko 3 sata došla je »trakalica«³ koja je bacila na teškomitraljesko gnijezdo 10 bombi. Pod zaštitom aviona privlačila se banda u jačini od oko 300 ustaša u neposrednu blizinu naših položaja. Četa je primila borbu i uz pripomoć ostalih jedinica II bataljona i jedinica I bataljona banda je otjerana u pravcu Pleternice.

Od bombardovanja uništen je u potpunosti jedan teški mitraljez i jedan puškomitraljez. Od avionskih bombi ima 7 mrtvih i 1 ranjen, a od pušcanih metaka 5 mrtvih i 2 ranjena. Svega ukupno 12 mrtvih i 3 ranjena. Oko mitraljeskog gnijezda ima 5 neeksplodiranih bombi. Jedinice II bataljona izašle su na položaj iznad sela Čosinca.

Rezultat bombardovanja koje je vršilo 6 bombardera još ne znamo jer to je bilo u vremenu od 18 — 19 časova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Inkret⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20-3. k. 908.

² Vidi dok. br. 36.

³ Podrugljiv naziv za avion »Brege«.

⁴ Franc

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV
I PO HRVATSKE OD 2 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JE-
DINICAMA ZA NAPAD NA NAŠICE*

ŠTAB
I SLAVONSKOG KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 38/43
Dana 2. VI. 1943./19,30 sati

Predmet: Zapoved za napad na nepri-
jateljsko uporište Našice.

Štabu IV divizije
Štabu X divizije
Štabu minobacačkog divizionu
Komandi baterije

Na položaju

U vezi s posljednjim naređenjem Vrhovnog komandanta Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, upućenim posebno slavonskim partizanima: da što žešće udaraju na pruge i neprijateljska uporišta,² ovaj štab odlučio je da se napadne i likvidira neprijateljsko uporište Našice.³

U Našicama nalazi se prema posljednjim podacima 3 satnije domobrana,⁴ oko 50 žandara, te 85 domobrana železničke bojne i 25 bundaša. Naoružanje sa: 17 puškomitraljeza i 3 teška mitraljeza, 11 ručnih mitraljeza, ostali imaju karabine sa po 150 metaka. Nalaze se u sledećim zgradama:

Pejačevića dvorac, samostan. Sokolski dom, ustaški logor, žandarmerija i u još nekoliko privatnih zgrada naznačenih na skici dotičnog mesta.

Ustaška satnija⁵ je otišla iz Našica, a moral domobrana i bundaša je vrlo nizak, a kod žandara dobar.

U cilju likvidacije uporišta, Štab I slavonskog korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26-1 /I, k. 470.

² Vidi primjedb. br. 3 uz dok. br. 4.

³ Vidi dok. br. 13, 15, 27, 34, 35, 36 i 37.

⁴ Iz sastava Drugog domobranskog zbora. Vidi dok. br. 121.

⁵ Iz sastava Petnaeste ustaške bojne. Vidi dok. br. 132.

Z A P O V E D A :

(sekcije Brod i D. Miholjac 1:100.000)

1.) Štab IV divizije: •

a) XII brigada, bez jednog bataljona, ima zadatak da upadne i likvidira neprijateljsko uporište Našice.

Za pojačanje dodaju se toj brigadi brdska baterija, top »PITO«, te 4 teška minobacača (računajući u taj broj i bacače te brigade).

Glavni pravac nadiranja treba da bude od Markovca ka centru grada: I kolonom nastupa između cesta Našice—Osijek i Našice—Podgorač ka centru sa zadatkom da odcepi Pejačevićev dvorac od žandarmerije i ustaškog logora. II kolonom nastupa istim pravcem ka centru, odakle skreće ka severu sa zadatkom da odcepi Sokolski dom i bunkere na severnom delu Našica od ostalih uporišta. III kolonom treba odseći samostan od ostalih uporišta, napadajući od strane općine i škole, služeći se istima kao zaklonom.

b) Preostali bataljon postavlja zasjedu prema Đurđenovcu. Manjim delom tog bataljona fingirati napad na Đurđenovac iz Golubovca (šuma). Ovo je najvažnija zasjeda.

c) XVIII brigada postavlja zasjedu prema Čačincima na pruzi Đurđenovac—Čačinci i cesti Feričanci—Čačinci. Postaviti dvostruku zasedu: I-vu na mestu gde se seku pruga Đurđenovac—Čačinci sa cestom Feričanci—Moslavina i kod samih Feričanaca; II-gu isturiti što više prema Čačincima, kod sela D. Međe, i na križanju cesta kod Orahovice.

2.) Štab X divizije:

a) XXI brigada napadne i likvidirati malo neprijateljsko uporište D. Motičina, u kom se nalazi 80 — 100 naoružanih civila sa 3 puško-mitraljeza. Osim toga postaviće jednim bataljonom zasedu na pruzi i cesti Požega—Našice. Nakon likvidacije D. Motičine, pojačaće XXI brigada jednim bataljonom zasede XVIII brigade, a dva bataljona držaće blizu Našica u rezervi za eventualne potrebe.

b) XVII brigada postaviće zasedu na pruzi i cesti Našice—D. Miholjac i Našice—Osijek i Našice—Podgorač.

3.) Štab minobacačkog diviziona rasporediće teške minobacače, tako da XII brigada ima za napad najmanje četiri, a XXI-va barem jedan teški minobacač, a ostale rasporediti tako da svaka zaseda dobije po jedan bacač.

U saglasnosti sa Štabom IV divizije, odnosno XII brigade, rasporediće drug komandant minobacačkog diviziona⁶ plan, ukoliko se isti odnosi na saradnju teških minobacača i jurišnih jedinica.

⁶ Franjo Kofler

4.) Štab baterije raspoređuje svoje topove u XII brigadu, te u saglasnosti sa Štabom IV divizije, odnosno XII brigade, razrađuje plan za napad ukoliko se isti odnosi na učestvovanje baterije u napadu.

5.) Pionirski vodovi i diverzantske grupe treba da razore što veći dio pruge, t. t. veza, mostova i cesta i da rade sve dok eventualnom vatrom ne budu prisiljeni na povlačenje.

6.) Štab korpusa biće u G. Motičini.

Štab IV divizije sa svojom rezervom biće u Starom Tajnovcu.

Štab X divizije biće sa svojom rezervom u selu Makloševac.

Mesto štaba minobacačkog diviziona i baterije odrediće IV divizija.⁷

7.) Veza između Štaba korpusa i štabova divizija održavaće se radiostanicama i u potrebnim slučajevima kuririma. Štabovi pojedinih jedinica treba takođe da podnesu uvek izveštaje i najbližem višem štabu.

8.) Početak napada biće 4 juna 1943 u 3 sata ujutro.

9.) Znaci raspoznavanja za dan 4 juna o. g.:

Poziv: Pušku u horizontalnom položaju izdići s obe ruke iznad glave. Pređašnje naređenje za bela platna ostaje na snazi.

Odziv: Kapom u levoj ruci kružno mahati ispred sebe.

Za noć 4. na 5. juna: juriš — partizanski.

10.) Povlačenje će se izvršiti po naređenju (usmenom ili pismenom) ovog štaba.

Radi povećanja sigurnosti ispaliće ovaj štab kao znak za povlačenje istovremeno dve bele, a zatim opet dve crvene rakete.

Pravac povlačenja:

IV divizija oko Dobre Vode iznad Kutjeva;

X divizija: Lončarski Vis (491) iznad Gradišta.

11.) Centar za evakuaciju ranjenika biće Lončarski Vis, odakle će sanitetski referent Korpusa⁸ dalje otpremiti ranjenike za bolnice. Za osiguranje centra daće X divizija jedan kompletan vod.

12.) Centar za evakuaciju plena biće Dobra Voda.

13.) Intendanti, ekonomi i politički komesari staraće se da im vojska ne gladuje na položajima. Nahraniti vojsku za vreme borbe vredi više za gladne borce nego svaka druga politička priprema.

Napomena: Štabovi divizija izmeniće međusobno svoje zapovedi za napad, a ovom štabu dostaviće svaki štab divizije po 1 primerak.

⁷ i Vidi dok. br. 13.

⁸ Anđelko Kućišec

Štab minobacačkog divizionu i baterije podnosiće takođe ovom štabu preko Štaba IV divizije izveštaje za vreme borbe, a po završetku borbe podneće detaljan izveštaj. To će u buduće uvek praktikovati.

Prilog:

skica Našica za IV diviziju,

skica D. Motičine za X diviziju.

Primljene skice treba trajno čuvati ili ih vratiti ovome štabu na pohranu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:

Petar Drapšin⁹

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE OD 2 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA DEBELO BRDO I O STANJU NA PODRUČJU GOSPIČAI

ŠTAB
VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
2 juna 1943 g. u 11.30 h.
Broj 207

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Noćas u 12 h. vršila su dva bataljona napad na Debelo Brdo.² Napad nije uspio zbog neprohodnog terena i uporne odbrane. Imali smo jednog mrtvog i 5 ranjenih.

Istovremeno vršen je demonstrativni napad na padevinu kote 626 iznad Rizvanuše.

Neprijatelj sa jednom bojnomo drži položaje iznad Novog,³ Oštru i Debelo Brdo. Bojna je iz Gospića. Zatim drži kotu 626 iznad Rizvanuše, k. 642, -739, 750, 938, 800, kotu Paljež 772 i dalje prema Oštarijama.⁴ Te položaje drže dvije bojne. Sem toga drže i Jadovno. Oštari-

⁹ Narodni heroj. Poginuo nesretnim slučajem 1945 godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44/1-4, k. 419.

² Vidi dok. br. 23.

³ Lički Novi

⁴ Baške Oštarije

rije drže Talijani. U Trnavcu nema neprijateljskih snaga, u Brušanima su male neprijateljske snage. Uglavnom najjače neprijateljske snage koncentrisane su iznad Brušana i Rizvanuše.⁵

Po izvještaju štabova brigada neprijateljske snage koje drže položaje duž ceste su vrlo borbene i odabrane.

Mišljenja smo da bi trebalo naše snage pojačati da bi mogli očistiti cestu.

Koncentrisati ćemo sve snage u Smiljanu koje imamo na raspolaganju, sem jednog bataljona koji ćemo ostaviti prema Budačkom mostu i vršiti pritisak prema Jadovnom i Brušanima u cilju presijecanja ceste.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Žigić

Komandant:

Đ.6 Jovanić

(M. P.)⁷

⁵ Vidi dok. br. 111.

⁶ Đoko

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

PREGLED SREDSTAVA ZA VEZU U JEDINICAMA ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 2 LIPNJA 1943 GODINE¹

3. 6. 43²

P R E G L E D

spreme za vezu kojom su opremljene jedinice sa vezu VI Divizije. —

Redni broj	Koja jedinica, odnosno četa za vezu	— j Telefona	— Telefonskih centrala	Telef. kabela	Pari sign, barjačica	Signalnih pištolja	Ostalih signalnih sredstava: fenjera i.t.d.	Signalnih metaka	Primedba
1	<i>I Brigada</i> (četa za vezu)	5		8. km.	9	3		22	
2	<i>II Brigada</i> (četa za vezu)	6	2	10 km.	7	3		45	
3	<i>III Brigada</i> (četa za vezu)	8	1	11 km.	5	2	5 džepnih lampi	10	
4	Tel. vod pri Štabu divizije	2	1	3 km.		1		10	Isti rasp. sa 5 bicikla za kurire.

2. VI. 1943 god.

Referent za vezu
(M. P.)¹ Živko R. Vukmanović

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/13, k. 796.

² Datum prijema pregleda u štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske

i Okrugli pečat: Štab Šeste divizije NOV i PO Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA
OD 2 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 24 DO 30 SVIBNJAI

ŠTAB ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
N. O. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE
Broj: 5
Dne 2 juna 1943 g.

Operativni izvještaj.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Naš I bataljon nalazio se na sektoru Žumberka, te vršio uglavnom osiguranja i davao patrole, prigodom kojih je dolazilo do okršaja s ustašama.

II bataljon nalazio se na sektoru Pokupja, gdje je razoružao neke neprijateljske posade i vršio mobilizaciju.

23. V. I bataljon nalazio se sa svojim jedinicama na Oštrcu, Drašći Vrh i Plešivici i davao patrole. Jedan vod konfiscirao je žito u mlinu u Draganićima, a 2. četa uhapsila je u Drašći Vrh neke narodne izdajice i konfiscirala njihovu imovinu.
Jedna četa II bataljona krenula je prema Velikoj Gorici i razoružala posadu na stanici Odra. Zarobljeno je 19 domobrana s ratnom spremom, a zaplijenjeno 19 karabina sa 650 metaka. Utrošeno 10 metaka.
24. V. I bataljon nalazio se s 1. četom u Brezovici, 2. četom u Pećnu i Stićima, a 3. četom u Tupčini.
II bataljon se odmarao u Lučelnici i prikupljao podatke o neprijateljskim posadama.
25. V. I bataljon se nalazio na istom položaju kao dan ranije, upućivao patrole, te imao vojno izučavanje i zanimanje. II bataljon imao je pokret prema Lekeniku i stigao u selo Zebinac.
26. V. I bataljon se prebacio na sektor Pećno—Višoševići sa zadatkom da tuče neprijatelja prilikom njegovog izlaska iz garnizona. U selu Višnjevcu uhapšeno je šest ljudi, koji su dopraćeni u Štab odredā, a po tome pušteni.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 1604.

- II bataljon razoružao je neprijateljsku posadu u Lekeniku. Zarobljen je 91 domobran (55 pravoslavaca radne bojne i 36 Hrvata stražara), a zaplijenjeno: 34 puške sa 4.500 metaka. Sam napad je slabo izveden, a borbenost nije došla do izražaja, što srećom nije niti bilo potrebno. Uništen uređaj na pošti.
27. V. I bataljon je bio na istom položaju kao dan ranije, te konfiscirao s jednim vodom u Draganićima 20 vagona žita. II bataljon se zadržao na terenu oko Siska.
28. V. Čete I bataljona bile su na položaju: Višoševići—Stići—Brezovac, te je došlo do borbe s ustašama, koji su u nekoliko kolona kretali prema položajima I bataljona. Uslijed pritiska nadmoćnijeg neprijatelja, napustio je bataljon Višoševiče, gdje se nalazila jedna četa, te zauzeo položaj na kotama nad Stićem. Neprijatelj je ušao u Višoševiče i Stiče, ali se nije zadržavao nego odmah povukao. Nakon toga bataljon je zauzeo ranije položaje. Za vrijeme borbe dezertirao je Govljak Andrija, partizan 3. čete, rodom iz sela Đakova. Borba je trajala od 8 do 14 sati. Ubijena su dva ustaše, od kojih jedan rojnik. Broj ranjenih ustaša nije poznat, a vjerojatno nije velik, pošto su borci I bataljona redovno prerano odgovarali vatrom na ustašku vatru.
- II bataljon zadržao se na terenu oko Siska, te krenuo na teren oko Velike Gorice.
29. V. Pošto je neprijatelj ponovno počeo nastupati prema položajima I bataljona, bataljon je zauzeo pogodnije položaje iznad Stića, ali neprijatelj nije dalje kretao, nego se povukao. Jedan vod upućen je da uspostavi vezu s III bataljonom XIII P.U.B.² na Plešivici, te mu je ostavljena veza u Višoševićima, a ostali dijelovi bataljona zauzeli su položaje iznad Gračaca i Kostanjevca. te davali potrebne patrole.
30. V. Dvije čete I bataljona nalazile su se na sektoru Željezno i davale patrole u pravcu Gornje Vasi, a jedna četa s pionirskim vodom nalazila se u Sopotama, od kuda su davali patrole prema Tomaševcima i na Pleš.
31. V. 3. četa I bataljona krenula je u Drage, da odprati hranu za bolnicu, a ostale jedinice tog bataljona držale su položaj na sektoru Željeznog i Sopota, te davale patrole u pravcu neprijatelja.
- U I bataljonu rasformiran je pionirski vod i formiran omladinski vod, u koji su ušli svi drugovi koji nisu služili vojsku, a nisu dugo vremena u partizanima.

² Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«

Minerska grupa: sastoji se od 8 drugova, a u toku mjeseca maja izvršili su na terenu Pokupja i na pruzi Zagreb—Sisak sljedeće akcije:

1. V izvršena je akcija na vlak Turopolje—Peščenica, koji je prevezio ratni materijal. Onesposobljena je lokomotiva i nekoliko vagona, a saobraćaj prekinut 11 sati.
4. V zaplijenjeno je u općini Čiče: 1 pisaća mašina, 2.500 araka papira, 4.500 koverata, 1 ciklostil sa jednom tubom boje, 1 ispravan stolni telefon, 15.000 kuna, 1 pištolj i 1 lovačka puška.
5. V skinuto nekoliko domobrana.
6. V razoružali neke domobrane i civile; dobiveno: 1 karabin sa 40 metaka, 1 pištolj, 2 bombe, 1 flobert i 1 trocijevna lovačka puška s dosta municije.
8. V postavljena zasjeda pljačkaškoj bandi koja je pljačkala na tom terenu, ali nije naišla.
9. V praćene su živežne namirnice za Zagreb od K.K. Vel. Gorica.³
12. V prebaćene su namirnice preko Save.
- 13—19. V povukli se u šumu, radi dobivenih vijesti o ofanzivi.
20. V od šustera koji radi za neprijateljsku vojsku zaplijenili nešto šusterskog materijala.
21. V bili u šumi, jer je trajala neprijateljska ofanziva.⁴
22. V oplijenili općinu Vukovina, zaplijenili: 21.250 tabaka pisaćeg papira, 1.700 indiga, 1 ispravan ciklostil sa priborom, 1 pisaću mašinu, 13 vrpce, 120 olovaka, 4 kutije pečata, 1 ispravan stolni telefon, 1 karabin s 2 opasača i nekoliko pari odijela, te 12.000 kuna.
23. V akcija na vlak sa ratnim materijalom Turopolje—Peščenica. Onesposobljena i uništena lokomotiva, službena kola, 3 vagona s ratnim materijalom, te vlak izbačen iz tračnica. Kako se saznaje imade 3 mrtva i nekoliko ranjenih. U vlaku je bila njemačka vojska. Prekid saobraćaja 10 sati.
25. V razoružali lugare te dobili: 5 lovačkih pušaka sa municijom i ostale spremne.
28. V spremili akciju na vlak V. Gorica, ali nije naišao.
29. V akcija na vlak Vel. Gorica—Odra. Naišao je kontrolni vlak sa 2 nezakopčana vagona natovarena šljunkom. Jedan vagon je uništen, drugi oštećen i lokomotiva. Saobraćaj prekinut 8 sati.

³ Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za kotar Velika Gorica.

⁴ Vidi dok. br. 115.

30. V

krenuli na put za Žumberak.

Sprema zarobljena nalazi se većim dijelom kod terenskih radnika u Horvatima, koji će ju dopremiti u ovaj odred, a sitnije stvari je grupa⁵ predala ovome odred. Grupa je dosta dobra, samo je kvare dvojica drugova, koji će biti smijenjeni uslijed nediscipline i nedoličnog ponašanja prema civilima na terenu.

Naš I bataljon nalazi se sada s 1. četom u Sloveniji, koja je pratila hranu, jednom četom na Plešu i jednom kod Željeznog, koja je dala jedan vod prema Noršić Selu. II bataljon se nalazi na terenu Pokupja i pozvan je u sastav odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: si. odsutan.

Komandant:

Boris Balaš

⁵ Riječ je o Udarnoj grupi Pokupja. Vidi tom V knj. 17. izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Glavnom štabu Hrvatske od 18 srpnja 1943 godine.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 2 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA KUTJEVO, FEROVAC I KULU¹

ŠTAB XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 119/1943
dana 2 juna 1943

Izvještaj o akciji na neprijateljsko
uporište Ferovac—Kutjevo
i Kulu dostavlja

ŠTABU IV DIVIZIJE NARODNO-OSLOBODILAČKE
VOJSKE HRVATSKE

Položaj

Prema naređenju² Štaba IV Divizije Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske od 26. V. 1943. broj 32/1943, jedinice naše brigade imale su zadatak postaviti vanjsku zasjedu na liniji položaja kote 269 u pravcu ceste Bektež—Kula, sjeverno od Kule, od kote 163 preko Kutjevačke Rijeke i istočno i zapadno od kote 180.

Zadatak naših jedinica bio je da ne dozvole ni pod koju cijenu prodor neprijatelja iz vana prema Kijevu.-'

I bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na liniji kote 269 u pravcu ceste Bektež—Kula, sa zadatkom da kontroliše cestu Našice—Bektež.

II bataljon

Jedna četa ovog bataljona imala je zadatak da fingira napad na Požegu. Ostale dvije čete bile su u brigadnoj rezervi.

IV bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na liniji sjeverno od kote 163 preko Kutjevačke Rijeke, sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja od Kule prema Kutjevu.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 15/2, k. 892.

² Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 86.

³ Opširnije o napadu na ovo uporište vidi dok. br. 4, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

III bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu prema uporištu Ferovac, istočno i zapadno od kote 180, sa zadatkom da likvidira neprijateljsko uporište Ferovac i da spriječi neprijateljsko nadiranje iz vana prema Kutjevu.

Pionirski vod

Imao je zadatak da prekopava ceste.

Naš I bataljon nije imao borbe na svojim položajima, pošto neprijatelj nije nadirao u pravcu njih.

II bataljon je uputio jednu četu u pomoć našem III bataljonu da se što prije likvidira neprijateljsko uporište Ferovac. Ova je četa zaplijenila: 6 karabina i 2.000 metaka i ubila 4 ustaše.

Gubitci te čete su: 1 mrtav i 7 ranjenih drugova.

Četa koja je bila u rezervi kod Štaba brigade, prilikom bjegstva neprijatelja iz Kutjeva ubila je 3 ustaše i zarobila 9 karabina. Gubitaka ta četa nije imala.

Četa koja je imala zadatak da fingira napad na Požegu: Tačno su na određeno vrijeme fingirali napad bacivši na Požegu 7 mina i obasuli ju pušcanom i mitraljeskom vatrom.

Po pričanju zarobljenog domobrana iz Ljeskovice koji se tada nalazio u Požegi, tamo je vladala strašna panika dok su mine padale na stan kulturbundovaca (komandu).

III bataljon nakon 4 sata žestoke borbe sa ustašama uspio je da likvidira neprijateljsko uporište Ferovac.

U borbi je zarobljeno: 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 7 karabina i 1.800 metaka.

Ubijeno je 18 ustaša, a gubitci toga bataljona su: 1 mrtav i 7 ranjenih drugova.

Ovaj bataljon druge borbe nije imao, pošto neprijatelj nije nadirao preko njihovih položaja u pravcu Kutjeva.

IV bataljon na svojim položajima primio je borbu sa neprijateljem koji je bježao iz Kutjeva. Borba je bila kratka — oko 30 minuta. Ubijeno je 5 ustaša, dok su se ostali razbjegli.

Zarobljeno: 2 mauzera. 1 šmajser i 1.000 metaka.

Vlastiti gubitci toga bataljona: 4 ranjena druga.

Pionirski vod prekopao je cestu Požega—Ferovac i Pleternica—Ferovac na dva mjesta i porušio na cestu nekoliko drveta koja su se uz nju nalazila.

U ovoj borbi kod Kutjeva—Ferovac naše jedinice zaplijenile su: 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 24 karabina, 1 šmajser, 4.800 metaka.

Potrošeno je: 2.500 metaka.

Ubijeno je 30 ustaša, a na našoj strani poginula 2 druga i 18 ranjenih.

Poginuli drugovi sahranjeni su u selu Tominovci, a ranjeni upućeni u naše bolnice.

Štabovi bataljona svi su zadovoljili.

Borci i rukovodioci naše brigade dobro su se snašli.

Gubitaka u oružju nismo imali.

Napomena

Prilikom ulaska naših jedinica u Kulu, iz koje je neprijatelj pobjegao, zaplijenjeno je: 15 karabina, 5.000 metaka i dosta životnih namirnica, o čemu je podnesen izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

V. 43.

BR. 13

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 3 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA NAŠICE'

ŠTAB
IV DIVIZIJE
I SLAVONSKOG KORPUSA
NOV
HRVATSKE

O. broj: 46/1943.

Dana 3 juna 1943 u 3 sata

Naređenje za napad
na uporište Našice.

Štabu XII brigade N.O.V. Hrvatske
Štabu XVIII brigade N.O.V. Hrvatske
K-diru baterije brdskih topova²
Štabu X divizije N.O.V. Hrvatske

Štab I slavonskog korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske, pod brojem 38/1943, zapoviješću svojom predvidio je likvidaciju neprijateljskog uporišta Našice.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34/2, k. 907.

² Gajo Ivanković

³ Vidi dok. br. 8.

U neprijateljskom uporištu Našice nalaze se po prikupljenim podacima 3 satnije domobrana, oko 50 žandara, 85 domobrana željezničke bojne. 25 bundaša. Naoružanje: 3 teška mitraljeza, 17 puško-mitraljeza, 11 ručnih mitraljeza i na borce po 150 metaka.

Neprijatelj se zadržava u Pejačevićevom dvorcu, samostanu, sokolskom domu, ustaškom logoru, žandarmeriji.

U cilju likvidacije pomenutog uporišta

N A R E Đ U J E S E

(sekcija Sl. Brod i D. Miholjac 1:100.000).

1. XII brigadi:

a) Bataljon a.⁴ napada od pravca Markovca između ceste Našice—Osijek—Podgorač u pravcu centra, sa zadatkom da likvidira žandarmeriju, ustaški logor. Pejačevićev dvorac i bunkere jugoistočno od Kotarske oblasti. Zadatak jedinica je likvidacija pomenutih objekata, no prvenstveno pomenute objekte razdvojiti — odcijepiti jedne od drugih i ne dozvoliti prelaz bande iz jednog objekta u drugi radi pružanja pomoći. Likvidaciji objekata pristupiti jednovremeno snažnim naletom, sa prethodno jakom vatrenom pripremom, ukoliko se ne uspije svaki objekat zasebno likvidirati, pa po likvidaciji jednoga preći na drugi, a za vrijeme likvidacije jednoga druge držati u čvrstoj blokadi i to rasporedom automatskih oruđa, zatvaranjem svih mogućih izlaza i pokušaja bjegstva iz blokiranog objekta.

Ova napomena, t.j. uput za likvidaciju pojedinih objekata važi i za ostale jedinice pod b. i c. Pored likvidacije pomenutih objekata likvidirati posadu u Kotarskoj oblasti ukoliko se nalazi u njemačkom Hajmu.-

b) Bataljon b.⁶ nastupa pravcem: šumska pruga koja presijeca krakove ceste Našice—Požega—Čačinci iznad škole i općine i ima zadatak likvidirati sokolski dom, centralu i bunkere lijevo i desno od pomenutih objekata, kao i odcijepiti pomenute objekte od ostalih.

c) Bataljon c.⁷ ima zadatak likvidirati samostan, jednom grupom školu i općinu i bunkere ispod samostana. Nastupanje: pravac bataljona b). po prelazu ceste Našice—Čačinci savija u desno i iza škole i općine napada samostan. Glavni zadatak je ove jedinice spriječiti ulazak neprijatelja u pomenuti objekat, jer banda, po prikupljenim podacima, u slučaju povlačenja namjerava i ima zadatak u objektu se prikupiti i iz istoga se za vrijeme borbe snabdijevati oružjem, municijom i ratnim materijalom pošto je tu skladište. Ni pod koju cijenu

⁴ Četvrti bataljon

⁵ Zgrada kulturbunda (njemačke nacionalne manjine)

⁶ Drugi bataljon

⁷ Treći bataljon

ne dozvoliti da ovo padne u ruke neprijatelju već, po jedanput našem zauzimanju, prije ga spaliti negoli dozvoliti da se banda njime koristi, no prethodno pokušati i poduzeti sve da se sav ratni plijen evakuise.

d) Bataljon d.⁸ postaviće zasjedu prema Đurđenovcu ispod posljednjih kuća Ličkog Novog Sela: ukoliko se ništa ne nalazi u samom selu, to onda učiniti ispred njega, na pruži. Jednom desetinom sa lakim bacačem iz šume Golubovac, pa i bliže, fingirati napad na isto uporište u isti čas kad i otpočne napad na Našice.

2. XVIII brigadi:

a) Bataljon a.⁹ postavlja zasjedu na pruži Đurđenovac—Čačinci, sa jednim bataljonom na mjestu gdje je put koji vodi od Orahovice za Zdenice a presijeca prugu, a s jednom četom bataljona b.¹⁰ postavlja zasjedu na putu Feričanci—Čačinci, na kraju sela prema Orahovici.

b) Bataljon b. sa jednom četom postavlja zasjedu na cesti gdje ista presijeca Gutmanovu prugu, a vodi od Orahovice za Čačince — kota 148.

c) Bataljon c.¹¹ postavlja zasjedu na pruži gdje cesta Feričanci—Bankovci presijeca prugu. Jednom četom bataljona b. postavlja zasjedu na cesti Feričanci—Orahovica, dok treću četvu toga bataljona za brigadnu i divizijsku rezervu podijeliti popola.

Ova zasjeda biće pojačana jednim bataljonom XXI brigade tek po završetku likvidacije uporišta D. Motičina.¹² Teška oruđa, mitraljeze, metnuti u prvu liniju zasjede.

Jedinica u zasjedi na pruži ima iskidati prugu, što dulje onesposobiti za prolaz vozova, iskidati t.t. veze i sa kojim radom početi pet minuta prije početka akcije. Ovo važi i za prvu i drugu liniju zasjede na pruži. Ceste prekopati i spriječiti prelaz mehaničkih vozila.

Radi lakše likvidacije pojedinih objekata u uporištu dodjeljuje se koloni c. jedan brdski top. tako isto i koloni b. koja će dati specijalno osiguranje za ta oruđa. Štab brigade odrediće jačinu. Koloni a. dodjeljuju se teški bacači i top »Pito« sa poslugom.

Lake bacače podijeliti srazmerno na jedinice prema broju objekata koji se imaju likvidirati, pri ovome prvenstveno imati u vidu kolonu a. koja nadire kroz centar grada.

Komandir baterije i komandant minobacačkog divizion¹³ ima prisustvovati pravljenju plana pri Štabu XII brigade.

Štab divizije nalaziće se u selu Tajnovac Stari.

Štab XII brigade nalaziće se u selu Tajnovac Novi.

⁸ Prvi bataljon

⁹ Drugi bataljon

¹⁰ Treći bataljon

¹¹ Prvi bataljon

¹² O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 16.

¹³ Franjo Kofler

Štab XVIII brigade nalaziće se u selu Dolcima, na kraju sela prema Orahovici.

Previjalište XII brigade nalaziće se u N. Tajnovcu.

Previjalište XVIII [brigade] nalaziće se u Orahovici.

Evakuacija ranjenika za XII brigadu pravcem Gradac—Lončarski Vis, a za XVIII brigadu Duzluk, pa dalje za bolnicu.

Centar za evakuaciju plijena: Dobra Voda iznad Kutjeva.

Početak napada 4 juna 1943 godine u 3 časa ujutro.

Znaci raspoznavanja za noć između 4/5. VI. 1943 : Juriš-Partizani.

Dnevni znaci za dan 4. VI. 1943: poziv: pušku u horizontalnom položaju dići s obje ruke iznad glave. Prijašnja naređenja za bijela platna¹⁴ ostaju na snazi; ukoliko nemate, nabavite ih. Odziv: Kapom u levoj ruci kružno mahati ispred sebe.

Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju ili usmeno Štaba divizije. Radi sigurnosti, za povlačenje u predviđeno vrijeme ispaliće se dvije bijele, a zatim opet dvije crvene rakete.

Pravac povlačenja naših jedinica jeste oko Dobre Vode iznad Kutjeva.

Raspored ostalih jedinica X divizije

Štab divizije u selu Makloševac.

XVII brigada postavlja zasijedu na pruzi i cesti koja vodi od Osijeka i Podgorača i cesti koja vodi Našice—Osijek.

XXI brigada ima zadatak likvidirati uporište D. Motičina. jednim bataljonom postaviti zasjedu na pruzi i cesti Požega—Našice, a po završenoj likvidaciji pojačati zasjedu XVIII brigade.

Jedinice IV divizije koje učestvuju u operacijama imaju se povezati tijesnom vezom a tako isto sa jedinicama X divizije.

Intendanti su dužni poduzeti sve mjere za dobru ishranu boraca kad su na položaju ili borbi. Detaljnija uputstva izdaće Štab brigade intendantima.

Veza će se održavati kuririma. Predvidjeti tačno vrijeme koliko se ima kretati od posljednjeg odmora do uporišta da se nebi zakasnilo sa akcijom.

Prilog: tri skice XII brigadi, koje se imaju vratiti Štabu divizije po završenoj akciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Marijan Cvetković

(M. P.¹⁶)

Komandant,
Mil¹⁵. Stanivuković

i* Vidi tom V. knj. 15 dok. br. 77.

>5 Milan

¹⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 3 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O
NAPADU NA KUTJEVO I ČAGLIN¹

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 296/43
Dne: 3. VI. 1943 11,30 sati

Desetodnevni izvještaj od
25. V. 1943 do 5. VI. 1943.-

ŠTABU X DIVIZIJE N. O. V. HRVATSKE

Položaj

1.) U vremenu od 22. V. do 5. VI. 1943 jedinice ove Brigade nalazile su se i to: Dana 24. V. 1943 jedinice ove Brigade nalazile su se na Lutoču, Lisine, Gornji Borki, gdje su vršile ratnu i pješadisku obuku. Na noć 24. na 25. V. 1943 izvršili smo akciju na pruzi Daruvar—Đulavec na pancers². Diverzanti III Operativne zone postavili su minu, jedinice naše brigade vršile su osiguranje od Đulaveca i Bastaja. Dok je jedna četa I bataljona imala zadatak, kad voz naleti na minu, da izvrši juriš na neprijateljsku posadu, koja se je nalazila u panceru. U toj akciji naše jedinice izvršile su svoj zadatak u potpunosti. Sa iste akcije povukli smo se na naša stara mjesta, gdje smo se odmarali do 26. V. 1943 do 14 sati.

26. V. 1943 primili smo naređenje od Štaba X Divizije da krenemo sa našim jedinicama u pravcu Kutjeva. Po istom naređenju mi smo i postupili. Na našem putu za Kutjevo dobili smo naređenje od Štaba I Slavenskog korpusa da krenemo sa našim jedinicama u pravcu Velike gdje ćemo biti u rezervi Štaba I Slavenskog korpusa, dok bi jedinice IV Divizije vršile napad na neprijateljsku posadu u Kaptolu³. Po istom naređenju mi smo i postupili.

27. V. 1943 primili smo usmeno naređenje od Štaba I Slavenskog korpusa da krenemo na zadatak koji smo [dobili] od Štaba X Divizije⁴. Ista Brigada izvršila je taj dan pokret do Golog Brda, gdje smo odmarali i ishranjivali vojsku.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 57—1, k. 1130.

² Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 75 i 79.

³ O napadu na ovo uporište vidi tom V, knj. 15, dok. br. 84.

⁴ Riječ je o zapovijesti za napad na Kutjevo. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 85.

28. V. 1943 nastavili smo pokret sa našim jedinicama na vis Bilo, gdje smo napravili raspored naših jedinica za obruč neprijateljskog uporišta Kutjevo. Za isto uporište vodila se borba od 28. V. 1943 od 23 časa do 30. V. 1943 do 1 sat. Poslije akcije na Kutjevo izvršile su naše jedinice pokret na Kajderovac. Sa Kajderovca naše jedinice izvršile su pokret u pravcu Grabarja, gdje smo dobili usmeno naređenje od zamj. komandanta X Divizije⁵ da naše jedinice izvrše pokret i napad na selo Čaglin u kome se je nalazila neprijateljska posada u jakosti 48 neprijateljskih vojnika. Tu akciju izvršio je naš II bataljon, dok I bataljon je bio u rezervi kod Štaba brigade, III bataljon imao je zadatak da postavi zasjedu na pruzi Čaglin—Pleternica i da istu poruši. Isti bataljon imao je zadatak da postavi zasjedu na cesti Čaglin—Slavonski Brod. Također daje i prekopa. II bataljon, koji je vršio napad na neprijateljsku posadu u Čaglinu, izvršio je akciju na istu u potpunosti, takode i III bataljon, koji je imao da poruši prugu i prekopa cestu, izvršio je svoj zadatak u potpunosti. Ista akcija na Čaglin izvršena je 31. V. 1943. Poslije akcije naše jedinice ostale su u selima Milan Lug. Čaglin.

1. VI. 1943 dobili smo naređenje od Štaba X Divizije da uz pomoć civila rušimo prugu od Čaglina prema Pleternici i od Čaglina prema Našicama⁶. Prema istom naređenju postupljeno je. Također postupljeno je da se ruši pruga.

2. VI. 1943 dobili smo naređenje od Štaba X Divizije da izvršimo pokret u selo Latinovac. Po istom naređenju je postupljeno. U istom selu dobili smo naređenje, tj. 3. VI. 1943, za napad na neprijateljsko uporište Našice⁷.

U međuvremenu od 25. V. 1943 do 5. VI. 1943 naše jedinice zarobile su slijedeći plijen:

- 2 puškomitraljeza
- 1 njemački laki mitraljez
- 4 tromblona
- 50 bombi za tromblone
- 68 karabina
- 10.000 puščane i mitraljeske municije
- 2 šmajsera
- 1 radio-stanicu
- 40 bombi
- 10 mina za laki minobacač
- 48 domobrana
- 7 ustaša.

Također zarobljeno je 55 pari odijela i cipela.

⁵ Radojica Nenezić

<- Vidi dok. br. 4.

i Vidi dok. br. 13.

3.) U razmaku od 25. V. 1943 do 5. VI. 1943 neprijatelj je imao 34 mrtva. 10 ranjenih, dok je neprijatelj imao mnogo veći broj mrtvih 1 ranjenih koje je uspeo da izvuče. Na samom panceru, tj. na pruzi Daruvar—Đulavec, bilo je 15 mrtvih Njemaca.

4.) U međuvremenu od 25. V. 1943 do 5. VI. 1943 mi smo imali 2 mrtva i to: Zec Mišo, rođen 1900 g. iz sela Trnava, općina Mašić, srez N. Gradiška. Srbin, seljak, došao u partizane 25. I. 1943.

Despotović Branko, rođen 1925 g. u Pupelici, općina Šandrovac, srez Bjelovar, Srbin, seljak, skojevac, stupio u partizane 10. II. 1943, sahranjen je u Končanici.

U međuvremenu od 25. V. 1943 do 5. VI. 1943 imali smo 8 ranjenih drugova, i to:

Divljak Veljko, rođen 1921. u selu Pakračkoj Klisi, općina Lipik, srez Pakrac, Srbin, radnik, skojevac, stupio u partizane 10. I. 1943;

Marinković Ilija, rođen 1912 g. u selu Kričke, općina Čaglić, srez Pakrac, Srbin, seljak, došao u partizane 21. IV. 1943;

Tovarić Joco, rođen 1911 u selu Skenderovci, općina Čaglić, srez Pakrac, Srbin, seljak, došao u partizane 21. IV. 1943;

Petar Sagrap, rođen 1907 g., selo Obrovica, općina Gudovac, srez Bjelovar, Srbin, seljak, došao u partizane 10. V. 1943;

Savljić Luka, rođen 1924 g. u selu Trešnjevica, općina Pitomača, srez Đurđevac, Srbin, radnik, skojevac, došao u partizane 17. II. 1943;

Šteković Milan, rođen 1915 g., selo Cage, općina Okučani, srez N. Gradiška, Srbin, seljak, došao u partizane 2. V. 1943.

Za dvojicu ne znamo imena i biće dostavljena njihova imena naknadno.

5.) Imena naknadno umrlih od rana i gdje su sahranjeni nema.

6.) Imena koji su pali smrću heroja nemamo. Istaknutih u borbi pojedinačno isto tako nemamo, nego se u borbi na neprijateljsku posadu u Čaglinu istakla 2. četa II bataljona.

7.) Akcije koje smo izvodili na neprijateljska uporišta od 25. V. 1943 do 5. VI. 1943 izvedene su po planu. Štab brigade imao je svoje jedinice stalno u rukama, dok Štab Brigade nije imao veze sa Štabom X Divizije. Vezu nije imao sa Štabom X Divizije zato što se situacija naglo mijenjala. Tako da smo dobivali naređenja neposredno od Štaba I Slavenskog korpusa.

8) Utrošak municije za cijelo vrijeme bilo 2.900 metaka.

9.) Naročite napomene:

Ovaj štab pozajmio je XVIII Brigadi 10 mina za teški minobacač. Između 25. V. 1943 do 5. VI. 1943 naše jedinice uz pomoć seljaka porušile su prugu Našice—Pleternica 6 km.

U svim borbama koje su se izvodile u ovih 10 dana Štab brigade, kao i štabovi bataljona rukovodili su sa svojim jedinicama pravilno. Dok u akciji na Kutjevo je banda prošla kroz naš obruč, koji smo mi imali da držimo i nismo smjeli dozvoliti, bandi da se provuče.

Iz ovoga vidimo da naši štabovi bataljona nijesu posvetili najveću pažnju da [spriječe] neprijatelja [i ako je zato] postojala mogućnost da se izvuče iz Kutjeva prema Požegi. Iako je Štab brigade uz pomoć zamj. komandanta X Divizije posvetio najviše pažnje da se neprijatelj ne bi mogao da probije baš na liniji Mitrovac—Kutjevo, ali ni sam Štab brigade nije dao od sebe ono što je mogao da dade. To se može reći zato što su članovi Štaba brigade obilazili jedinice za vrijeme dana, kad se je vodila borba za samo Kutjevo, dok za vrijeme noći nije niko kontrolisao položaje iz Štaba brigade, kao i naređenje koje je izdano iz samog Štaba brigade. Naši štabovi bataljona kao i sam Štab brigade vjerovali su mnogo u borce XVIII Brigade⁸, da neprijatelj uopšte neće moći da izađe iz zgrade da se ne primjeti, iako se nismo morali na to oslanjati. U ovome možemo reći da ova brigada u toj akciji nije izvršila svoj zadatak koji je pred nju postavljen. Naši štabovi bataljona, tj. I i II, iako su novoformirani, možemo sigurno vjerovati da će izvršiti zadatak koji se pred njih postavi. . .

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi

Komandant,
Demonja I. Nikola

8 Ova brigada je napadala Kutjevo. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 86.

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 3
LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA
NAŠICE¹

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

O. broj: 295/43
Dne: 3. VI. 1943 8,25 sati

Naređenje za napad na Našice.-

ŠTABU I, II, III BATALJONA.-

Na položaju

Jedinice Slavanskog korpusa nastavljaju započetu ofanzivu izvršavajući naredbu Vrhovnog komandanta druga Tita, kako bi sa svoje strane i mi u Slavoniji pomogli našim drugovima koji danas u Bosni, Hercegovini, Crnoj Gori i Sandžaku krše fašističke horde koje su ponovo započele svoju razbojničku ofanzivu² na naš oslobođeni teritorij u tim krajevima.

Naša Brigada dobila je u ovoj akciji Slavanskog korpusa častan i važan zadatak. Mi treba da osiguramo rad naših drugova iz XII Brigade, koji napadaju neprijateljsko uporište Našice³ sa sjeveroistočne strane. Borci XVII Brigade još nikada nisu kapitulirali pred nadiranjem neprijatelja, još nikada neprijatelj nije uspio da prodre našu zasjedu. Potrebno je da i ovaj puta ostanemo uporni i neustrašivi, da se pokažemo dostojni povjerenja koje u nas imaju naši drugovi rukovodioci i borci koji napadaju samo uporište.

U cilju izvršenja postavljenog nam zadatka Štab XVII brigade

N A R E Đ U J E :

(Sekcija Brod. Donji Miholjac i Osijek)
(1:100.000)

III bataljon:

Ovaj bataljon postaviti će zasjedu na cesti Našice—Đakovo, ispred sela Vukojevaca —k. 159, cesta — šumska pruga do predjela koji se zove Kalešnica. Ovaj bataljon održavat će vezu sa zasjedom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 1121.

² Riječ je o Petoj neprijateljskoj ofanzivi.

³ Vidi dok. br. 8, 13, 15, 27, 34, 35, 36 i 37.

na cesti Osijek—Našice. Veza će se održavati preko šume, koja se zove Vukojevački Gaj. Ovaj bataljon ima još zadatak da kontroliše pravce puta Vukojevci—Kršinci.

II bataljon:

Ovaj bataljon postaviti će zasjedu na cesti i pruži Našice—Osijek. Zasjedu postaviti u selu Jelisavcu, tako da dio sela prema Našicama koji presijeca cestu, prugu i put ispred šumice Porečki Gaj bude zaposjednut. Ovaj bataljon jednom četom zatvoriti će put koji vodi od pomenute ceste kod k. 98, k. 96, kroz šumu Trstenik, pa na cestu Našice—Đakovo, kod sela Stipanovci, tako da bude zaposjednut u sredini ove šume, gdje put uvija u vidu koljena. Jednu četvu postaviti će u šumi Vukojevački Gaj, na uglu kod njiva, koji se nalazi između sela Jelisavca i mjesta gdje ima zaposjesti četa na putu zavijutka, tako da u slučaju nailaska neprijatelja može ova četa udariti neprijatelja sa boka i sa leđa.

Ovom bataljonu dodaju se dva teška minobacača i četiri teška mitraljeza. Još kao pojačanje dodaje mu se jedna četa I bataljona.

Za prekopavanje ceste i pruge dodaje mu se pionirski vod III Bataljona, sa zadatkom da poruši prugu i prekopa cestu i poruši drveće na prugu.

Kao pojačanje štaba toga bataljona za rukovođenje operacijama dodjeljuje se zamj. komandanta drug Joka Milan.

I bataljon:

Ovaj bataljon sa svoje dvije čete postaviti će zasjedu na cesti Našice—Donji Miholjac, tako da jednom četom zaposjedne od ceste pa u lijevo prema potoku Stara Rijeka, a sa drugom selo Velimirovac, jednom desetinom put koji dolazi od Ribnjaka. Ta desetina ima zadatak da kontroliše gore spomenuti put i da održava vezu sa II Bataljonom koji se nalazi na cesti Našice—Osijek.

Skreće se pažnja štabovima bataljona da odmah po zauzimanju svojih položaja pristupe kopanju rovova, pošto je zemljište većinom otvoreno i ravno.

Štab II Bataljona postarati će se da pribavi potreban alat za rušenje pruge i drveća, kao isto za prekopavanje ceste.

Zasjede imaju da stignu na svoje određene položaje jedan sat prije početka napada. Po dolasku na mjesto zasjeda imaju odmah pristupiti prekopavanju ceste i rušenju pruge. Presijecanje telefonskih veza ne smije se prekidati, dok ne počne borba u samom mjestu.

Početak napada biće 4 juna u 3 sata ujutro.

Znaci raspoznavanja za dan 4 juna su slijedeći: Poziv: Pušku u horizontalnom položaju izdići sa obje ruke iznad glave. Odgovor: Kapom u lijevoj ruci kružno mahati ispred sebe.

Prijašnje naređenje za bijela platna ostaje na snazi.
Znaci za noć 4 na 5 juni 1943:

Juriš. Partizanski.

Povlačenje će se izvršiti po pismenom ili usmenom naređenju preko kurira od strane ovoga štaba. Radi povećanja sigurnosti ispaliti će Štab X Divizije, kao znak za povlačenje, istovremeno dvije bijele, a zatim dvije crvene rakete. (Pod istovremenim podrazumijeva se da će se rakete bacati iz dva pištolja, najprije bijele, a zatim crvene).

Na signalne znake za rakete neka naročito pažnju obrati Štab III Bataljona, jer će se u njegovoj blizini nalaziti Štab X Divizije.

Pravac povlačenja biće na Lončarski Vis (k. 491), iznad Gradišta.

Brigadno previjalište nalaziti će se u selu Vukojevci, s tim što će mu III Bataljon dati potrebna osiguranja. Referent saniteta⁴ postarati će se da se na bataljonska previjališta odredi potreban broj bolničara za ukazivanje pravilne prve pomoći.

Centar za evakuaciju ranjenika biće Lončarski Vis (k. 491). Centar za evakuaciju plijena biće Dobra Voda.

Štabovi bataljona treba da organizuju ishranu boraca na položajima iz najbližih sela. Ishrani treba da se posveti najveća pažnja da borci ne bi gladovali. Napominjemo da će štabovi bataljona snositi najveću odgovornost ako bi im se borci rasturali po kućama i ne bi držali svoje položaje onako kako se to predpostavlja i kako to zahtijeva ogromna važnost ovih zasjeda.

Veza između Štaba brigade i štaba bataljona održavati će se pomoću kurira; izvještaje slati svaki sat.

Skreće se pažnja štabovima bataljona da neprijatelj ne smije da uspije probiti zasjede naših bataljona. Još do danas, od kako je osnovana XVII Brigada, nije neprijatelj uspio da probije naše zasjede, premda je nekoliko puta pokušavao prodirati naše zasjede sa tenkovima i sa teškim oružjem, ali mu to nije uspjelo. Naročito pažnju neka obrati Štab II Bataljona, koji imade najteži zadatak. Ni časa ne smiju borci na položajima da budu bez kontrole nekog člana štaba. Kod teškog oružja treba da budu postavljeni odgovorni drugovi koji će biti puna garancija za ispravan rad tog oružja i koji će u početku spriječiti svako eventualno panikerstvo osoblja teškog oružja. Isto tako naročitu pažnju treba posvetiti, da se pruga zaista onesposobi i da se ceste prekopaju također u prisustvu jednog člana štaba. Sjetite se Virovitičke akcije i slučaja Zijadova,⁵ te kobnih posljedica koje je njegov nemar i saboterski odnos prema zadatku donio našoj borbi, i sa punom odgovornosti pridite izvršavanju svoga zadatka.

⁴ Ekrem Maglajlić

⁵ Zijad Čamdžić. Vidi tom V, knj. 13, dok. br. 31.

Štab X Divizije nalaziti će se u selu Makloševac. Štab brigade nalaziti će se na južnom uglu šume Porečki Gaj. Štabovi bataljona nalaziti će se neposredno uz svoje jedinice.

Za pojačanje Štaba III Bataljona dodjeljuje se drug Ćorković Dušan, kao član Štaba brigade.

Ostatak teških mitraljeza dodjeljuje se I i III Bataljonu, svakome po dva sa potrebnom poslugom.

Štab II Bataljona odrediti će jednu desetinu kod Štaba brigade

Važne napomene:

U gore spomenutoj akciji učestvuje cio Slavonski korpus.⁶ Jedinice IV Divizije vrše sam napad na uporište,⁷ XVIII Brigada drži zasjedu prema Čačincima. X Divizija sa svojim snagama drži zasjedu⁸ i to: XVII Brigada cestu i prugu Osijek—Našice, Našice—Miholjac, Našice—Đakovo, XXI Brigada likvidira uporište Donja Motičina,⁹ i pojačava zasjede XVIII Brigade IV Divizije. Minobacački divizion učestvuje u napadu sa 4 teška minobacača. Baterija topova 65 mm sa dva topa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Ivan A. Šibi

Komandant,

Demonja I. Nikola

(M. P.)io

⁶ Vidi dok. br. 8, zapovijest Štaba Prvog slavonskog korpusa.

⁷ Vidi dok. br. 13.

⁸ Vidi dok. br. 8.

⁹ Vidi dok. br. 16.

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVJEST ŠTABA DVADESET PRVE NO BRIGADE OD 3
LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD
NA DONJU MOTIČINU¹

ŠTAB
XXI BRIGADE N.O.V.
HRVATSKE
O. broj: 38/1943.
Dne 3. VI. 1943.

Predmet: Zapovijest za napad
na neprijateljsko upo-
rište Donja Motičina.

ŠTABU I, II i III BATALJONA, MITRALJESKOJ, BOLNIČKOJ
ČETI I PIONIRSKOM VODU

(Sekcije Brod i D. Miholjac 1:100.000)

Jedinice naše Brigade radi izvršenja predstojećeg zadatka kre-
nuće iz mjesta sadašnjeg boravka u pravcu sela Gradišta, gdje će dobiti
daljnje naređenje za pokret.

U cilju izvršenja akcije na Donju Motičinu² ovaj štab

N A R E Đ U J E

I bataljon: Ovaj bataljon napašće neprijateljsko uporište u zaje-
dnici sa III bataljonom i to ovim pravcima: od sela Gradca preko
kote 225, putem koji vodi do kote 180, prilazi putem do mlina zapadno
od Donje Motičine, odakle dolazi sa sjevero-zapadne strane u kut
između puta Feričanci—Donja Motičina. Sa dvije čete napašće zgrade
od raskrsnice prema Feričancima a sa jednom četom upašće i zapo-
sjesti raskrsnicu, nakon čega će ova četa, uz pomoć jednog voda iz
III bataljona koji napada s istočne strane, likvidirati zgrade od ra-
skrsnice prema Đurđenovcu.

III bataljon: Ovaj bataljon krenuće istim putem kao i I bataljon,
s tim što nastupa putem od k. 174, odakle prelazi cestu Donja Moti-
čina, tako da sa dvije čete pristupi likvidiranju zgrada koje se nalaze
u uporištu od ceste u pravcu kote 180 do pruge. Sa jednom četom
napada kut zgrada gdje se ovaj put sa cestom sastaje, tako da iste

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 11/1, k. 1121.

² Vidi dok. br. 37, 130, 133, 136 i 137

zgrade do raskrsnice likvidira, nakon čega hvata vezu sa četom I bataljona koja likvidira samu raskrsnicu, odakle sa jednim vodom pomoći će likvidirati istu, t.j. kako je gore navedeno, a sa drugim vodom, koji treba da ima vezu sa ostale dvije čete, pristupa likvidaciji puta koji vodi od raskrsnice u pravcu mlina koji se nalazi na zapadnoj strani, na potoku Babina Voda.

II bataljon: Ovaj bataljon postaviće zasjedu na cesti i pruži Našice—Požega, u blizini sela Gradca, s tim što će dati jednu četvu za osiguranje Štaba divizije u Bektežu. Zasjedu postaviti na položaju koji će vam najbolje odgovarati, t.j. na dominantnoj tački odakle ima najbolji pregled na cestu i prugu. U zasjedi treba posvetiti pažnju da se ne desi da pojedine patrole ili objavnice zaspu, pa da se banda dovuče blizu i da vas iznenadi.

Mitraljeska četa: Za izvršenje gornjeg zadatka komandir ove čete dodijelit će I bataljonu teški mitraljez, III bataljonu jedan teški mitraljez, a dva teška mitraljeza dodijelit će.³ Komandir čete biće sa odjeljenjima koja idu u napad.

Bolnička četa: Komandir ove čete dodijelit će dovoljan broj patrola već prema gornjem zadatku jedinica.

Ranjenička prihvatnica nalazit će se u selu Seoni. Odakle će referent saniteta⁴ organizirati evakuaciju ranjenika, na glavnom previjalištu Lončarski Vis.

Pionirski vod: Podijelit će se na dva dijela. Jedan dio jedinica ovoga voda ide na zasjedu sa II bataljonom, a drugi dio ići će u napad sa III bataljonom.

Štabovi bataljona upotrebit će pionire već prema svome na-
hođenju.

Na zasjedi prema Đurđenovcu i Feričancima nalaze se jedinice XII i XVIII Brigade s kojima treba održavati vezu na I bataljon.

Izvještaje slati svaki sat.

Štab brigade nalazit će se u prvim kućama Donje Motičine, na putu koji vodi prema Gornjoj Motičini.

Centar za evakuaciju plijena biće Dobra Voda.

Početak napada biće 4 juna 1943 u 3 sata ujutro.

Znaci raspoznavanja: za dan 4 juna biće:

Poziv: Pušku u horizontalnom položaju izdići s obje ruke iznad glave.

Odgovor: Kapom u lijevoj ruci kružno mahati iznad sebe.

Znakovi za noć 4 na 5. VI. 1943:

Poziv: Juriš. Odgovor: Partizanski.

³ Ovako je u originalu (nedovršena rečenica)

⁴ Ivica Kolić

Povlačenje će se izvršiti po pismenom ili usmenom naređenju ovoga Štaba. Radi povlačenja sigurnosti ovaj Štab ispalit će kao znak za povlačenje istovremeno 2 bijele a zatim opet dvije crvene rakete. Pravac povlačenja naše Brigade biće Lončarski Vis (kota 491).

Po završetku likvidacije Donje Motičine III bataljon staviće se na raspolaganje IV Diviziji koja se nalazi u Starom Tajnovcu.

Za konfiskaciju sprema i materijala intendantima pomoći će zamjenik polit, komesara Brigade.⁵

Dragi drugovi, prvi put naša mlada brigada ide u napad na krvavo neprijateljsko uporište koje je zavilo u crno sva sela koja se nalaze u blizini njega. Već dvije godine terora i pljačke što oni čine, već dvije godine kako narod očekuje kada će čuti pušku partizansku u Donjoj Motičini. Ovo je druga Španovica,⁶ a mi smo nova brigada, prema tome uprimo svim silama da slomimo neprijateljsko uporište, da uništimo živu silu neprijatelja, da skinemo jaram sa vrata okolnih sela Motičine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Feđa Milić

Komandant:
Dako Puač⁷

⁵ Miloš Crnobrnja

⁶ Ustaše sela Španovice bile su poznate u čitavoj Slavoniji po nasilju, pljački i zvjerstvima koje su vršili nad srpskim življem u okolini Pakraca. Početkom listopada 1942 god. jedinice Treće operativne zone, uz pomoć Sedme banijske NO brigade i Moslavačkog NOP odreda, likvidirale su ovo uporište. Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 23.

⁷ Dušan Puač-Dako

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE ZONE OD 3 LIPNJA
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA TRŽAC¹

ŠTAB¹
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

5. 6. 19432

Br. si.
Dne 3 juna 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od njemačkih vojnika koje smo zarobili u Tržcu³ doznali smo:

Da se u Bihaću nalaze dva a u Cazinu jedan bataljon 233 pj. puka (njemačkog). Puk je sastavljen od Austrijanaca, Elzašana i nešto hohdojčera.⁴ — Svaki bataljon ima po tri čete od po 150 vojnika i mitraljesku čet. Imaju nešto pješ. topova i bacača a u Cazinu i dva brdska topa.—

U sukobu sa nama u Tržcu pokazali su se slabo borbeni. Njih 80 bježalo je pred jednim našim vodom ne dajući skoro nikakav otpor. Nekoliko ih je ubijeno i dva su zarobljena: jedan Austrijanac i jedan Francuz—Elzašanin. Zaplijenjen je 1 p. mitraljez i 6 pušaka.—

S. F. — S. N.

Politkomesar
Ranko Mitić

Komandant
Pet.⁵ Kleut

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—4, k. 107.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

- t - ³ Napad na ovo uporište izvršila je Osma krajiška NO brigada. Vidi dok. br. 26.

⁴ Vjerovatno: folksdojčera

⁵ Petar

5. VI. 1943

od vojnika koji su u bitci u
Tršću došli mi:

Na se u bičevu nalaze dvje se u Cusquina jedan
batagon 233 pp. puta (gouarapay). Put je načinjen
od natpisnara, Grasina i nešto Holotojara.
Ima batagon ima po tri čete od po 500 vojnika
i mnogi prosti četa. Imaju nešto pp. četa
na se u bičevu dvje batoga tye.

U bičevu se na ima u trav po arab se
u nešto arab. Više se batoga je jed gledim
na se u bičevu ne daju se više ništa ništa ništa.
U bičevu je više arab i dvje se parafraze: jedan
natpisnara i jedan Grasina ništa. U bičevu
je više arab i više ništa.

5. F. 5. 11.

Delitimus
Dumbo hit it

Konrad Laut
Oct. 1891

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE
OD 3 LIPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVAT-
SKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 13 TRAVNJA DO 1 LIPNJA¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Oper. br. 514/43.
3 juna 1943

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Vojnička situacija na sektoru Žumberka ista je i nije izmijenjena od posljednjeg izvještaja.² Ustaše i Talijani vrše po neki puta male ispade.

Vojnička situacija na sektoru Kalničkog odreda postaje nešto povoljnija za nas. Neprijatelj nema jačih snaga da prikupi za veću ofanzivu, te vrši samo povremeno jače ispade. Kod njemačke posade³ u Rasinji i Koprivnici primjećuje se demoralizacija i prilikom posljednjeg ispada koga su vršili na Kalnički odred brzo su se povukli u svoje garnizone pod udarcima naših boraca.

Vojnička situacija kod Moslavačkog odreda nije nam poznata jer nemamo već duže vremena od njih nikakvih vijesti.⁴

AKCIJE:

XIII Prolet, brigada »Rade Končar«:

19. V. — Jedan bataljon XIII Brigade izvršio je rušenje pruge Zagreb—Karlovac kod Draganića. Pruga je prekinuta na nekoliko mjesta, saobraćaj je stao 12 sati. Zbog nailaska blindiranog vlaka zadatak nije bio izvršen u potpunosti.

20. V. — Neprijatelj je izvršio ispad iz Metlike, Ozlja i Karlovca u pravcu Vivodine i Krašića.⁵ Jačina neprijatelja bila je 500—600 vojnika i 4 tenka. Brigada je bila koncentrisana na položajima oko Vivodine. napala na neprijatelja koji je izašao iz Metlike i došao do Krmačine i potjerala ga preko Kupe. Neprijatelj je u selo Krmačina

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 37/3, k. 1472.

² Vidi tom V, knj. 15 dok. br. 31.

³ Riječ je o dijelovima 187 rezervne divizije.

⁴ Vidi dok. br. 59.

⁵ Vidi dok. br. 115.

ušao neprimijećeno rano ujutro i tu iznenadio na spavanju obavještajnog oficira naše Zone druga Reljca i jednog pratioca. U borbi sa neprijateljem drugovi su poginuli. Neprijatelj je prilikom povlačenja imao 6 mrtvih i oko 15 ranjenih.

23. V. — Brigada je izvršila pokret u pravcu Krašića i Pribića.

28/29. V. — Brigada je izvršila napad na zrakoplovnu jedriličarsku školu u Sv. Nedelji.⁶ Sa posadom se imala veza i ista je razoružana bez metka. Zarobljeno je 70 domobrana i 60 učenika jedrenja. Zaplijenjeno je 3 t. mitraljeza — francuska, 2 p. mitraljeza, 5 šmajsera, 100 pušaka, 10.000 metaka, 50 of. bombi, 1 polj. telefon, centrala od 5 brojeva, 5 poljskih telefona, 2 kim. tel. kabla i mnogo razne vojničke spreme. Uništeno je i zapaljeno: 2 aviona »Fizir F.N.« (školski avioni), 4 velike jedrilice i preko 30 jedrilica »Maketa«, stambene zgrade i radionica.

U naše redove stupio je dobrovoljno jedan oficir i 5 domobrana. 3 oficira, 4 učitelja letenja i 4 podoficira zadržali smo u zarobljeništvu.

Kalnički p. odred:

13. IV. — II Bataljon Odreda izvršio je napad na putnički voz na pruzi Bjelovar—Kloštar.⁷ Zarobljeno je: 47 domobrana, 1 ustaša, 5 dom. oficira, 1 njemački vojnik i 3 legionara. Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 16 karabina, 1 sanduk municije, 16 bombi i velika količina vojničke spreme. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 2 ranjena. Naši gubici: 3 ranjena, od kojih dva teže. »

Istoga dana Bataljon se sreo sa jednom satnijom domobrana kod s. Lasovca, napao na neprijatelja, zarobio 2 domobrana, zaplijenio 3 karabina i 6 sanduka municije.

19. IV. — II Bataljon napadnut je u s. Gornje Sredice od 1 satnije domobrana.⁸ Neprijatelj je odbijen, zarobljen je jedan domobran, zaplijenjeno 2 karabina i 180 metaka.

22. IV. — Zaplijenjeno je u općini Ravan 20 lovačkih pušaka i 500 klg masti, spaljena je općinska arhiva.⁹

24. IV. — II Bataljon izvršio je napad na Sv. Ivana Zelinu, razoružana je žandarmerijska stanica, i spaljena arhiva poreske uprave, kotarskog poglavarstva i općine. Zaplijenjeno je 15 karabina, 10 pištolja, 30 bombi i preko 4.000 metaka i mnogo druge razne vojničke spreme.¹⁰

I Bataljon u zasjedi kod s. Slanja uništio je jedan voj...¹¹ likvidirao 2 ustaša, zaplijenio 2 karabina i 120 metaka.

⁶ Vidi dok. br. 3 i tom V, knj. 15 dok. br. 88.

⁷ do i" Vidi tom V, knj. 15, dok .br. 42.

¹¹ Na ovom je mjestu dokumenat oštećen

22. IV. — 1 Bataljon izvršio je napad na ž. st. Mučna Reka. Zarobljeno je 100 domobrana radne bojne, zaplijenjeno je 27 karabina.¹

25. IV. — I Bataljon napao je žandarmerijsku stanicu Delekovec. Zaplijenjena je 21 puška i 1 šmajser.¹³

27. IV. — Neprijatelj je izvršio ispad iz Ludbrega prema Dugoj Rijeci.¹⁴ I i II Bataljon napali su na neprijateljsku kolonu iznenada, kolona je razbijena, neprijatelj se u bijegu vratio. Zaplijenjeno je 25.000 »Mauzer« metaka, 10 karabina i 1 radio-stanica, i mnogo druge razne ratne spremne. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, zarobljena su 2 domobrana. Naši gubici: 4 mrtva i 6 ranjenih.

29. IV. — I i II Bataljon krenuli su za Bilo Goru.

30. IV i I.V. — Formiran je III Bataljon.^{1*}

3. V. — Neprijatelj je kod s. Rijeke iznenadio I Bataljon.¹⁶ Tom prilikom imali smo 3 mrtva i 6 nestalih, koji su živi pali u ruke neprijatelju. II Bataljon napao je na neprijatelja u mjestu Kapela. Zarobljeno je 35 domobrana, zaplijenjeno je: 1 t. mitraljez, 49 pušaka, 1 p. mitraljez i 15.000 metaka, i velika količina razne vojničke spremne. Naši gubici jesu 2 mrtva i 2 ranjena, gubici kod neprijatelja nisu poznati.

8. V. — I Bataljon minirao je i uništio rudnik Sv. Mariju kod Završja.

9. V. — I Bataljon srušio je željezničku prugu kod Novog Marofa. Tom prilikom uništena su 3 automobila.

10. V. — I Bataljon u zasjedi kod Varaždinskih Toplica zarobio je 2 oficira. 3 domobrana i 1 ustašu. Zaplijenjen je jedan karabin i 1 šmajser.

8. V. — III Bataljon dobio je zadatak da razoruža posadu u Prkosu.¹⁷ U toku noći neprijatelj je krenuo da napadne na naš Bataljon, koji se nalazio u Velikom Pogancu. Tako je došlo do susreta sa neprijateljem u s. Grabičanima. Izvršen je juriš na neprijatelja, koji je razbijen počeo bježati. Zaplijenjena su 2 t. mitraljeza, 1 laki minobacač, 3 karabina i 1.500 metaka. U toj borbi nismo imali gubitaka, gubici neprijatelja nepoznati.

Stanje u Kolničkom odred:

Na inicijativu ovoga štaba formiran je III Bataljon. Data je direktiva Štabu odreda da bataljoni sarađuju u akcijama, šta za sada još nisu postigli.

Načelnik štaba ove zone,¹⁸ koji je upućen u Moslavački i Kalnički odred, ispitat će mogućnost zajedničkih akcija Moslavačkog i Kalr.i-čkog odreda i većih akcija na tome sektoru.

¹² do ¹⁷ vidi tom V, knj. 15, dok. br. 42.

^{1*} Rade Bulat. Vidi dok. br. 59 i tom V, knj. 15, dok. br. 87.

Za sektor Ivanjščicu i Krapinu formirana je Zagorska udarna četa,¹⁹ koja treba da posluži kao jezgro za formiranje novog bataljona u rudarskoj oblasti Ivanščice, sa ciljem što veće mobilizacije za N.O.V.

Brojno stanje Odreda je oko 450 boraca.

Žumberačko-Pokupski P. Odred:

23. V. — II Bataljon razoružao je posadu na stanici Odra.²⁰ Zarobljeno je 19 domobrana, zaplijenjeno 19 karabina i 650 metaka.

26. V. — II Bataljon razoružao je neprijateljsku posadu u Leke-niku.²¹ Zarobljen je 91 domobran (od kojih 55 Srba radne bojne). Zaplijenjeno je 34 puške i 4.500 metaka.

28. V. — I Bataljon u zasjedi kod Višoševića vodio je borbu sa ustašama.²² Ustaše su imale 2 mrtva i 5 ranjenih, na našoj strani nije bilo gubitaka.

29. V. — II Bataljon razoružao je posadu u Sv. Klari. Zarobljeno je, na prepad. 18 domobrana. Zaplijenjeno je 17 pušaka i 400 metaka. Uništen je 1 reflektor velikog tipa.

1. VI. — II Bataljon razoružao je posadu u s. Desinec. Stanica je demolirana. Zaplijenjeno je 4 karabina i 120 metaka, i-razna vojnička sprema.

PLAN AKCIJA:

Rušenje pruge Zagreb—Sisak, Dugo Selo—Banova Jaruga, Zagreb—Karlovac, Karlovac—Metlika i Koprivnica—Križevci. Svima jedinicama date su direktive u duhu naredbe Vrhovnog komandanta N.O.V. druga Tite.²³ Brigada je krenula na akciju u Pokupje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V. d. komandanta:

si. otsutan.

Dodatak iz\ještaju: Minerska grupa Žumberačko-pokupskog odreda izvršila je slijedeće akcije:

1. V izvršena je akcija na vlak između Turopolja i Peščenice. Lokomotiva onespobljena, saobraćaj prekinut 11 sati.

23. V izvršena je akcija na vlak na istom mjestu. Uništena je lokomotiva, službena kola i 3 vagona sa ratnim materijalom. Prekid saobraćaja trajao je 10 sati.

29. V postavljena mina između Vel. Gorice i Odre. Iskočila je lokomotiva i saobraćaj prekinut 8 sati.

¹⁹ O formiranju ove čete vidi tom V, knj. 15, dok. br. 42.

²⁰ do ²² vidi dok. br. 11.

²³ Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 4.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 4 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O STANJU
NA PODRUČJU GOSPIĆA'

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Broj 207—43
4 juna 1943 u 15,5h.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Na sektoru Gospića nema nikakvih promjena. Neprijatelj i dalje drži Debelo Brdo (k. 698), Oštra (k. 798), selo L. Novi, Brušane, Takalice, Oštarije² i položaje između sela Trnovca i sela Brušana, Pikovac, k. 814, 750, Gušte (k. 739) i 642. Jačina neprijateljskih snaga na ovim položajima tačno nam nije poznata, sem na D. Brdu, gdje se nalaze svega 2 satnije ustaša. U selu Trnovcu, selu Jadovnom, Crnom i Ravnom Dabru nema neprijateljskih snaga, ali neprijatelj sa svojim patrolama češće dolazi u pomenuta sela.

Neprijateljski saobraćaj na putu Gospić—Brušane jeste vrlo slab, dok saobraćaj između Brušana i Oštarija ne vrši se zbog porušenog puta, ali neprijatelj vrši popravku pomenutog puta.

Prebacili smo snage III Brigade sa sektora Divosela na sektor Smiljan, izviđamo Debelo Brdo (k. 698). položaje između sela Trnovca i sela Brušana, Pikovac i Gušte. Večeras ćemo izvršiti akciju za koju smatramo da će biti od koristi. Nastojat ćemo da neprijatelju pre-siječemo vezu Gospić — Oštarije.³ O rezultatima pomenute akcije izvijestit ćemo vas.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Žigić

(M. P.)⁶

Komandant:

Đ.⁵ Jovanić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4—3, k. 796.

² Baške Oštarije

³ Vidi dok. br. 20.

* Vidi dok. br. 21 i 22.

⁵ Đoko

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA TREĆE NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE
NOV I PO HRVATSKE OD 4 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA KOD BRUŠANA¹

ŠTAB III UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

O. br. 470-1943
4 juna 1943

12. 6. 43²

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Senj razmjera 1:50.000 jug. izdanja)

Vojno-politički značaj akcije: Našom blokadom oko Gospića neprijatelj je istrošio životne namirnice i bio je primoran da se probije i da uhvati vezu sa Karlobagom,⁵ a to mu je jedini i najpodesniji put da uhvati vezu sa bazom snabdijevanja.

Cilj akcije: ponovo odsjeći neprijatelja od njegove baze snabdijevanja i uništiti mu što više žive snage i nastojati navući neprijatelja na intervenciju, da bi ga mogli lakše uništavati.

Podatci o neprijatelju: U Gospiću se nalazi oko 3.500 ustaša i domobrana, Oštra—Novi—Novo Selo—Debelo Brdo: 2 bojne ustaša, Brušane sa okolnim kotama drži jedna jača bojna. Neprijateljsko naoružanje u Gospiću kao i ranije, na Debelom Brdu naoružanje pješadijsko sa jednim teškim bacačem, a u Brušanima naoružanje pješadijsko sa 2 tenka.

Naše snage: 4 pješadijska bataljona, ojačana sa jednim teškim bacačem.

Zadatak brigade: Likvidirati neprijateljsko uporište kod Brušana na kotama 642, 739, 750, Poldina Glavica,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11—1/1, k. 424.

² Datum prijema zapovjesti u Štabu Šeste divizije. Ovaj primjerak zapovjesti Brigada je dostavila Štabu divizije na uvid.

³ Blokadu oko Gospića držale su jedinice Šeste divizije a jedno vrijeme i jedinice Osme divizije od 10 travnja do kraja svibnja 1943 god., kada su neprijateljske snage probile blokadu i uspostavile vezu sa garnizonom u Karlobagu. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 97.

Palež (772) južno od Brušana i postaviti osiguranje od pravca Gospića, te nastaviti sa gonjenjem i uništavanjem neprijatelja u pravcu Takalica.⁴ U cilju izvršenja prednjeg zadatka

n a r e đ u j e m o :

- I bataljon: Sa svim svojim snagama izvršit će napad na neprijatelja na k. 739 (Gušte) i uništiti ga. te produžiti gonjenje neprijatelja u pravcu k. 589 i potpomoći snage IV Bataljona pri likvidaciji k. 642, ceste i Poldine Glavice.
- II bataljon: Sa dvije čete svoga bataljona izvršit će napad na k. 750 i uništiti neprijatelja na istoj. Po zauzeću kote. sa jednom četom svoga bataljona spustit će se u pravcu Brušana, a sa jednom četom produžit će gonjenje neprijatelja u pravcu k. 814 i dalje prema Takalicama tako, da će ista četa ujedno biti i osiguranje od toga pravca. Jednu četvu svoga bataljona dodijelit će pod komandu Štaba IV Bataljona.
- III bataljon: Sa jednom četom svoga bataljona ostat će u rezervi na k. 604 i od iste isturati patrole u pravcu Jadovnog, a sa ostalim snagama svoga bataljona postaviti će osiguranje i to u pravcu Novog Sela i Debelog Brda, i to kotama 562, 591 i 562.
- IV bataljon: Sa cijelim svojim snagama izvršit će napad na k. 642, a pridodatu četvu II bataljona držat će u rezervi kod Štaba bataljona i isturat će patrole prema cesti Novo Selo—Brušane od iste. Po zauzeću kote 642 povezat će se sa snagama I Bataljona i nastaviti gonjenje neprijatelja sa Poldine Glavice, pri čemu treba ostaviti osiguranje na cesti Novo Selo—Brušane u jačini od dvije čete.
- Ceta za vezu: Dodijelit će svakom bataljonu potreban broj releja koji će služiti za prenošenje izvještaja i održavanje veze između bataljona i Štaba brigade.
- Odjeljenje teškog bacača: Bit će pod neposrednom komandom Štaba brigade i upotrebit će se prema potrebi.

⁴ Vidi dok. br. 21 i 22.

Mjesto štabova:	Štabovi bataljona nalaziti će se na najpodesnijim mjestima i neposredno pozadi svojih bataljona. Štab brigade u prvo vrijeme nalaziti će se na k. 604. a po likvidaciji kota premjestiti će se prema konkretnoj situaciji, o čemu će biti obaviješteni štabovi bataljona blagovremeno.
Sanitet:	Brigadno previjalište nalaziti će se u Trnovcu, odakle će se ranjenici upućivati u Divizijsku ambulantu.
Evakuacija zarobljenika i plijena:	Zarobljenike sprovoditi u Štab brigade pod jačom stražom.
Ishrana:	Intendant brigade organizirat će ishranu boraca sa sektora Smiljan—Medak.
Početak napada:	5. VI. t. g. tačno u 6 sati ujutro po novom vremenu. Voditi računa da sve jedinice u tačno određeno vrijeme podiđu na jurišno rastojanje tako. da bi napad otpočeo na svim sektorima jednovremeno.
Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci:	Znaci raspoznavanja 5. VI. 1943: Sat—Sušak. Ugovoreni znaci 5. VI. 1943: Borba—Sloboda. Znaci da su zauzete pojedine kote: označavati vatrom i najhitnije slati kurira sa iscrpnim izvještajem.
Izvještaji:	Izvještaje slati svaki sat, a u hitnim slučajevima po potrebi. Izvještaji moraju biti kratki, jasni, da bi se imao stvarno tačan uvid u situaciju. Na svakom izvještaju zabilježiti vrijeme polaska kurira.
Veza:	Veza između bataljona i Štaba brigade biće kuririma, a po mogućnosti uspostaviti i releje. Veza između jedinica mora se uspostaviti u toku podilaženja i stalno se održavati, a naročito štabovi bataljona moraju održavati međusobnu pismenu vezu, a ne osloniti se na kurira sa usmenom porukom.

Napomena: Jedinice će vršiti podilaženje najpodesnijim pravcima i to u četnim kolonama, a po mogućnosti i vodovima, s tim što će ispred sebe isturiti bombaška odjelenja (patrole). Kada jedinice podiđu, trebaju biti čvrsto povezane, razviti se u strijelce i sa svim snagama izvršiti jednovremeni napad tako, da ne bi došlo do izgovora: »Nije bilo veze«.

Po likvidaciji gore pomenutih kota, osim k. 772, IV Bataljon će ostati sav na osiguranju prema Gospiću na klancu između Brušana i Rizvanuše, a I Bataljon i II Bataljon izvršit će gonjenje neprijatelja. I Bataljon će nastojati likvidirati k. 772.

U slučaju neuspjeha, a po naređenju, bataljoni će se povući u pravcu Trnovca: I Bataljon: Trnovac — k. 604. III Bataljon zaposjeće k. 697 i 678 i vršit će osiguranje prema Debelom Brdu. IV Bataljon u Trnovac i bit će brigadna rezerva, a II Bataljon povući će se u pravcu k. 697 i smjestit će se u selo ispod kote i slati patrole u pravcu Jadovnog.

Koncentracija bataljona između Vaganca i Krčmara, na cesti kod usamljene kuće, tačno u 23.30 sati, odkuda će se izvršiti pokret u pravcu predviđenom za operaciju.

Štabovi bataljona mitraljeske čete stavit će na raspoloženje III Bataljonu, koji će biti na osiguranju, a III Bataljon dodijelit će male minobacače u sastav IV Bataljona.

Znaci raspoznavanja za noćas, tj. 4 na 5. ov. mj. jesu: Opasač—Osijek, a ugovoreni: dva kratka zvižduka, a odgovor jedan dugi zvižduk.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.⁵ Basta

Komandant,
M.⁶ Novković

(M. P.)⁷

Dostavljeno: Štabu VI Divizije na znanje.
Štabovima bataljona 1 — 4 i
kamandi čete za vezu na izvršenje.

⁵ Milan

⁶ Momčilo

⁷ Okrugli pečat: Štab Treće partizanske brigade Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 5 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA NEPRIJATELJSKE POLOŽAJE KOD BRUŠANA¹

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.

HRVATSKE —

5. 6. 43²

Broj 207-43

5 juna 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE.

U toku jučerašnjeg dana i noćas izvršene su pripreme sa III Brigadom koja je jutros u svanjivanje napala neprijatelja kod Brušana.³ Ovoga momenta dobili smo izvještaj telefonom iz Smiljana da su naše jedinice uspjele zauzeti kote iznad Brušana kao i same Brušane i da se borba dalje vodi prema Rizvanuši. Ovaj izvještaj sa položaja opravio je komesar III Brigade⁴ pismeno u Smiljan do telefonske stanice.

Komandant Divizije⁵ nalazi se na položajima.

Bataljoni II Brigade drže položaje na sektoru Smiljansko Polje—Budački most do mosta na Sastavcima.

Čim dobijemo detaljnije podatke hitno ćemo izvijestiti taj Štab. Drugih novosti na ovom sektoru nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab
operativni oficir
S.⁶ Opsenica

(M. P.)⁷

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47/1—4, k. 419.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 20 i 22.

⁴ Milan Basta

⁵ Đoko Jovanić

⁶ Stevo

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 5 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA
KOD BRUŠANA'

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.

— HRVATSKE —

6. 6. 43"

Broj 207

5. VI. 1943 u 17 h.

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. H.

Jutros su naše snage u prvom naletu zauzele kote sa sjeverne i sjevero-zapadne strane Brušana.³ Neprijatelj davao žestok otpor sa Poldine Glave (kote između Rizvanuše i glavne ceste). Na ovome položaju neprijateljske su snage jačine oko 400 sa više automatskih oruđa.

Neprijatelju stiže pomoć iz Gospića jačine oko dvije satnije, a sa Debelog Brda krenula je jedna satnija prema Brušanima. Sa ovim snagama borbe se vode na polju između Trnovca i Brizika. Neprijatelj je oko 13 časova uz pomoć artiljerije i minobacača izvršio protunapad i zauzeo kotu 642 gdje je zaustavljen. Srušen je most sa zapadne strane Brušana. U toku noći mislimo izvršiti pritisak sa jednim bataljonom iz pravca Budačkog mosta na mjesto i isto gađati sa nekoliko granata.

Izviješteni smo od komande mjesta Medak. da se je od 3. ov. mj. pojavilo 100 — 150 domaćih četnika u podnožju Velebita kod Medka uslijed čega se stanje u ovoj okolici kod naroda znatno pogoršalo.

Ovoga momenta izvještava komandant Divizije⁴ sa položaja da su se naše snage pod pritiskom daleko nadmoćnijeg neprijatelja, artiljerije i minobacača povukle prema Smiljanu. Sa zapadne strane Brušana jedan je most dignut, dok je drugi, drveni, zapaljen. Neprijatelju su naneseni prilično veliki gubitci, dok je i na našoj strani bilo prilično gubitaka.

Opširniji izvještaj slijedi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab
operativni oficir:
S.Š. Opsenica

(M. P.)⁶

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 49/1—4, k. 419

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. J Riječ je o Trećoj NOU brigadi. Vidi dok. br. 20, 21 i 28.

⁴ Đoko Jovanić

⁵ Stevo

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 5 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA
NA PODRUČJU GOSPIĆA¹

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.

— HRVATSKE

On broj: 47-43

5 juna 1943

Operativni izveštaj

od 29. V. 43 — 3. VI. 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Prema naređenju² Štaba korpusa Štab ove divizije prebacio se 25 maja ov. g. na sektor Otočac, a Štab II Brigade sa dva bataljona krenuo je u pravcu juga prema Srbu.³ Još istog dana prema naređenju Štaba korpusa zaustavljen je Štab II brigade sa bataljonima u Vrebcu, a 27. V. 43 ovi bataljoni II Brigade vraćeni su i smješteni u selo Vukšić i Budak kod L. Osika. Istog dana po naređenju Štaba divizije formiran je Operativni štab za sektor Gospić.⁴ Pošto su snage III Brigade bile razvučene na sektoru Gospić i Oštarije,⁵ to je Operativni štab donio odluku da II bataljon II Brigade preuzme položaje od mosta na Sastavcima do sela Došeni, koje je držao II bataljon III Brigade. Snage II bataljona III Brigade rokirale su se u desno u cilju jačanja naših položaja na sektoru Došeni—Kolakovica. IV bataljon II Brigade ostao je u rezervi, u selu Vukšiću.

Podaci o neprijatelju:

Prema prikupljenim podacima sa kojirra je raspolagao Operativni štab preko Štaba III Brigade, u Gospiću je bilo 4 — 4500 ustaša, domobrana i žandara. U Karlobagu — da su ustaše i domobrani iz istog prebačeni na otok Pag,⁶ a da je u Karlobagu ostao manji nepoznat broj Talijana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1—5, k. 419.

² Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 70.

³ Riječ je o Prvom i Trećem bataljonu Druge NOU brigade, koji su po naređenju Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske upućeni 11 svibnja na područje Donjeg Lapca. — Po naređenju Štaba Prvog korpusa od 24 svibnja ovi su bataljoni upućeni na područje Knina. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 32, 37, 70, 76, 99, 101 i 103.

⁴ O formiranju ovog štaba vidi tom V, knj. 15, dok. br. 93.

⁵ Baške Oštarije

⁶ O prebacivanju ovih snaga na Pag vidi dok. br. 110 i 112.

Moral kod neprijatelja u Gospiću bio je dosta slab. Prema istim podacima doznali smo da je neprijatelj 27 maja ov. g. u Gospiću izdao vojsci suhu hranu za 2 dana, ali je ovaj izvještaj dobiven iz nepovjerljivog izvora i nije bio provjeren.

Naše snage:

Na ovome sektoru nalazila se je 111 Brigada, 2 bataljona II Brigade, jedna četa III bataljona L.⁷ Partizanskog odreda, brdska baterija, odjeljenje sa poljskim topom 75 mm odjeljenje jednog bacača mina i protukolskog mitraljeza prateće čete i inženjerska četa ove Divizije. Ukupno 1600 boraca.

Pripreme:

Vidjevši iz prikupljenih podataka da je kod neprijatelja stanje dosta teško, da će neprijatelj pokušati raskinuti naš obruč oko Gospića, te opsjednuti garnizon izvući ili ojačati, Operativni štab za isti sektor izdao je direktive svim jedinicama,⁸ koje su 29 maja ov. g. u dva dopisa još konkretizirane i upotpunjene. Istoga dana naše su snage raspoređene ovako: jedan bataljon III Brigade, ojačan sa jednom četom, držao je položaje na Uri, zatvarajući lijevom krilom put Konjsko—Oštarije, a desnim krilom put Crni i Ravni Dabar—Oštarije. Jedan bataljon, bez jedne čete, nalazio se u rezervi u Brušanima. Jedan bataljon držao je položaje na liniji Vujnovića Brdo—Oštra. Jedan bataljon, ojačan sa jednim teškim minobacačem i protukolskim mitraljezom, držao je položaje na liniji Oštra—zaselak Došeni.

II Brigada sa jednim bataljonom držala je položaje od zaseoka Došeni do želj. mosta na Sastavcima. Jedan bataljon II Brigade bio je u rezervi. Četa L. Partizanskog odreda držala je položaje istočno, južno i zapadno od Gospićke stаницe.

Artiljerija se nalazila u južnom dijelu sela Mušaluka, a inženjerska četa u selu Budaku kod mosta.

30 maja 1943 g.

Početak napada:

Oko 3 h. ujutro neprijatelj je sa tri krstarice otvorio žestoku vatru na naše položaje na Oštarijama.⁹ a zatim je neprijatelj jačine 500 — 600 Talijana i oko 200 ustaša krenuo od Karlobaga u tri napadne kolone sa pravcem Karlobag—Sušanj, pravcem Konjsko—Oštarije i pravcem Dabar—Oštarije.¹⁰ Oko 5 h. naše snage sukobile su se na ovome sektoru sa neprijateljem i zadržale ga na glavnim položajima.

⁷ Ličkog

⁸ Vidi tom V, knj. 15. dok. br. 93.

⁹ Vidi tom V, knj. 15. dok. br. 101.

¹⁰ Vidi dok. br. 110 i 111.

Jednovremeno neprijatelj jačine bojne probio se iz Primorja putem Cesarica—Jadovno i spustio se do 4 h. ujutro više sela Trnovca,¹¹ a druga bojna naišla je iz Lukovog Šugarja u pravcu Rizvanuše.

Jednovremeno neprijatelj je iz Gospića otvorio jaku artiljerisku vatru na naše položaje Oštra i Novi,¹² a zatim su krenule i neprijateljske snage jačine jedne i po bojne iz pravca Gospića prema našim položajima Novi i Oštra i time privukli svu pažnju naših snaga na sebe. Iskoristivši ovo neprijateljske snage koje su se spustile u Trnovac zauzele su sa jednom satnijom Debelo Brdo. sa d\ije satnije podilazile su koristeći mrak i pokriven teren na samu kotu Oštru, dok su dvije satnije iz pravca Trnovca okrenule prema Brušanima. Naše snage na položajima Oštra i Novi, tj. I bataljon 111 Brigade povukao se pod žestokom borbom u pravcu Klise i Divosela, izvijestivši o neprijateljskom napadu III bataljon koji se nalazio u Brušanima kao rezerva. Neprijatelj zauzevši Oštru i No\i odvojio je jedan dio snaga i napao naš bataljon koji se nalazio na liniji Kolakovica—Došeni i njegovo mnogo slabije desno krilo odbacio na kotu Bogdanić a zatim sa ove na Ljutaču i Krčmar, gdje se zadržao. Nakon kraćega vremena, tj. oko 9 h. neprijatelj je napustio kotu Bogdanić.

III bataljon III Brigade, koji se nalazio u Brušanima, po izvještaju bataljona iz Novog odmah je zaposio položaje Poldina Glava i Klanac, ali je bio napadnut sa lijevoga boka od neprijatelja koji je nastupao od Jadovnog i Trnovca. Razvila se borba i neprijatelj je bio uspješno zaustavljen. U tome momentu, tj. oko 10 h. neprijatelj jačine jedne bojne koji se spustio iz Lukovog Šugarja zašao je ovome bataljonu za leđa iz pravca Rizvanuše i prisilio ovaj bataljon na povlačenje prema Alanku i Malom i Velikom Kraju (Divoselo). Štab ovog bataljona ipak je uspio izvijestiti IV bataljon koji se nalazio na Oštarijama da je neprijatelj zauzeo naše položaje, tj. Novi, Oštru. D. Brdo,¹³ Trnovac, Brušane i Rizvanušu i da je presjekao naše snage i vezu sa snagama koje su odbačene u pravcu Smiljana i koje su držale položaje između Budačkog mosta i Gospića.¹⁴ Bataljon sa Oštarija čuvši još ranije borbu uputio je svoju komoru da se izvuče preko Brušana i Rizvanuše u pravcu Divosela, ali je ista zakasnila i u Brušanima pala neprijatelju u ruke. Bataljon na Oštarijama i dalje je vodio upornu borbu sve do 14 h. kada je pokušavao hvatati vezu sa ostalim snagama. Kad je vidio da veze ne može uspostaviti, on se povukao od Oštarija južno prema Velebitu i kroz šumu se probijao prema Divoselu.

Kada se je otvorila borba na položajima zapadno od Gospića, Operativni štab, usljed ovako brzog prodora neprijatelja i odsijecanja

i" Vidi tom V. knj. 15 dok. br. 99 i 103.

¹² Lički Novi. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 102 i 103.

¹³ Debelo Brdo

¹⁴ Ove položaje držali su dijelovi Druge NOU brigade. Vidi tom V. knj. 15, dok. br. 102.

jedinica na sektoru Novog—Brušana i Oštarija, naredio je bataljonu II Brigade koji je držao položaj između Gospića i Budačkog mosta da isturi bojne patrole u pravcu Gospića, a zatim da se podvlače i ostale snage prema mjestu. Kad su naše snage došle u neposrednu blizinu žice, neprijatelj je otvorio dosta jaku vatru i zaustavio naše snage. Naša artiljerija u tome momentu uspješno je tukla Budačku ulicu, ali neprijatelj je odgovarao žestokom vatrom iz pješadijskih oruđa, a zatim i artiljerijom.

Oko 9 h. naišla su 4 bombardera iz pravca Zagreba i 5 lovačkih aparata, a iz pravca Karlobaga tri bombardera i 3 lovca, koji su se sporazumjevali sa neprijateljskim jedinicama na zemlji signalnim metcima, nekim dimom, dok je neprijatelj sa zemlje davao znakove sa nekim barjačicama i platnima. Od 10 h. do 13 h. istoga dana neprijateljska avijacija neprekidno je obasipala naše položaje na čitavom sektoru bombama i mitraljeskom vatrom, tako da je svaki pokret, čak i pojedinca, bio vrlo ograničen.

Naši gubici:

U ovim borbama na našoj strani bilo je 8 mrtvih drugova, 28 ranjenih i jedan nestao. Neprijatelj je zarobio kuhinju našeg jednog bataljona, jedna kola, 5 konja, 2 velika i 5 malih kazana, jednu pisaću mašinu, arhiv istog bataljona, 6 pušaka, postolje od teš. mitraljeza »švarcloze«, cijev sa zatvaračem od teš. mitraljeza »breda« i 3 kilometra telefonskog kabla.

Gubici neprijatelja:

Nisu nam poznati, ali se može sa sigurnošću reći da ih je izbačeno iz stroja oko 50. Plijena nije bilo nikakvog.

Kritički osvrt:

Glavni uzrok da je neprijatelj postigao potpuno iznenađenje i vrlo se lako spojio sa neprijateljskim garnizonom u Gospiću jest taj da obavještajna služba naše III Brigade kao i pozadinska obavještajna služba nije imala sposobnosti da izvidi i dozna kakve su neprijateljske snage u Primorju, gdje se koncentrišu i kakva im je namjera. Dok je neprijatelj za čitavo vrijeme od kada je blokiran neprijateljski garnizon Gospić organizirao vrlo dobro obavještajnu službu i bio je tačno obaviješten o našim snagama i njihovom rasporedu, našim najslabijim tačkama itd. na osnovu čega je i stvorio ovako solidan plan koji je u potpunosti i vrlo lako ostvario.

Drugi razlog je taj što smo u dopisu Štaba korpusa vidjeli da je Štab korpusa smatrao bataljone II Brigade kao rezervu, za koje smo bili mišljenja da će stignuti svaki momenat naredenje da ovi bataljoni krenu na neke druge položaje, te iz ovoga razloga nijesmo mogli koncentrisati jače snage na ovome sektoru gdje je postojala vjerovatnoća da će neprijatelj izvršiti manevar ili iz garnizona Gospić ili iz pravca Karlobaga.

Treći je razlog da su jedinice III Brigade bile vrlo slabo budne, te ih je neprijatelj iznenadio i podvukao se u neposrednu blizinu samih položaja. Isti je razlog da neprijatelj iako je imao mogućnosti da uspije razbiti naše položaje, ali je morao imati mnogo veće gubitke.

Pored toga štabovi bataljona vrlo su se slabo i sporo snalazili, a također nijesu predviđali obezbjeđenje koje je u svakom slučaju trebalo biti postavljeno bar sa manjim patrolama pozadi naših položaja.

31 maja 1943 godine.

Jedan bataljon III Brigade izvršio je oko 23 h. napad na Poldinu Glavu koju su držale neprijateljske dvije satnije. Neprijatelj je sa ove glavice protjeran, ali su neprijateljske snage sa sjeverozapadne strane ceste, sa geografski jačih kota, uz pomoć dva tenka sa ceste ponovo prisilile ovaj bataljon na povlačenje.¹⁵

Na našoj strani gubitaka nije bilo, dok ih je na strani neprijatelja moralo biti, ali su isti nepoznati.

1 — 2 juna noću jedan bataljon II i jedan bataljon III Brigade dobili su zadatak da likvidiraju neprijatelja na koti Debelo Brdo.¹⁶ Ovu kotu neprijatelj je držao sa snagama dvije satnije. Izvršene su svestrane pripreme, a na izviđanju upoznate su jedinice sa napadnim pravcima. Napad je izveden 2 juna u 1h, a trebao je otpočeti 1 juna u 24 h. Razlog za ovo zakašnjenje jest krševit i neprohodan teren koji je onemogućio zajedno sa gustim mrakom da se naše jedinice organizovano i povezano podvuku pod neprijateljske položaje. Ovo i pored toga nije uspjelo (podvlačenje) pošto je neprijatelj blagovremeno primjetio naše snage i iz utvrđenih rovova i zidanih zaklona dočekao naše snage na vrlo bliskom odstojanju sa bombama i prisilio ih na otpuštanje. Ovaj je napad ponovljen iste noći u 3 h. ali isti opet nije uspio. Nakon drugog neuspjeha naše su se snage povukle na polazne položaje, tj. na kotu i selo Bogdanić.

U ovoj akciji imali smo 2 mrtva i 6 ranjenih drugova, od kojih su svi izbačeni sem jednog iz stroja od ručnih bombi i minobacača.

Gubici neprijatelja nijesu poznati.

Ova akcija nije uspjela iz razloga što su gusti mrak, krševit i neprohodan teren onemogućili da se naše snage organizovano i povezano podvuku jednovremeno pod neprijateljske položaje i obaspu neprijatelja ručnim bombama kako je to predviđeno, nego su naše snage kršeći i šušteći kroz gusti šiprag otkrile svoje nastupanje, tako da se je neprijatelj potpuno bio spremio za organizovani otpor.

Pored toga sami teren u odsudnom momentu nije omogućio da naše snage krenu na jedan odlučan juriš. I tako je došlo do neuspjeha.

¹⁵ Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 197 i 199.

¹⁶ Vidi dok. br. 9.

Noću između 2 i 3 juna ov. g. Štab divizije odlučio je da skoncentriše i one snage sa sektora Divoselo na sektor Smiljan. kako bi se izveo jedan manevar sa jačim snagama.

U toku su pripreme za daljnje akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan.

Za komandanta
operativni oficir:
S.¹⁷ Opsenica

(M. P.)'*

BR. 24

ODGOVOR HAMDJIJE OMANOVIĆA POČETKOM LIPNJA 1943
GOD. KOTARSKOM PRETSTOJNIKIJ U CAZINU U VEZI S
POZIVOM NA PREDAJU'

KOTARSKOM PREDSTOJNIKU

Cazin

1. Na Vaš dopis od (bez datuma)² odgovaram slijedeće:

Nisam ovlašten da vršim ma kakve pregovore sa bilo kojom neprijateljskom ustanovom, bilo vojnom ili civilnom.

2. Onoga dana kada sam otišao u Narodno-oslobodilačku vojsku bili smo za 90% dalje od pobjede nego danas, pa ipak sam otišao da se odazovem svojoj dužnosti prema svom narodu.

3. Danas kada se hrabra Crvena armija kao vrijeme nadnijela nad njemačku vojsku spremna da se na nju sruči i da je uništi, danas kada su naši veliki saveznici. Engleska i Amerika, sa svojim armijama spremni da stupe na evropsko tlo i da učine kraj fašističkim zlodjelima i napokon kada je Narodno-oslobodilačka vojska — nepobjediva Narodna armija — postala velika opasnost po okupatora i njegove sluge, besmisleno je pozivati ma kojeg vojnika na predaju, a pogotovo

¹⁷ Stevo

¹⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15—4. k. 107.

² Vidi dok. br. 129: kotarski pretstojnik u Cazinu poziva na predaju Hamdiju Omanovića, komandanta Osme krajiške NO brigade. Ta brigada je tada dejstvovala u sastavu Unske operativne grupe. Vidi dok. br. 17 i 26.

rukovodioce Narodno-oslobodilačke vojske i to na tako sraman način, prijeteci nekim represalijama prema nemoćnim familijama.

4. Kada bi situacija bila mnogo nepovoljnija za nas, ni onda se ne bih predao ni pod kakvim uslovima, jer sam spreman da svoj život žrtvujem za svoju zemlju i svoj narod.

5. Garancije koje dajete meni i mojim drugovima u ime vaših vlasti su besmislene, jer one ne mogu ni svojim pristašama ništa da garantuju.

6. Nikakve represalijske prema mojoj familiji, kojim prijetite, neće me spriječiti u izvršenju moje svete dužnosti.

7. Ako vam vojnička i građanska čast kao kulturnim ljudima dozvoljava da kažnjavate nemoćne žene i ljude koji s nama nemaju u pogledu borbe ništa zajedničkog, a vi učinite i to i neka vam služi na čast.

8. Interesi miliona života, za čiju slobodu se ja borim, jesu iznad interesa moje familije.

9. Svaki korak učinjen protiv moje familije ili protiv familija mojih drugova biće trostruko osvećen.

10. Moja i mojih drugova djela prema civilnom stanovništvu neka vam bude opomena.

11. Dan pobjede, dan obračuna, dan narodnog suda je i suviše blizu. Vodite o tome računa! Neka građani grada Cazina vode računa o sutrašnjici.

12. Dopis koji sam dobio čuvaću kao istorijski dokumenat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(Hamdija Omanović)

Hamdija

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 6 LIPNJA 1943 GOD.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA JEDINICA
ŠESTE DIVIZIJE NA PODRUČJU GOSPIČA'

O. 92/43
6 juna 1943

Izvještaj o borbama VI
divizije od 30. V.—5. VI. o. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

30. V. 1943.

Oko 3 sata izjutra neprijatelj jačine 5—600 Talijana i 200 ustaša krenuo je iz Karlobaga pravcima: Karlobag—Sušanj, Konjsko—Oštarije i Dabar—Oštarije.² Neprijateljska artiljerija sa ratnih brodova otvorila je žestoku vatru na položaje prema Oštarijama. Oko 5 sati jedan bataljon III brigade, koji se nalazio na položajima iznad Karlobaga, sačekao je neprijatelja i zaustavio njegovo napredovanje. Ovaj bataljon vodio je borbu sa nadmoćnim neprijateljem sve do 14 časova, kada se je povukao prema Divoselu. Druge neprijateljske snage krenule su iz Primorja i iz Gospića i to noću: jedna bojna putem Cesarica—Jadovno, koja je do 4 sata stigla više sela Trnovca, jedna bojna iz Lukovog Šugarja krenula je u pravcu Rizvanuše, a jedna i po bojna krenula je iz Gospića prema Novom³ i Oštri. Neprijateljske snage iz Trnovca i Gospića ubrzo su se spojile i time presjekle naše snage na dva dijela. Dva bataljona koja su se nalazila u Novom i Brušanima bili su napadnuti uslijed neopreznosti s leđa, a ujedno i iz Gospića, pa su se morali povući. Nakon kraće borbe neprijatelj koji je već u toku noći bio podišao zauzeo je Debelo Brdo, pa čak i Bogdanić i potisnuo naše snage prema Ljutači i Krčmaru. Jedan bataljon II brigade, koji se je nalazio u rezervi, vršio je pritisak u pravcu Gospića misleći da neprijatelj ima namjeru da izađe iz mjesta. Bataljon je sačekao jakom vatrom i odbijen. 15 aviona, lovaca i bombardera za cijelo vrijeme bombardovali su i mitraljirali naše položaje, a također neprijateljska artiljerija iz Gospića bila je aktivna. Uveče istoga dana neprijateljske snage su se spojile i ovladale cestom Karlobag—Gospić.

Plijena i zarobljenika nije bilo.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/3, k. 419.

² Vidi dok. br. 23 i tom V, knj. 15, dok. br. 99, 101 i 103.

³ Lički Novi

Gubici neprijatelja: oko 50 mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih i 28 ranjenih i 1 nestao. U ruke neprijatelja pala je komora jednog bataljona sa jednim kolima. 5 konja. 2 velika i 5 malih kazana, 1 pisaća mašina. 6 pušaka, arhiva bataljona, postolje od t. mitraljeza »Švarcloze«, cijev sa zatvaračem mitraljeza »Breda« i 3 km telefonskog kabla.

31. V. 1943.

Jedan bataljon III brigade izvršio je napad na dvije neprijateljske satnije koje su se nalazile na Poldinoj Glavi. Napad je izvršen u 23 sata i neprijatelj sa ove Glavice protjeran, ali je ipak uz pripomoć dva tenka sa ceste ponovo se pribrao i odbacio naš bataljon.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, a gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

Zaplijenjeno nije ništa, niti je ocf oružja što izgubljeno.

1 i 2. VI. 1943.

Oko 1 sat jedan bataljon II i jedan bataljon III brigade izvršili su napad na Debelo Brdo.⁴ koje su branile dvije neprijateljske satnije. Napad nije uspio i ponovljen je iste noći u 3 sata. ali je opet bio odbijen, te su se naše snage povukle na svoje polazne položaje.

Zarobljenika i plijena nije bilo. Gubici neprijatelja u mrtvim i ranjenim nisu poznati.

Naši gubici: 2 mrtva i 6 ranjenih.

Utrošak municije: 9568. . . . * metaka za tal. puške, p. mitraljeze i t. mitraljeze, 32 mine za mali bacač i 12 mina za t. bacač.

Kritički osvrt: Prilikom operacija na dan 30. V neprijatelju je uspjelo da uslijed slabe budnosti naših jedinica postigne iznenađenje, podvuče se položajima koje su držale naše jedinice i sa njih odbaci naše snage. Pored toga neprijateljske snage bile su nadmoćnije, pa su moglo manevrisati i vršiti prodor u naše položaje, što im naše slabije snage, koje su bile dosta razvučene, nisu mogle onako iznenađene spriječiti. Pojava neprijateljskih snaga na sporednim pravcima također je doprinijela njihovom uspjehu tako, da se naše jedinice i štabovi nisu znali u takvoj situaciji dobro snalaziti niti parirati neprijateljske pokrete. Veza među jedinicama bila je slaba.

U akciji 1 i 2. VI. prilikom napada na Debelo Brdo, neprijatelj je otkrio privlačenje naših jedinica, pripremio se i sačekao organizovanom vatrom te odbacio naše snage. Teren za podilaženje bio je obrastao gustim šibljem koje je šuštalalo i omogućilo neprijatelju otkrivanje naših namjera.

•> Vidi dok. br. 9.*

5. VI. 1943.

III brigada izvršila je napad na neprijatelja u Brušanima⁵ i na okolnim kotama, tj. kotu 642 sa jednim bataljonom. k. 730 (Gušte) sa jednim bataljonom, sa jednim bataljonom k. 750. koji je ujedno imao zadatak da se spušta u Brušane. i sa jednim bataljonom osiguravala se prema D. Brdu i Oštri na liniji k. 562. 591 i 562. Kota 730 i 750 zauzete su pošto na njima nije bilo neprijatelja, odnosno pobjegao je u pravcu Takalica i Velebita. U daljem nastupanju prema Brušanima naše snage bile su zaustavljene i odbačene natrag. Napad je ponovljen još dva puta. ali svaki put bez uspjeha. Jedan bataljon protjerao je neprijatelja sa kote 642 i manjih čuka oko iste, ali se neprijatelj kod Poldine Glave pribrao i koncentrisao i prisilio ovaj bataljon da se povuče na polazni položaj. Ponovo je izvršen protunapad i neprijatelj je natjeran u bijeg, ali je neprijatelju došla pomoć iz Gospića, te je protjerao naš bataljon natrag. Bataljon koji je bio na osiguranju prema Oštri i D. Brdu odbio je neprijatelja koji je bio pošao u pomoć sa jednom satnijom prema Brušanima. Neprijateljska avijacija za cijelo vrijeme borbe bombardovala je naše položaje. Napad je trajao od 6 sati izjutra do 15 sati poslije podne, kada su se naše jedinice nakon neuspjelog napada povukle.

Zaplijenjeno je 5 pušaka, 700 metaka, 9 mina za m. bacač i 3 brdska "kazana. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika.

Gubici neprijatelja: 45 mrtvih i više od toliko ranjenih.

Naši gubici: 15 mrtvih i 42 ranjena.

Izgubljen je 1 p. mitraljez i 6 pušaka.

Kritički osvrt: Prije početka napada nisu upućene oficirske patrole koje bi tačno izvidile jačinu i raspored neprijateljskih snaga, već se u napad pošlo bez sigurnih podataka o neprijatelju. Komandni kadar uslijed pokrivenosti terena nije dovoljno uticao na tok operacija, i slabu pomoć pružio svojim jedinicama. Saradnja između bataljona je bila slaba i nije dovoljno shvaćena važnost da se zauzme Poldina Glava, u kom slučaju bi situacija bila bolja po naše jedinice i spriječilo bi se neprijateljsko nadiranje od Gospića.

Utrošak municije: 10.445 puščanih i mitraljeskih metaka, 21 mina za m. bacač, 2 mine za t. bacač i 76 ručnih bombi.

Napomena:

Od poginulih 15 drugova 7 je poginulo od aviona i to: 4 na položaju, a 3 poslije borbe, na odmoru. Avion je ranio 5 drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
u bolnici.

Komandant

⁵ Vidi dok. br. 20, 21 i 22.

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 6 LIPNJA
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA SLUNJ I O DRUGIM AKCIJAMA¹

ŠTAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Br. 26
Dne 6. VI. 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj.

Prema naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske jedinice ove Grupe krenule su 31. V ov. g. u pravcu Slunja.

IV Ban. brigada² dobila je zadatak da krene iz Bos. Bojne preko Vranograča—M. Kladuše—Johovice za Šturlić. da napadne posadu u Šturliću i da je razoruža. Jačina neprijateljske posade u Šturliću: 60 naoružanih domorodaca. Zadatak je izvršen po planu i brigada je ušla u Šturlić bez otpora. Neprijatelj je pobjegao prema Trzcu.

Zaplijenjena su 3 karabina, 1 pištolj, nekoliko komada ručnih bombi i oko 700 metaka.

Oko 13 h. neprijatelj koji je pobjegao za Tržac vratio se je sa posadom iz Tržca i napao naše snage u Šturliću. Poslije dvočasovne borbe neprijatelj je protjeran. U toj borbi ranjena su 2 druga, od kojih je jedan podlegao (komandir čete). Neprijatelj je imao 9 mrtvih, broj ranjenih je nepoznat. Zaplijenjeno 5 karabina, 300 metaka.

VIII Krajiška brigada dobila je zadatak da krene iz Bos. Bojne preko Vranograča—Todorova za Pečigrad. da napadne i razoruža posadu u Pečigradu. Jačina neprijateljske posade: oko 40 pomoćnih žandara. Napad je počeo u 3 h. ujutru. Dva bataljona bila su se privukla do pod same zidine ali su odbijeni ručnim bombama. Jedan bataljon imao je 2 mrtva i 4 ranjena te se povukao, a kako je pucala sa svih strana po koja puška, taj se bataljon bez ikakva naređenja vratio nazad preko Todorova—Bužima i Žirovca te ispod Petrove Gore došao u sastav svoje brigade. Morali smo donijeti bacače i bacati u gradine, i tek poslije dužeg pregovora, i kad je zapovjednik posade ranjen, upalo se je u grad odakle su u glavnom pobjegli. Zarobljena

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/5, k. 105.

² Četvrta banijska NO brigada

su 2 ranjena i 6 zdravih oružnika. Zaplijenjeno 7 karabina i nešto municije.

Bataljon koji je bio u zasjedi prema Cazinu dočekao je neprijatelja³ i iz bliskog otstojanja otvorio je vatru na neprijatelja i odbio ga. Neprijatelj je imao oko 15 mrtvih i više ranjenih.

Štab grupe, baterija i vod za vezu išli su istim pravcem kud i VIII Brigada.

Oko 17 h. krenuli smo prema Šturliću. U Šturličkoj i Tržačkoj Platnici i u Šturliću jedinice ove Grupe su zanoćile.

2. VI jedinice VIII Krajiške brigade otišle su u Tržac da očiste posadu u Trzcu. Neprijatelj je još ranije iz Trzca pobjegao. Međutim ubrzo je uslijedila intervencija Njemaca. Oko 80 Njemaca pošlo je u Tržac i poslije kratke borbe odbijeni su nazad.⁴ Tom prilikom neprijatelj je imao 4 do 5 mrtvih i 2 zarobljena Njemca. Zaplijenjeno 5 pušaka i 1 puškomitraljez sa postoljem. Naši gubitci: 1 mrtav.

Noću 3/4 ov. mj. jedinice ove Grupe izvršile su napad na posadu u Slunju. Posada je bila jaka oko 350 oružnika, ustaša i domobrana.

IV Ban. brigada dobila je zadatak da napadne s jedne i druge strane rijeke Slušnice do ceste Drežnik—Slunj, uz rijeku Koranu i preko Korane, s desne strane rijeke, pravo na most. Početak napada bio je predviđen u 21 h. Međutim I bataljon ove brigade počeo je napad u 19 h. i poslije kraćeg vremena uzeo je most pod kontrolu svoje vatre. Neprijatelj koji se nalazio s desne strane rijeke Slušnice bio je prisiljen vrlo žestokom borbom da se povuče preko vode u unutrašnjost grada. Upravo kada je trebalo izvršiti juriš na neprijatelja u gradu, I i II bataljon IV Brigade dobili su vatru s leđa (jer je neprijatelj⁵ prodro iz Cetin-grada) i morali se povući, te s tim ostavili most slobodan za bježanje neprijatelja iz Slunja. U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva, 4 zarobljena: naši gubitci: 5 mrtvih i 14 ranjenih.

VIII Krajiška brigada je dobila zadatak da napada od ceste Drežnik—Slunj lijevo do rijeke Korane, sa dva bataljona, a jedan bataljon da postavi na osiguranje prema Bihaću. Jedinice ove brigade otpočele su napad u 21 h. i za kratko vrijeme prodrle su u unutrašnjost grada. Grad je pao u 22 h. U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih, broj ranjenih nepoznat: zarobljeno je 17 oružnika i domobrana, od kojih su 4 dočasnici. VIII Krajiška brigada nije imala žrtava.

„ Kordunaški bataljon dobio je zadatak da sa jednim bataljonom IV Brigade napravi zasjedu neprijatelju koji bi pokušao da pruži pomoć posadi u Slunju. Ni jedan ni drugi bataljon u ovome nije uspio, jer je neprijatelj prodro.

³ Odnosi se na dijelove Jedanaeste pješačke pukovnije.

⁴ Vidi dok. br. 130.

⁵ Prva bojna Jedanaeste pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 130.

U ovoj borbi zaplijenjeno je i 20 karabina. 30.000 puščanih metaka i nešto drugog ratnog materijala, zatim 3.000 kg kukuruznog brašna i kukuruza, 4 kante ulja i 3 kante masti.

U ovoj borbi jedinice IV Brigade počele su napad dva sata ranije nego što je predviđen napad, te radi toga nije mogla doći do izražaja jača vatra sa sviju strana, pa je i to pomoglo da se neprijatelj snađe i pobjegne.

Naša baterija tukla je grad i pogodci su bili dobri. Dok su bacači imali vrlo slabe pogodke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ranko Mitić

Komandant,
Pet.⁶ Kleut

(M. P.)⁷

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE OD 7 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA NAŠICE¹

ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: 51/43
Dana 7 juna 1943 u 16h

Likvidacija neprijateljskog
uporišta Našice.

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Prema naređenju štaba I slavonskog korpusa, br. 38/43,² jedinice ove Divizije izvršile su dana 4 juna 1943 napad na neprijateljsko uporište Našice, u kome je trebalo po podacima biti 50 žandara, 85 domobrana i 25 ustaša.

⁰ Petar

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21—3, k. 908.

² Vidi dok. br. 8.

U napadu, koji je otpočeo u tačno određeno vrijeme, t. j. 4. VI. 1943 u 3 sata ujutro, učestvovali su pored baterije topova (2 brdska topa) II, III i IV bataljona XII brigade. I bataljon XII brigade i jedinice XVIII brigade bili su određeni u zasjedu i to bataljon XII brigade prema Đurđenovcu, a XVIII brigada prema Čačincima.

Glavne otporne tačke u Našicama, koje je neprijatelj dobro organizirao za odbranu, bile su: Pejačevićev dvorac (ujedno skladište domobrana), škola, žandarmerijska stanica, samostan i željeznička stanica. U svim objektima, sem u žandarmerijskoj stanici, bili su domobrani i to opkopari.³ Pejačevićev dvorac i škola likvidirani su u prvom naletu, dok je za likvidaciju samostana trebala jaka artiljerijska priprema naših brdskih topova, koji su svoj zadatak izvršili u potpunosti.

Poslije likvidacije dvora, škole i samostana prešlo se na likvidaciju žandarmerijske stanice, u kojoj je bilo oko 60 što žandara što pomoćnih žandara, koji su davali krvav otpor. Kada smo htjeli topom da razbijemo njihove bunkere koje su imali oko zgrade, dovukli smo top na 40 metara od zgrade (jer nismo imali zgodnijeg položaja). Kada su žandari primjetili top, osuli su na isti toliku vatru, da su ga onesposobili za dejstvo. Izbušili su mu kolevku, odbili zadnji nišan i razbili klizače. Iz tih razloga morali smo top povući, pristupiti likvidaciji bunkera ručnim bombama, a top je otpremljen u našu radionicu na opravku.

Usljed brisanog predterena bunkera, likvidaciji istih nije se pristupilo odmah, već se je sve do noći držala blokada, a uveče oko 10 sati izvršen je juriš i bacanje bombi u bunkere. Posljedica toga je bila, da je banda iz kuće i iz bunkera počela bježati. Nekolicini uspjelo je da pobjegne u susjedne kuće i bašte, dok su ostali bili potučeni nešto u bunkerima i u zgradi, a nešto napolju, na bijegu. U 23 časa likvidirana je žandarmerijska stanica u potpunosti. Na taj način bila su likvidirana sva uporišta sem željezničke stanice, koju su branili domobrani i jedan oklopni voz, koji se je u početku napada zatekao na stanici. Stanica se do tog vremena nije mogla likvidirati, jer nije bilo za to raspoloživih snaga, a poslije likvidacije žandarmerijske stanice bilo je kasno pristupiti likvidaciji iste uslijed udaljenosti željezničke stanice od žandarmerijske stanice i uslijed kvarova na topu, koji je bio za dejstvo nesposoban. Radi jakog pritiska neprijatelja na zasjede od Osijeka i Đurđenovca, naređeno je 5. VI. 1943 u 3 sata ujutru povlačenje, jer se je vidjelo da zasjede uslijed zamorenosti i nadmoćnosti neprijateljskog pritiska ne bi izdržale preko cijelog dana, a povlačenje po danu tražilo bi mnogo žrtava, i pokazalo se je da je korisnije povući se pod zaštitom mraka nego likvidirati još željezničku stanicu i povlačiti se po danu.

³ pioniri

XVIII brigada, koja je po zadatku postavila zasjedu prema •Čačincima, primila je 4. VI. 1943 već u 5 sati ujutro borbu sa neprijateljem koji je iz Čačinaca drumom prema Orahovici krenuo u pomoć napadnutim dijelovima u Našicama.⁴ Neprijatelj je krenuo pod zaštitom tri tenka i kada su isti došli do mjesta gdje je bio put prekopan, zasjeda je otvorila vatru na pješadiju, koja se je kretala pozadi tenkova, i uspjela poslije kratke borbe da ih vrati u svoje uporište. Istoga dana oko 3 sata poslije podne neprijatelj iz Čačinaca ponovo je krenuo sa tenkovima u pravcu Zdenaca, ali se je vratio natrag još prije nego što je došao u dodir sa našom zasjedom. Brigada je, pored toga što je prekopala drumove, srušila, odnosno pretumbala oko 900 metara željezničke pruge na pruzi Čačinci—Našice i to uz pripomoć mobilisanih civila iz najbližih sela.

I bataljon XII brigade postavio je zasjedu prema Đurđenovcu i primio borbu 4. VI. 1943 u 4.30 časova, a koja je borba sa malim prekidima trajala sve do 5. VI. 1943, to jest do vremena povlačenja. Na taj bataljon navaljivala je posada iz Đurđenovaca, koju je sačinjavala poznata krvnička ustaška Štirova bojna.⁵ U prvom satu borbe bataljon je odbio pet neprijateljskih juriša. Preko cijelog dana posada iz Đurđenovca probala je na sve moguće načine, prodorom i obilaskom, doći u pomoć posadi u Našicama, ali joj zahvaljujući hrabrom držanju boraca I bataljona XII brigade to nije uspjelo.

U akciji na Našice zarobljeno je oko 200 domobrana, koji su svučeni i pušteni kućama. U našim redovima ostala su tri domobrana dobrovoljno.

Zaplijenjeno je: 5 puškomitraljeza, 6 šmajsera, 1 laki bacač sa 40 mina, 200 pušaka sa 30.000 metaka, 2 sanduka bombi i mnogo druge ratne spremne.

Naši gubitci su sljedeći: 16 mrtvih i 24 ranjena druga.

Potučeno je oko 50 domobrana i žandara.

Sve su jedinice u ovoj akciji izvršile svoj zadatak, a naročito se istakao I bataljon XII brigade, koji je u 20-satnoj ogorčenoj borbi uspio da zadrži mnogo nadmoćnijeg neprijatelja i spriječio mu da udari našim jedinicama, koje su operisale u samim Našicama, u leđa.

Akcija je vršena po planu. Sve starješine pokazale su puno inicijative i moć snalaženja, jer podatci koji su dobiveni o razmještanju neprijatelja u uporištu nisu bili najtačniji, ali to nije omelo rad niti pokolebalo naše rukovodioce niti borce.

Najviše municije utrošio je I bataljon XII brigade, ali je plijen koji je dobiven u uporištu veći nego što je utrošak cjelokupnog broja municije u uporištu i na zasjedama.

⁴ O neprijateljskim snagama koje su pošle u pomoć opkoljenom garnizcnu u Našicama vidi dok. br. 37 i 132.

⁵ Petnaesta ustaška bojna

24

neprijateljskih juriša. Preko celoga dana posada iz Jurijevca probala je na sv. moguće načine, prodorom i obilaskom doći u pomoć posadi u Našicama, ali bez uspeha zbog držanja boraca I. bataljona XII. brigade to nije uspeo.

U akciji na Našice zarobljeno je oko 200 domobrana, koji su svačeni i pušteni kućama. U našim redovima ostala su tri domobrana dobrovoljno.

Zaplijenjeno je: 5 puškomitraljeza, 6 šmajsera, 1 laki bacač sa 40 mina, 200 pušaka sa 30.000 metaka, 2 sanduka bombi i mnoga druga ratna sredstva.

Naši gubici su sledeći: 16 mrtvih i 24 ranjena druga.

Potučeno je oko 50 domobrana i žandara.

Sve su jedinice u ovoj akciji izvršile svoj zadatak, a naročito se istakao I. bataljon XII. brigade, koji je u 20-satnoj ogorčenoj borbi uspeo da zadriži mnogo nadmoćnijeg neprijatelja i sprečio mu da udari našim jedinicama, koje su operisale u samim Našicama u leđa.

Akcija je vršena po planu. Sve starešine pokazale su punu inicijativu i moć snalaženja, jer podaci koji su dobiveni o razmeštaju neprijatelja u uporištu nisu bili najtašniji, ali to nije ometalo rad niti pokolebalo naše rukovodioce niti borcu.

Najviše municije utrošio je I. bataljon XII. brigade, ali je plijen koji je dobiven u uporištu veći nego što je utrošak celokupnog broja municije u uporištu i na zasedama.

Veza između jedinica XII. brigade i između brigade i Staba Divizije bila je dobra. Sa XVIII. brigadom ovaj Stab u toku cele operacije nije imao vezu usled velike udaljenosti i usled veze koju je brigada održavala sa Stabom I. Slavenskog Korpusa. Isto tako nije postojala veza sa Stabom X. Divizije ni sa njezinim jedinicama (sem XII. brigade) i to iz gore navedenih razloga. Naša radio stanica imala je vezu sa radio stanicom Staba I. Slav. Korpusa i to dosta slabu, a sa radio stanicom X. Divizije nikakvu. Slaba veza naših radio stanica ne izvire toliko iz slabosti stanica koliko iz slabosti i nebrige iz razne neumešnosti i nesavesnosti radio-tegrafista.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar:

M. Volontar

Komandant:

M. Stanić

7-VI-43

Veza između jedinica XII brigade i između brigade i Štaba divizije bila je dobra. Sa XVIII brigadom ovaj Štab u toku cijele operacije nije imao vezu uslijed velike udaljenosti i uslijed veze koju je brigada održavala sa Štabom I slavonskog korpusa. Isto tako nije postojala veza sa Štabom X divizije ni sa njezinim jedinicama (sem XXI brigade) i to iz gore navedenih razloga. Naša radio-stanica imala je vezu sa radio-stanicom Štaba I slav. korpusa i to dosta slabu, a sa radio-stanicom X divizije nikakovu. Slaba veza naših radio-stanica ne izvire toliko iz slabosti stanica koliko iz neumjesnosti i nesavjesnosti radio-telegrafista.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan.

Komandant:
Mil.⁶ Stanivuković

(M. P.)⁷

BR. 28

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 7 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA
NA PODRUČJU GOSPIČA¹

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
— HRVATSKE —
Op. br. 48
7 juna 1943 g.

Operativni izvještaj
za 5 juna 1943 god.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Pripreme:

Poslije akcije na Debelo Brdo² izvršena je koncentracija jedinica III Brigade na sektor Smiljana 3 ov. m. Dana 4 ov. m. prema usmenoj zapovijesti ovoga Štaba, Štab III Brigade uputio je patrole u pravcu Jadovnog i Trnovca sa zadatkom da izvide gdje se nalazi neprijatelj, kakve su mu snage i gdje drži položaj. Istoga dana izvršene su pripreme

⁶ Milan

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1—5, k. 419.

² Vidi dok. br. 9, 19 i 25.

1 izrađen je plan za napad na neprijateljske položaje na kotama sa sjeverne strane Brušana kao i ne same Brušane.³ Ove su se patrole povratile, ali nisu bile u stanju prikupiti potrebne podatke o neprijatelju, njegovim snagama, niti ustanoviti tačno koje položaje neprijatelj drži.

Podaci o neprijatelju:

Prema prikupljenim podacima, koji nisu bili tačni ni potpuni, neprijatelj je imao u Brušanima 60 žandara i 40 domobrana, na kotama sa sjeverne strane Brušana, na Poldinoj Glavi, bila je jedna bojna ustaša. Na položajima Oštra, Novi⁴ i D.5 Brdo nalazila se 32 ustaška bojna (Baljkova).

Neprijatelj je bio naoružan, pored pješadijskog naoružanja, sa 2 topa 75 mm 3 teška minobacača i 3 tenka.

Naše snage:

Za ovu akciju predviđena je kompletna III Brigada.

Plan za akciju:

Prema usmenoj zapovijesti Štaba divizije III Brigada imala je zadatak napasti i likvidirati neprijatelja u selu Brušanima, na kotama oko istih, postaviti osiguranje prema Takalicama i Debelom Brdu, a po padu Brušana energično pritiskivati na neprijatelja u pravcu Oštre i L. Novog. Na zauzetoj liniji puta uništiti mu snage.

Raspored snaga:

IV bataljon ove Brigade pojačan sa jednom četom III bataljona imao je zadatak napasti neprijatelja na koti 642 zapadno od Novog Sela, a po zauzeću ove kote presjeći cestu i čistiti teren prema Rizvanuši, tj. Poldinu Glavu (626) i Paljevinu do kote 646.

I bataljon imao je zadatak da jednovremeno sa ovim bataljonom napadne kotu Gušte (730) i dalje da potpomogne IV bataljonu pri napadu na Poldinu Glavu.

II bataljon imao je zadatak likvidirati kotu 750, a zatim sa jednim dijelom svojih snaga spustiti se u Brušane, a drugim dijelom produžiti gonjenje neprijatelja prema Takalicama gdje postaviti i osiguranje.

III bataljon imao je zadatak da postavi osiguranje prema D. Brdu i Oštri na liniji k. 562, k. 591 (Trnovac) i k. 562, pored ceste između Brizika i Oštre.

Jedno odjeljenje teš. minobacača bilo je u sastavu III Brigade, pod komandom Štaba brigade.

³ Vidi dok. br. 20, 21 i 22.

⁴ Lički Novi

⁵ Debelo

Tok borbe:

Prema predviđenom planu napad je trebao otpočeti 5 ov. m. u 6 h. ujutro.

Podilaženje jedinica bilo je po planu, ali usljed vrlo obraslog sa šikarom terena jedinice nisu mogle za vrijeme podilaženja biti povezane niti su jednovremeno stigle na jurišne položaje. Isto tako, bojne patrole koje su se kretale ispred streljačkog stroja iz istih razloga nisu mogle izviditi položaje koje je neprijatelj držao, niti gdje su koncentrisane jače neprijateljske snage.

I i II bataljon izbijajući na svoje određene položaje, tj. na k. Gušte (730) i na k. 750, nisu naišli na neprijatelja, nego su primjetili neka kola kao i pojedince gdje bježe u pravcu Takalica i u pravcu Velebita na južnu stranu. II bataljon uputio je jednu četu preko kote 814 u pravcu Takalica sa zadatkom da presiječe neprijatelju otstupnicu, ali je ova četa zakasnila, te je postavila samo zasjedu u vidu osiguranja iz toga pravca. Jedna četa II i dvije čete I bataljona spustile su se prema Brušanima i koti 589, odakle je neprijatelj dao iz rovova i ozidanih zaklona organizovan i žestok otpor, te odbacio naše snage. Ove su snage još dva puta ponovile napad na ovu kotu, ali su bile svaki put odbijene.

IV bataljon je u svom naletu uspio zbaciti neprijatelja sa k. 642 i manjih čuka oko iste, odakle se neprijatelj bio dao u bijeg u pravcu Poldine Glave i cestom prema Novom Selu. ali se je na ovim položajima brzo pribrao i skoncentrisao, i kada su naše snage ispale na cestu južno od k. 642 kao i na brisan prostor, neprijatelj je žestokom vatrom prisilio IV bataljon da se povuče na polazne položaje. Ovaj bataljon dobivao je vatru bočnu sa Poldine Glave. Ovaj bataljon je ponovno skoncentrisao svoje snage i između 10 i 11 h. ponovno je krenuo u napad prema cesti, gdje se je sukobio sa neprijateljem koji je također pošao u napad. Sukob je bio vrlo žestok i neprijatelj je natjeran u bijeg, jedni dijelovi u pravcu Gospića, a drugi dijelovi prema Poldinoj Glavi i Paljevini. Ovaj bataljon nastavio je energično gonjenje, ali istog momenta, tj. oko 11 h. neprijatelju je stigla pomoć iz Gospića jačine dvije satnije ustaša i tri tenka, a pored toga neprijatelj koji je pobjegao u pravcu Gospića dao je tačne podatke gdje se nalaze naši položaji, te je neprijatelj osuo naše položaje sa žestokom artileriskom i minobacačkom vatrom. Pomoću navedenih okolnosti neprijatelj je ponovno krenuo u protunapad, kada su naše jedinice morale se povući.

III bataljon, koji je držao položaje na kotama 562, 591 i 562 prema glavnoj cesti, Oštroj i D. Brdu. imao je kraću borbu sa jednom satnijom ustaša koja je krenula sa D. Brda u pomoć prema Brušanima. Ova je satnija zaustavljena, a zatim odbačena natrag. Desno krilo ovog bataljona, koje je držalo položaje na koti 562 kod glavne ceste, bilo je također odbačeno prema Briziku.

Od 8 h. pa do završetka borbe oko 15 h. neprijateljski avioni žestoko su bombardovali naše položaje, sporazumijevajući se raznim znakovima sa neprijateljem na zemlji.

Oko 15 h. borba je završena.

Ishod borbe:

Ova akcija nije uspjela iz razloga što se nije moglo tačno doznati gdje su najjače neprijateljske snage, koje položaje drže, usljed čega nije ni izvršen raspored naših snaga onako kako je to zahtijevao neprijateljski raspored. Položaje koje je napadao I i II bataljon trebao je napadati samo jedan bataljon. a položaje koje je napadao IV bataljon — k. 642 i Poldinu Glavu — trebala su napadati dva bataljona, kada bi neprijatelj bio sigurno razbijen, zauzeti njegovi položaji i bili bi mu nanijeti mnogo veći gubitci.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 45 mrtvih, više od toliko ranjenih i dva zarobljena.

Na našoj strani bilo je 15 mrtvih i 42 ranjena.

Zaplijenjeno je 5 pušaka. 700 mauzerovih metaka, 9 mina za mali minobacač i 3 brdska kazana.

Kritički osvrt:

Najveći propust u ovoj akciji bio je taj što nisu upućene ranije jače oficirske patrole koje bi ispitale tačan raspored i jačinu neprijateljskih snaga na osnovu čega bi i naš raspored bio odgovarajući prema neprijateljskom. Također bio je nedostatak kod Štaba I bataljona što se nije držao zadatka, tj. da sa svojim snagama po zauzeću k. 730 potpomogne IV bataljon za likvidaciju Poldine Glave, već je usmjerio pravac nadiranja prema k. 589 i Brušanima.

Sami teren koji je obrastao vrlo gustom šumom onemogućio je povezivanje jedinica, komandovanje sa istima kao i koordinaciju rada, tako daje saradnja među jedinicama bila otežana i vrlo slaba. Komandni kadar usljed nepreglednosti vrlo je slabo mogao uticati lično na tok operacije. Sama veza bila je kurirska, gdje su kuriri kroz šumu više puta lutali, kasno stizali sa izvještajima i naređenjima itd.

Kod IV bataljona. tj. kod Štaba velika je krivnja što je bataljon povukao prilikom neprijateljskog protunapada na jednu čuku koju je neprijatelj uspješno tukao artilerijom i bacačima i time nanio našim snagama nepotrebne gubitke.

Utrošak municije i materijala:

U ovoj borbi utrošeno je 10.445 metaka po raznim oružjima, 21 mina za mali minobacač, 2 mine za teški minobacač i 76 ručnih bombi.

Izgubljen je jedan p. mitraljez i 6 pušaka.

Napomena:

Od poginulih 15 drugova napominje se, da ih je poginulo od aviona 7 i to 4 na položaju a 3 poslije borbe, na odmoru, dok ih je od aviona 5 ranjeno. Također je jedan minobacač sa jednom minom ubio trojicu drugova na položaju kod teškog mitraljeza.

Sadašnji raspored naših snaga:

Kompletna III Brigada nalazi se na sektoru Smiljan—Bužim, osiguravajući se sa manjim snagama prema neprijatelju, a veći dio snaga na odmoru.

Jedan bataljon II Brigade sa jednom četom drži položaje između mosta i Budačke ulice, dok su ostale dvije čete na odmoru. Jedan bataljon II Brigade nalazi se na odmoru u selu Vukšiću.

Moral kod bataljona II Brigade je dobar, dok je kod jedinica III Brigade u manjoj mjeri opao.

Ovakav raspored ostat će dotle dok ne ocijenimo što bolje situaciju i namjeru neprijatelja.

Prilog: lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Žigić

Komandant:

Đ.⁶ Jovanić

(M. P.)⁷

◁ Đoko

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 7 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O STANJU
NA PODRUČJU GOSPIČA¹

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Broj 207
7. VI. 1943

Dnevni izvještaj

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Na sektoru Gospića u toku dana nije bilo nikakvih promjena. Dva neprijateljska aviona došla su iz pravca Zagreba i spuštali su se na aerodrom u Gospiću. Pretpostavlja se da su dovozili neki materijal. Druga dva neprijateljska aviona koji su došli iz pravca Italije bombardovali su naše položaje oko Budačkog mosta, Smiljana i Divosela. Izgleda da žrtava nije bilo.

Jedna naša patrola bataljona »Ognjen Priča« sastala se 6 ov. m. poslije podne u Bužimu sa patrolom odreda »Plavi Jadran²«. Ova patrola dala nam je sljedeće podatke: da neprijatelj (Talijani) odvlači materijal iz Karlobaga ubrzano nekud u pravcu Sušaka. Izgleda da okupator napušta ovaj garnizon.³ Ustaše su blokirale Karlobag. tako da u isti niko ne može ući niti izaći napolje. Neprijatelj je izmijenio svoje snage na Uri kod Oštarija,⁴ s tim da se sad na ovome položaju nalaze ustaše (Crna legija) u talijanskoj uniformi.

Izviješteni smo od naših osmatračnica da neprijatelj ima danas življi saobraćaj između Gospića i Brušana, tj. izgleda da neprijatelj i odavde odvlači neki materijal. Ovi se podatci proveravaju s tim što su upućene patrole bliže neprijateljskom saobraćaju koje će tačno ustanoviti da li neprijatelj stvarno izvlači neki materijal, ili dovlači materijal za snabdijevanje garnizona Gospić.

Postupit ćemo po naređenju toga Štaba u vezi sa Divoselskom četom.⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1—6, k. 419.

² Riječ je o četi »Plavi Jadran«. Njeno brojno Stanje bilo je u kolovozu 1943 god.: 80 ljudi. Vidi tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 10 kolovoza 1943 god.

³ Neprijatelj tada nije napustio Karlobag.

⁴ Baške Oštarije

⁵ Štab Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske naredio je da se četa uputi na područje Drenovače. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 41.

Naše akcije usmjerit će mo na postavljanje zasjeda na neprijateljskoj saobraćajnoj liniji i vršenje iznenadnih prepada. Bataljone III Brigade nismo prebacili na sektor Divosela iz razloga što mislimo najprvo prikupiti podatke o namjerama neprijatelja koji se nalazi na liniji Gospić—^Oštarije, pošto bi naše snage sa ovoga sektora (Smiljana) mogle mnogo više ometati neprijatelja u slučaju njegovog odvlačenja ili dovlačenja materijala.

Molimo taj Štab da nas izvijesti o situaciji na ostalim sektorima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab
operativni oficir:
Stevo Opsenica

(M. P.)6

BR. 30

ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 7 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ŽELJEZNIČKU STANICU U PEŠCENICI

ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE; KONČARA«
7 juna 1943 godine.

Z A P O V I J E S T

Sekcija Zagreb 1:100.000.

Neprijatelj prema podacima nalazi se u Kravarskom. jačina posade 60 — 100 ustaša, Peščenica — 20 domobrana. Turopolje — 200 domobrana, Lekenik — 200 domobrana, Letovanić — 30 ustaša i 16 pomoćnih žandara, Greda — 45 domobrana, Sela — 50 ustaša, Velika Gorica — 300 — 350 ustaša i domobrana, Zagreb i Sisak — nepoznat broj neprijateljske vojske.

6 Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

i Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1. k. 1472.

Naša Brigada dobila je «adatak da likvidira neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici Peščenica i razrušiti prugu između Turopolja i Peščenice i između Peščenice i Lekenika.² Za izvršenje ovog zadatka,

N A R E Đ U J E M O :

1. — I Proleterski bataljon razoružat će posadu na željezničkoj stanici Peščenica i zapaliti željezničku stanicu. Neprijatelj je utvrđen sa dva bunkera koji se nalaze preko pruge do Save. Bunker su pleteni i nasuti zemljom. Naoružanje neprijatelja 20 karabina bez automatskog oruđa. Za vrijeme razoružavanja Peščenice dat ćete jednu četvu na pruzi za osiguranje Lekenika, sa zadatkom da odšarafe šine, ukoliko vlak naiđe da otvori mitraljesku vatru i ukoliko se vojska nalazi u vlaku uništiti je i pokupiti plijen, također i vlak zapaliti.

2. — II Proleterski bataljon, kojem se dodjeljuje minerski vod, postaviti će zasjedu na pruzi i cesti prema Turopolju—Velika Gorica, sa jednom četom na pruzi a sa jednom četom na cesti kod mosta između Peščenice i Vukojevaca (tj. prvi most na cesti prema Ogulincu.) Sa jednom četom izvršiti ćete rušenje pruge i propusta kod broja 104 što se vidi na sekciji.

3. — III Proleterski bataljon izvršiti će fingirani napad sa jednom četom na Lekenik, po mogućnosti upasti u sam Lekenik i likvidirati neprijateljsku posadu i pokupiti plijen, u tome slučaju mjesto jedne ćete upotrebiti dvije a jednu ostaviti u rezervi.

4. — Bataljoni između sebe da održavaju stalnu i čvrstu vezu. kao i sa Štabom brigade. Jedinice koje budu u zasjedi neka se dobro ukopaju.

5. — Početak napada kao i rušenje pruge otpočeće u 23.30 časova. Akcija se ima završiti najkasnije do dva sata. Imati u vidu da se nalazimo na glavnoj pruzi Zagreb—Sisak te prema tome treba odlučnost i brzina.

6. — Štab brigade nalaziti će se u Peščenici (selo). Sanitetsko previjalište nalaziti će se uza Štab brigade.

7. — Koncentracija po završetku akcije biće u Peščenici, odakle će se odmah upućivati za Brežane. Izvještaje slati redovito, izvanredne najhitnije.

8. — Znaci raspoznavanja ostaju koje već imate. Početak biće u 23.30 časova između 7/8 juna tek. godine.

9. — Sve zarobljenike i plijen sa sobom evakuisati. Vodiče ćete dobiti od Štaba brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček

V. d. komandanta
Milan Žeželj

Na znanje i postupak: Štabu I, II, III Proleterskog bataljona.

² Vidi dok. br. 31, 39 i 50.

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGOG BATALJONA TRINAESTE PRO-
LETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 7 LIPNJA
1943 GOD. ZA RUŠENJE PRUGE PEŠČENICA-TLROPOLJEI

ŠTAB II
PROLETERSKOG BATALJONA
dana 7 juna 1943

Z A P O V I J E S T

Sekcija Zagreb 1:1.000.

Neprijatelj prema podacima nalazi se u Kravarskom, jačina posade 60 — 100 ustaša, Peščenica — 20 domobrana, Turopolje — 200 domobrana. Lekenik — 200 domobrana, Letovanić — 30 ustaša i 16 pomoćnih žandara, Greda — 45 domobrana, Sela — 50 ustaša. Velika Gorica — 300 — 350 ustaša i domobrana, Zagreb i Sisak — nepoznat broj neprijatelja.

Naš bataljon dobio je zadatak da postavi zasjedu na pruzi i cesti te izvrši rušenje pruge.² Radi izvršenja toga zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1 četa izvršit će rušenje pruge kod propusta 104 između Peščenice i Turopolja. Istoj četi dodjeljuje se i minerski vod.

2 četa postaviti će zasjedu na pruzi gdje cesta prelazi preko pruge, tj. pred Turopoljem. Ista četa ima razrušiti ispred sebe prugu, tako ako naiđe voz da ne bi iznenadio onu četu koja se nalazi na rušenju pruge.

3 četa postaviti će zasjedu na cesti između Peščenice i Vukojevaca, tj. prvi mostić na cesti prema Ogulincu.

Čete koje budu na osiguranju trebaju se dobro ukopati i ako neprijatelj naiđe treba ga do temelja uništiti.

Početak rušenja pruge bit će tačno u 23.30 časova.

Rušenje se ima izvršiti najkasnije do 2 sata poslije pola noći.

Treba imati u vidu da se nalazimo na glavnoj pruzi Zagreb—Sisak, prema tome treba odlučnosti i brzine.

Koncentracija bataljona poslije završene akcije bit će u selu Peščenica. odakle će se krenuti za Brežane.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/7, k. 726.

² Vidi dok. br. 30, 31, 39 i 50.

Znaci raspoznavanja za večeras bit će: Opasač—Ogulin, ugovoreni: Božo—Milan.

Štab bataljona nalazit će se sa 1 četom koja će se nalaziti na rušenju pruge. Sve izvještaje slati tamo. Održavati što čvršću vezu.

1 bataljon razoružat će Peščenicu i zapaliti željezničku stanicu i davaće osiguranje prema Lekeniku na pruzi.

III bataljon izvršit će fingirani napad na Lekenik.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Božac³

Zamj. komandanta:
Marko Rapo

BR. 32

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 7 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA JOSIPDOL¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Op. br. 33
Dne 7. VI. 1943 g.

Znaci raspoznavanja:
odziv: Tržić Truba
Ugovoreni znaci:
lozinka: Marko Ivan²

Z A P O V I J E S T :

(Sekcija Ogulin 1:100.000)

Prema prikupljenim podacima, neprijateljske snage prema našem sektoru stoje ovako.

U Josipdolu: nalaze se 3 (tri) bataljona četnika i to: VII bataljon Đure Vidakovića, jačine oko 180 boraca, naoružanih sa 3 »Šoš«³, 2 »Brna«, 2 »Grčka«, 1 talijanskim puškomitraljezom. Svega 8 puškomitraljeza. Stanuju u novoj školi. Oko škole imaju rovove bez žice i otkrivene. VIII bataljon Dure Lončara, jačine 86 boraca, naoružanih sa 1 mitraljezom »Sent—Etien« i 5 puškomitraljeza »Šoš«³. Stanuju u staroj školi. IX bataljon Pere Pešuta, jačine 71 četnik, naoružanih

³ Nestao poslije neprijateljskog desanta na Drvar 1944 godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 53 1 - 1, k. 419.

² Dopisano mastilom.

sa 3 puškomitraljeza »Soše«, 1 grčkim i 1 »Brno« i malim talijanskim bacačem. I ovaj bataljon stanuje u staroj školi. Kod ove škole, na cesti ispod lipa, imaju dva bunkera građena od kamena — otkriveni. Na raskršću u Josipdolu jedan bunker nepokriven i u njemu preko noći 3 puškomitraljeza. Četnici preko noći sa jednom polovinom drže položaje i smjenjuju se. Ima izvjesnih nesuglasica i kolebljivosti kod svih četnika, ali i pored toga borbenost je dosta dotra.

Domobrana i žandarmerija nalazi se 25, od toga pola domobrana, a pola žandarmerija. Naoružani sa jednim mitraljezom i 2 puškomitraljeza »BRNO«. Stanuju u žandarmerijskoj stanici i dobro su utvrđeni. Imaju tri bunkera, od kojih je 1 na cesti pred kasarnom, 1 pred vratima kasarne i 1 u dvorištu. Svi bunkeri građeni su od kamena i nisu cementirani. Najveći od bunkera je onaj u dvorištu.

Talijana ima oko 300.³ Stanuju u željezničkoj stanici, Markovića kući, i fabrici. Imadu bunkere i ogradu od žice oko zgrada gdje stanuju. Jedan bunker nalazi se na cesti prema stanici. Naoružanje: 2 brdska topa, 4 minobacača, a ostalo naoružanje nije poznato.

U Košarama: nalazi se 60 Talijana,⁴ naoružanih sa 2 teška bacača i 2 teška mitraljeza, a ostalo naoružanje nije poznato. Pored Talijana imade još 60 domobrana naoružanih sa 2 teška mitraljeza i 2 puškomitraljeza. Ostalo naoružanje kod posade koje nije pomenuto jesu karabini.

Jače neprijateljske posade nalaze se u Oštarijama i Ogulinu. Posada u Ogulinu ima u naoružanju pored velikog broja topova i bacača i 15 tenkova.⁵

Opšte stanje kod neprijatelja: Neprijatelj — okupatori pod jakim udarcima Saveznika dovedeni su u tešku situaciju, koja je kod njih unijela očitu nervozu. Ta nervoza izražava se naročito od kada je pao Tunis, i vidno se manifestuje prebacivanjem i grupisanjem jačih snaga prema frontu koji najviše nas interesuje.

Neprijateljsku oprezu i nervozu vidno povećava i naša Narodno-oslobodilačka vojska, koja je brojno jaka, aktivna i prodorna, dobro naoružana i sa odličnim borbenim iskustvom, i kao takva nalazi se u zaleđu istoga.

Radi ovoga neprijatelj je već preduzeo djelomične akcije na pojedine naše jedinice u cilju da stvori sebi povoljnije uslove za borbu pri otvaranju drugog fronta, tj. da si osigura najosetljiviji dio svoga fronta — zaleđa.

Svoje prebacivanje — pregrupaciju, koncentraciju i djelimične akcije neprijatelj nastoji svojim vazalima (ustašama i četnicima) prikazati kao direktnu pomoć njima, i u tome smislu širi u posljednje vrijeme neumorno svoju propagandu. Međutim, vodstvo četnika i ustaša, a pogotovo domobrana zna dobro nuždu najnovijih neprijateljskih

^{3, 4} i - U ovim uporištima nalazili su se dijelovi divizije »Macerata«.

strategijskih poteza, a također zna još bolje da će osovina rat izgubiti i da su ovo očajnički potezi i naponi, koji im ne mogu zagarantovati dugotrajnu vlast, već samo produžiti za izvjesno vrijeme lični život i izdajnički rad. Dovedeni u ovako tešku po njih situaciju, a svjesni svojih nečasnih djela, uhvatio ih je paničan strah pred narodnim sudom koji se bliži. Radi čega vođe četnika, ustaša pa i domobrana, a naročito ovi prvi, tj. začetnici bratoubilačke borbe i najveći krvnici hrvatskog i srpskog naroda, traže na sve pa i najbestidnije načine izlaza, te između ostaloga pokušavaju da se udruže u zajedničku borbu protiv Narodno-oslobodilačke vojske. Ali izgleda da je ovdje došla do izražaja samo dobra volja vodstva, dok je realizovanje te volje, s obzirom na dosadašnji oprečni rad kod istih i teške žrtve koje je pri tome imao srpski i hrvatski narod, nemoguće, nelogično i kao takvo apsurdno i neizvodljivo.

Navedena situacija upućuje nas i nalaže nam da energično tučemo pojačanom ustrajnošću neprijatelja, tako da se svede na najmanju mjeru za zadnju i odlučujuću borbu.

U duhu gore izložene situacije, a u cilju istrebljenja neprijatelja. Divizija će preduzeti akciju na četničku posadu u Josipdolu,⁶ i energičnim udarom nastojati da se potpuno onespособi za daljnju borbu, tj. definitivno izbaci iz borbe.

Za izvršenje ovoga zadatka,

N A R E Đ U J E M O :

Zadatak: Sa dva bataljona postaviti zasjedu na k. 339 i 356, preko pruge na raskrsnici kod Čakovca, sa zadatkom da sprečavaju dolazak eventualne pomoći od Košara i Oštarija.

V udarna brigada.

Sa jednim bataljonom vršiti fingirani napad na stanicu sa k. 357 i presjeći odstupnicu četnicima zasjedom od jedne čete na prostoru između stanice i sela. Ovu četvu pojačati sa puškomitraljezima, tako da ima 8 puškomitraljeza.

Jedan bataljon u divizijsku rezervu kod Štaba divizije.

Svi dijelovi, a naročito Četa koja presjeca odstupnicu prema stanici, *hitno* će se utvrditi, izrađujući rovove sa što masivnijim grudo-branom i leđobranom.

Štab brigade biće u s. Bošnjacima.

Lijevo održavati vezu sa XV udarnom brigadom, a desno sa svojom zasjedom.

⁶ O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 52.

XV udarna brigada
ojačana sa 2 protu-
tenkovska topa i 3
teška bacača.

Zadatak: Napasti neprijateljsku posadu u Josipdolu i to: Sa dva bataljona sjevernu stranu sela.

Pravac napada: najveća kuća u selu (Orlića). Polazni položaj za napad: južne padine k. 621 (trigonometar).

Jedan bataljon zadržati u rezervi, a jednim bataljo'nom i svim pridatim teškim oruđima napasti neprijatelja glavnim putem Plaški—Josipdol.

Polazni položaj ovog ojačanog bataljona biće u visini raskrsnice puteva Munjava—Jezerane—Munjava—Plaški. Ovaj bataljon vršiće napad sa pola snage putem Salopek—Josipdol, a sa pola snage Munjava—Josipdol. Na svakom pravcu učiniti podjednaku podjelu i pridodatog teškog oruđa.

Ovaj bataljon da bude naročito prodoran, pošto može koristiti usputne kuće za približavanje.

Jednu četvu od bataljona iz rezerve uputiti da vrši demonstrativni napad na Ogulin. Ovoj četi pridaće se 1 brdski top. Istu uputiti pravcem Sabljaki—Drljetići—Salopek i kod Salopeka plasirati top za tučenje Ogulina. Kod ovoga topa, za njegovo osiguranje, ostaviti jedan vod, a ostali dio čete uputiti u pravcu k. 320, na okuku Dobre, odakle vršiti demonstrativni napad pješadijskom vatrom.

Vezu održavati desno sa svojim bataljonom koji napada u pravcu puta. a ovaj bataljon sa V brigadom, a lijevo sa zasjedom V brigade kod k. 339 (Segani).

Štab brigade kretaće se za sredinom borbenog rasporeda bataljona koji su određeni u napad.

III terenski bataljon⁷
ojačan sa jednim ba-
taljonom IV udarne
brigade.

Zadatak: Izvršiće rušenje pruge između Oštarija i Ogulina sa dijelovima III terenskog bataljona i jednim vodom istoga bataljona demonstrativni napad na Ogulin pravcem k. 452. Sa pridatim IV bataljonom izvršiti rušenje mostova koje je ranije porušila V udarna brigada.

⁷ Riječ je o Trećem bataljonu Kordunaškog NOP odreda.

Brdska baterija.

Zadatak: Plasiraće se na k. 426 (Perkovići) i tući neprijateljsku posadu u Oštarijama i na željezničkoj stanici u Josipdolu.

Vrijeme razvođenja
na polazne položaje
i početak akcije.

Bataljoni određeni za napad izići će najprikrivenijim pravcem u blizinu svojih položaja za napad u 19 časova, a bataljoni V udarne brigade određeni u zasjedu zauzeće svoj položaj u 21 čas. Brdska baterija u 19 časova zaustaviće se iza groblja u s. Pivelićima, a komandir baterije sa vođama topovskih odjeljenja i nišandžijama izići će na k. 426, tj. baterijski položaj, uzevši sa sobom potrebna sredstva za uzimanje elemenata za gađanje, uzeti elemente, a potom se vratiti kod baterije i istu krenuti po odjeljenjima prikriveno na položaj, na kojemu da bude u 21 čas.

Dijelove određene za demonstrativne napade uputiti blagovremeno, tako da demonstracija počne tačno u 21.30 časova. Pri upućivanju ovih dijelova skrenuti pažnju na prikriveno kretanje i dolazak na svoje položaje.

Početak napada biće tačno u 21.30 časova. Do toga vremena izvršiti sve pripreme i upoznati starješine i ljudstvo najdetaljnije sa njihovim zadatkom, pravcem napada i održavanjem veze.

Znak za početak napada daće se trubnim znakom tri puta: »naprijed«. Ovaj znak daće trubač XV ud. brigade onda kada određeni dijelovi za napad, tj. desno krilo V i lijevo krilo XV brigade, uhvate vezu sa bataljonima u zasjedi. Ovaj trubač biće kod komandanta brigade⁸ i on će mu narediti nakon izvršenog hvatanja veza da dađe pomenuti znak.

Bataljon određen za miniranje mostova dobiće na vrijeme eksploziv i rukovaoca istim iz ovoga štaba.

Postupak jedinica
po završenoj akciji.

Ako akcija uspije, brigada će odmah organizovati izvlačenje plijena u svoje baze, nastojeći da se ovo izvrši najhitnije, a kada se plijen izvuče, odmah najpodesnijim strojem i pravcem povući se svaka u svoje baze, tj. na ranije položaje.

⁸ Nikola Vidović

Ako akcija ne uspije, u 3.30 časova napustiti borbu i povući se na gore rečeni način u svoje polazne baze. Ovo zadnje ne saopštavati jedinicama ni starješinama osim komandantima bataljona.

Veza.

Vezu održavati sa kuririma — relejima, koju organizovati što gušću, te da bude brza i sigurna. Ovaj način veze predvidjeti sa svima dijelovima, kao i sa ovim Štabom. Još u toku dana upoznati releje sa relejnim linijama.

Ishrana.

Ishranu regulisati tako, da vojnici dobiju suvi obrok hrane za jedan dan.

Sanitetska služba.

Brigadna previjališta postaviti na najzgodnijem mjestu na pravcu napada.

Divizijsko previjalište biće kod crkve u Cerovniku. Preko dana upoznati bolničare sa najkraćim i najprikrivenijim pravcem do divizijskog previjališta.

Divizijski referent saniteta mobilisaće 10 kola, koja će biti kod divizijskog previjališta. Pri mobilizaciji ovih kola ne saopštavati sopstvenicima zašto se pozivaju, već ih u 8 sati prikupiti u Kuniću pod komandom jednog bolničara, a potom uputiti u Cerovnik.

Napomena: Komandanti će ovu zapovijest držati u najvećoj tajnosti i ne saopštavati je sve dok se ne pristupi izvršenju razvođenja jedinica. Naročito skrećem pažnju, da su kod ove akcije najhitniji elementi za njen uspjeh: tajnost dolaska do upotrebe pješadijskog vatrenog oružja, a potom snažan i energičan napad tako, da se neprijateljska posada likvidira bezuvjetno u toku noći, pošto s obzirom na neprijateljske blize garnizone i njihovo naoružanje ne pružaju nam se izgledi na ma kakav uspjeh kad bi borbu produžili danju.

Zarobljenike sa jakom pratnjom upućivati u ovaj Štab i predavat; našoj straži. Svaki pokušaj bjegstva bez oklijevanja oružjem spriječiti.

U slučaju da neprijatelj iz mjesta ili ma s kojeg drugog pravca izvrši protunapad, sačekati ga na najbliže otstojanje, te bombama i hladnim oružjem uništiti.

Komandant III terenskog bataljona⁹ stupiće odmah u vezu sa komandantom IV udarne brigade¹⁰ i primiti pod svoju komandu dodijeljeni mu bataljon.

⁹ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

¹⁰ Mihajlo Blažević

Štab divizije nalaziće se kod crkve Sv. Arandela, gdje nam slati sve izvještaje.

Na izvršenje.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.¹¹ Šumonja

Komandant:

V.¹² Četković

•
(M. P.)>3

Dostavljeno:

Štabu I korpusa NOV na znanje.

Štabovima IV, V i XV brigade i

Štabu pratećeg bataljona i

Brdskoj bateriji na izvršenje.

Dostavljeno po kuririma dana 7. VI. 1943 u 0.15 sati.

BR. 33

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 8 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE DA UPUTI
DVA BATALJONA U SASTAV KNINSKE OPERATIVNE GRUPE'

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

8 juna 1943

ŠTABU VI DIVIZIJE

U vezi jučerašnjeg izvještaja² u pogledu zapaženijeg neprijatelj-
skog kretanja oko Karlobaga i od Gospića prema Brušanima, nastojte
da tačno ispitajte neprijateljske namjere i da povoljan momenat po
mogućnosti iskoristite. Ipak vodite računa, da vam snage budu što
odmornije.

u Miloš

12 Vlado

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

• Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod. reg. br. 54/1—1, k. 419.

2 Vidi dok. br. 29.

Dva bataljona II brigade uputite odmah u sastav onih bataljona koji se nalaze pod komandom Kninske grupe, na raspolaganje Štabu Kninske grupe.³ Ostatak snaga, tj. IX brigadu, rasporedite kako vam je najzgodnije prema konkretnoj situaciji. O upućivanju ovih bataljona izvijestite nas.

Sa četom I ličkog odreda, za koju vam je naređeno da je uvrstite u 1 brigadu, postupite na slijedeći način: Iz te čete izuzmite drugove koji su sposobni za brigadu, a iz brigade dodajte toj četi drugove koji su bolešljivi i nisu sposobni za brigadu. Napravite tako da četa ostane opet jačine oko 60 drugova. Oružje ostaviti četi, kako puške, tako i automatsko. Komandni kadar možete izmijeniti ako za to ima razloga, a ako ne može ostati isti. Takovu četvu uputite odmah u sastav njezinog bataljona na Drenovači.⁴

Izvještavajte nas svaki dan o situaciji.

Na ostalim sektorima nema promjena. Naše snage zauzele su Slunj,⁵ ali izgleda da je neprijatelj ponovno ušao u Slunj, pošto su naše snage bile male. Rezultat borbi oko Slunja nije nam poznat. Na sektoru Vratnik bez promjena. Na sektoru Knin neprijatelj je, tj. četnici, satjeran u žicu. Ima izgleda za mobilizaciju u okolini Kosova Polja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
u bolnici.

Komandant

Dotad je u sastavu Kninskog sektora djelovao Lički NOP odred (bez Trećeg bataljona) i Sjevernodalmatinski NOP odred. Vidi tom V, knj. 15, dok.br. 12.

⁴ Na Drenovači se nalazio Prvi bataljon Ličkog NOP odreda.

⁵ Vidi dok. br. 26.

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 8 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O OBEZBJEĐENJU NAPADA NA NAŠICE¹

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

A. broj: 301/43

Dne: 8. VI. 1943 8.40 sati

Izvještaj o akciji na Našice

ŠTABU X DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Položaj

1. Dana 3. VI. 1943 naša Brigada dobila je zadatak da postavi zasjedu na cesti Osijek—Našice, Đakovo—Našice. Đurđenovac—Našice.² Jedinice naše Brigade stigle su na svoje položaje sa zakašnjenjem pola sata. Zasjedu smo držali 4. i 5. VI. 1943. Cio dan 4. VI. 1943 neprijatelj nije nadirao ni na jednu zasjedu, tek istoga dana neprijatelj je pokušao da probije naše položaje od Osijeka³ ali mu to nije uspjelo. Naši borci II Bataljona dočekali su ga jakim plotunskom paljbom i odbili ga u selo Breznicu.⁴ Neprijatelj je pri svom povlačenju štitio se artilerijom, gdje nam je nanio gubitke. Naš I bataljon koji je držao zasjedu Našice—Đurđenovac — uopšte neprijatelj nije sa te strane nadirao. ... III bataljon koji je imao zasjedu Našice—Đakovo — također neprijatelj nije nadirao.

2. U toj akciji zarobljen je slijedeći plijen i to:

2 puškomitraljeza

6 askerica (šmajsera)

50 karabina

4 pištolja 9 mm

63 domobrana, među njima 5 oficira

75 uniformi vojničkih, također 65 pari cipela

5.000 puščane i mitraljeske municije

32 bombe i ostale ratne spreme.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 58—1, k. 1130.

² Vidi dok. br. 8, 13, 15, 27, 35, 36 i 37.

³ O neprijateljskim snagama koje su nastupale od Osijeka vidi primjedbu br. 21 uz dok. br. 37.

⁴ Našička Breznica

3. U toj akciji neprijatelj je imao 15 mrtvih, dok je mnogo veći broj mrtvih i ranjenih uspio da izvuče. Među mrtvima poginula su i dva ustaška oficira.

4. U toj akciji mi smo imali 4 mrtva, i to: *Joco Despotović*, rođen 3. IV. 1907, iz Pepulice, općina i srez Bjelovar, Srbin, došao u partizane 25.1. 1943. poginuo u selu Ribnjak, kada je išao u patrolu. *Živković Svetozar*, rođen 1921, iz sela Šaš, općina Staza, srez Kostajnica, Srbin, seljak, član KP, došao u partizane 10. X. 1942, poginuo u zasjedi u šumi Vukojevački Gaj. *Mikelić Ilija* iz Jasenaša, rođen 1915 g., općina Grubišno Polje, srez Grubišno Polje. *Dušica Ljubišić*, selo Rogolje, općina Bučje, srez Pakrac.

Isti drugovi i drugarice izvučeni su i sahranjeni na položaju. Ranjeni drugovi jesu i to: *Joco Rusmir*, rođen 6. XII. 1923 g. iz sela Rogolje, općina Bučje, srez Pakrac, Srbin, došao u partizane 5. X. 1942. *Šašić Branko*, rođen 9. VII. 1928, selo Bjelajci, općina Bučje, srez Pakrac, Srbin, došao u partizane 4. I. 1943. *Petar Cubrić*, rođen 1910. iz sela Jasenaš, općina Ivanovo, srez Grubišno Polje. Srbin, seljak, došao u partizane 16. IV. 1943. *Stanimir Pavlović*, rođen 1926, selo Berkasovo, općina Lazačka, srez Vinkovci, Srbin, seljak, došao u partizane 25. V. 1943. *Vojin Čavić*, rođen 5. IX. 1918, selo Sokolovac, općina Sokolovac, srez Koprivnica, došao u partizane 3.1. 1943. *Srevo Kašić*, rođen 1922, iz Male Peratovice, općina i srez Grubišno Polje. Isti je drug bio komesar 3 čete I bataljona. Sviju skupa ranjenika imamo 6.

5. Imena naknadno umrlih od rana i gdje su sahranjeni dostaviće referent saniteta ove Brigade.⁵

6. Naročito u ovoj borbi istakla se 2. četa II bataljona, također su se istakli i kuriri kod Štaba brigade. To možemo da rečemo za kurire, zato kad je banda bježala iz neprijateljskog uporišta Našice, naveli su na Štab brigade, tako da je ovaj takorekuć sav plijen u automatskom oružju dobiven kod samog Štaba brigade.

a) Pao je smrću heroja drug Svetozar Živković, rođen 1921. iz sela Šaš, općina Šaš, srez Kostajnica, Srbin, seljak, član KP, došao u partizane 10. X. 1942. Isti drug bio je najdisciplinovaniji vojnik u II bataljonu, najbolji puškomitraljezac, zadržavajući najžešći nalet bande i tukući je do posljednjeg časa i ne dopuštajući joj da probije našu zasjedu.

Isto u toj borbi istako se kao pojedinac i rukovodilac komandir 2. čete II. bataljona Branko Mišćević, koji je svojom samoinicijativom izvršio kontra-juriš na bandu. Iz toga možemo da vidimo da je stvarno bio juriš, banda koja je poginula nije poginula od metaka, nego su poginuli od noža.

⁵ Ekrem Maglajlić

7. Akcija, tj. zasjeda koju smo mi držali izvedena je po planu. Veza između Štaba brigade i štabova bataljona, kao i sa Štabom divizije bila je vrlo dobra. Tako isto štabovi bataljona sami između sebe održavali su stalnu vezu.

8. Utrošak municije i oružja imali smo 1.300 metaka i izgubljen 1 karabin.

9. Naročite napomene.

Za vrijeme ove akcije, uslijed jakog marša i nevremena, imali smo 12 drugova i drugarica bolesnih, koji su otpremljeni u ambulantu u Duzluk. Za vrijeme ove akcije vidjeli smo da su naši štabovi bataljona dorasli da rukovode sa svojim jedinicama. To smo vidjeli iz toga, pošto je III bataljon, kada je čuo paljbu na sektoru II bataljona, uputio jednu svoju četvu da bandu udari sa boka.

Iz ove akcije vidimo da su i naši niži rukovodioci dorasli da rukovode sa svojim jedinicama, to možemo reći zato, kad je banda naišla na 2. četvu II bataljona, da je komandir iste čete izvršio kontrajuriš na bandu.

U ovoj akciji vidjeli smo da su naši borci dorasli politički, to vidimo iz toga kod zarobljavanja samih domobrana i kad su se tukli sa ustašama. Zarobljene domobrane nisu presvlačili, dok nisu došli u Štab brigade. Štab brigade tek toga puta mogao je da izvrši pravilnu podjelu obuče i odjeće.

Poslije same akcije naše jedinice izvršile su pokret preko Krndije i Papuka i došle su u sela: Biskupci, Stražeman, Poljanska. Iako su putovali gladni i umorni, još je kod njih borbenost i moral na visini. Mi smo sigurni u naše borce da će izvršiti svaki zadatak koji se postavi pred njih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi

Komandant,
Demonja I. Nikola

P.S.t»

Pod točkom 4. nisu navedeni slijedeći poginuli i ranjeni drugovi:

1. *Savin Drago*, r. 7. XI. 1925, Rasinja, Ludbreg, Hrvat, radnik, vanpartijac, došao u partizane 11.11. 1942. Poginuo. Nije se mogao povući usljed jake neprijateljske vatre.

2. *Dulikravić Milivoj*, r. 12. IX. 1919 god., selo Poganac, Sokolovac, Koprivnica. Srbin, seljak, vanpartijac, stupio u partizane 22. I. 43, ranjen teško u obje noge i obje ruke. Otpremljen u bolnicu.

*> Dopisano mastilom.

3. *Radenić Lovro*, 15. IX. 1914, Pušnik, Al. Drenovac, Slatina, Srbin, radnik, kandidat K.P., stupio u partizane 16. II. 1943. Lakše ranjen u desnu nogu, otpremljen u bolnicu.

4. *Subolić Branko*, r. 10. V. 1907, Donji Miholjac, srez Slatina, Srbin, seljak, vanpartijac, stupio u partizane 28. V. 1943 god. Lakše ranjen u lijevu nogu. Otpremljen u bolnicu.

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 8 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA NAŠICE¹

ŠTAB
XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 125/1943
dana 8 juna 1943 u 11 h.

Izvještaj o akciji na Našice
dostavlja.

ŠTABU IV DIVIZIJE NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Položaj

Prema naređenju Štaba IV divizije, od dana 3 juna 1943 u 15 li. O. broj 46/1943, da se likvidira neprijateljsko [uporište] Našice,² jedinice naše brigade sa tri bataljona likvidiraće samo uporište, dok jedan bataljon postaviće zasjedu prema uporištu Đurđenovac.

IV bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati žandarmerijsku stanicu, ustaški tabor i kulturbundaški stan. Kod nastupa u uporište ovaj bataljon naišao je na neprijateljsku posadu u željezničkoj stanici i oklopnom vozu, koji je baš stajao u stanici. Odmah je odvojena jedna četa ovog bataljona koja je stupila u borbu sa posadom u stanici i oklopnom vozu. Ali pošto se voz ispred stanice stalno kretao, ova četa nije mogla

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 16/2, k. 892.

² Vidi dok. br. 9, 13, 15, 27, 34, 36 i 37.

izvršiti postavljeni zadatak, t.j. likvidirati željezničku stanicu i oklopni voz, te se je odustalo od napada, već se prišlo samo blokiranju stanice i voza.

Druge dvije čete ovog bataljona prišle su likvidaciji gore navedenih uporišta, te su u naletu likvidirale posadu od željezničke bojne koja je stanovala u blizini tabora, dok tabor i žandarmerijsku stanicu nije se moglo likvidirati bez teškog oružja, te je odnesen top »Pito« s kojim je razoren bunker pred ustaškim taborom. Potom je »Pito« prebačen na drugu stranu, kod žandarmerijske stanice, gdje je postojao još jedan bunker, te je »Pitom« tučen bunker, te je banda počela da bježi, i uz pomoć jedinica III bataljona organizovane su bombaške grupe koje su zasipavale bombama žandarmerijsko dvorište; uspjelo je pokrenuti bandu iz uporišta, koja je pokušala bježati prema željezničkoj stanici. Jedinice IV bataljona su jedan dio potukle. dok je drugi uspio probiti se i pobjeći, te su nekolicina uhvaćeni od naših zasjeda.

Ovaj bataljon također je uhvatio jedan dio domobrana koji su bježali iz uporišta, t.j. 22 domobrana.

Zaplijenio je: 41 pušku, 1 puškomitraljez (šoša), 1 šmajser i mnogo ostale spreme.

Potukao je 12 neprijateljskih vojnika, t.j. žandara.

Gubitci ovog bataljona su: 6 mrtvih i 6 ranjenih drugova.

Po povlačenju iz uporišta ovaj bataljon zapalio je željezničku stanicu, pošto je banda iskoristila noć i povukla se iz iste, vjerovatno da je sa vozom otišla prema Osijeku.

II bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati električnu centralu (posadu), sokolski dom i bunkere na sjevernoj strani uporišta. Ovaj bataljon u svom nastupu uspio je pohvatati nekoliko neprijateljskih vojnika koji su počeli bježati prema centru uporišta. Ovaj bataljon u roku od 20 minuta je izvršio svoj zadatak.

Zarobio je: 30 domobrana, a zaplijenio je: 32 puške, 1 puškomitraljez. Potukao je 3 neprijateljska vojnika.

Gubitci ovog bataljona jesu: 2 ranjena i 2 mrtva druga.

Nakon izvršenog svog zadatka ovaj bataljon bio je upućen sa dvije čete u zasjedu kao pojačanje našem I bataljonu prema Đurđevcu, gdje je također imao borbu, ali bez gubitaka.

III bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati neprijateljsku posadu u Pejačevićevom dvorcu i kod samostana. Sa jednom četom je napadnut dvorac, te nakon borbe od 2 sata likvidirano je uporište.

Druga četa ovog bataljona napadala je kasarnu, t.j. školu preko puta samostana i držala je blokadu između samostana i Pejačevićevog dvorca. I ova četa likvidirala je uporište nakon 5.30 sati.

Treća četa ovog bataljona napadala je uporište samostan t.j. robove pored samostana, gdje je bila glavnina neprijateljske vojske.

Nakon par napada koji nisu uspjeli prišlo se likvidaciji rovova sa našim teškim oružjem, teškim bacačem i topom 65 mm, te nakon ispaljenih 9 mina i 12 topovskih granata unesena je panika i borci su ponovo izvršili juriš, koji je uspio, te su zarobili izvjestan dio posade, dok drugi dio uspio je da pobjegne, uslijed toga što nismo imali dovoljno snaga za pravljenje obruča.

Ovo uporište je likvidirano nakon 5.30 sati žestoke borbe.

Ovaj bataljon kod gore pomenutih uporišta zarobio je: 138 do" mobrana, a zaplijenio je: 140 pušaka, 3 puškomitraljeza i 3 šmajsera ' mnogo vojničke spremne.

Nakon likvidacije gore pomenutih uporišta ovaj bataljon dao je jednu četu za evakuaciju oružja i spremne i sprovođ zarobljenika, dok sa druge dvije čete prišao je likvidaciji žandarmerijske stanice i jedne privatne zgrade u kojoj se nalazilo 5 bandita koji su se zabarikadirali i iz nje davali otpor. Na pozive naših boraca da se predaju odgovarali su vatrom, te su borci bili prisiljeni istu zgradu zapaliti. Na žandarmerijsku posadu ovaj bataljon bacio je oko 100 bombi (ručnih) i u dva-tri navrata otvorio je žestoku vatru, ne bi li kako neprijatelja protjerao iz njegovog uporišta, ali nije uspjelo. Zatim smo dovukli top 65 mm, smjestili ga na tavan susjedne zgrade i pokušavali smo tući, ali banda osmotrila nam rupu i stalno je zasipavala rupu mitraljeskim rafalima, te su nam na taj način onemogućili dejstvo topa. Ali kad je pao mrak, nakon žestoke mitraljeske vatre prišlo se bombardovanju ručnim bombama i oko 21.30 h. neprijatelj je pokrenut iz uporišta.

Ovaj bataljon u borbi toga dana imao je 6 mrtvih i 14 ranjenih drugova, a potukao je 12 neprijateljskih vojnika.

I bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu prema uporištu Đurđenovac. Na sektoru toga bataljona borba je otpočela u 4 sata ujutro i trajala je puna 24 sata. Neprijatelj je pokušavao jurišati na naše položaje 6—7 puta, ali je uvijek bio krvavo odbijen, te su naši vršili i protivnapade. te su tako neprijatelja potiskivali nazad u uporište.

Ovom bataljonu nakon borbe od 8 sati upućena je' pomoć od dvije čete našeg II bataljona koje su također vodile borbu sa neprijateljem.

U ovoj borbi bataljon je istrošio oko 15.000 metaka. Od oružja nije ništa izgubio već je zarobio jednu pušku od bande.

Potukao je 15 do 20 bandita, tačno se nije moglo ustanoviti, a gubitci ovog bataljona jesu: 2 mrtva i 4 ranjena druga.

Pionirski vod

Ovaj vod imao je zadatak prekopati cestu i porušiti prugu Đurđenovac—Našice. Kod kopanja ceste i rušenja pruge banda je pripu- cala na njih pošto su bili u neposrednoj blizini neprijateljskih rovova. Kako su bili iznenađeni vatrom, ostavili su alat i pobjegli, te nakon kratkog vremena su se prikupili, jedan dio alata su izvukli a drugi je ostao. Ali pored toga su izvršili svoj zadatak, prekopali su cestu, porušili drveća i porušili prugu. Nakon završenog rada, pošto je bila žestoka borba, zauzeli su položaj u prvim borbenim linijama.

Iz toga voda jedan drug je ranjen.

Bacački vod

Ovaj vod u samoj akciji dobio je zadatak: tući iz bacača nepri- jateljske rovove. Pošto su raspolagali sa vrlo malo mina (svega 9 ko- mada) bili su upozoreni da moraju precizno gađati. Prva mina im je podbacila, a sve ostale mine su padale u same rovove i nanijele ne- prijatelju mnogo gubitaka i unele paniku u neprijateljske redove, te su borci našeg 111 bataljona iskoristili dejstvo mina i izvršili juriš koji je uspio. Nakon likvidacije uporišta jedan drug iz voda došao je u uporište gdje je slučajno ranjen od žandara.

U ovoj akciji naročito su se istakli borci I, II i 111 bataljona koji su svojim napadima i odbranom pokazali mnogo junaštva, a pored svega naš I bataljon koji je vodio borbu 24 sata neprekidno, odbi- jajući neprijatelja i vršeći protivjuriše po lošem vremenu, a na ravnom terenu.

Akcija na Našice izvedena je potpuno po planu kako je bilo predviđeno, jedino u opštem planu nije bila predviđena posada na željezničkoj stanici.

Štabovi bataljona dobro su se snašli na svojoj dužnosti, osim Štaba IV bataljona gdje sam komandant³ vuče i radi za cijeli štab. U istom bataljonu niži rukovodioci također se nisu snašli, ali ovo im je prva jača tvorba te se nadamo da će u idućim borbama titi bolji.

Veza između Štaba brigade i štabova bataljona funkcionisala je ispravno, osim sa Štabom IV bataljona, koji je u tom pogledu za- tajio. Od istog bataljona prvi izvještaj primili smo u 16 časova. Prije tog izvještaja sam komandant brigade bio je u tom bataljonu, uhvatio vezu s njima i povezao ih sa ostalim našim jedinicama.

U ovoj akciji ne možemo ustanoviti tačan broj utrošene municije, pošto su borci na licu mjesta uzimali municije te podmirili ono što su

³ Stjepan Brkljačić

istrošili, i imaju više nego što su imali. Osim toga podmiren je broj utrošene municije našeg I bataljona koji je bio u zasjedi, a od zaplijenjene municije predano je u XVIII brigadu 7.000 metaka.

Pokvarenog oružja, odnosno izgubljenog u ovoj borbi nismo imali.

U akc'ji na Našice naša brigada zarobila je 190 neprijateljskih vojnika, a potukla oko 50 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno je: 214 pušaka. 5 puškomitraljeza. 1 laki bacač. 4 šmajsera i mnogo vojničke spreme.

U ovoj borbi gubitci naše brigade su slijedeći: 16 mrtvih i 28 ranjenih drugova.

Naročite napomene

Od zaplijenjenog oružja u našoj brigadi ostalo je 16 pušaka, dok 160 pušaka predano je XVIII brigadi, a 25 pušaka upućeno je u mehaničku radionicu na popravak, pošto su iste pokvarene, tj. promijenjene od boraca XXI brigade i odreda⁴ kod Dobre Vode. Prema izvještajima koje smo dobili iz bataljona, pušaka bi trebalo biti još i više, pošto se nisu sve prebrojavale, vjerovatno da su pozadinci digli nekoliko pušaka, kada su bile na hrpi sa plijenom.

Broj zaplijenjene municije pretpostavljamo da je između 30 i 40 hiljada, pošto su naši bataljoni podmirili što su istrošili i uzeli su više i pored toga je XVIII brigadi predano 7.000 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

⁴ Riječ je o Drugom NOP odredu Treće operativne zone.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE OD 8 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA KUTJEVO, LJESKOVICU I NAŠICE¹

ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj 58/43

Dana 8 juna 1943 u 15 h.

Dostavlja operativni izvještaj
za vrijeme od formiranja divizije
do 5 juna 1943 godine.²

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Formiranjem I slavonskog korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske, u sastav naše divizije ušla je XII, XVI i XVIII brigada, nešto oslabljene od prijašnjeg brojnog stanja u ljudstvu i oružju, koje je ljudstvo i oružje uzeto iz sastava tih jedinica za formiranje nove brigade.

Formiranje je izvršeno 17. V. 1943 godine, od koga vremena pa do 28. V. 1943 vršena je vojnička priprema i učvršćivanje naših jedinica za predstojeće zadatke, koje je pred sve jedinice Narodno-oslobodilačke vojske postavio naš Vrhovni komandant drug Tito.

Naša XVI brigada za cijelo to vrijeme nalazila se na Bilo Gori, također vojnički se pripremala i učvršćivala, te vršila izvjesne akcije na tome sektoru, privezujući jedan dio neprijateljskih snaga za taj sektor, dok se XII i XVIII brigada nalazile u selima Požeške kotline.

Za cijelo vrijeme pripremanja naših jedinica, neprijatelj nije vršio nikakove pokrete iz svojih uporišta izuzev povremenog patroliranja sa manjim snagama nedaleko od svojih baza.

Po planu koji je predvidio Štab I slavonskog korpusa, naše jedinice imale su preći u napad na neprijatelja i potpuno očistiti Požešku kotlinu od neprijateljskih uporišta, što je 28/29. V. 1943 započeto sa likvidacijom neprijateljskog uporišta Kutjevo,³ u kome se nalazila XVI ustaška bojna u jačini od 530 bandita.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—2/1, k. 470.

² Vjerovatno omaška: Četvrta divizija formirana je krajem prosinca 1942 god. Prilikom formiranja Prvog slavonskog korpusa NOV i PO Hrv sk: u Diviziji je izvršena reorganizacija. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 13, 52, 53 i 54.

³ Vidi dok. br. 6, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

U napadu učestvovala su jedinice XVIII brigade, dok su jedinice XII brigade imale zadatak postaviti osiguranje prema Požegi. Pleternici i Kuli i likvidaciju uporišta Ferovac—Majur⁴ na kome se nalazilo oko 60 ustaša XVI ustaške bojne iz Kutjeva.

Nakon 23 sata ogorčene borbe jedinice XVIII brigade uspjele su likvidirati uporište Kutjevo, a jedinice XII brigade Ferovac—Majur, i zauzele Kulu iz koje je neprijatelj pobjegao nakon likvidacije ovih uporišta.

U tim borbama zaplijenjeno je:

2 teška mitraljeza (od kojih jedan neispravan)
3 puškomitraljeza
1 ručni mitraljez
86 karabina (od kojih 27 neispravnih)
15.000-metaka i mnogo druge razne spremne i odjeće.

U ovim borbama neprijatelj je ostavio na mjestu borbe 72 mrtva, dok se za broj ranjenih nisu mogli dobiti podatci.

U svemu može se uzeti kao tačno, da je u cijelosti potučena kompletna satnija najkrvoločnije bande. Isto tako broj ranjenih bandita je velik.

Naši gubitci u ovim borbama iznose:

20 mrtvih i
53 ranjena druga.

Jedinice naše XVI brigade noću 29/30. V. 1943 napale su neprijateljska uporišta Bulinac i Novu Raču, na južnim obroncima Bilo Gore uoči napada nisu potpuno uspjeli, iz razloga što su objekti bili dobro jtvrdeni i bez teškog oružja bilo je nemoguće likvidirati.

U tim akcijama zaplijenjeno je:

13 ispravnih karabina i nešto vojničke spremne.

Potučeno je 15 neprijateljskih vojnika, a isto tako imade ih dosta ranjenih.

Pored ovih akcija naša XVI brigada imala je nekoliko boji sa neprijateljem koji je pokušavao iz svojih uporišta Grubišno Polje. Vel. Grdevac i Virovitica nastupiti na naš oslobođeni teritorij na Bilo Gori, ali svi pokušaji neprijatelja bili su odbijeni.

U daljim ofanzivnim operacijama jedinice naše divizije (XII i XVIII brigada) nastavile su izvršavati dodijeljene im zadatke.

Dana 31. maja 1943. godine napadnuta su i likvidirana neprijateljska uporišta Ljeskovica⁵ i Darkovac,⁶ u kom napadu je učestvovala XII brigada, dok je XVIII brigada osiguravala izvlačenje plijena iz osvojenih uporišta. Ove akcije uspjele su u potpunosti.

s i 6 vidi dok. br. 2 i 6.

Zaplijenjeno je:

1 teški mitraljez
4 puškomitraljeza
4 ručna mitraljeza
2 laka bacača mina
132 karabina
20.000 metaka i ostalog ratnog materijala.

Zarobljeno je 3 oficira i 158 domobrana.

U ovim akcijama nismo imali ni mrtvih ni ranjenih drugova.

Poslije izvršene akcije na Ljeskovicu i Darkovac naše jedinice smjestile su se, radi kratkog odmora i ishrane, a tako isto za pripremanje jedinica za sljedeći zadatak, u sela duž pruge Pleternica—Čaglin, gdje su ostale jedan dan i noć. Na dan 2. VI. 1943. godine neprijateljska avijacija (6 aviona) bombardovala je položaj jedne naše jedinice kod sela Cosinca na cesti Pleternica—Kutjevo, dok se neprijateljska pješadija i jačini od jedne bojne ustaša pod zaštitom aviona privlačila našim položajima. Jedna naša jedinica koja se nalazila u selu Zarilac, istočno od s. Čosinca, napala je neprijatelja sa boka i istoga za kratko vrijeme borbe odbacila u pravcu Pleternice.

Prilikom bombardovanja neprijateljske avijacije uništen nam je jedan teški mitraljez i 1 puškomitraljez sa poslugom. U svemu imali smo 12 mrtvih i 3 ranjena druga.

3. VI. 1943. godine povukli smo se iz ovih sela na južne padine Krndije radi razrade plana na napad na neprijateljsko uporište Našice.⁷

4. VI. t. g. jedinice naše XII brigade napale su neprijateljsko uporište Našice, a jedinice XVIII brigade postavile su osiguranje prema Čaćincu i Đurđenovcu, i dobile zadatak: rušenje željezničke pruge Osijek—Zagreb između Đurđenovca i Čaćinca.

Uporište Našice nakon 20 sati borbe bilo je likvidirano. Najjači otpor davali su žandarmi, kojih je bilo oko 80. dobro utvrđenih u žandarmerijskoj kasarni.

U ovoj akciji zaplijenjeno je:

5 puškomitraljeza
6 ručnih mitraljeza
1 laki bacač sa 40 mina
200 pušaka
30.000 metaka
2 sanduka bombi i druge ratne spreme.

Zarobljeno je: 180 domobrana... U našim redovima ostalo je dobrovoljno 3 domobrana.

i Vidi dok. br. 9, 13, 15, 27, 34, 35 i 37.

U ovoj akciji neprijateljski gubitci iznose 70 ubijenih i izgorjelih žandara, ustaša i domobrana.

Naši gubitci iznose: 16 mrtvih i 24 ranjena druga, od kojih 3/4 lakše ranjena.

Jedinice XVIII brigade razrušile su željezničku prugu Osijek—Zagreb u dužini od 700 metara, porušile tt veze u dužini od 3 kim. i na nekoliko mjesta prokopale cestu.

U ovoj akciji treba naročito istaći i pohvaliti borce i rukovodioce I bataljona XII brigade, koji su u 20-satnoj borbi odbijali neprijatelja koji je uporno nastojao prodrijeti iz Đurđenovca u pomoć napadnutoj posadi u Našicama, ali svi ti napadi završili su se sa neuspjehom po neprijatelja.

U svim borbama vođenim u vremenu od formiranja naše divizije, tj. od 18. V. 1943 do 4. VI. 1943 godine, niše jedinice postigle su ovaj rezultat:

Zaplijenjeno:

- 3 teška mitraljeza
- 12 puškomitraljeza
- 11 ručnih mitraljeza
- 3 laka bacača mina
- 431 karabin
- 2 sanduka bombi
- 65.000 metaka i mnogo druge ratne spremne i vojničke odjeće.

Zarobljeno je: 3 oficira i 338 domobrana.

Gubitci neprijatelja: 157 mrtvih, koji su ostali na bojnopolju, i veliki broj ranjenih.

Naši gubitci iznose: 48 mrtvih i 80 ranjenih drugova, od kojih . veći broj lakše.

Izgubljeno je: 1 teški mitraljez i 1 puškomitraljez (od avionskog bombardovanja) i 2 puškomitraljeza koje je XVI brigada izgubila prilikom borbe sa neprijateljem u selu Dapčevici na Bilo Gori.

U svim ovim akcijama i borbama borci naših jedinica izvršili su zadatke postavljene pred njih sa puno poleta i oduševljenja. Njihova borbena disciplina je na visini i spremni su na ispunjavanje daljnjih zadataka.

Kod rukovodećeg kadra, naročito nižeg, ima dosta nedostataka u vojničkom znanju i u vođenju svojih jedinica prilikom operacija, što se naročito osjeća kod vojnih rukovodilaca nižih XVIII brigade. Štabovi bataljona te brigade u akciji na Kutjevo nisu zadovoljili. Njima smo naročitu pažnju obratili, da ih podignemo. Neke članove smijenimo sa njihovih položaja i na njihovo mjesto postaviti druge.

Kod XII brigade također ima nedostataka. Njihov Štab IV bataljona u posljednjoj akciji nije zadovoljio. Kod ostalih bataljona može se reći daje stanje prilično bolje i nastoji se još više poboljšati.

Poduzeto je od strane ovoga Štaba, kao i štabova brigada, da se nedostaci otklone. Ovo vrijeme koristimo na obilaske jedinica i savjetovanje sa vojnim rukovodiocima, naročito nižim, i nadamo se da će se nedostaci otkloniti i stanje u mnogome popraviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Milan Stanivuković

Prilog: Brojno stanje i naoružanje. Dostavićemo večeras.⁸

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 8 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA KUTJEVO, ČAGLIN, DONJU MOTIČINU I
NAŠICE'

ŠTAB
X DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

O. br. 41/43.
Dana 8. 6. 1943 (19 sati)

Predmet: Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA N. O. V. H.

Na položaju

i. RAD NAŠIH JEDINICA:

Do pokreta koji je uslijedio za likvidaciju neprijateljskog uporišta Kutjevo² formirala se je XXI brigada, kako je to navedeno u našem izvještaju br 22 od 25. 5. o. g.³ XVII brigada je u tom periodu također

⁸ Zadnje dvije riječi dopisane mastilom.

¹ Original, pisan ra mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2-2/1, k. 470.

² O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 6, 14. 36 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

⁵ i ¹⁰ O formiranju ove brigade vidi tom V. knj. 15, dok. br. 52 i 80.

vršila reorganizaciju i popunu štabova i jedinica, a u isto vrijeme izvršila je i jednu uspješnu akciju.⁴

Poslije toga jedinice su krenule na čišćenje Požeške kotline, u kojim su akcijama bile u prvo vrijeme u zasjedi, dok su poslije učestvovala u napadu. Tako je XVII brigada izvršila uspješnu akciju na Čaglin,⁶ a XXI na ustaško gnijezdo D. Motičinu.⁷

Za sve to vrijeme našim jedinicama nije nimalo preostajalo vremena za vojničku naobrazbu, te se zbog toga vrlo malo ili ništa radila borbena i pješadijska obuka.

Neprijatelj je poslije likvidacije Kutjeva, uvidjevši prisutnost naših većih snaga, pobjegao iz pojedinih uporišta, kao iz Bekteža, Kule, Poreča, a dijelom i iz Darkovca (bundaši⁸). Većina njih pobjegla je u Pleternicu i dalje za Kapelu. Iako su se naše snage nalazile daleko od pruge Osijek—Zagreb, tj. Našica, ustaše su i njih napustile, što je bio slučaj u Darkovcu, ostavivši same domobrane da se brane.

Stanje unutar naše divizije može se reći nije na tolikoj visini, kako bi to trebalo da bude kod starijih i iskusnijih brigada. Moram ovdje podvući da je to najmlađa divizija,⁹ nova brigada,¹⁰ novi kadrovi, koji se još nisu osamostalili i koji kao takovi, mladi, podignuti na jednu višu dužnost i odgovornost, još nisu prošli školu samostalnosti i samoinicijative. Oni obećavaju mnogo, što se vidjelo iz posljednjih akcija kada su naša najmlađa, XXI brigada i njeni rukovodioci davali od sebe da izađu iz te prve akcije sa dobrim uspjehom. Primjer neka nam bude politkomesar XXI brigade pok. drug Feđa.¹¹ koji je bio sav ushićen, prije svoje junačke smrti, neobičnim herojstvom svojih drugova. U tom delirijumu otišao je da obiđe i vidi uspjehe svojih boraca, gdje je i pao smrtonosno pogođen u grudi.

Borci i rukovodioci XVII brigade poručivali su svojim drugovima XII brigade, koji su vršili napad na Našice,¹² neka smjelo udaraju protiv neprijatelja i neka budu sigurni da od strane Osijeka neprijatelj može proći samo preko njih mrtvih. To su oni i pokazali ostavši na položaju do 8 časova, goneći i ne dajući neprijatelju da prodire, dok je II bataljon ove brigade ostao sve do 15 časova, odakle se nije mogao povući zbog brisanog prostora.

⁴ i ¹³ Riječ je o napadu na oklopni vlak i rušenju komunikacije Daruvar—Đulavec. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 75 i 79.

⁵ Jedinice ove divizije bile su u zasjedi prilikom napada na Kutjevo. Vidi dok. br. 1 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

⁶ Vidi dok. br. 5 i 14.

⁷ O napadu na Donju Motičinu vidi dok. br. 16.

⁸ Naziv za kulturbundovce.

⁹ Deseta divizija formirana je 17 svibnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 53.

¹⁰ i ¹⁴ Feđa Milić

¹² Vidi dok. br. 9, 13, 15, 27, 34 i 36.

Istina, kod nekih naših rukovodećih u brigadama a i u diviziji još uvijek postoji nagon i želja da se nađu u neposrednoj blizini svojih boraca, što će se nastojati da se takovi slučajevi u buduće ne događaju.

Za vrijeme bivakovanja veze Štaba divizije i brigada redovno se održavaju kuririma koji su snabdjeveni kurirskim knjižicama. Za vrijeme operacija održavaju se veze preko radio-stanica. Tako je u akciji Kutjevo i Našice sa XVII brigadom odlično funkcionisala veza preko radio-stanice i sa kuririma, jer kako su naše radio-stanice kratkog dometa, u noći ne može se sa njima raditi zbog velikih smetnji.

Sa XXI brigadom nije tako išlo, jer je ista bila udaljena od našeg Štaba, a održavala je redovito neposrednu vezu sa Štabom našega korpusa. Veze su u svim operacijama dosta klapale sa Štabom korpusa, prvo zbog udaljenosti, a drugo što preko radio-stanice nismo mogli nikako dobiti vezu, unatoč toga što smo stalno tražili na ugovorenom valu i ugovoreno vrijeme. Naše je mišljenje da bi mnogo bolji pregled operacija imali kada bi se te veze pfeko radio-stanica mogle bolje organizirati. Tako n. pr. za vrijeme akcije na Našice našem Štabu nije bilo apsolutno poznato stanje u samom uporištu, već smo morali odašiljati patrole u samo uporište, ako smo htjeli nešto saznati.

II. IZVEDENE AKCIJE:

25. 5. Jedinice XVII brigade izvršile su uspješnu akciju na umjetno obložene vagone, koji su služili kao pancir na pruzi Daruvar—Virovitica.¹³ Napad je izvršen tako, da kada je vlak naišao na postavljenu minu, jedna četa izvršila je juriš... Borba je trajala pola sata i neprijatelj je bio savladan. Ostala dva bataljona u saradnji sa jednim kalničkim bataljonom¹⁴ bili su u zasjedi i porušili prugu na dva mjesta tako da spriječe pomoć koja bi eventualno mogla doći. U vlaku se nalazilo 15 njemačkih vojnika.

Zarobljeno je: 1 laki njemački mitraljez, 1 šmajser, 5 karabina. 2000 metaka, jedna radio-stanica, 4 tromblona, te nešto municije za tromblon, 20 ručnih bombi, 10 mina za laki bacač, 2 para cipela, dva para odijela i ostale ratne spreme. U vagonima se također nalazilo još nešto oružja, ali je to sve skupa sa Njemcima odletjelo u vazduh. Neprijatelj je imao 15 mrtvih, dok mi nismo imali ni jednoga. Zarobljena su tri željezničara (2 Srbina i 1 Hrvat).

Poslije akcije naše su se jedinice povukle u redu u svoje polazne baze.

28. 5. U vrijeme napada na neprijateljsko uporište Kutjevo jedinice naše divizije bile su u zasjedi. Borba se vodila od 23 časa 28. 5. do 1 časa 30. 5. kada je neprijatelj uspio da se neprimjetno izvuče iz

¹³ Riječ je o Prvom bataljonu Kalničkog NOP odreda koji je ušao u sastav ove brigade prilikom formiranja Desete divizije. Vidi tom V, knj. 15 dok. br. 13, 48, 52 i 53.

blokirane zgrade, gdje je bio satjeran. Blokadu oko samog uporišta držala je XVII brigada, dok je XXI bila u zasjedi prema Vetovu i Tomincima kao i na cesti i pruži Našice—Pleternica. Neke grupice neprijatelja koje su se odvojile od svoje glavnine naletjele su na obruč i bile potučene. Na zasjedu koju je držala XXI brigada neprijatelj nije nailazio, već samo dvojica ustaša. Zadobijeno je: 1 pm., 14 pušaka, 2000 metaka i 1 pištolj.

Neprijatelj je imao 16 mrtvih i 3 zarobljena. U toj akciji mi smo imali samo 2 lakše ranjena.

U ovoj akciji jedinice XVII brigade, II i III bataljona, nisu bile oprezne, a možemo reći i slabo aktivne, a naročito u noći,¹⁵ kada su zbog pomenutih primjedaba dozvolile da se neprijatelj neopazice pored njih izvuče i utekne. Oni su posvetili slabu pažnju na samu cestu Kutjevo—Vetovo, kuda se neprijatelj izvukao, a veći dio svojih snaga bacili su na liniju Kutjevo—Kula. Iz ovog vidimo da štabovi bataljona nisu posvetili najveću pažnju da ne bi neprijatelj uspio i da ne bi postojala mogućnost da se izvuče iz Kutjeva prema Požegi. Iako je Štab brigade uz pomoć zamjenika komandanta divizije¹⁶ posvetio najviše pažnje da ne bi neprijatelj mogao da se probije baš na liniji Mitrovac—Kutjevo, ali ni sam Štab brigade nije dao ono od sebe što je mogao dati. To se može reći zato što su članovi Štaba brigade obilazili jedinice za vrijeme dana, dok se je još borba vodila za samo Kutjevo, dok za vrijeme noći nije niko kontrolisao položaje iz Štaba brigade, kao i naređenje koje je izdato u tom smislu. Istina, štabovi bataljona kao i sam Štab brigade vjerovali su mnogo u borbe XVIII brigade,¹⁷ da neprijatelj neće uopće moći da izađe iz zgrade, a da se ne primjeti, iako se nisu morali na to oslanjati. Na osnovu toga možemo konstatovati da ova brigada u toj akciji nije izvršila svoj zadatak koji se pred nju postavio.

Veze sa ostalim jedinicama funkcionisale su redovno.

31.5. II i III bataljon XVII brigade likvidirali su neprijateljsko uporište Čaglin u kome se nalazilo 48 neprijateljskih vojnika. Borba je trajala oko pola sata i uporište je likvidirano. Akciju je izvršio II bataljon, a III je bio u zasjedi na cesti prema Sl. Brodu i na pruži Čaglin—Pleternica, dok je I bataljon bio u rezervi.

U toj akciji borci XVII brigade zarobili su 48 neprijateljskih vojnika, zaplijenili 1 p.m., 46 pušaka, 10.000 metaka, 1 askericu, 14 bombi, 48 vojničkih uniformi i 48 pari cipela.

Neprijatelj nije imao ni mrtvih ni ranjenih, dok smo mi nepažnjom •amih boraca imali jednog mrtvog i 5 ranjenih drugova.

U ovoj borbi istakla se četa (druga) II bataljona.

¹⁵ Vidi dok. br. 14.

¹⁶ Radojica Nenezić

¹⁷ Osamnaesta NO brigada vršila je napad na Kutjevo. Vidi dok. br. 6.

Sama akcija izvedena je po planu i štabovi bataljona kao i Štab brigade imali su uvijek pregled na svojim jedinicama.

III bataljon koji je bio u zasjedi prekopao je cestu na dva mjesta, porušio 2 kim pruge kao i t. t. veze.

Drugoga dana ova brigada po naređenju Štaba naše divizije nastavila je rušenje pruge uz pomoć civilnog stanovništva. Tako je porušeno oko 6 kim željezničke pruge od Čaglina prema Pleternici i od Čaglina prema Našicima.¹⁸

4. 6. Jedinice XXI brigade izvršile su uspješnu akciju na krvavo ustaško gnijezdo D. Motičinu. U samoj akciji učestvovala su samo dva bataljona, dok je treći bataljon bio u zasjedi na pruzi i cesti Našice—Pleternica.

Napad je počeo sa zakašnjenjem od 25 minuta radi lošeg vremena i još lošijih vodiča. Prvim naletom vanjski otpor sela bio je skršen, poslije čega se prišlo čišćenju i pretresanju sela. Banda koja je uspjela pobjeći sa spoljnog obruča utvrdila se u crkvi i oko crkve. Sama crkva nalazi se na brežuljku i oko nje nije bilo nikakvih zaklona za prilaženje, a sami bunker i oko crkve su vojnički dobro postavljeni, a oko njih isprepletena bodljikava žica tako, da se naletom nije mogla likvidirati.

Poslije skoncentrisane vatre našeg automatskog oružja na dominantnim položajima, uspjelo je na juriš potući veći broj neprijatelja, dok se ostatak povukao u samu crkvu. Pošto se ovi nisu mogli likvidirati, prišlo se paljenju same crkve. Prva vatra prisilila je nekolicinu njih na predaju, dok se najkrvavija banda povukla u toranj i izgorjela.

Zaplijenjeno je 25 pušaka, 1.680 metaka i dosta ratnog materijala.

Broj mrtvih neprijateljskih vojnika iznosi preko 150.

Naši gubitci su 7 mrtvih i 13 ranjenih, među kojima i politkomesar XXI brigade,¹⁹ jedan komandir čete i jedan komesar čete, kao i jedan desetar.

Štabovi bataljona bili su neposredno uz svoje jedinice i pravilno rukovodili jedinicama. Bilo je takvih momenata da su se niži rukovodioci slili u obične borce i bombaše, jedinice im ostaju bez nadzora, stoga i nastaje gubitak takvih nižih rukovodilaca. Taj se slučaj desio kod III bataljona, dok kod I bataljona toga nije bilo.

Osim tih nedostataka primjetilo se da borci još uvijek troše uzalud mnogo municije.

Imalo je nedostataka i kod samog Štaba ove brigade gdje su se mnogi članovi nalazili kod samih boraca u prvim redovima, tako, da

i* Vidi dok. tir. 14.

je Štab brigade ostajao češće na jednom članu. Naročito se to primjetilo kod k-ta²⁰ i politkomesara. Taj nedostatak ovoga puta stajao r. as je i života samog politkomesara brigade, vrlog druga Fede.

Ova akcija pokazala je dobrih strana naše mlade brigade, gdje su položili ispit jurišajući smjelo na neprijateljske bunkere i osvajajući veće objekte, kao i u čišćenju ulica. Osim toga borci i rukovodioci stekli su bogato iskustvo u korištenju sopstvenog teškog automatskog oružja pri zauzimanju bunkera i tvrđava. Veza sa susjednim jedinicama bila je dobra. U ovoj akciji utrošeno je 4.140 metaka. 30 ručnih bombi i 7 teških mina za bacač.

Veza sa susjednim jedinicama bila je dobra.

XVII brigada je za vrijeme akcije na Našice bila u zasjedi na cesti Osijek—Našice, Đakovo—Našice i Đurđenovac—Našice. Zasjeda je držana tokom čitavoga dana i drugi dan do 8 časova, dok je II bataljon prema Osijeku ostao do 15 časova. Razlog je tome što kurir nije mogao pronaći pomenutu jedinicu, a i brisani prostor otežavao je normalno povlačenje jer je neprijatelj bio u neposrednoj blizini.

Neprijatelj²¹ je toga dana u 20 časova naišao iz Osijeka s namjerom da se probije do Našica i da pomogne napadnutom uporištu, ali mu to nije uspjelo. Borci II bataljona dočekali su ga jakom plotunskom vatrom i odbili u selo Breznice. Neprijatelj se prilikom povlačenja štitio artiljerijom, od koje smo imali izvjesne gubitke.

Ni prvi bataljon prema Đurđencu nije imao nikakove borbe jer banda iz tog pravca nije dolazila. Isti je bataljon izvršio pretres sela Velimirovca i u pretresu kod Švaba našlo se 10 vatrogasnih uniformi. Od strane Đakova također neprijatelj nije nailazio.

U bjegstvu iz Našica neprijatelj je po grupama nailazio na naše zasjede koje su ga po poljima ganjale tokom čitavoga dana. Tako je zarobljeno 68 domobrana, među njima 5 oficira. Zaplijenjeno je 2 p. n., 6 askerica, 54 karabina. 4 pištolja 4 mm. 75 vojničkih uniformi, 70 pari cipela. 5.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 32 bombe i osta'e ratne spremne.

U toj akciji neprijatelj je imao 15 mrtvih, dok je mnogo veći [broj] mrtvih i ranjenih uspio da izvuče. Među mrtvim neprijateljskim vojnicima nalazila su se dva ustaška oficira sa kojih su naši borci skinuli samo pištolje.

Naši gubitci: 5 mrtvih i 8 ranjenih drugova.

U ovoj se borbi naročito istakla 2 čete II bataljona, kao i sama straža brigade, t.j. kuriri koji su hvatali izbjegle domobrane iz Našica, a koji su nailazili pored samog Štaba brigade.

20 Dušan Puač

²¹ Odnosi se na Drugi stajajući ustaški zdruk (Petnaesta, Šesnaesta i Trideset šesta bojna). U sastavu zdruka dejstvovalo je 11 tenkova, a podržavala ga je artiljerija i avijacija.

Kao pojedinac istakao se u borbi komandir 2 čete II bataljona Branko Mišćević koji je svojom samoinicijativom izvršio kontra-juriš na neprijatelja koji je dolazio iz Osijeka. Sam juriš izvršen je tako uspješno da je mnogo neprijatelja poginulo ne od metka nego od noža naših boraca.

Smrću heroja poginuo je drug Svetožar Živković, rođen 1921, iz sela Šaš, općina Šaš, srez Kostajnica, Srbini, seljak, član K.P.. došao u partizane 10. X. 1942. — Isti drug bio je najdisciplinovaniji vojnik u II bataljonu, a najbolji puškomitraljezac. zadržavajući najžešći nalet neprijatelja. Tukući ga do posljednjeg časa i ne dopuštajući da probije zasjedu.

Zasjede su bile tako dobro postavljene da neprijatelj i pored ogromnog teritorija kroz koji se mogao probiti nije se probio.

Za vrijeme dok je postojala zasjeda, veza između Štaba brigade i štabova bataljona, kao i sa Štabom divizije funkcionisala je vrlo dobro. Isto tako bataljoni su održavali redovitu vezu između sebe.

Utrošeno je 1.300 metaka. Izgubljen I karabin.

Rad štabova bataljona za vrijeme akcije bio je na visini, što se može zaključiti po tome da kada je banda naišla na Drugi bataljon Štab III bataljona uputio je jednu svoju četvu da neprijatelja udari s boka. Isto tako i niži rukovodioci zadovoljili su, što se očitiye po jurišu koji je učinila 2 četčj, II bataljona. Borci su također pokazali kako disciplinu tako i političku svijest što su prilikom zarobljavanja domobrana iste uputili nepresvučene do Štaba brigade koji je mogao s time izvršiti pravilnu podjelu odjeće i obuće, a borci su i dalje ostali na položajima budno pazeći na svaki pokret neprijatelja.

Spisak poginulih i ranjenih drugova sa podacima dostaviće naknadno referent saniteta naše divizije.²²

III. STEČENA ISKUSTVA:

U ovim akcijama borci i rukovodioci naše divizije stekli su mnoga iskustva u borbama. Tako da za vrijeme akcije na Kutjevo nije se pokazala budnost prema neprijatelju, te je on mogao pored tolikih snaga koje su ga blokirale pobjeći. Ta greška ili bolje rečeno iskustvo već se očitovalo u zasjedi prema Osijeku gdje se nije dozvolilo neprijatelju da prodre još na većem i širem terenu nego što je to bila zgrada gdje je neprijatelj bio blokirao u Kutjevu.

Isto se može kazati i o napadu na D. Motičinu gdje su borci XXI brigade dobro izvršili juriš pod vatrom svojih teških mitraljeza, koji su bili postavljeni na takove položaje da su neprijatelja direktno tukli u rovove i nanijeli mu osjetne gubitke.

²² Gustav Keler

Može se prigovoriti, i uzeti kao kritika, borcima, što se i ovoga puta ukazalo, da uzaludno troše mnogo municije. Tim nedostacima ukazaće se pažnja u budućim akcijama.

IV. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Poslije izvedenih akcija u Požeškoj kotlini i na Dilju naše su se jedinice — naredba Štaba korpusa — povukle u sjeverozapadni dio Požeške kotline i nalaze se u selima: Stražeman, Biškupci. Poljanska, Smoljanovci, Nježić i Kruševo. U momentu kada pišem ovaj izvještaj stanje u našim jedinicama je dobro. Moramo k tome dodati da su borci prilično umorni od dugog i napornog puta. a naročito XVII brigada, koja je imala najdulju turu i nikako nije mogla taj put preći u dvije, već u tri etape. Pogotovo kada se uzme u obzir da se njen II bataljona nije mogao povući do 15 časova.

Uz prkos svega toga moral naših boraca je dobar. Trebaće nekoliko dana da se borci malo odmore, okrepe, operu veš, očiste od ušiju i ponovno će biti sposobni za marš i borbu. Ovdje treba napomenuti da naša XVII brigada [potrebuje] novih 250 boraca, jer ima preko 150 rezervnih pušaka i okrnjenu mitraljesku četvu. Ukoliko postoji rezervnog ljudstva u mobilnim centrima, molimo Štab korpusa da pomenuti broj novih drugova uputi u našu diviziju, odnosno u našu brigadu.

Kako je Štab našeg korpusa dosad rukovodio sa svim operacijama, stoga mi nemamo zasad kakvih operativnih namjera, naročito na sektoru gdje se nalaze naše jedinice.

U vezi sa naredbom Vrhovnog štaba²³ za napad na neprijateljske garnizone kao i važne željezničke pruge i čvorove, mišljenja smo da bi mogli izvršiti jedan veći poduhvat i detaljno uništiti prugu Banova Jaruga—Virovitica. To bi se moglo izvesti na sektoru Bastaji—Virovitica (sekcija Podr. Slatina) napadom na neprijateljsko uporište Đulavec. Samim tim u veliko bi se proširila naša oslobođena teritorija, dobila bi se uža veza sa Bilo Gorom a akcija ne bi bila tako teške prirode, kada se zna da u samom Đulavecu ima svega 500 domobrana i 50 ustaša. Pokret jedinica bio bi skoro neprimjećen, dok je prilaz samom uporištu kao i izviđanje vrlo pogodno. Osim toga evakuacija Kako ranjenika tako i plijena se može izvršiti najpogodnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)²⁴

Politkomesar.
Vlado Janić

Komandant,
Vinko Antić

Prilog: Brojno stanje i naoružanje.

-3 Riječ je o naredbi Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. Vidi dok. br. 4-

²⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

PISMO KOMANDANTA SJEVERNODALMATINSKOG NOP OD-
REDA OD 8 LIPNJA 1943 GOD. OKRUŽNOM KOMITETU KO-
MUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE ZA OKRUG ZADAR O
BORBI KOD MALE ČISTE¹

Drugarskom

O.K. K.P.H.²

Zadar

Operativni izvještaj:

Dana 7 juna 1943 godine I bataljon S.D.P.O.³ logorovao je u Duzi niže Debeljaka, južno od sela Grabovci.

U 16 sati banda je krenula iz Male Čiste u tri pravca u jačini od oko 40 bandita,⁴ među njima 1 tenente⁵ i 3 karabinjerska podoficira. Njihova namjera je bila ta da povrate volove, koje su naši borci konfiskovali od jednog bandita u Grabovcima. Naše izvidnice odmah poslije njihovog pokreta iz Male Čiste izvijestile su tako da su jedinice odmah izišle na položaj. Na desnom našem krilu neprijatelj je uspio da iziđe na vrh kada su izlazile i naše snage, tako da je odmah došlo do sukoba, što je uspjelo našim jedinicama da ih na juriš izbace. Dok je došlo do sukoba između naših snaga i neprijatelja, dvije neprijateljske grupe, koje su se kretale u pravcu naše sredine i lijevog krila, povratile su se u paničnom bijegu u pravcu Male Čiste. Lijevo krilo naših snaga nastupalo je u cilju zaobilazanja neprijatelja, dok desno krilo napadalo je frontalno. Borba je trajala do 20 sati i svršila je na M. Tucanj, više sela Gaćezezi.

Neprijatelj u ovoj borbi imao je od 4 Italijana koji su učestvovali 2 mrtva i to: Vukasina Antonio iz Zadra, koji je imao sve potrebne fašističke dokumente, i jednog karabinjera, dok dvojica su u borbi zarobljena, 2 mrtva bandita i 3 zarobljena. Koliko Talijani toliko i banda u borbi su bili drski i nisu se htjeli predati, što je dokaz da imamo 3 mrtva druga, među njima komandira 2. čete druga Barbića Augusta i 3 ranjena, među njima komesara 1. čete druga Lalića Vitišu, vodnika druga Bačkova i desetara koji je teže ranjen.

U ovoj akciji zarobljeno je: dvije strojnice, 8 pušaka i 3 pištolja, kao i nešto municije, bombi, odjeće i obuće.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom", nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/14, k. 1603 A.

² Okružni komitet Kumunističke partije Hrvatske za okrug Zadar

³ Sjevernodalmatinski NOP odred

Riječ je o četnicima

⁴ poručnik

Ranjene drugove uspjelo se izvući, a mrtve pokopati. Nikakvog materijala ni oružja nije izgubljeno s naše strane.

Nedostatci u ovoj akciji su ti, što borci još nisu preživjeli strah i što nema dovoljno kod istih discipline, kao što se nije uspjelo ostvariti pravo rukovodstvo obzirom što je mlad niži kadar.

Ova akcija ima i politički uspjeh, što se na ovom terenu dao udarac bandi, a još više što je u ovoj akciji dotučen čitav komandni kadar, koji je isključivo od Talijana, što će kod okupatora izazvati nepovjerenje prema bandi, koja je uglavnom težila da izbjegne borbu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

£ juna 1943 g.

Komandant,
Šime Ivas

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BATALJONA OD 9 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE
RADE KONČAR« O RUŠENJU PRUGE PEŠČENICA—TURO-
POLJE I BORBI KOD MARTINIČA¹

ŠTAB
II PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR'«
Dana 9 juna 1943 god.—

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČAR«

Operativni izveštaj

Prema zapovjesti tog štaba od 7 juna² (sekcija Zagreb 1:100.000) naš bataljon dobio je zadatak da u noći između 7—8 juna dađe osiguranje i izvrši rušenje pruge zajedno sa minerskim vodom, koji je bio pridodat ovome bataljonu-'.
Za izvršenje tog zadatka naša 1. četa zajedno sa minerskim vodom rušila je prugu i pilila telefonsku liniju. Prema zapovjesti trebalo je

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 33/7, k. 726.

² Vidi dok. br. 30.

³ Zadatak bataljona bio je: postaviti zasjedu i srušiti željezničku prugu Peščenica—Turopolje. Vidi dok. br. 70.

otpočeti sa rušenjem u 23.30 časova. Budući se je kasnilo, zadržavanjem na samome putu, radi toga u 24.30 časova pristupilo se je samom izvršenju tog zadatka. Nekih 15 minuta prije našeg dolaska na prugu prošao je jedan teretni voz. Kad bi bili pola sata ranije došli na prugu, isti voz sigurno bi bio naš.

Samo rušenje pruge nije se moglo izvesti, radi toga što je ta pruga prvorazredna, te za istu su potrebni naročiti ključevi. Porušeno je 10 telegrafskih stubova, isječene žice i polupani izolatori. Minerski vod svoj zadatak je u cijelosti izvršio, prije povlačenja, eksplozivom digao je propust na pruzi u zrak i tako ujedno razrušio do 30 metara željezničke pruge.

Sa našom 2 četom postavili smo osiguranje pruge iz pravca Turopolje i to sa jednim vodom na samoj pruzi, dočim sa drugim vodom na negdašnjoj uskotračnoj šumskoj pruzi, sa 3 četom, postavili smo osiguranje na cesti između Peščenice i Vukojevca, t.j. kod prvog mostića na cesti prema Ogulincu. Neprijatelj iz nijednog tog pravca nije pokušao prići u pomoć posadi željezničke stanice Peščenica, te prema tome nije niti do borbe dolazilo. U 2 sata ujutro izvršili smo povlačenje do sela Peščenice i od tuda nazad u polaznu bazu, tj. do u selo Martinić, gdje smo stigli u 6 sati izjutra.

Odmah po rasporedu naših jedinica koje su bile smještene na jelo i odmor, naša patrola primjetila je nadiranje neprijatelja.⁴ Radi magle koja je ujutro bila, neprijatelj je uspio probiti se iz šume neopaženo do pred samo selo Martinići, gdje je primjetio našu patrolu i na istu zapucao, te nam ranio jednog druga. Odmah potom, naše jedinice zauzele su položaj te pustile neprijatelja na čim bliže otstojanje, te je potom otvorena po njemu vatra. Neprijatelj koji je nastupao u jačini od 180 Njemaca i jednom satnijom domobrana, koja je brojila oko 130 domobrana, ukupno je bilo neprijatelja nešto preko 300, — neprijatelj je uspio, prvim naletom, prebaciti se do prvih kuća koje su bile najbliže samoj šumi, ali svaki daljni pokušaj njihovog naciiranja bio je suzbijen i pritom su naneseni osjetljivi gubitci po neprijatelja. Ovaj položaj držala je naša 1. i 2. četa, dočim 3. četa nalazila se je neko vrijeme u rezervi. Iza jednosatne borbe izvršili smo sa našom 3. četom zaobilaženje i udarili neprijatelja sa boka, te ga prisilili na panično povlačenje. Pri tom zaobilaženju, naša 3. četa zarobila je 8 domobrana i jednog domobranskog vodnika.

Na položaju neprijatelj je ostavio kod povlačenja 2 mrtva Njemca. dočim ostale, kojih je bilo oko 20 mrtvih, uspio je izvući i otpremiti u trojim kolima. Računamo da je neprijatelj imao isto i oko 20 ranjenih. Od naše strane imali smo 2 ranjena druga, jedan teže, a drugi srednje naravi. U toj borbi zaplijenjeno je od neprijatelja 10 komada

⁴ Odnosi se na satniju 130 rezervnog grenadirskog puka, jurišnu bojnu iz Sisika i jedan opkoparski sat Prve gorske divizije. Vidi dok. br. 138.

Komandant Diverz. Grupa
Slavenije i Srijema.
Dne 9/VI 1943.

Stabu III. G. O. S.

Hrvatske

I-Z-V E S T A S J

/ diverzantskim radovima /

9/IV 1943. Dignut je u vazduh talijanski brzi transportni voz na glavnoj pruzi izmedju stanica Vaganj i Mitrovica u 8 sati ujutro. Uništena su dvije lokomotive i koespericija. Broj žrtava je jako velik. Premet je zaustavljen na jednoj pruzi 12 sati a na drugoj 24 sati.

18/IV 1943. Dignut je u vazduh njemački brzi voz na glavnoj pruzi kod stanice Mukujevo/Srijem u 7 sati u jutro. Lokomotiva i cijela koespericija je uništena. Bilo je mnoge žrtvih i ranjenih. Premet je zaustavljen na jednoj pruzi 12 sati a na drugoj 24 sata.

25/V 1943. Dignut je u vazduh oklepni voz na pruzi Bistaji Pivnica. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. XVII Brigada je izvršila juriš na srušeni voz i uхватила nešto ratnog materijala.

26/V 1943. Dignut je voz kod stanice Čašinci/Nikeške ješ tačne podatke nije poznato.

28/V 1943. Dignut je teretni voz kod Brada na glavnoj pruzi. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Premet je zaustavljen na jednoj pruzi 12 sati a na drugoj 24 sata.

29/V 1943. Dignut je voz kod stanice Pitomače. Uništena su samopet vagona. I o toj akciji nismo dobili tačne podatke.

2/VI 1943. Dignut je u vazduh transportni voz na glavnoj pruzi kod stanice Kapele Batrine u 15 sati koji je vodio ratni materijal i živu namirnicu. Uništena je lokomotiva i 7 vagona. Premet je zaustavljen na obe pruge 36 sati. Broj žrtava nije nam poznat.

4/VI 1943. Dignut je teretni voz na glavnoj pruzi kod stanice Ladjevci. Uništena je lokomotiva i 50 vagona. Premet je zaustavljen na obadje pruge 48 sati.

Sart Fašizmu Slebeda Narodu!

3.VI. Dignut je oklopni vlak na pruzi Pirovica - odv. Lj. Srijem. N-Š. Diverzantska Komandant Diverz. Grupa grupa uništila je oklopni vlak. Imalo je veliki broj žrtava. N-Š. auto - Yuništila se na Slavenije i Srijema. sportni vlak sa šest vagona i lokomotivom koji su uništeni.

pušaka, jedan šmajser sa 80 komada municije, 600 komada mauzer metaka. 7 ručnih bombi, 5 opasača sa noževima i fišeklijama, jedna gasmaska i ostale razne vojničke spremlje. Od naše strane utrošeno je 500 mauzer metaka, 50 komada manliher (štajer) i 33 komada talijanskih metaka, što bi ukupno bilo 584 komada metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Operativni oficir:	Zamj. komandanta:
Vlado Božac	Knežević Luka	Marko Rapo

BR. 40

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA DIVERZANTSKIH GRUPA SLAVONIJE I SREMA OD 9 LIPNJA 1943 GOD. O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 9 TRAVNJA DO 4 LIPNJA'

KOMANDANT DIVERZ. GRUPA
SLAVONIJE I SRIJEMA.

Dne 9/VI 1943

ŠTABU III-će O.Z.2 HRVATSKE

I Z V J E Š T A J

(O diverzantskim radovima)

9/IV 1943. Dignut je u vazduh talijanski brzi transportni voz na glavnoj pruzi između stanica Voganj i Mitrovica, u 8 sati ujutro. Uništene su dvije lokomotive i kompozicija. Broj žrtava je jako velik. Promet je zaustavljen na jednoj pruzi 12 sati a na drugoj 24 sata.

18/IV 1943. Dignut je u vazduh njemački brzi voz na glavnoj pruzi kod stanice Kukujeveci (Srijem) u 7 ujutro. Lokomotiva i cijela kompozicija je uništena. Bilo je mnogo mrtvih i ranjenih. Promet je zaustavljen na jednoj pruzi 12 sati a na drugoj 24 sata.

25/V 1943. Dignut je u vazduh oklopni voz na pruzi Bastaji—Pivnica. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. XVII brigada je izvršila juriš na srušeni voz i uhvatila nešto ratnog materijala.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18-3, k. 1484.

² Treće operativne zone

³ Vidi tom V, knj. 15 dok. br. 75 i 79.

26/V 1943. Dignut je voz kod stanice Čačinci. (Nikakove još tačne podatke nijesam dobio).

28/V 1943. Dignut je vojni voz kod Broda na glavnoj pruzi. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Promet je zaustavljen na jednoj pruzi 12 sati a na drugoj 24 sata. Broj žrtava nije nam poznat.

29/V 1943. Dignut je voz kod stanice Pitomača. Uništeno je samo pet vagona.

I o toj akciji nisam dobio tačne podatke.

2/VI 1943. Dignut je u vazduh transportni voz na glavnoj pruzi kod stanice Kapela-Batrina⁴ u 0.15 sati koji je vozio ratni materijal i živežne namirnice. Uništena je lokomotiva i 7 vagona. Promet je zaustavljen na obje pruge 38 sati. Broj žrtava nije nam poznat.

4/VI 1943. Dignut je teretni voz na glavnoj pruzi kod stanice Lađevac u 23 sata. Uz pomoć I-og odreda III O.Z.⁵ uništena je lokomotiva i 50 vagona. Promet je zaustavljen na obadvije pruge 48 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

3. VI. Dignut je oklopni vlak na pruzi Virovitica—Podr. Slatina. Naša diverzantska grupa uništila je oklopni vlak. Ima veliki broj žrtava. Na istoj pruzi izbačen je transportni vlak sa šest vagona i lokomotivom, koji su uništeni.

Komandant diverz. grupa
Slavonije i Srijema
Borivoj Miličević

* Nova Kapela-Batrina

⁵ Prvi NOP odred Treće operativne zone

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV
I PO HRVATSKE OD 10 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA SIRAČ'

ŠTAB
I SLAVONSKOG KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 50/43
Dana 10 juna 1943/ 13 sati

Predmet: Naređenje za napad na
neprijateljsko uporište
Sirač.

Štabu IV divizije NOV Hrvatske
Štabu X divizije NOV Hrvatske
Štabu minobacačkog divizionu
Štabu baterije

Položaj

- I. 1.) Da bismo se dočepali protutenkovskog topa, koji se nalazi u uporištu Sirač, kao i da bismo odveli bandu od njezine taktike pomaganja napadnutog uporišta, te time olakšati rad naših zasjeda u budućim akcijama, Štab korpusa donio je odluku da očisti neprijateljsko uporište Sirač.²
- 2.) Osnovno u napadu na ovo uporište je to, što ga napadamo malim snagama. Glavne naše snage biće raspoređene na zasjedama i sačekalice neprijateljsku vojsku, koja će dolaziti iz okolnih velikih uporišta, sa ciljem da vojsku koja bude dolazila u pomoć napadnutom uporištu, opkoli i uništi ili zarobi.
- 3.) Snage neprijatelja u uporištu Sirač su sljedeće:
1 satnija domobrana Gorskog zdruga³ (140 ljudi), naoružanih sa 1 protutenkovskim topom, 2 laka minobacača, 3 teška mitraljeza i 5 puškomitraljeza, ostalo puške. Neprijatelj je dobro utvrđen u rovovima, što se vidi iz priložene skice.
- 4.) Na osnovu svega gore izloženog Štab korpusa izdaje sljedeću

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28-1/1, k. 470.

² Vidi dok. br. 45, 46, 47, 48, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 65, 68 i 69.

³ Prvog gorskog zdruga Prve gorske divizije

Z A P O V I J E S T :

II. X diviziji:

1.) *XVII brigada*, manje jedan bataljon, likvidiraće samo uporište. Snagama, koje napadaju uporište, dodijeliti 10 teških mitraljeza, 2 teška bacača, 2 brdska topa 65 mm.

Ista brigada postavlja zasedu u šumi kod Badljevine (k. 172, Popov salaš) sa ciljem da spriječi dolazak pomoći iz Badljevine.

2.) *XXI brigada*: postavlja zasjede prema Pakracu, Španovici i to na mjestima: a) kod sela Omanovca, na prostoru gdje željeznička pruga Pakrac—Sirač ide uz cestu Pakrac—Badljevina, na željezničkoj pruzi u šumi kod Badljevine, ispod k. 152, c) kod Grahovljana na prostoru Ključ — k. 238.

Cilj ove zasjede jeste s jedne strane, da spriječi ulazak bande u uporište Sirač, a s druge strane, što je najvažnije, a to je, da neprijatelja, koji bi eventualno nastupao od Pakraca ili Španovice, *ukotli* na prostoru Omanovac—Orašje—Grahovljani—Omanovac.

Snage XXI brigade treba da održavaju vezu sa bataljonom XVII brigade na k. 172 (Popov salaš) i da se uzajamno pomažu u slučaju potrebe.

3.) Štab X divizije treba da pošalje jedno izviđačko odjeljenje jačine jednoga voda, koje treba da zaposjedne Mali Javornik, da bi se onemogućilo zaobilazanje naših zasjeda sa te strane.

III. IV diviziji:

1.) *XVIII brigada* zakonspiriše dio svojih snaga u šumi Brda zapadno od ceste Daruvar—Doljani.⁴ Zadatak ovog zakonspirisanog dijela je da propusti bandu koja bi išla iz Daruvara i da napadne je sa leđa, kada ista dođe u sukob sa jednom od naših zasjeda. Njihov je zadatak, takođe, da sačekaju bandu u povlačenju, koje bi neprijatelj izvršio poslije sukoba sa našim snagama.

2.) Jedan dio snaga postavlja zasjedu na cesti Doljani—Badljevina, na prostoru Polom (k. 221) — Staro Selo (k. 234), s ciljem da spriječi pokret ma koje vrste, koji bi neprijatelj pokušao da izvede ovom cestom.

3.) Jedan dio snaga postavlja zasjedu na cesti Miljanovac—Doljani na oba kraka, na prostoru k. 234 i mjesta gdje kolski put iz Miljanovca spaja se sa cestom Sirač—Doljani.

4.) *XII brigada*: Jednim dijelom postavlja zasjede na pruzi Sirač—Daruvar, na mjestu Leskovača—Dolovi. Ruši prugu u pravcu Daruvara i u pravcu Sirača, kao i t. t. veze.

5.) Jednim dijelom snaga postavlja zasjedu na cesti Sirač—Doljani, tako da se veže sa zasjedom XVIII brigade i zasjedom na željezničkoj pruzi.

⁴ Podborski Doljani

6.) Ostatak snaga (otprilike dva bataljona) razmjestiti na zgodnim mjestima u šumi na prostoru Sirač—željeznička stanica Bijela.

7.) Zadatak zasjede IV divizije je da spriječe neprijatelja da dode u pomoć napadnutoj posadi u Siraču, ali osnovno čemu treba da teže, jeste to, da *ukotle* neprijatelja na prostoru: željeznička stanica Bijela—Brda—Kip—Pijanovo Brdo (kod slova P) — Dolovi—željeznička stanica Bijela.

Na ovim zasjedama treba iskoristiti sve svoje manevarsko iskustvo a štabovi brigada treba da pokažu visoku samoinicijativu i odlučnost. Da bi se ostvarila gore izložena zadaća, Štab divizije treba sa štabovima brigada posebno da obradi pitanje veze.

IV. Minobacačkom divizionu:

1.) Štab divizionu treba da obezbijedi sa po 15 mina bacače, koji će učestvovati u napadu na uporište, a isto tako da obezbijedi i bacače XXI, XVIII i XII brigade.

2.) Pri upotrebi teških bacača obratiti pažnju da se ne utroši veliki broj mina. Na zasjedama upotrebiti ih uglavnom za učutkivanje neprijateljskog teškog oruđa.

V. Štabu baterije:

Štab baterije treba da obezbijedi dovoljan broj granata za oba topa (oko 20 granata po cijevi). Dejstvo topova kombinovati sa dejstvom automatskog oružja.

VI. Početak napada:

Napad će početi u 3 sata dana 13. VI. 1943.

VII. Znaci raspoznavanja:

Za noć 12. VI. na 13. VI. 1943: Oklop—Razbijen.

Za dan ostaju stari znaci koje je izdao ovaj štab.

VIII. Ishrana:

Štabovi divizija pripremiće suhu hranu za borce na mjestima gdje se nalaze, koju će dijelom borci ponijeti u torbama, a dijelom će se prenijeti kolima i to na zgodna mjesta prema rasporedu svojih jedinica. Ovo se čini zbog toga, da bi se pokret u potpunosti sačuvao u tajnosti.

IX. Evakuacija ranjenika:

Evakuaciju ranjenika organizovaće referent saniteta Korpusa.⁵ On će takode odrediti divizijska previjališta i pobrinuti se za transportna sredstva za prevoz ranjenika.

⁵ Anđelko Kućišec

X. Evakuacija plijena:

Evakuaciju plijena organiziraće intendant Korpusa⁶ uz pomoć intendanta X divizije⁷ i XVII brigade.⁸

XI. Povlačenje:

Naređenje za povlačenje daće Štab korpusa pismenim putem ili ispaljivanjem raketa. Ispaliće se sljedeće rakete: jedna bijela, jedna zelena, jedna crvena, i to neposredno jednu iza druge. U slučaju magle ispaliti će se dvije serije.

IV divizija će se povući na prostor Lutoč—Vrani Kamen.
X divizija će se povući na Ravnu Goru.

XII. Veze:

1.) Štab korpusa povezaće se sa štabovima divizija preko radio-stanica i kurira. Isto tako i niži štabovi, koji će se nalaziti u blizini Štaba korpusa, povezaće se sa njime direktno. Uopšte niži štabovi treba da se povežu sa višim najbližim štabom bez obzira na to da li je on njihov nadležan štab.

2.) Štabovi divizija slaće svaka 2 sata redovne izvještaje po kuriru, dok će svaki važniji događaj ili promjenu saopštiti preko radio-stanice. Isto važi i za niže štabove, koji nisu neposredno vezani sa Štabom korpusa.

XIII. Mjesto štabova:

- 1.) Štab korpusa nalaziće se u južnom dijelu sela Pakrani.
- 2.) Štab IV divizije nalaziće se u Pakranima, u kućama sjeverno od k. 277.
- 3.) Štab X divizije nalaziće se u Gornjim Grahovljanima.

XIV. Važne napomene:

Štab IV divizije treba da pošalje izviđačko odjeljenje u jačini 1 čete u selo Vrbovac,⁹ koja ima da osmatra i da najavi Štabu divizije eventualni pokret neprijatelja pravcem Daruvar—Vrbovac—Markovac—Pakrani—Sirač. kako bi se blagovremeno moglo manevrisati sa raspoloživim snagama. O ovome treba voditi računa prilikom razmještanja snaga, koje nisu predviđene za zasjedu.

2.) Štab X divizije treba da tako organizuje vatru teških mitraljeza, kao i bacača i topova, da bi se potpuno onemogućilo dejstvo neprijateljskog automatskog oružja. Naročito prvi nalet treba da bude silovit, kada naši teški mitraljezi mogu u dva predača da izbace svaki po 200 do 400 metaka.

⁶ Ivan Pihler

⁷ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi

⁸ Ilija Drobniak

⁹ Podborski Vrbovac

3.) U slučaju da banda, koja dolazi u pomoć, upadne u »kotao«, snage XVII brigade, koje napadaju uporište, takođe mogu napustiti uporište i pomoći zasjedi ostavljajući pri tome u samom uporištu jedan dio snaga, koji će bandu držati u opsadi do daljnjeg. Ovaj manevar XVII brigade biće najpoželjniji tada, ako brzo likvidira uporište.

4.) Štab X divizije treba da se pobrine da banda ne pobjegne iz uporišta, jer bi se moglo desiti da oni koji bježe sa sobom ponesu i neki dio protutenkovskog topa.

5.) Štab IV divizije upotrebiće top »PITO« na zasjedi za borbu protiv tenkova. U slučaju da na njezinom sektoru ne bude uporišta sa tenkovima, isti će dodijeliti X diviziji, ako na njezinom sektoru bude tenkova.

6.) Odmah po prijemu ovog naređenja štabovi divizija treba da pošalju svoje informativce na odgovarajuće sektore, da bi se ispitale snage koje se nalaze okolo uporišta Sirač.

7.) Izdati u naređenju svima komandantima bataljona koji su na zasjedama, da ako na njihovom sektoru neprijatelj ne nastupa, a njihova susjedna zasjeda vodi borbu, isti su obavezni pomoći svoje drugove u borbi bez ikakvog naređenja, ne gubeći iz vida svoj zadatak.

8.) Štab IV divizije održava vezu sa Brkinim bataljonom,¹⁰ koji će spriječiti izlazak neprijatelja iz Daruvara u pravcu Sirača putem Daruvar—Vrbovac—Markovac—Pakrani—Sirač.

9.) Razbijenog neprijatelja na zasjedama treba progoniti ravno do njegovog izlaznog uporišta, a eventualno upasti u samo uporište.

10.) Štab X divizije treba da povede računa da sa pravom očekujemo brzu likvidaciju uporišta i da niko neće umaći.

11.) Prvi odred¹¹ izvršiće diverziju na pruzi Banova Jaruga—Lipik u Brezinskom Lugu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:

Petar Drapšin

(M. P.)¹²

Dostavlja se štabu III operativne zone radi znanja.

¹⁰ Riječ je o Daruvarskom bataljonu. Komandant ovog bataljona bio je narodni heroj Pajo Orozović-Brko. Poginuo krajem 1943 god. kao zamjenik komandanta Daruvarskog NOP odreda.

¹¹ Riječ je o Prvom NOP odreda Treće operativne zone.

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 10 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U BREZOVICI, MALOJ MLAKI I ODRI¹

ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«

10 juna 1943 godine.

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Zagreb 1:100.000)

Neprijatelj, prema podacima, nalazi se u Brezovici u jačini oko 30 neprijateljskih vojnika među kojima se nalazi 10 žandara i 20 domobrana sa jednim p. mitraljezom, Mala Mlaka — 11 ustaša. Odra — 20 domobrana, Leskovac — 130 domobrana, Velika Gorica — 300 domobrana i ustaša. *

Naša brigada dobila je zadatak da likvidira neprijateljske posade u Brezovici. Maloj Mlaki i Odri.² Za izvršenje toga zadatka,

N A R E Đ U J E M O :

1. — II Proleterski bataljon razoružat će neprijateljsku posadu u Maloj Mlaki i željezničku stanicu Odra noću između 10/11. VI. tek. godine. Neprijatelj je naoružan u svakoj posadi sa jednim p. mitraljezom. Neprijatelj je utvrđen običnim rovovima izdignutim sa 30 cm cigle. Po razoružanju Odre [da] zapali željezničku stanicu.

2. — III Proleterski bataljon razoružat će neprijateljsku posadu u Brezovici. Prilikom razoružavanja neprijateljske posade u Brezovici osigurat ćete se od Leskovca i od pruge i to sa jednom četom. Osiguranje ne treba daleko postavljati pošto sama akcija mora biti izvedena na brzinu.

3. — I Proleterski bataljon u toku današnjeg dana smjestit će se u Bukovčak i Haviđiće, s tim što će preuzeti sve zarobljenike kao i ranjene drugove koji se nalaze u II Proleterskom bataljonu, po koje će uputiti odmah jednu četvu tako da ih do 14 časova preuzme. Za cijelo vrijeme dok se ne vrate navedeni bataljoni sa akcije I Proleterski bataljon davat će osiguranje prema Pisarovini i Kravarskom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1, k. 1472.

² Vidi dok. br. 43, 41, 76, 146, 147 i 149.

4. — Po izvršenju akcije II i III Proleterski bataljon smjestit će se u sljedeće baze: III Proleterski bataljon u Gornje Trputce sa obezbjeđenjem iz pravca Hrvatskog Leskovca.

5. — II Proleterski bataljon smjestit će se u selo Lipnica sa obezbjeđenjem od Pisarovin'e.

6. — Koncentracija II i III Proleterskog bataljona biće u Dubrancu 10. VI. u 15 časova, odakle će krenuti za izvršenje svojih zadataka, a I Proleterski bataljon smjestit će se u svoje baze.

7. — Početak napada biće odmah po dolasku na mjesto gdje će se vršiti napad, a završetak u 1.30 časova.

8. — Obadva bataljona koja idu na izvršenje akcije trebaju imati u vidu da se nalaze u neposrednoj blizini Zagreba, te prema tome mora akcija da se izvede najvećom brzinom.

9. — Članovi Štaba brigade nalazit će se uz pojedine bataljone, sve dotle dok se ne svrši akcija i dok se bataljoni ne povrate u gore navedene baze.

10. — Sanitetsko previjalište nalazit će se uz I Proleterski bataljon gdje treba sve ranjenike evakuisati.

11. — Znaci raspoznavanja su Metak—Moskva, ugovoreni znaci: Kozlina—Pekić.

12. — Sve zarobljenike i plijen sobom evakuisati.

13. — Po dolasku u nove baze bataljoni se imaju međusobno povezati. Vodiče čete dobiti od Štaba brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara
Kozlina Miloš³

V. d. komandanta
Milan Žeželj

Na znanje: Štabu II Operativne zone N. O. V. i P. O. Hrvatske.

Na znanje i postupak: Štabu I, II, III Proleterskog bataljona i...⁴

³ Poginuo na Zumberku 18 lipnja 1943 god. u borbi protiv Talijana i ustaša kao zamjenik političkog komesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

⁴ U originalu rečenica nedovršena.

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGOG BATALJONA TRINAESTE PRO-
LETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 10 LIPNJA
1943 GOD. ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U MALOJ
MLAKI I ODRI¹

ŠTAB II
PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČARA«
dana 10 juna 1943

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Zagreb — 1:100.000)

Neprijatelj prema podacima nalazi se u Brezovici u jačini oko 30 neprijateljskih vojnika među kojima se nalazi 10 žandara i 20 domobrana sa jednim p. mitraljezom. Mala Mlaka — 11 ustaša, Odra — 20 domobrana, Leskovac — 130 domobrana, Velika Gorica — 300 domobrana i ustaša.

Naš bataljon dobio je zadatak da likvidira posadu u Maloj Mlaci i Odri.²

Za izvršenje toga zadatka.

N A R E Đ U J E M O :

1 četa razoružaće posadu u Odri, zajedno sa jednim vodom 3 čete. Isti vod daće osiguranje na pruzi prema Hrašću i to u blizini same Odre. Poslije razoružanja posade ista četa ima zapaliti željezničku stanicu. Neprijatelj je naoružan sa jednim puškomitraljezom i karabinima. Neprijatelj ima otvorene rovove izdignute 30 cm, od cigle.

2 četa zajedno sa jednim vodom 3 čete razoružat će neprijateljsku posadu u Maloj Mlaci. Ista posada naoružana je kao i posada u Odri. Isto su i tako utvrđeni.

Naš 3 bataljon isto će napadati Brezovicu i davati osiguranje prema Leskovcu.

Pošto se iste posade nalaze u blizini Zagreba, to treba, samo da bude najveća brzina.

Po izvršenju ovoga zadatka naš bataljon će se povratiti i smjestiti u selo Lipnica.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/7, k. 726.

² Vidi dck. br. 42.

Početak akcije biće 10/11. VI. 1943 u noći čim se dođe na položaj. Napad se mora završiti najzad do 1.30 časova.

Sanitetsko previjalište nalaziće se kod svake čete i četa će ranjene drugove nositi dok ne dođe u sastav bataljona.

Znaci raspoznavanja za večeras biće: Metak—Moskva, ugovoreni znaci biće: Kozlina—Pekić.

Sve zarobljenike i plijen sobom ima četa evakuisati.

Koncentracija bataljona biće u selu Dubravka u 15 sati danas.

Komande četa trebaju doći u Štab bataljona danas u 15 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Božac

Zamj. komandanta:
Marko Rapo

Na znanje: Štabu XIII Proleterske brigade.

Na znanje i postupak: Komandi 1, 2 i 3 čete.

BR. 44

ZAPOVIJEST ŠTABA TREĆEG BATALJONA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 10 LIPNJA 1943 GOD. ZA NAPAD NA BREZOVICU'

ŠTAB III BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČARA«
10 juna 1943 god.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Zagreb 1:100.000)

Neprijatelj, prema podacima, nalazi se u Brezovici u jačini oko 30 neprijateljskih vojnika, među njima 10 žandara i 20 domobrana sa jednim p. mitraljezom. Mala Mlaka — 11 ustaša. Odra — 20 domobrana, Leskovac — 130 domobrana. Velika Gorica — 300 domobrana i ustaša.

Naša brigada dobila je zadatak da likvidira neprijateljske posade u Brezovici, Maloj Mlaci i Odri.²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/13, k. 726 A.

² Vidi dok. br. 42.

Naš bataljon dobio je zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Brezovici, za izvršenje ovog zadatka,

N A R E Đ U J E M O :

1. — II četa ovog bataljona izvršit će napad na neprijatelja u Brezovici i likvidirati sa njime. Sam napad mora biti izveden munjevitom brzinom pošto je garnizon u centru, gdje neprijatelj može da navre sa više strana i omete samo razoružanje, što se ne sme dogoditi ni u kom slučaju.

2. — III četa ovog bataljona daće osiguranje II četi koja će vršiti napad, i to: od Leskovca i od pruge, sama zasjeda ne sme biti odviše udaljena i mora biti u stalnoj vezi sa II četom. Ista četa obratiće također pažnju i prema Brezovici, u slučaju bijega neprijatelja da ga može pohvatati i spriječiti njegov bijeg.

3. — I četa ovog bataljona nalazit će se u rezervi kod Štaba bataljona, koji će također biti u neposrednoj blizini samog mjesta koje će se napadati.

4. — Po završetku akcije bataljon će se smjestiti u Gornje Trputce.

5. — Zarobljenike i plijen koji bude sprovodiće II četa, koja će odgovarati za njih dok ih ne preda.

6. — Koncentracija bataljona biće u Guštelnici u pola 3 sata, danas poslije podne.

7. — Početak napada biće čim se stigne na mjesto, a završetak u 1 i 30 sati.

8. — Bataljonsko previjalište nalaziće se kod Štaba bataljona, u blizini gdje će se vršiti napad, a brigadno kod I Proleterskog bataljona u Haviđiću.

9. — Znaci raspoznavanja za vrijeme napada biće: Metak—Moskva, ugovoreni znaci: Kozlina—Pekić.

10.— Traži se od svake komande čete da bude samoinicijativna u svakom slučaju, bilo u borbi ili da se dogodi nešto što se uopće ne predviđa, pošto ne smemo dozvoliti neko odugovlačenje i razmišljanje, treba samo brzina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bendikovic J.³

Komandant:
Mamula B.⁴

Na znanje: Štabu XIII Proleterske brigade »Rade Končara«.
Na znanje i postupak: komandama četa ovog bataljona.

³ Josip

⁴ Bogdan

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVORTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 11 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA SIRAČ¹

ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

O. broj: 68/43
Dana 11 juna 1943 u 10. h

Naređenje za napad na	Štabu XII brigade NOV Hrvatske
neprijateljsko uporište	Štabu XVIII brigade NOV Hrvatske
Sirač — dostavlja	Štabu III bataljona I odreda

Štab I slavonskog korpusa pod brojem 50/43 donio je odluku da se likvidira neprijateljsko uporište Sirač² u kome se nalaze sljedeće snage: jedna satnija domobrana Gorskog združa³ sa 140 ljudi naoružanih sa jednim protutenkovskim topom, 2 laka minobacača, 3 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza i ostalo puške.

Osnovno u napadu na ovo uporište je to, što ga napadamo malim snagama. Glavne naše snage biće raspoređene na zasjedama i sačekake neprijateljsku vojsku, koja će dolaziti iz okolnih velikih uporišta, sa ciljem da vojsku koja bude dolazila u pomoć napadnutom uporištu opkoli i uništi ili zarobi.

Na osnovu gornjeg zadatka I slavonskog korpusa izdaje se

Z A P O V I J E S T :

XVIII brigada:

- a.) *Bataljon A*⁴ postavlja zasjedu jednom četom tako, da zatvori poljski put koji vodi iz sela Miljanovca na put Doljani—Sirač (sjeverno od slova c natpisa Miljanovac). Ova četa ima se povezati sa bataljonom A XII brigade⁵ u zasjedi na cesti Doljani—Sirač. Ostatak ovog bataljona — brigadna rezerva.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 37/2, k. 907.

² Vidi dok. br. 41, 46, 47, 48, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 65, 68 i 69.

³ Prvi gorski združ Prve gorske divizije

⁴ Drugi bataljon

⁵ Riječ je o Drugom bataljonu.

- b.) *Bataljon* 8⁶ postavlja zasjedu tako, da zatvori put Doljani—Badljevina i put Doljani—Miljanovac. Zasjedu postaviti u visini kote 221 i 234.
- c.) *Bataljon* C ima zadatak da se zakonspiriše u šumi Brda zapadno od ceste Daruvar—Doljani, da propusti neprijatelja koji bi išao iz Daruvara, te kada stupi u borbu sa našim jedinicama u zasjedi napadne ga s leđa, ili da tuče bandu pri njenom povlačenju u svoje uporište.

XVIII brigada za ovaj zadatak pridodaće XII brigadi pješadiski top »Pito« i 1 teški bacač koji će XII brigada rasporediti po dobivenom zadatku.

XII brigada:

- a.) *Bataljon* A postavlja zasjedu tako, da zatvori put Doljani—Sirač na istom mjestu gdje i četa XVIII brigade bataljona A, t.j. na raskrsnici puta Doljani—Sirač i Doljani—Miljanovac. Lijevo se ima povezati sa pomenutom četom, a desno sa jedinicama bataljona B⁸ iste brigade.
- b.) *Bataljon* B postavlja zasjedu na pruži Daruvar—Sirač između Leskovača i Dolova.
- c.) *Bataljon* C⁹ daje jednu četu kao izvidnicu koja ima zadatak pratiti kretanje bande iz uporišta Daruvar i obavještavati Štab divizije o zapažanju. Ovoj četi dodaje se teški bacač, koji ima zadatak tući artiljeriska gnijezda u slučaju ako samo artiljerija bude dejstvovala iz uporišta. Ako ne, onda niti bacač neće dejstvovati. Ova četa neposredno će podnositi izvještaj Štabu divizije a istovremeno i Štabu svoje brigade. Jedna četa toga bataljona u brigadnu rezervu, a jedna priključiti se bataljonu D.¹⁰
- d.) *Bataljon* D sa jednom četom bataljona C ima se zakonspirisati u šumi sjeverno od slova V natpisa Vukaska Glavica i u slučaju sukoba neprijatelja sa našim jedinicama u zasjedi ima neprijatelja napasti s leđa.

Pješadiski top »Pito« XII brigada dodijeliće bataljonu A radi tučenja bornih kola.

III bataljon I odreda: ima zadatak postaviti zasjede tako da spriječi dolazak neprijatelja iz uporišta Daruvar pravcem Vrbovac—Markovac—Pakrani za napadnuto uporište Sirač. Zadatak mu je porušiti prugu na mjestu između Bijele i

⁶ Prvi bataljon

⁷ Treći bataljon

⁸ Četvrti bataljon

⁹ Prvi bataljon

¹⁰ Treći bataljon

Daruvara na polovini puta. Prugu prekopati, što se god može više, a ispred prekopa postaviti nagaznu minu prema Daruvaru, za što se upućuje diverzantska grupa sa potrebnim eksplozivom. Ima uspostaviti vezu sa četom koja je nad Vrbovcem, zakonspirisanim dijelom snaga XII brigade, njezinim štabom i Štabom divizije. Za ovu akciju bataljon prikupite da bi brojno stanje bilo što veće.

Zadatak zasjede: Sve zasjede i zakonspirisani dijelovi snaga, osim zasjede bataljona A i B XII brigade, imaju neprijatelja upustiti u takozvani kotao i dozvoliti mu kretanje sve dotle dok ne stupi u kontakt sa pomenutim bataljonima XII brigade i onda ga sa leđa i bokova napasti u cilju zarobljavanja i uništenja. Da bi se ovo postiglo, sve jedinice budnim okom trebaju paziti kretanje neprijatelja, njegov pravac i jačinu i prema tome manevrisati svojim snagama, a to će se postići samo onda ako veza bude neprekidno funkcionisala između jedinica bataljona-brigade i susjednih jedinica ostalih brigada. Ni pod koju cijenu ne smijemo dozvoliti da neprijatelj upušten u naš obruč izađe nedirnut, već moramo se postarati i potruditi se da što više u borbi na terenu zadobijemo oružja i ostaloga plijena.

Ovdje će neprijatelj za pružanje pomoći napadnutom uporištu vjerovatno slati i tenkove, te je zato potrebno da se borcima objasni kako se vodi borba sa tenkovima i na koji se ih način može najlakše zarobiti ili uništiti. Zato će se bataljonu na cesti dati veći broj benzinskih flaša za paljenje tenkova.

Jedinice u zasjedi na cestama i pruzi imaju iste u što većoj duljini prekopati i onesposobiti za saobraćaj, tako isto porušiti što veći broj telegrafskih bandera i telefonskih žica. Treći bataljon I odreda ima odrediti specijalno jednu grupicu koja će u toku cijele noći pratiti kretanje pancernoga voza i u 2.15 časova obavijestiti Štab XII brigade i Štab ove divizije gdje se u tom momentu voz nalazi, da li u željezničkoj stanici Sirač ili u Daruvaru. Ovo rušenje komunikacija ima otpočeti 15 minuta prije početka akcije, za što upofrebiti pionirske vodove, da bi se što više porušilo još mobilisati i seljake.

Početak napada 13. VI. 1943 godine u 3 (tri) časa ujutro.

Znaci raspoznavanja za noć 12 i 13. VI. 1943: Oklop—Razbijen, dnevni znaci važe opšti.

Ishrana će se vršiti od svih obroka hrane, koju treba prije polaska u akciju pripremiti, najmanje za dva obroka.

Evakuacija ranjenika i mjesto previjališta odrediće se naknadno kada se dobije naređenje referenta saniteta Korpusa.¹¹

Povlačenje izvršiti po pismenom naređenju ili po izbačenim raketama, i to bijela, zelena, crvena, a ako bude magla onda dva puta

¹¹ Anđelko Kučić

ponoviti. XII brigada povući će se na Lutoč, Lisinu i Ražine, a XVIII brigada na Vrani Kamen.

Mjesto štabova

Štab divizije nalaziće se sa jednim vodom XVIII brigade u sjevernim kućama sela Pakrani.

Štab XII brigade sa svojom rezervom nalaziće se u zapadnim kućama sela Pakrani (kota 277).

Štab XVIII brigade sa svojom rezervom nalaziće se u sjevernom dijelu sela Miljanovca.

Štab III bataljona I odreda nalaziće se u sjevernom dijelu sela Markovca.

Veze između štabova bataljona, brigada održavaće se preko kurira. Svaka dva sata sve jedinice svojoj višoj komandi imaju podnijeti izvještaje o stanju na njihovom sektoru djelovanja bez razlike da li je što bilo ili ne. Za hitnu poštu slati kurira na konju. Još prije početka akcije sve jedinice dužne su uputiti patrole i kurire da pohvataju vezu sa susjednim jedinicama tako da kad već otpočne akcija znamo tačno gdje se koji štab jedinica na položaju nalazi.

Prelaz pruge XVIII i XII brigada izvršiće između Doljana i Sirača kod Dolova.

Sve jedinice imaju biti u 20 časova kod Lisinjske lugaerne na raskrsnici staza Lutoč—Vrani Kamen—Dujanova Kosa, odakle će produžiti dalje put i to da se na čelu brigade kreće onaj bataljon koji je najudaljeniji. Po jedinicama izabrati vodiče, a XVIII brigada u prolazu kroz selo Borke i Bijelu uzeti si 5—6 vodiča koji će poslužiti za vođenje jedinica i kao vodiči kuririma.

Raspored jedinica X divizije:

XVII brigada sa dva bataljona napada uporište. Jedan bataljon u zasjedi kod Badljevine (Popov salaš), s kojim se ima povezati najbliži bataljon XVIII brigade.

XXI brigada u zasjedi prema Pakracu i Španovici. Poslije izvršetka akcije i naređenja za povlačenje jedinice X divizije nalaziće se na Ravnoj Gori, Metli i Javorniku.

Najstrožije držati u tajnosti ovaj zadatak, ne saopštavati ga onome koji nije pozvan i zato ne smije znati, da se ne bi otkrile naše namjere, a zbog jakih snaga koje bi neprijatelj bacio u predviđeno uporište iz okolnih uporišta, te bi zbog toga morali odložiti akciju.

Štabovi brigada proračunaće vrijeme i odrediti pravac kretanja svojim bataljonima tako da koncentracija bude u određeno vrijeme za polazak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Milan Stanivuković

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 11 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA SIRAČ¹

ŠTAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE
A. br. 46/43.
Dana 11. VI. 1943 godine

Predmet: Naređenje za napad
na neprijateljsko uporište
Sirač.—

ŠTABU XVII I XXI BRIGADE

I.

Položaj

1. — Da bismo se dočepali protutenkovskog topa, koji se nalazi u uporištu Sirač, kao i da bismo odvikli bandu od njezine taktike pomaganja napadnutog uporišta, te time olakšali rad naših zaseda u budućim akcijama, Štab korpusa doneo je odluku da očisti neprijateljsko uporište Sirač.²

2. — Osnovno u napadu na ovo uporište je to, što ga napadamo malim snagama. Glavne naše snage biće raspoređene na zasedama i sačekake neprijateljsku vojsku, koja će dolaziti iz okolnih velikih uporišta, sa ciljem da vojsku koja bude dolazila u pomoć napadnutom uporištu opkole, unište ili zarobe.

3. — Snage neprijatelja u uporištu Sirač su sledeće:

1 satnija domobrana Gorskog združa³ (140 ljudi), naoružanih sa 1 protutenkovskim topom, 2 laka minobacača, 3 teška mitraljeza i 5 puškomitraljeza, ostalo puške. Neprijatelj je dobro utvrđen u rovovima, što se vidi iz priložene skice/

4. — Na osnovu svega gore izloženog Štab korpusa izdaje sledeću

Z A P O V E S T

II. X diviziji:

1. — *XVII brigada* (manje jedan bataljon): likvidiraće samo uporište. Snagama koje napadaju uporište dodeliti 10 teških mitraljeza, 2 teška bacača, 2 brdska topa 65 mm.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1, k. 1121.

z i n Vidi dok. br. 41, 45, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 65, 68 i 69.

³ Prvog gorskog združa Prve gorske divizije

Ista brigada postavlja zasedu u šumi kod Badljevine (k. 172, Popov salaš) sa ciljem da spreči dolazak pomoći iz Badljevine.

2. — *XXI brigada*: postavlja zasedu prema Pakracu, Španovici i to na mestima: a) kod sela Omanovca, na prostoru gde železnička pruga Pakrac—Sirač ide uz cestu Pakrac—Badljevina, b) na železničkoj pruzi u šumi kod Badljevine ispod k. 152, c) kod Grahovljana na prostoru Ključ— k. 238.—

Cilj ove zasede jeste, s jedne strane, da spreči ulazak bande u uporište Sirač, a s druge strane, što je najvažnije, a to je, da neprijatelja, koji bi eventualno nastupao od Pakraca ili Španovice, *ukotli* na prostoru Omanovac—Orašje—Grahovljani—Omanovac.

Snage XXI brigade treba da održavaju vezu sa bataljonom XVII brigade na k. 172 (Popov salaš) i da se uzajamno pomažu u slučaju potrebe.

3. — Štab X divizije treba da pošalje jedno izviđačko odeljenje jačine jednog voda, koje treba da zaposedne Mali Javornik, da bi se onemogućilo zaobilaženje naših zaseda sa te strane.

III. IV diviziji:

1. — *XVIII brigada*: zakonspiriše deo svojih snaga u šumi Brda zapadno od ceste Daruvar—Doljani. Zadatak ovog zakonspirisanog dela je da propusti bandu koja bi išla iz Daruvara i da je napadne sa leđa, kada ista dođe u sukob sa jednom od naših zaseda. Njihov je zadatak takode da sačekaju bandu u povlačenju, koje bi neprijatelj izvršio posle sukoba sa našim snagama.

2. — Jedan deo snaga postavlja zasedu na cesti Doljani—Badljevina, na prostoru Polom — k. 221 — Staro Selo — k. 234, s ciljem da spreči pokret ma koje vrste, koje bi neprijatelj pokušao da izvede ovom cestom.

3. — Jedan deo snaga postavlja zasedu na cesti Miljanovac—Doljani na oba kraka, na prostoru k. 234 i mesta gde kolski put iz Miljanovca spaja se sa cestom Sirač—Doljani.

4. — *XII brigada*: jednim delom postavlja zasede na pruzi Sirač—Daruvar na mestu Leskovača—Dolovi. Ruši prugu u pravcu Daruvara i u pravcu Sirača, kao i t.t. veze.—

5. — Jednim delom snaga postavlja zasedu na cesti Sirač—Doljani, tako da se veže sa zasedom XVIII brigade i zasedom na železničkoj pruzi.

6. — Ostatak snaga (otprilike dva bataljona) razmešta na zgodnim mestima u šumi na prostoru Sirač—železnička stanica Bijela.

7. — Zadatak zaseda IV divizije je da spreče neprijatelja da dođe u pomoć napadnutoj posadi u Siraču, ali osnovno čemu treba da teže, jeste to, da *ukotle* neprijatelja na prostoru: železnička stanica

Bijela—Brda—Kip—Pijanovo Brdo (kod slova P) — Dolovi—železnička stanica Bijela.

Na ovim zasedama treba iskoristiti sve svoje manevarsko iskustvo a štabovi brigada treba da pokažu visoku samoinicijativu i odlučnost. Da bi se ostvarila gore izložena zadaća, Štab divizije treba sa štabovima brigada posebno da obradi pitanje veze.

IV. Minobacačkom divizionu:

1. — Štab divizionu treba da obezbedi sa po 15 mina bacače koji će učestvovati u napadu na uporište, a isto tako da obezbedi i bacače XXI, XVIII i XII brigade.

2. — Pri upotrebi teških bacača obratiti pažnju da se ne utroši veliki broj mina. Na zasedama upotrebiti ih uglavnom za učutkivanje neprijateljskog teškog oruđa.—

V. Štabu baterije:

Štab baterije treba da obezbedi dovoljan broj granata za oba topa (oko 20 granata po cevi). Dejstvo topova kombinovati sa dejstvom automatskog oružja.

VI. Početak napada:

Napad će početi u 3 sata dana 13. VI. 1943.—

VII. Znaci raspoznavanja:

Za noć 12. VI. na 13. VI. 1943: Oklop—Razbijen.

Za dan ostaju stari koje je izdao ovaj Štab.

VIII. Ishrana:

Štabovi divizija pripremiće suhu hranu za borce na mestima gde se nalaze, koju će delom borci poneti u torbama, a delom će se preneti kolima i to na zgodna mesta prema rasporedu svojih jedinica. Ovo se čini zbog toga, da bi se pokret u potpunosti sačuvao u tajnosti.

IX. Evakuacija ranjenika:

Evakuaciju ranjenika organizovaće referent saniteta Korpusa.⁴ On će takođe odrediti divizijska previjališta i pobrinuti se za transportna sredstva za prevoz ranjenika.

X. Evakuacija plena:

Evakuaciju plena organizovaće intendant Korpusa⁵ uz pomoć intendanta X divizije⁶ i XVII brigade.⁷

⁴ Anđelko Kučišec

⁵ Ivan Pihler

⁶ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi

⁷ Ilija Drobnjak

XI. Povlačenje:

Naređenje za povlačenje daće Štab korpusa pismenim putem ili ispaljivanjem raketa. Ispaliće se sledeće rakete: jedna bela, jedna zelena, jedna crvena i to neposredno jednu iza druge. U slučaju magle ispalice se dve serije.

IV divizija će se povući na prostor Lutoč—Vrani Kamen.

X divizija će se povući na Ravnu Goru.

XII. Veze:

1. — Štab korpusa povezaće se sa štabovima divizija preko radio-stanica i kurira. Isto tako i niži štabovi, koji će se nalaziti u blizini Štaba korpusa, povezaće se sa njima direktno. Uopšte niži štabovi treba da se povežu sa višim najbližim štabom bez obzira na to da li je on njihov nadležan štab.

2. — Štabovi divizija slaće svaka 2 sata redovne izveštaje po kuriru, dok će svaki važniji događaj ili promenu saopštiti preko radio-stanice. Isto tako važi i za niže štabove, koji nisu neposredno povezani sa Štabom korpusa.

III. Mesto štabova:

1. — Štab korpusa nalaziće se u južnom delu sela Pakrani.

2. — Štab IV divizije nalaziće se u Pakranima u kućama severno od k. 277.—

3. — Štab X divizije nalaziće se u Gornjim Grahovljanima.

XIV. Važne napomene:

Štab IV divizije treba da pošalje izviđačko odeljenje u jačini 1 čete u selo Vrbovac, koja ima da osmatra i da najavi Štabu divizije eventualni pokret neprijatelja pravcem Daruvar—Vrbovac—Markovac—Pakrani—Sirač, kako bi se blagovremeno moglo manevrisati sa raspoloživim snagama. O ovome treba voditi računa prilikom razmeštaja snaga koje nisu predviđene za zasedu.

2. — Štab X divizije treba da tako organizuje vatru teških mitraljeza, kao i bacača i topova, da bi se potpuno onemogućilo dejstvo neprijateljskog automatskog oružja. Naročito prvi nalet treba da bude silovit, kada naši teški mitraljezi mogu u dva predaha da izbace svaki po 200 do 400 metaka.—

3. — U slučaju da banda, koja dolazi u pomoć, upadne u »kotao«, snage XVII brigade, koje napadaju uporište, takođe mogu napustiti uporište i pomoći zasedu ostavljajući pri tome u samom uporištu jedan deo snaga, koji će bandu držati u opsadi do daljnjeg. Ovaj manevar XVII brigade biće najpoželjniji tada ako brzo likvidira uporište.

4. — Štab X divizije treba da se pobrine da banda ne pobjegne iz uporišta, jer bi se moglo desiti da oni koji beže sa sobom ponesu i po neki deo protutenkovskog topa.

5. — Štab IV divizije upotrebiće top »PITO« na zasedi u borbi protiv tenkova. U slučaju da na njezinom sektoru ne bude uporišta sa tenkovima, isti će dodeliti X diviziji, ako na njezinom sektoru bude tenkova.

6. — Odmah po prijemu ovog naređenja štabovi divizija treba da pošalju svoje informativce na odgovarajuće sektore, da bi se ispitale snage koje se nalaze oko uporišta Sirač.—

7. — Izdati u naređenju svima komandantima bataljona koji su na zasedama da ako na njihovom sektoru neprijatelj ne nastupa, a susedna zaseda vodi borbu, isti su obavezni pomoći svoje drugove u borbi bez ikakvog naređenja, ne gubeći iz vida svoj zadatak.—

8. — Štab IV divizije održava vezu sa Brkinim bataljonom,⁸ koji će sprečiti izlazak neprijatelja iz Daruvara u pravcu Sirača putem Daruvar—Vrbovac—Markovac—Pakrani—Sirač.—

9. — Razbijenog neprijatelja na zasedama treba progoniti ravno do njegovog izlaznog uporišta, a eventualno upasti i u samo uporište.—

10. — Štab X divizije treba da povede računa da sa pravom očekujemo brzu likvidaciju uporišta i da niko neće umaći.—

11. — Prvi odred izvršice diverziju na pruži Banova Jaruga—Lipik u Brezinskom Lugu.—

U vezi s tim ovaj Štab

N A R E Đ U J E :

XVII b-igada:

1. — Jedan bataljon⁹ dolazi sa mesta koncentracije Batinac, putem k. 505, 386, prelazi prugu preko gornjeg kraja sela Pakrana, k. 277, putem Dolovi i dolazi sa leve strane železničke stanice, odakle sa jednom četom prodre kroz bunkere, upadne u uporište kod puta koji vodi prema crkvi blizu mlina, ista četa likvidira zgrade u pravcu druge crkve gde će se spojiti sa jedinicama koje napadaju sa istočne strane, jednim svojim slabijim delom od mesta upada u selo, pristupa čišćenju zgrada s leđa. gde će se spojiti sa četom koja likvidira železničku stanicu. Drugom četom ulazi kroz mesto likvidiranog već bunkera, prolazi pozadi bunkera na liniji železnička stanica-zidani grad, likvidira ih brzo s leđa. jednim svojim delom pristupa napadanju zidanog grada, a po likvidiranju bunkera cela četa. Treća četa od mesta gde se prodru bunkeru pristupa likvidiranju železničke stanice i zgrada kod iste, gde će se spojiti sa delovima čete koja upada unutra.

2. — Drugi bataljon dolazi sa dve čete od mesta koncentracije putem k. 505, 386, mlin na potoku Grižina, mlin kod pruge, dalje

⁸ Riječ je o Daruvarskom bataljonu. Vidi dok. br. 41.

⁹ Prvi bataljon

nastupa prugom do visine zidanog grada, odakle jedna četa pojačana s jednim vodom pristupa likvidaciji zidanog grada, zaposeda prugu i cestu zaseoka Orašje i sprečava da s ove strane ne beži banda u tvrđavu, sa jednim vodom izvrši pretres kuća na putevima od zidanog grada prema Pakranima. Jedna četa dolazi sa mesta koncentracije preko Grahovljana do ceste Dragović—Sirač, dalje ovom cestom i sa južne strane pristupi likvidaciji zaseoka Orašje u pravcu zidanog grada gde hvata vezu sa jedinicama koje grad napadaju.

Ovim bataljonima za napad na uporišta dodeljuje se svakom po 5 teških mitraljeza, a i po jedan teški minobacač.

3. — Trećim bataljonom dolazi sa mesta koncentracije putem k. 486, 239, severni deo sela Grahovljana, prelazi cestu, selo Dereza, preko pruge na k. 172, gde postavlja zasedu od Badljevine; u slučaju nailaska bande iz ovog mesta ovaj bataljon, kad istu razbije, pošto je jačina svega jedan vod, može upasti u samo mesto Badljevinu.

XXI brigada:

1. — Postaviće zasedu u svemu kako je to predviđeno u zapovesti Korpusa pod tač. 2.— s tim što će jednu četvu dati komandiru baterije za obezbeđenje topova, a isto tako i jedan vod koji će zaposesti Mali Javornik, da se onemogući zaobilaženje, odnosno iznenađenje naših zaseda s te strane.

Ova brigada uputiće dva teška mitraljeza XVII brigadi, a kao popuna automatskog oružja za napad na uporište.—

Topovska odeljenja sa mesta koncentracije nastupaće putem k. 505, 386, mlin na vodi Grižina, dalje putem k. 313, sa kog mesta u pravcu đerma izvršiće komandir baterije izbor položaja odakle će topovi tući zidani grad kao i ostale utvrđene zgrade gde se ukaže potreba.

Divizijsko previjalište biće severni dio sela Pakrana, a evakuacija ranjenika biće: Pakrani—Bijela—Donji Borki i t.d. do oficirske škole, t.j. bolnica br. 3.¹⁰—

O svemu ostalom pridržavati se tačaka kako je predviđeno u zapovesti Korpusa.¹¹

Štab XVII brigade nalaziće se u mlinu Grižina.

Štab XXI brigade nalaziće se u mlinu Badljevinu, na ivici šume blizu Lovačke kuće.—

Veza između Štaba divizije i XVII brigade održavaće se preko radio-stanice i kuririma, a u isto vreme Štab XVII brigade može da održava vezu i sa Štabom korpusa.—

Veza sa Štabom XXI brigade biće putem kurira redovito svaka dva sata a u izuzetnim slučajevima [slati] i vanredne izvještaje.

¹⁰ Bolnica se nalazila na Ravnoj Gori.

Napomene: Skreće se pažnja XXI brigadi da poruši prugu prema Pakracu kod Omanovca, kao i to da vodi računa o bandi koja se nalazi na vijaduktu ispred Omanovca (Krndija).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant:
Vinko Antić

BR. 47

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 11 LIPNJA
1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SIRAČ'

ŠTAB
XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

O. broj: 129/1943
dana 11 juna 1943 u 13 sati

Naređenje za napad n
neprijateljsko uporište
Sirač — dostavlja

ŠTABU I, II, III I IV BATALJONA

Po naređenju Štaba IV divizije od 11 juna 1943 u 10 sati broj 68/1943² jedinice naše brigade u akciji Sirač postaviće zasjedu prema neprijateljskom uporištu Daruvar. Jedinice XVII brigade napadaće ovo uporište u kome se nalazi jedna satnija domobrana Gorskog zdruga³ sa 140 ljudi naoružanih 1 protutenkovskim topom, 3 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 2 laka minobacača i ostalo puške.

Zadatak naše brigade u ovoj akciji jeste da sa dobrim manevrima uništimo što više neprijateljske žive snage, koja će vjerovatno dolaziti u pomoć napadnutom uporištu.⁴ Na osnovu gornjeg zadatka Štab ove brigade

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1, k. 892.

² Vidi dok. br. 45.

³ Riječ je o Prvom gorskom zdrugu Prve gorske divizije.

⁴ O neprijateljskim snagama koje su pošle u pomoć Siraču sa pravca Daruvara vidi dok. br. 156.

N A R E Đ U J E

II bataljon

Ovaj bataljon postaviće zasjedu na raskrsnici puteva Doljani—Miljanovac—Sirač, te od raskrsnice veći dio snaga baciti u desno u pravcu šume Leskovača. Ovaj bataljon održava će vezu na svom lijevom krilu kod same raskrsnice sa jednom četom XVIII brigade, a na svom desnom krilu u šumi Leskovači sa jedinicama našeg IV bataljona.

Ovom bataljonu za izvršenje njegovog zadatka dodjeljuje se top »Pito«, koji će postaviti u blizinu raskrsnice, tako da može tući put koji vodi iz Doljana, i dobro ga zamaskirati.

IV bataljon

Ovaj bataljon postaviće zasjedu na pruži Sirač—Darugar, ispod kote 189 u šumi Leskovača—Dolovi. U šumi Leskovača treba također postaviti osiguranje prema Doljanima, gdje će se na svom lijevom krilu ujedno vezati sa jedinicama našeg II bataljona, a na svom desnom krilu održavaće vezu sa našim III bataljonom, koji će biti zakonspirisan u šumi Vukaska Glavica.

III bataljon

Ovom bataljonu dodaje se jedna četa I bataljona. te će se sa svim svojim snagama da se zakonspiriše u šumi Vukaska Glavica (k. 293) sjeverno od slova V (natpisa Vukaska). U slučaju sukoba neprijatelja s našim jedinicama u zasjedi, ovaj bataljon ima zadatak da zađe neprijatelju s leđa i tako da ga napada. Treba nastojati da taj napad bude iznenađan, da se u redove neprijatelja unese što više panike, kako bi ga mogli što lakše savladati.

I bataljon

Ovaj bataljon uputiće svoju jednu kompletnu četvu sa bolničarima našem III bataljonu. Sa istom četom treba da ide jedan član vašeg štaba. Drugu četvu vašeg bataljona postaviti ćete kao osmatrače sjeverno od sela Vrbovca sa zadatkom da osmatra uporište Darugar i o svakom kretanju neprijatelja obavještavati Štab IV divizije, Štab brigade i sve ostale jedinice pored kojih budu prolazile vaše patrole.

Pored ovog zadatka ovoj četi dodaje se jedan teški bacač, koji ima zadatak tući artiljerijska gnijezda samo onda ako artiljerija bude dejstvovala iz uporišta. Ako artiljerija ne bude dejstvovala, onda ni bacač neće dejstvovati.

Treća četa ovog bataljona biće brigadna rezerva. Uz četvu koja će biti izvidnica treba da ide i jedan član vašeg štaba.

Bacački vod

Ovaj vod dodijeliće jedno odjeljenje teškog bacača u sastav našeg I bataljona, dok drugo odjeljenje sa manjim brojem mina ostaće u

brigadnoj rezervi. O zadatku bacačkog voda izvijestiće ga Štab III bataljona.

Pionerski vod

Ovaj vod dodijeliće jednu desetinu sa potrebnim alatom za rušenje pruge našem IV bataljonu, dok ostalo sa potrebnim alatom za prekopavanje ceste dodijeliće našem II bataljonu. O zadatku pionerskog voda obavijestiće ga Štab I bataljona.

Zadatak zasjeda

Sve zasjede i zakonspirisani djelovi snaga naše brigade imaju neprijatelja upustiti u takozvani kotao i dozvoliti mu kretanje sve dōtle dok ne stupi u kontakt sa našim II i IV bataljonom i onda ga sa leđa i bokova napasti u cilju zarobljavanja i uništenja. Da bi se ovo postiglo, sve jedinice budnim okom trebaju paziti kretanje neprijatelja, njegov pravac i jačinu i prema tome manevrisati svojim snagama, a to će se postići samo onda ako veza bude neprekidno funkcionisala između jedinica bataljona, brigade i susjednih jedinica ostalih brigada. Ni pod koju cijenu ne smijemo dozvoliti da neprijatelj upušten u naš obruč izađe nedirnut, već se moramo postarati i potruditi se da što više u borbi na terenu zadobijemo oružja i ostalog plijena.

Ovdje će neprijatelj za pružanje pomoći napadnutom uporištu vjerovatno slati i tenkove, te je zato potrebno da se borcima objasni kako se vodi borba sa tenkovima i na koji se način može najlakše zarobiti ili uništiti. Zato će II i IV bataljon prikupiti što veći dio flaša za koje će mo nastojati da nabavimo benzin za paljenje tenkova.

Jedinice u zasjedi na cestama i pruzi imaju iste u što većoj dužini prekopati i onesposobiti za saobraćaj. Tako isto porušiti što veći broj telegrafskih bandera i telefonskih žica. Ovo rušenje komunikacija ima otpočeti 15 minuta prije početka akcije, za što upotrebiti pionerske vodove, a da bi se što više porušilo još mobilisati i seljake.

Početak napada biće 13. VI. 1943 u 3 časa ujutro.

Znaci raspoznavanja za noć između 12 i 13 o. mj. jesu: oklop —razbijen.

Dnevni znaci važe opšti.

Ishrana će se vršiti od suvih obroka hrane, koju treba prije polaska u akciju pripremiti najmanje za dva obroka.

Evakuacija ranjenika i mesto previjališta odrediće se naknadno kada se dobije naređenje od referenta saniteta Korpusa.⁵

Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju ili po izbačenim raketama, i to bijela, zelena, crvena, a ako bude magla biće izbačene u dvije serije. Po dobivenim znacima za povlačenje naša brigada povući će se na Lutoč, Lisinu i Ražine.

⁵ Anđelko Kućišec

Štab brigade nalaziće se u zapadnim kućama sela Pakrani (k.277).

Štab IV divizije nalaziće se u sjevernim kućama sela Pakrani.

Veze između štabova bataljona i brigada održavaće se preko kurira. Svaki sat štabovi bataljona moraju podnositi izvještaj Štabu brigade o stanju na tom sektoru, bez razlike da li ima kakve promjene ili ne. Za hitnu poštu slati kurira na konju. Još prije početka akcije sve jedinice dužne su uputiti patrole i kurire da pohvataju vezu sa susjednim jedinicama, tako da kad već odpočne akcija znamo tačno gdje se koja jedinica nalazi.

Jedinice koje prelaze prugu pobrinuće se za vodiče i istu prijeći između Doljana i Sirača kod Dolova.

Sve jedinice imaju biti u 20 časova 12. VI. 1943 kod Lisinske lugarne na raskrsnici staza Lutoč, Vrani Kamen, Dujanova Kosa odakle će produžiti dalje put. Po jedinicama izabrati vodiče.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

P.⁶ Car

Komandant:

Antolović Josip

(M. P.)⁷

* Petar

¹ Okrugli pečat: kao u zaglav'ju.

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 11
LIPNJA 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA NAPAD
NA SIRAČ¹

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: 307/43
Dana: 11-VI 1943.

ŠTABU I, II I III BATALJONA

Na položaju

Nakon uspješne i slavne ofanzive Slavonskoga korpusa.² u kojoj su neprijatelju nanijeti teški i krvavi gubitci, u kojoj smo neprijatelju pokazali koliko je danas jaka Narodno-oslobodilačka vojska u Slavoniji, u kojoj smo zadobili mnogo dragocijenog oružja i ostale ratne spremne, naše jedinice nastavljaju svoju ofanzivu s čvrstom odlučnošću i spremnošću da pomognu našim drugovima koji se bore protiv premoćnih fašističkih snaga u ostalim krajevima naše domovine.

U najnovijem zadatku koji se postavlja pred nas, jedinice naše Brigade dobile su zadatak da likvidiraju neprijateljsko krvavo gnijezdo Sirač³ u kojem se nalazi 140 bandita⁴ i jedan protivtenkovski top, osim ostalog oružja. Zadatak koji je ovaj puta postavljen pred borce i rukovodiocce XVII Brigade, zaista je jedan od velikih zadataka, te borci i rukovodioci XVII Brigade moraju da dadu sve od sebe da bi taj zadatak uspješno izvršili, i na taj način opravdali veliko povjerenje koje naša brigada uživa kod naših starješina.

U neprijateljskom uporištu Sirač nalazi se jedna satnija domobrana iz Gorskog zdruga u jakosti od oko 140 vojnika. Naoružanje: jedan protivtenkovski top, dva laka minobacača, tri teška mitraljeza, pet puškomitraljeza i ostalo karabini.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/1, k. 1129.

² Krajem svibnja 1943 god. pristupile su jedinice Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske čišćenju Požeške kotline i u roku od šest dana one su oslobodile sljedeća mjesta: Kaptol, Vetovo, Kutjevo, Kulu, Bekteže, Darkovac, Ljeskovicu i Čaglin, a zatim se prebacile u Podravinu gdje su oslobodile Motičinu i izvršile napad na Našice. Vidi dok. br. 1, 2, 5, 6, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 27, 34, 35, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

³ Vidi dok. br. 41, 46, 55, 56, 57, 60, 61, 65, 68 i 69.

⁴ Sirač je branila jedna satnija Prvog gorskog zdruga Prve gorske divizije.

U cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Sirač, Štab XVII Brigade:

N A R E Đ U J E
(sekcija: Bjelovar. Pakrac. Požee, Slatina)
1:100.000

I Bataljon:

Ovaj bataljon polazi sa mjesta koncentracije (Batinac), putem k. 505, k. 386, prelazi prugu preko gornjeg kraja sela Pakrani, k. 277. putem Dolovi i dolazi s lijeve strane željezničke stanice, odakle sa jednom četom prodire kroz bunkere, upada u uporište kod puta koji vodi prema crkvi blizu mlina, ista četa likvidira zgrade u pravcu druge crkve gdje će se spojiti sa jedinicama koje napadaju sa istočne strane. Jednim svojim slabijim dijelom od mjesta upada u selo, pristupa čišćenju zgrada sa leđa, gdje će se spojiti sa četom koja likvidira željezničku stanicu. Drugom četom ulazi kroz mjesto likvidiranog već bunkera, prolazi pozadi bunkera na liniji željeznička stanica — zidani grad, likvidira ih brzo sa leđa, jednim svojim dijelom pristupa napadanju zidanog grada, a po likvidiranju bunkera cijela četa. 3. četa od mjesta gdje se prodru bunker pristupa likvidiranju željezničke stanice i zgrada kod iste gdje će se spojiti sa dijelovima čete koja upada unutra.

Za izvršenje prednjeg zadatka ovom Bataljonu dodaje se 5 teških mitraljeza i 1 teški bacač.

Za pojačanje štaba određuje se načelnik Štaba ove brigade drug Mihajlo Mišćević.

II Bataljon:

Ovaj bataljon polazi sa mjesta koncentracije (Batinac) sa dvije čete putem k. 505, 386, mlin na potoku Grižina, mlin kod pruge, dalje nastupa prugom do visine zidanog grada, odakle jedna četa pojačana sa jednim vodom pristupa likvidaciji zidanog grada, zaposjeda prugu i cestu zaseoka Orašje i sprečava da sa ove strane ne bježi banda u tvrđavu, sa jednim vodom izvrši pretres kuća na putevima od zidanog grada prema Pakranima. Jedna četa dolazi sa mjesta koncentracije preko Grahovljana do ceste Dragović—Sirač, i dalje nastavlja kretanje ovom cestom, te pristupa svom zadatku sa južne strane zaseoka Orašje, te isto likvidira. krećući se u pravcu zidanog grada gdje hvata vezu sa jedinicama koje napadaju sam grad.

Za izvršenje prednjeg zadatka ovom Bataljonu dodjeljuje se 5 teških mitraljeza, 1 teški minobacač.

Za pojačanje štaba određuje se drug Ćorković Dušan, kao član Štaba brigade.

III Bataljon:

Ovaj bataljon polazi sa mjesta koncentracije (Batinac) putem k. 486, 239, sjeverni dio sela Grahovljana. prelazi cestu selo Dereza, preko pruge

na k. 172, gdje pottavlja zasjedu te sprečava dolazak neprijatelja od Badljevine. U slučaju nailaska neprijatelja iz ovoga mjesta ovaj Bataljon ima zadatak da ga razbije i da upadne u samo mjesto, pošto neprijatelja ima svega jedan vod.

Za izvršenje zadataka I i II Bataljona dodjeljuje se baterija topova 65 mm. Mjesto topova odredit će komandant baterije⁵ prema zapovijesti Štaba I Slavonskog korpusa.⁶

Početak napada biće: 13. VI. 1943 u 3 sata.

Znaci raspoznavanja za noć 12. na 13. VI. 1943 biće: Oklop razbijen.

Za dan 13. VI. 1943:

Poziv: Puška u desnoj ruci, u vertikalnom položaju, izbaciti tri puta naprijed.

Odgovor: Lijevu ruku tri puta izdići pravo u vis.

Pored ovih znakova važe stari znaci raspoznavanja, tj. bijelo platno.

Ishrana boraca vršit će se na taj način, što će borci ponijeti sa sobom suhu hranu u torbicama, koju će intendant Brigade⁷ sljedovati iz Ekonomskog odsjeka.

Evakuacija ranjenika vršit će se: Pakrani, Bijela, Donji Borki, bolnica br. 3.⁸

Evakuacija plijena izvršit će se prema uputama intendanta Korpusa.⁹

Brigadno previjalište biće u selu Pakranima u južnom dijelu, u posljednjim kućama. Obezbjedenje previjališta izvršit će III Bataljon sa jednom desetinom bez puškomitraljeza. Jačina desetine 15 drugova.

Povlačenje izvršit će se prema pismenom naređenju, a pored toga ispalit će Štab brigade slijedeće rakete: jedna bijela, jedna zelena, jedna crvena, i to neposredno jednu iza druge. U slučaju magle ispaliti će se dvije serije.

Pravac povlačenja biće na Ravnu Goru.

Za rezervu kod Štaba brigade odredit će Štab I Bataljona vod sa jednim pm.¹⁰

Veza između Štaba brigade i štabova bataljona održavat će se pomoću kurira. Izvještaje slati svakoga sata.

Štab korpusa nalaziti će se u južnom dijelu sela Pakrani.

Štab IV Divizije nalaziti će se u selu Pakranima u kućama sjeverno od k. 277.

⁵ Gaja Ivanković

⁶ Vidi dok. br. 41.

⁷ Ilija Drobnjak

⁸ Ova bolnica bila je na Ravnoj Gori.

⁹ Ivan Pihler

¹⁰ Duškomitraljezom

Štab X Divizije nalaziti će se u Gornjim Grahovljanima.

Štab brigade nalaziti će se u mlinu Grižina.

Štab XXI Brigade nalaziti će se u mlinu Badljevina, na ivici šume blizu lovačke kuće.

Štabovi bataljona mogu i neposredno održavati vezu sa višim štabovima, koji nisu njima direktno pretpostavljeni. Prva vatra treba da bude snažna i kombinovana, kako teških oružja, tako i lakih. Teški mitraljezi trebaju da ispale u dva maha od 200 do 400 metaka svako oružje. Pri tome voditi strogo računa da oružja budu pravilno postavljena i da se izbjegnu gubitci od sopstvenog oružja.

Prvi nalet boraca mora biti snažan, jer će se samo na taj način postignuti željeni uspjeh.

U slučaju da neprijatelju pođe pomoć iz okolnih uporišta, on će biti uklješten među snage ostalih brigada, prema tome odmah će se preći njegovom uništavanju i zarobljavanju. U tom slučaju, a kada se dobije naređenje, bataljoni koji upadaju u samo uporište napustiti će uporište, ostavivši samo jedan dio snaga za blokadu, dok će ostalim snagama krenuti prema zasjedama.

Drugovi politkomesari bataljona nastojat će da prilikom upadanja u mjesto ne dešavaju se razne pljačke, iako je to ustaško mjesto.

U svemu se pridržavati izdatih naređenja i uputstava o konfiskaciji i rekviriranju neprijateljske imovine. Proučiti dobro naredbu Štaba korpusa pod brojem Štaba brigade 285.

Sve važne napomene i naređenja izdata u ranijim zapovijestima ostaju na snazi.

Važne napomene:

U akciji na gore spomenuto uporište učestvuje cio Slavonski korpus i to:

XVII Brigada upada u uporište sa dva bataljona. Jednim bataljonom držati zasjedu. Ostatak snaga X Divizije kao i snaga IV Divizije drže duple zasjede kombinirane prema svim uporištima. I Odred III Operativne zone ruši prugu i drži zasjedu na pruzi Banova Jaruga—Lipik u Brezinskom Gaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara.

Vlado Lončarić

Komandant,

Demonja I. Nikola

(M. P.)H

i Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 11 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA JOSIPDOL¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Br. si.
Dne 11. VI. 1943 g.

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. H.

Stanje na sektoru ove Divizije jest sljedeće:

Položaje držimo koje smo držali i ranije.

7/8. VI. 1943 nakon potrebne pripreme preduzeli smo napad na četničku posadu u Josipdolu,² koji napad nije uspio iz razloga: što je nastala brza promjena vremena, tj. pred napad počela kiša koja je padala cijelu noć; uslijed ovoga bila je vrlo gusta pomrčina te održavanje veze veoma otežano i takorekuć nemoguće; sadejstvo pješadije sa teškim oruđima uslijed istih okolnosti nije bilo jedinstveno, a naročito sa topovima i bacačima. Pored ovoga osjetilo se da su jedinice sa izvjesnim nedostatkom od ranije udarne i prodorne snage-elana, razlog ovome je što duže vremena nisu bile u akcijama.

Održate su konferencije sa štabovima i preduzete ostale mjere radi pripreme za ponovni napad na isto mjesto, koji će mo poduzeti noću 12/13 ov. mj.,³ ako se situacija kod neprijatelja ne izmjeni, tj. ako se isti ne ojača za uporniju odbranu i eventualne ofanzivne namjere, u kojem slučaju bili bi prinuđeni čekati ga i tući na otvorenom zemljištu.

10 ov. mj. ujutro neprijatelj je krenuo prema našim položajima sa jačinom oko 1000 boraca, i to: u desnoj koloni napadali su četnici, u lijevoj ustaše i srednjoj Italijani.⁴ Sa približno podjednakim snagama. Odbijeni su i vraćeni u svoje baze.

Jučer je kod nas bio komandant Unske operativne grupe⁵ radi dogovora za zajedničke akcije.⁶ Ovom prilikom upoznao nas je sa

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3-6, k. 421.

² Vidi dok. br. 32.

³ Do napada tada nije došlo.

⁴ Vidi dok. br. 145 i 152.

⁵ Petar Kleut

⁶ Poslije ovog dogovora izvršile su jedinice Osme divizije i Unske operativne grupe napad na Cetingrad, Slunj i Veliku Kladušu. Vidi dok. br. 62, 64, 73, 75, 77, 80, 81, 88, 89, 92, 94, 96, 97 i 104.

situacijom na Kordunu i Baniji, a ujedno je upoznat sa situacijom na našem sektoru.

Jučer oko 14 časova došla su u Josipdol četiri transporta neprijateljska, kojima je upućena garnizonu u Josipdolu pomoć u oružju i ljudstvu i to: četnicima 6 teških mitraljeza, a Talijanima 6 topova. Broj ljudstva upućenog u pojačanje do sada nismo mogli utvrditi, a preduzeli smo odmah mjere da se ovo hitno ustanovi.

Naša radio-stanica pokvarena je i upućena na popravku u Otočac. Inače održavanje veze preko iste je dosta teško.

Ishrana i zdravstveno stanje zadovoljavajuće je.

Sa borcima radimo vojnu i vojno-političku obuku.

Razboljevanje od tifusa pojavljuje se za sada u neznatnom broju.

Preduzeli smo mjere da se svi izvještaji u buduće [pošalju] na vrijeme i [da budu] tačni.

Malu libelu za bacač naredili smo da se odmah pošalje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.⁷ Šumonja

Komandant:

V.⁸ Četković

(M. P.)⁹

P. s. Pošaljite nam teški mitraljez »Hočkis« i instrumente koje je drug komandant Korpusa obećao poslati.

i Miloš

« Vlado

⁹ Okrugl' očajat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA OD 11 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE
»RADE KONČAR« O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU
U PEŠČENICI¹

ŠTAB
I PROLETERSKOG BATALJONA
11. VI. 1943 god

Operativni izveštaj:

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČARA«

U akcijama koje je vršila naša Brigada na pruzi Sisak—Zagreb,² naš I Proleterski bataljon dobio je naređenje da razoruža neprijateljsku posadu jačine 20 domobrana na želj. stanici Peščenici, te da razruši prugu između Peščenice i Lekenika.

Naša prva četa dobila je zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Peščenici i da zapali stanicu. U noći između 7 i 8 juna u 23.45 h. naša se četa privlačila nepr. Nakon kratke borbe domobrani su pozvani na predaju, što su oni i učinili tražeći od nas dozvolu da opale po nekoliko metaka.³

Prilikom nastupanja, koje se nije odvijalo po planu, bilo je dosta zbrke i straha od ravnog terena a također i od blindiranog vlaka.

Zarobljeno je 19 domobrana sa svom ratnom spremom.

Naša 3 četa bila je u zasjedi na pruzi Lekenik—Peščenica sa zadatkom da potrga prugu i da sruši telefonske stubove, pošto se je predviđalo da bi mogao naići blindirani voz u pomoć gore navedenom garnizonu. Pruga se nije dala rušiti pošto nismo imali odgovarajućeg alata a osim toga što je to prvorazredna pruga. Ista četa je srušila oko 40 stubova te od njih napravila barikadu na pruzi, slupala čašice i žicu.

U toj akciji je zarobljeno sljedeće: 19 domobrana i jedan legionar, 20 pušaka, 2000 kom. metaka, 19 uniformi, 2 telefona, 15 bombi, 8 čebadi, 19 pari čizama, 2 konja i 1 sedlo.

Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka, dok na strani neprijatelja također. Utrošak municije bilo je 60 kom. mauzer metaka.

Dana 9. VI. 1943 u 7 sati dobili smo izvještaj od Štaba II Prol. bataljona da su primjetili neprijateljsku kolonu koja kreće šumom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1, k. 726.

² Vidi dok. br. 30.

³ Domobrani su time htjeli stvoriti utisak kod ustaških vlasti da su pružili otpor.

u pravcu II Bat. u jačini 300 Nijemaca i domobrana.⁴ A mi smo odmah poduzeli sljedeće mjere: da smo odmah čete postavili na položaje, dok smo sa našom 1. četom zašli za boka neprijatelju, koja nije uspjela izvršiti svoj zadatak. Razlog je bio taj što je četa bila prespora i što se je neprijatelj naglo povlačio. Na našoj strani imali smo jednog mrtvog druga, dok na strani neprijatelja bilo je nekoliko ranjenih. Drug Kličković Stanko bio je desetar 2. čete a poginuo je od metka i sahranjen je na groblju u Cerju.

Nedostaci u ovim akcijama bili su sljedeći: nesnalaženje komande 1. čete i prevelika sporost u izvršavanju naređenja, a kod boraca te čete trema od ravnog terena i Nijemaca, dok kod ostalih četa koje nisu bile u nekoj oružanoj borbi nije se moglo ništa primjetiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:	Operativni oficir:	Komandant
	Blažević Jure	S. ⁸ Hinić

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BATALJONA OD 11 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« O NAPADU NA ODRU I MALU MLAKU»

ŠTAB
II PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČARA«
Dana II juna 1943 godine.

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČAR«

Operativni izveštaj

Prema zapovijesti tog štaba od 10 juna ov. god. (sekcija Zagreb 1:100000). naš bataljon dobio je zadatak da likvidira željezničku stanicu u Odri² u kojoj se nalazilo 20 domobrana i da likvidira 11 ustaša u Maloj Mlaci koji su čuvali logornika Fijolića. te da izvrši hapšenje nad istim logornikom.

* Vidi dok. br. 39.

> Stevo Hinić. Poginuo kod sela Toplice 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Žumberačko-pokupskog NOP odreda.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34/7, k. 726.

² Vidi dok. br. 42 i 43.

Za izvršenje tog zadatka odredili smo našu 1. četu i jedan vod 3. čete da razoružaju želj. stanicu u Odri, a 2. četa i drugi vod 3. čete da razoružaju ustaše u Maloj Mlaki.

Izvršenju zadatka na licu mjesta pristupilo se oko pola dvanaest sati. Samo naše privlačenje na želj. stanici neprijatelj je primjetio prije nego što smo mi na njega otvorili vatru, on je pustio nekoliko metaka na nas. Iza toga, onih 11 domobrana koji su se nalazili u bunkerima nagnali su u bijeg i na naš poziv da stanu nisu se odazvali, te smo po njima pustili nekoliko metaka, ali uspjeli su u mraku kidnuti. 4 domobrana koji su se nalazili u patroli isto su utekli, a ostatak od 4 domobrana i jedan vodnik koji su se nalazili u stanici, ti su se predali bez otpora. Kod njih je nađeno 5 pušaka (ruski) sa 93 komada metaka, potom je zapaljena želj. stanica. Kroz to vrijeme mineri su sa eksplozivom razrušili željezničku prugu, tj. jednu šinu. Iza toga povukli smo se do Male Mlake.

Jedna desetina naše 3. čete uništila je spise općine i pošte u selu Odri i pri tom zaplijenila jednu pisaću mašinu, jedan šapirograf, jedan telefon (centrala), 7421 kunu i ostalog pisaćeg pribora.

Naša 2 četa koja je likvidirala, tj. razjurila neprijatelja u Maloj Mlaci, neprimjetno se privlačila, ali pakleni lavež pasa odao je našu posjetu tim ustašama, te tako, kad su borci naleteli na ono dvorište gdje su trebali ustaše da budu, nismo više tamo ni jednog našli. Budući da su ti ustaše sami mještani i obučeni u civilu, nije nam ih bilo moguće pronaći u tako kratkom vremenu. I sam logornik Fijolić navodno je tog jutra otišao u Zagreb, sve naše pretresanje kuća i sjenika ostalo je bezuspešno. Prilikom samog pretresanja nađene su 4 vojničke i dvije lovačke puške sa 500 komada metaka (300 manliher i 200 mauzer). Od naše strane utrošeno je 88 komada metaka i 5 bombi.

Neprijatelj je u Maloj Mlaci opalio svega dva metka i dvije ručne bombe iz neodređenog pravca prilikom našeg nastupanja. Od plijena uzeto je 7 konja, 2 ždrebeta. 3 krave i ostalih predmeta koji se odnose na odjeću, o čemu ste dobili detaljniji izvještaj od strane ovog štaba.

Među zarobljenicima doveden je jedan civil i jedan željezničar. U 2 sata izjutra povukli smo se u sadanju našu bazu Lipnicu. Ranjenih i poginulih nismo imali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Operativni oficir:	Zamj. komandanta:
Vlado Božac	Knežević Luka	Marko Rapo

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 12 LIPNJA 1943 GOD.
jjTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA JOSIPDOL¹

ŠTAB Viii DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Br 34 43
dne 12. VI. 1943 g.

ŠTAB I KORPUSA²
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE

O. broj 97/43
16. 6. 43

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Operativni izveštaj
dostavlja.

Kratak opis borbe:

Noću 7/8 ov.mj. Divizija je izvršila glavni napad na neprijateljsku-četničku posadu u Josipdolu i fingirani napad na neprijateljske garnizone u Ogulinu, Oštarijama i Josipdolu (željezničku stanicu) i rušenje pruge između Oštarija i Ogulina.

Jačina neprijateljskih snaga u pojedinim mjestima, cilj našega napada i raspored snaga i sredstava vidi se iz zapovijesti koju smo vam dostavili pod Op. broj 33 od 7 ov.mj.³

Napad nije odpočeo u određeno vrijeme, tj. 21 i 30 časova, kako je to u zapovijesti bilo naređeno, već u 23.30 časova (vidi kritički osvrt).

II Brigada: zauzela je raspored ovako: I i IV bataljon postavili su osiguranje prema Oštarijama i Košarama: I bataljon postavio je zasjedu između željezničke stanice Josipdol i s. Josipdola sa 2 čete, a sa jednom četom vršen je fingirani napad na željezničku stanicu sa k. 357; III bataljon bio je u Divizijskoj rezervi, dok je inženjerijska četa imala zadatak da prekine prugu između Oštarija i Josipdola.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog institutaTpod reg. br. 9/1-6, k. 419.

² Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Divizija je primjerak ove zapovijesti dostavila Štabu korpusa na uvid. Vidi dok. br. 32 i 49.

Iz Oštarija i Košara neprijatelj nije kretao nigdje, jedino što je napucavao iz Oštarija, osvjetljavao reflektorima prugu i branio prilaz k njoj, te jf ova četa uspjela jedino eksplozivom prekinuti prugu, dok je dalje rušenje iz rečenih razloga bilo nemoguće; I bataljon nije imao borbe pošto četnici nisu nikud bježali.

Prema tome ova brigada nije imala borbe, jedino što je I četa I bataljona fingirala gore rečeni napad.

III Brigada: zauzela je određene položaje prema zapovijesti ovako: III bataljon ojačan sa dva protukolska topa i tri teška minobacača napao je neprijatelja sa jednom četom cestom Jezerane-Munjava Josipdol, sa jednom [četom] cestom s. Salopek—s. Josipdol, a s jednom četom u rezervi desno i lijevo od ceste Jezerane—Josipdol. Ovim napadnim kolonama pridato je svakoj po jedan protukolski top i desnoj dva a lijevoj jedan teški minobacač.

IV bataljon napadao je neprijatelja s pravca od Segana.

II bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja od s. Turkalja—glavnim pravcem, a jednim dijelom snaga od ceste koja vodi od Oštarija u Josipdol, dok sa jednom četom i pridodatim brdskim topom izvrši demonstrativni napad na neprijateljsku posadu u Ogulinu.

I bataljon sa dvije čete bio je u Brigadnoj rezervi (bez jedne čete koja je bila u Ličkoj Jesenici).

Brdska baterija raspoređena je na k. 426 sa zadatkom da tuče neprijateljsku posadu u Oštarijama i željezničku stanicu u Josipdolu.

III terenski bataljon⁴ ojačan sa I bataljonom I Udarne brigade imao je zadatak da razruši prugu između Ogulina i Oštarija i jednim vodom vrši demonstrativni napad na Ogulin, a ujedno da sruši mostove između Oštarija i Košara.

Neprijatelj je otkrio približavanje nekih djelova i otvarao je povremeno slabiju pušcanu i mitraljesku vatru prije no što su jedinice došle na polazne položaje za nap; d. Na ovu vatru

⁴ Riječ je o Trećem bataljonu Kordunaškog NOP odreda.

sa naše strane nije reagirano, ali je ista usporavala približavanje k polaznim položajima, zbog toga što se je težilo najvećoj tajnosti i iznenadnom udarcu, koji je međutim sa većim jedinicama teško izvoditi.

Znak za napad, u duhu zapovijesti, dat je u 23.30 časova. Na ovaj znak baterija je u kratkom razmaku ispalila dva plotuna na određene joj ciljeve, dok su djelovi III Brigade određeni za napad preduzeli isti, no bez dovoljno energije i prodornog elana. Borba se je produžila do oko 4 časa sa naizmjeničnom manjom 1 većom vatrenom snagom. Neprijateljska posada potisnuta je u jednu zgradu i okolne rovove oko iste (novu školu), odakle je davala snažan otpor, te je likvidacija iste bila onemogućena iz navedenih razloga i zbog razdanjivanja, radi čega smo, a u duhu naše zapovijesti, naredili izvlačenje jedinica iz borbe i povukli ih na ranije položaje, tj. u polazne baze.

Gubici neprijatelja:	Nisu poznati, a čulo se jaukanje i zapomaganje ranjenih,
Naši gubici:	Poginula 2, ranjenih 25 drugova i 1 domobran, skoro mobilisan, nestao.
Ratni plijen:	Nije ništa uhvaćeno osim jedne puške koja je nađena u kući gdje je bio jedan četnik.
Izgubljenog i pokvarenog oružja:	2 karabina od ranjenih drugova nijesu se mogla pronaći.
Imena onih koje treba pohvaliti:	nema.
Kritički osvrt na operacije:	Operacija nije uspjela iz slijedećih razloga:

1) Što jedinice nisu bile duže vremena u borbi i što se u istima nalazi znatan broj novomobilisanih i vraćenih iz oporavilišta, bolnice i bolovanja,⁵ te se osjetila slabija prodornost i borbenost od ranije.

2) Što je nepredviđena atmosferska pojava—kiša imala svoga negativnog uticaja, padajući

⁵ Krajem ožujka i početkom travnja u Diviziji se naglo počeo širiti tifus, pa je usled toga velik broj boraca i rukovodilaca izbačen iz borbe i upućen u bolnice i na oporavak. Da bi spriječio širenje bolesti, Štab korpusa je 18 travnja čitavu Petu NOU brigadu stavio u karantin i uputio je na područje Plaškog. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 28.

cijelu noć prokvasila je borce, a i uslijed iste noć je bila vrlo mračna te otežavala u najvećoj mjeri održavanje veze, a time i uzajamni rad jedinica, pa ovo sve, a naročito velika pomrčina, psihički je djelovalo na borce u velikoj mjeri.

3) Naviknutost boraca na efikasno podpomaganje od strane teških oruđa, koje ovdje nije moglo biti direktno i efikasno, zbog toga što ova oruđa nisu se mogla izvesti za vrijeme dana na polazne položaje, tj. vatrene položaje, pošto bi od neprijatelja bili osmotreni i time iznenadnost osujećena. Borci su na ovo upozoreni, no ipak je imalo navedeno svoga uticaja.

4) Četnička posada u Josipdolu skupljena je većim dijelom od najvećih bandita sakupljenih iz raznih krajeva, a pored toga svaki od njih učinio je manja ili veća zlodjela, pa je svjestan i svoje odgovornosti, te kao takvi riješeni su na upornu borbu. Pored ovoga uporište je bilo dobro utvrđeno i plan vatre dobro izrađen, dok su prilazi jakim reflektorima neprestano osvijetljivani i sprečavali prilaznje.

Svemu ovome treba dodati da je četnička posada u Josipdolu u neposrednoj blizini više neprijateljskih garnizona sa dosta jakim posadama, te su se uporno branili čekajući dan kada su sa sigurnošću računali na dolazak neprijateljskog pojačanja raznih rodova vojske, a naročito tenkova, artilerije i avijatike, koja im je sigurno obećana, pošto su dovikivali: »Brzo će doći dan kada ćete vi pobjeći«. U pripremi prije ove operacije na sve ovo skrenuta je borcima pažnja, pripremani su na brzu i energičnu akciju, koja zbog navedenih razloga nije uspjela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.⁶ Šumonja

Komandant:

V.⁷ Četković

(M. P.)*

⁶ Miloš

i Vlado

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG BATALJONA OD 12 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE
»RADE KONČAR« O NAPADU NA BREZOVICU>

ŠTAB III BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČARA«

12 juna 1943 god.

Operativni izvještaj

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČARA«

U vezi zapovijesti² od 10 juna 1943 god.—akcija na žandarmerijsku postaju i posadu domobrana u Brezovici, naš bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja u pomenutom mjestu i da ga zarobi, te po likvidiranju neprijatelja da evakuiše sav ratni plijen.

Bataljon je stigao na položaj u 23.30 sati, odakle je iz II čete našeg bataljona krenuo jedan vod sa zadatkom da neprijatelja-dom.³ koji se nalaze u Kaptolskom dobru iznenadi i razoruža. Neprijatelj je bio u jačini od 17 domobrana. Kad je vod naišao cestom blizu dom. straže, stražar ih je zaustavljao, našto je vod jurnuo naprijed s namjerom da stražara razoruža, ali to nije uspio, već je stražar, videći da dolazimo mi, u bijegu ispalio 5 metaka i pobjegao te se negdje sakrio u žito. Time je htio upozoriti ostalu stražu, što mu nije uspjelo pošto nijesu imali vremena niti da sa svoga ležaja ustanu, već su bili zarobljeni na spavanju i razoružani.

Zarobljeno je 13 domobrana.

Istovremeno dok je I vod II čete iznenadno napao domobrane na Kaptolskom dobru, II vod iste čete je imao zadatak privući se neprijatelju koji se nalazio u žandarmerijskoj postaji, zarobiti stražara i ostalu posadu u postaji. Pošto je II vod imao dulji put jer je obilazio, te nije mogao stići istovremeno do postaje kad i I vod. Pet minuta prije nego što je napao naš vod na žandarmerijsku postaju zapucalo se je kod II bataljona, isto tako je ranije zapucao domobranski stražar, tako da su žandari bili upozoreni i u pripremnosti čekali. Razmak vremena od napada I voda i II voda bio je oko 3 do 4 minute, dovoljno da upozori neprijatelja. Vod je uspio da se privuče sve do same žice kojom je postaja bila opkoljena, a što vodu nije bilo poznato. Čim se vod privukao do same žice, iz postaje — koja je utvrđena kao bunker,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/13, k. 726 A.

² Vidi dok. br. 42.

³ domobrane

prozori i vrata zazidani te napravljene puškarnice — neprijatelj je obasuo jaku baražnu vatru sa bombama, p. mitraljezima i puškama. Borba i priprema za juriš trajala je 2 sata. Pristup samoj zgradi bez većih gubitaka bio je nemoguć, pa zato i sam juriš nije izveden već se vod povukao unatoč toga što su borci bili velikog morala i sami htjeli izvesti juriš. Borci su u najvećem redu povučeni.

111 četa našeg bataljona dala je osiguranje na cestama: prema Zagrebu jedna desetina, prema Leskovcu jedna desetina, i Pisarovini jedna desetina, sa zadatkom da prekine telefonske veze na istim cestama. Dok četiri druga sa intendantom bataljona su pošla u općinu sa zadatkom da unište arhivu i zarobe materijal koji je potreban nama, kao i novac.

I četa našeg bataljona nalazila se u rezervi sa štabom bataljona. sa zadatkom da nabavi kola za evakuaciju plijena.

Od ostalog ratnog plijena zarobljeno je 15 pušaka. 1000 kom. metaka, 6 pari konja, 2 bicikla, 4 kola. 1 bure nafte i 10 deka.

U općini Brezovici: 1 pisaća mašina, 1000 araka papira, 100 kom. kuverata, 4085 kuna i jedan telefon.

Na strani neprijatelja nije bilo gubitaka.

Sopstvenih gubitaka također nije bilo.

Kritički osvrti na akciju:

Sam tok akcije izveden je po predviđenom planu. Naši borci pri samom napadu i evakuisanju plijena pokazali su se disciplinovani i hrabri.

Prepad što nije uspio na žandarmerijsku postaju krivnja je na tome što se nije imalo dovoljno podataka o samoj situaciji. Nije se imalo podataka o utvrđenju postaje, o samoj žici koja je bila opletena oko postaje u dubini od 4 m. A nije se imalo niti odanih vodiča koji bi poznavali teren.

Domobranski stražar koji je prvi zapucao, i naš Drugi bataljon koji je isto prije zapucao, upozorio je žandare u postaji te nijesu bili iznenađeni već u pripravnosti čekali, tako da su naše borce već kod samoga dolaska obasuli vatrom kako sam već u izvještaju naveo.

Za izvršenje zadataka trebali bi imati točnije podatke i vodiče koji bi poznavali put i situaciju do samoga cilja.

Uzimali smo podatke kod samih mještana seljaka, ali ni ti nijesu bili potpuni.

Municije je utrošeno 110 mauzer i 24 manliher. Od oružja nije izgubljeno ništa.

Poginulih niti ranjenih drugova nema.

Politkomesar
Bendiković J.⁴

Op. oficir
Veselko Julijo

Komandant
Mamula B.⁵

* Josip

⁵ Bogdan

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 13 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BLOKADI
GOSPIČA'

ŠTAB VI DIVIZIJE NOV
HRVATSKE

A. broj 207—43
13 juna 1943 u 16 h.

13. VI. 43²

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

U noći između 12 i 13 ov. mj. narod ispod Bogdanića u Smiljanu pobjegao je u Gospić zajedno sa blagom.³ Neprijatelj je te noći izašao iz žice u namjeri da zauzme selo Smiljan i Budački most. Mi smo za ovaj neprijateljski manevar blagovremeno doznali, još jučer poslije podne, jer se je među narodom šaputalo da će ustaše te noći i u toku današnjeg dana pokušati napad u pravcu L. Osika i Perušića. Te iste noći izdata su naređenja našim snagama da budu što obazrivije i da uznemirivaju neprijatelja na Debelom Brdu, u Gospiću i da se izvrši napad na kotu 558 koju je neprijatelj prošloga dana zauzeo.

Napad na pomenutu kotu uspio je, neprijatelj je sa iste zbačen. U napadu smo imali jednog mrtvog. Neprijateljski gubitci su nam nepoznati, jer je isti pobjegao u paničnom bjegu. Naš fincirani napad i neprijateljski ispad iz žice bili su u isto vrijeme, tako da je neprijatelj vraćen u žicu. ali je žestoko tukao artiljerijskom vatrom i vatrom tešk'h bacača.

*

U pravcu Budačkog mosta pošlo je i nekoliko neprijateljskih tenkova, našto su naše snage digle Budački most u vazduh i isti je do temelja srušen. Također je porušen most na rječici Otešici kod Pazarišta, a pošto dobro nije bio srušen željeznički most na sastavcima, to smo njega noćas srušili.

Naše snage⁴ i dalje se nalaze na blokadi Gospića. Od bataljona koji se nalazi u akciji prema četnicima kod Medka⁵ nemamo još nikakvih izvještaja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7-3, k. 796.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Riječ je o porodicama ustaša koji su bili u Gospiću.

⁴ Odnosi se na Prvi, Treći i Četvrti bataljon Treće NOU brigade. Vidi dok. br. 63.

⁵ Čišćenje četnika na području Metka vršio je Drugi bataljon Treće NOU brigade. Vidi dok. br. 63.

Naše patrole koje su izviđale selo Trnovac i selo Jadovno utvrdile su sljedeće: neprijatelj — ustaše dolazili su u pomenuta sela u namjeri da mobiliziraju ljude i ustaše. Mobilizacija mje uspela, jer su svi mlađi ljudi pobjegli u šumu. Sada se ustaše ne nalaze u pomenutim selima.

Primili smo radio-stanicu. Jutros u 9h, tj. u predviđeno vrijeme, tražili smo vezu sa vama, ali nismo je dobili. Vjerovatno da vaša radio-stanica nije radila u predviđeno vrijeme.

SMRT'FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zast. komandanta:

Mile Uzelac

(M. P.)o

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE OD 13 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA DOLJANE I O BORBI ZA SIRAČ¹

ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: SI.
Dana 13/VI 1943 u 11h

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA NOV HRVATSKE

Naše jedinice vode žestoku borbu sada u Doljanima.² U tom selu neprijatelj, izgleda, raspolaže sa više teških bacača.

Ovog časa primljen je izveštaj od XVIII brigade u kome javlja da je napad otpočeo na Doljane,³ što smo mi konstatovali po vatri koja se čuje otuda. Za vreme današnjeg bombardovanja jedinice XVIII brigade nisu imale gubitaka. Dosadnji gubici te brigade iznose 4 mrtva i 4 ranjena druga. U isto vreme obavještavaju nas da je bataljon XVII brigade koji se bio povukao sa svog položaja ponovo isti zaposao.

Ništa se ne čuje iz Sirača. Obavestite nas ako imate kakovih podataka.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7-2/1, k. 470.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 68.

³ Vidi dok. br. 65.

Jedinice XII brigade imale su danas prilično veliki broj izbačenih drugova iz stroja od bombardovanja, a naročito od minobacača.⁴

Vi ćete nas svakako obavestiti da li će se borba produžiti i u toku sutrašnjeg dana,⁵ te prema tome mi bi učinili izvesne promene položaja naših jedinica u zasedama, uzimajući u obzir situaciju kako se danas razvijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.⁶ Stanivuković

'Primljeno u 23 sata
M.⁸ Jerković

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 13 LIP-
NJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV
I PO HRVATSKE O TOKU BORBE ZA SIRAČ'

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: službeno
Dana 13. VI. 1943

7,20 sati

ŠTABU 1 SLAVONSKOG KORPUSA N.O.V. HRVATSKE —
Položaj

Do sada naše jedinice likvidirale su potpuno Turski grad. banda se još nalazi u nekim rovovima, glavnina bande je u školi.² Ne znamo šta je sa topovima, mnogo bi nam sada koristili u ovoj akciji. Štab ove brigade bio sa komandantom artilerije³ 11 o. m. i bilo mu je na-ređeno sa naše strane da-dode na k. 856 12-og u 6 sati ujutro. Iz kojih razloga nije došao ne znamo.⁴

⁴ O gubicima ove Brigade vidi dok. br. 65.

⁵ Borba za Sirač vođena je sve dok neprijatelj nije potpuno likvidiran. Vidi dok. br. 61.

⁶ Milan

⁷ Dopisano mastilom.

⁸ Mato

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vo.noistoriskog instituta pod reg. br. 4-2/1, k. 470.

- Riječ je o napadu na Sirač. Vidi dok. br. 41, 45, 48, 55, 57, 58, 60, 61, 65 i 69.

³ Gajo Ivanković

⁴ U izvještaju Štaba Desete divizije kaže se da je saradnja između pješa-dije i teških oruđa bila bolja u ovoj akciji nego u ranijim. Vidi dok. br. 69.

Do sada je plijen: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 1 laki bacač, 10 karabina i 9 domobrana.⁵

Naš II Bataljon izvršio je svoj zadatak u potpunosti. Do sada ovaj bataljon je imao 2 mrtva i 6 ranjenih.

Sa našim I i III Bataljonom nemamo veze. Kako smo Vam već javili, naš III Bataljon imao je zadatak da napadne Badljevinu i ne znamo šta je isti tamo napravio.

Sa Štabom naše divizije⁶ nemamo veze.

Mi ćemo izvršiti sigurno naš zadatak, samo ako izdrže zasjede.⁷ Naši su borci sigurni da unutra likvidiraju neprijatelja, da im banda neće doći ni s koje strane. O svakoj promjeni izvijestit ćemo Vas pravovremeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi

Komandant,
Demonja I. Nikola

⁸Primljeno u 8,10 h.

M.⁹ Jerković

⁵ O ukupnim neprijateljskim gubicima u ljudstvu i ratnom materijalu vidi dok. br. 61 i 69.

⁶ Riječ je o Desetoj diviziji.

⁷ Prilikom napada na Sirač u zasjedama su bile sljedeće jedinice: Dvanaesta NOU, Šesnaesta, Osamnaesta i Dvadeset prva NO brigada, Treći bataljon Sedamnaeste NO brigade i Prvi NOP odred Treće operativne zone. Vidi dok. br. 41, 45 i 46.

⁸ Dopisano mastilom.

⁹ Mato

NAREĐENJE ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 13
LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA UNIŠTE
NEPRIJATELJA U SIRAČU>

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: 308/43
Dne: 13. VI. 1943 13,50 sati

ŠTABU I. II. III BATALJONA. MINOBACAČKOM DIVIZIONU
I KOMANDIRU BATERIJE²

Položaj

U cilju likvidacije neprijatelja, t. j. njegovog uništenja, koji se
nalazi u školi i u željezničkoj stanici,³ ovaj štab

N A R E Đ U J E :

Komandir baterije i komandant minobacačkog divizion⁴ skoncentrisat će svoje teško oružje, koje će u sporazumu sa štabovima bataljona izvršiti napad najprije na školu, poslije likvidacije škole na željezničku stanicu. Komandant minobacačkog divizona izbacit će 10 mina, jednu za drugom, ili brzom paljbom. Komandir baterije izbacit će brzom paljbom 15 granata i to sve na neprijatelja koji se nalazi u školi. Štab I i II Bataljona organizirat će bombaške grupe, t. j. svaki bataljon odredit će 10 drugova, koji će biti naoružani najmanje sa 6 bombi svaki.

Štabovi bataljona stezat će blokadu oko uporišta, što jaču i budniju, da nam se nebi desilo da se banda izvuče, kao u Kutjevu.⁵ U slučaju bjekstva bande svaki bataljon organizirat će jednu čet^u koja će goniti neprijatelja do njegovog uporišta u koje bježi. Najveću odgovornost snosiće štabovi bataljona ako neprijatelj uspije da se izvuče, jer on sigurno ima namjeru da se noćas probije.

Štabovi bataljona skoncentrisat će svoje puškomitraljeze, također po mogućnosti svoje teške mitraljeze da tuku prozore, vrata

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/1, k. 1129.

² Gajo Ivanković

³ Riječ je o napadu na Sirač. Vidi dok. br. 48. 58 i 69.

⁴ Franjo Kofler

⁵ Vidi dok. br. 14.

i svaku luknju koja se nalazi na kući. Pod tom vatrom omogućit će privlačenje bombaških grupa, koje će prilaziti neprijatelju da ga unište.

Početak napada biće tačno u 21 čas. Skreće vam se najveća pažnja na blokadu neprijatelja, kao i da se ne movate, tj. vaše jedinice po putu, da imamo nepotrebne ranjenike i također žrtve. Ovaj napad na neprijatelja ne smije ni pod koju cijenu da bude odbijen. To ćete tek onda postići ako se štabovi bataljona postaraju za pravilnu ishranu svojih jedinica.

Sve teške mitraljeze skoncentrisati, koji se nalaze već kod škole, organizirati brzu paljbu, kao i iz puškomitraljeza.

Odmah poslije likvidacije neprijatelja koji se nalazi u školi prilazi se likvidaciji, kao i uništenju neprijatelja koji se nalazi u željezničkoj stanici. Ovaj zadatak se može izvršiti i mora.

Štab II Bataljona u toku današnjega dana mora da smakne sa ceste žicu, koja se nalazi na cesti na nekim »jarčevima«, i za to se može na laki način naći kanape ili kakvom kukom iz susjedne kuće kroz prozor svući sa ceste. Kod samog likvidiranja neprijatelja u neposrednoj blizini nalaziti će se Štab brigade.

Znaci raspoznavanja za noć 13. na 14. VI. 1943:

Granata Gradac

i za noć 14. na 15. VI. 1943:

Smrt Fašizmu.

Za dan 14. VI. 1943:

Poziv: Pušku u desnoj ruci, u vertikalnom položaju, izbaciti dva puta u stranu. Odgovor: Lijevu ruku dva puta izbaciti u stranu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi

Komandant,
Demonja I. Nikola

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 13 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O TOKU BORBE ZA SIRAČI

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Dne: 13. VI. 1943 23 sati

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA

Položaj

Dobili smo izvještaj od našeg II Bataljona koji je vršio juriš na crkvu i školu.² Isto uporište je likvidirano. Zarobljeno je 60 *krvavih bandita*. Plijen koji je dobiven nije još prebrojen i ne znamo šta ima. O stanici koju ima da likvidira I Bataljon nemamo izvještaja, ali će i ona da padne i to sigurno. Bande ima po žitu i tuku iz karabina i iz askerica, ali to im ništa ne vrijedi, pohvatat ćemo ih sve. Detaljan izvještaj dobit ćete u najskorije vrijeme.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Z.⁴ Vlado Lončarić

Komandant,
Demonja⁵

Primljeno u 23,40 h.
M.⁶ Jerković

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4-2/1, k. 470.

² Riječ je o napadu na objekte u Siraču. Vidi dok. br. 48, 57, 58 i 69.

³ Vidi dok. br. 61.

⁴ Zamjenik. Politički komesar brigade bio je Ivan Šibi. Vidi dok. br. 61.

⁵ Nikola

⁶ Mato

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 13
LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O
AKCIJAMA OD 27 SVIBNJA DO 9 LIPNJA'

ŠTAB MOSLAVAČKOG N. O. P. ODREDA
13. VI. 1943

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Od dana kada smo poslali zadnji izvještaj² akcije smo sprovodali kako na starom sektoru Garešnica tako i na Čazmanskom i Ivanič-gradskom sektoru.

U našim akcijama imali smo i par protuakcija neprijatelja, od kojih jedna veća, gdje je na uzak sektor Čazme bacio na nas 1.200 vojnika. Učinili smo jednu akciju na prugu gdje smo srušili jedan teretni voz. Učinili bi više da smo imali eksploziva.

Akcije

24. V. Krenuli smo sa cijelim odredom na Kopčić Brdo s tim da im postavljamo zasjede i da izvršimo par akcija na rušenju pruge i akcije na manja neprijateljska uporišta koje bi mi sa našim snagama mogli da likvidiramo.

25. V. Jedna četa je bila u zasjedi kod Selišta. Banda je naišla u jačini od jedne satnije Gorskog zdruha,³ koja je navodno pošla da pljačka sela. Naši su otvorili brzu paljbu, uslijed nadmoćnosti neprijatelja morali smo se povući. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i ranjenih, na našoj strani nema ništa. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika. Utrošeno oko 200 komada metaka. Plijen: 4 puške, 2 bombe i 300 komada municije. Jedna četa je bila u Mustafinoj Kladi. Banda je naišla u jačini jedne satnije, primili smo borbu, banda je u paničnom bijegu pobjegla. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 2 ranjena, plijen jedna puška, na našoj strani gubitaka nema.

27. V. Dvije čete krenule su za Žuticu,⁴ a ostale snage bile su na Kopčiću.

28. V. Dvije čete bile su na zasjedi na Kopčiću, nije naišao nitko.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/3, k. 1472.

² Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 63.

³ Odnosi se na dijelove Prvog gorskog zdruha. Vidi tom V, knj. 17 izvještaj zapovjedništva Prvog gorskog zdruha zapovjedništvu Prve gorske divizije od 15 srpnja 1943 godine.

* Žutica Šuma

29. V. Dvije čete bile su na zasjedi na Kopčiću, naišao nije nitko. One dvije čete koje su krenule za Žuticu izvršile su akciju na željezničku prugu Deanovec.⁵ Zarobili smo 35 domobrana. Jedan je ostao, a ostale smo pustili. Plijen: 24 puške, oko 1.000 komada metaka, utrošeno 130 komada metaka. Gubitaka nema.

30. V. Bila je reakcija na Kopčić u jačini oko 1.000 bandita. Usljed jačine neprijatelja nismo primili borbu. Banda se uveče povukla u svoje polazne baze. Dvije čete razrušile su prugu na stanici Deanovec, naišao je teretni vlak, prevrnuo se.

31. V. Dvije su čete bile na položaju Kopčić, a one dvije iz Žutice bile u Marči.

1. VI. Dvije su čete bile na položaju Kopčić, a ostale dvije stigle na Kopčić.

2. VI. Cijeli odred krenuo i to dvije čete na Prokop, a dvije u Mikleušku.

4. VI. Dvije su čete bile na položaju Prokop, ostale dvije na zasjedi na cesti Popovača—Kutina, nije naišao nitko.

5. VI. Sve čete bile na položaju.

6. VI. Bila je reakcija manjeg stila, mi smo bili u zasjedi, banda nije naišla.

7. VI. Sve su čete bile na položaju.

8. VI. Bili u zasjedi, nitko nije naišao.

10. VI. Sređivali bataljon i čete.

11. VI. Bili na položaju.

12. VI. Bili u zasjedi Vukovje—Rogoža—Bršljanica. Banda je naišla na zasjedu u Vukovju u jačini 10 vojnika.⁶ Naši su otvorili paljbu. 5 mrtvih, 5 zarobljenih, plijen: jedan prsni mitraljez, 9 pušaka star. srpskih, oko 400 komada metaka. Istoga dana banda je nastupala preko Stupovače—Čaire u Bršljanicu u jačini 40 vojnika. Mi smo otvorili paljbu. Naši hrabri borci na juriš ih opkolili, 7 ubili, 33 zarobili. Plijen: 3 puškomitraljeza belgijska prerađena na municiju mauzer, 4 prsna mitraljeza, 6 pištolja, 29 pušaka star. srpskih i mnogo municije i ostalog ratnog materijala. Na našoj strani 2 mrtva, jedan teško i jedan lako ranjen.

Opće stanje u odred

9. VI. Provedena je reorganizacija našega odreda u sporazumu Štaba odreda i druga načelnika Štaba II Operativne zone.⁷ Od jednog bataljona što smo ga imali organizirali smo još jedan, Čete nisu velike, broji svaka 30 — 40 partizana. Komandni i komandantski

⁵ Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 195.

⁶ Riječ je o deseterici Nijemaca koji su pošli u patrolu. Vidi dok. br. 156.

⁷ Rade Bulat

sastav je uglavnom popunjen, osim nekoliko zamjenika komandira i vodnika.

Mišljenja smo da novopostavljeni kadar odgovarat će početnim zadacima, a razvijanjem njihovih četa i bataljona razvijat će se i oni,

Rasparčavanje partizana po samim četama nije naišlo na jače negodovanje partizana. Ono malo što je bilo već je potpuno nestalo.

Perspektive

Što više akcija na prugu.

Baciti se opet na sektor Ivanić Grad—Čazma. Imamo u vidu više akcija koje će mo izvršiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Vjekoslav Janić

V. d. komandanta:
Ilija Strika

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE DIVIZIJE OD 14 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA DOLJANE I O BORBI ZA SIRAČ'

ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj:

Dana: 14. VI. 1943 0.45 sati

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA

Izvještaj XII Brigade primljen u ovom Štabu u 0,25 sati glasi:
U sporazumu i zajednici napast ćemo bandu u uporištu Doljanima,²
koja je smještena u objekte škola, vatrogasni dom. Banda³ raspolože
sa većim brojem automatskog oružja i 3 — 4 teška bacača.

II Bataljon XII Brigade u zasjedi na cesti Doljani—Sirač smijenjen je rezervom Brigade — III Bataljonom koji ima izvršiti napad u zajednici sa zakonspirisanim bataljonom XVIII —te i jednim dijelom bataljona XVIII Brigade.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22-3, k. 908.

² Vidi dok. br. 54.

³ Odnosi se na dijelove Četvrtog gorskog zdruga Prve gorske divizije.

Ovaj Štab obzirom na današnju situaciju i razvitak operacija u toku sutrašnjeg dana odobrio je da se ovaj napad može izvršiti odmah a njegovo trajanje da bude najdalje do 3 časa i to zbog toga da bi se jedinice XVIII Brigade i istaknuti dijelovi XII-te mogli blagovremeno, još u toku noći ili prvog svitanja, povući na položaje predviđene za povlačenje.⁴ Ovo naređenje Štaba divizije ostaje na snazi ukoliko ga Štab korpusa ne bi izmijenio s obzirom na situaciju i stanje koje vlada u ostalim jedinicama angažovanim u borbi za likvidaciju uporišta Sirač i Doljane.⁵ Molimo da nas po ovome blagovremeno izvijestite: o produženju borbe ili o blagovremenom povlačenju.

Svi ostali položaji osigurani su kao i danas. Nepoznata nam je situacija kod jedinica XVII Brigade u uporištu i njihovim zasjedama.⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Zamjenik komandanta:
Rade Knežević

BR. 61

IZVJEŠTAJ SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 14 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV
I PO HRVATSKE O NAPADU NA SIRAČ¹

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: službeno
Dne: 14. VI. 1943 2.45 sati

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA

Položaj

Jedinice ove Brigade koje su imale zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište u Siraču, zadatak su izvršile u potpunosti.² Likvidirana škola, crkva i stanica. Zarobljeno je:

⁴ O predviđenim pravcima povlačenja ovih jedinica vidi dok. br. 41.

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 41, 45, 46, 47, 48, 55, 56, 57, 58, 61, 65 i 69.

<> Vidi dok. br. 61.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—2, k. 1130.

² Opširnije o napadu na ovo uporište vidi dok. br. 41, 45, 48, 56, 57, 58 i 69

85 krvavih bandita
1 protitenkovski top sa 22 granate
2 teška mitraljeza
4 puškomitraljeza
90—100 karabina
3 laka minobacača
oko 10.000 metaka
nešto bombi
radio-stanica
2 šmajsera
i ostale ratne spreme;³
nešto malo živežnih namirnica.

U protitenkovskom topu fale neki djelovi, ali smo uhvatili nišandžiju koji je bio kod topa, isti je bacio djelove. Drugovi su otišli sa njim da ih pronađu.

Neprijatelj je ostavio na bojnopolju 40—50 mrtvih.

Mi smo imali oko 15 mrtvih i 40 ranjenih.

Primili smo Vaše naređenje za povlačenje. Po istom ćemo postupiti, također poslali smo Vašu poštu koja ide za X Diviziju.

Ova brigada neće moći da obezbijedi hranu za nekoliko dana niti za sebe a pogotovo za ostale brigade. U Siraču nije nađeno gotovo ništa hrane. U banditskim kućama nema uopće ništa. Intendant Korpusa drug Pihler⁴ vozi priličnu količinu pšeničnog brašna (ušur iz mlina) a i svu ostalu hranu ima on uz sebe i preko sebe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

\

Politkomesar.
Ivan A. Šibi

Komandant,
Demonja I. Nikola

³ O ukupnim neprijateljskim gubicima u ljudstvu i ratnom materijalu vidi dok. br. 68 i 69.

* Ivan

ZAPOVJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 15 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA CETINGRAD, VELIKU KLADUŠU I SLUNJ'

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Op. br. 35
dne 15/VI 1943 g.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Karlovac—Petrinja 1:100.000)

Prema dobivenim podacima, neprijateljske snage nalaze se:

U V. Kladuši: Štab 11 pješadijskog puka i jedna bojna domobrana i ustaša. Naoružani sa 4 protukolska topa, 3 teška bacača, 6 mitraljeza i 16 puškomitraljeza. Detaljan raspored posada i oruđa vidi se iz skice.

Cetingrad: 1 bojna domobrana,² među kojima izvjestan broj ustaša i majara.³

Slunj: Jedna bojna domobrana i izvjestan broj ustaša-majara.

Topusko: 400 boraca i to: 2 satnije domobrana, 1 satnija ustaša i 50 žandara.

Moral kod svih naših neprijatelja općenito je slab. Uzrok ovome je već očita premoć saveznika na svim frontovima, a u vezi sa tim sve veći ustanci porobljenih naroda, koji unose očitu nervozu i zbrku u manevrovanju neprijatelja.

Sluge fašista lakomisleno su povezale svoju sudbinu sa problematičnom sudbinom fašista i u tome zavodeći i narod ogrešili se isti u tolikoj mjeri da vodstvu narod ne može oprostiti. Našavši se u ovako teškoj situaciji preduzimaju i najpodlija sredstva da produže sebi vlast a time i lični život, u kome cilju često mijenjaju svoju taktiku, te raznim mahinacijama obmanjuju i zavode narod da gine za njihove avanturističke planove. Međutim narod je progledao tu varku te sve manje vjeruje tome vodstvu, koje hazardira sa njihovim životima i imovinom za tuđe interese. Sve ovo vidno utiče, koleba i sve više rastrojava vazalski borbenu kliku.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/6—6, k. 419.

² Iz sastava Jedanaeste pješačke pukovnije.

³ Majari — domaće ustaše, tako nazvani po bijelim majama koje se nose u tom kraju.

Naša Kordunaška divizija nakon dugih i teških, ali uspješnih borbi u Liki⁴ vratila se ponovo u svoje rođene krajeve. Vratila se ojačana u svakom pogledu: brojno, sa više oružja i sa velikim borbenim iskustvom. Vratila se nakon oslobođenja od okupatora i njihovih pomagača mnogo sela i nekoliko gradova u Liki. Došavši ovdje stavili smo sebi u zadatak da zaštitimo usjeve i ostalu ljetinu našem narodu od onih zlikovaca koji su progonili i na njivama ubijali radni narod, ne dajući im obrađivati svoja polja, a međutim ti isti zlikovci voljni su oduzeti narodu ono što je pod najtežim okolnostima i najvećim mukama spremio za sebe i svoju vojsku. Divizija je došla i zbog toga da proširi naš oslobođeni teritorij i kruto kazni pljačkaše i zlikovačke bande, te će nastojati da ih podpuno istrijebi i uništi svaki trag ovim plaćeničkim hordama.

U duhu gore iznijete situacije Divizija će zajedno sa UOG...⁵ preduzeti akciju i likvidirati neprijateljska uporišta u Cetingradu, V. Kladuši i Slunju.⁶

Za izvršenje ovoga zadatka,—

N A R E Đ U J E M O :

II Udarne brigada⁷ *Zadatak:* Likvidiraće neprijateljsko uporište ojačana sa pratećim u Cetingradu, a potom gradinu kod V. Kladuše, Tuk i k. 219. bataljonom i 2 bataljona III Brigade.

Na Cetingrad će napasti ovako: Sa 2 bataljona (jednim pješadijskim i pratećim) pravcima: put Slunj—Cetingrad. Polazni položaj za napad: okuka pomenutog puta ispred k. 163. Jednim bataljonom putem Podcetin—Cetingrad. Polazni položaj: put ispod k. 254.

Sa jednim bataljonom u pravcu k. 263. Polazni položaj sa padina iste kote.

Sa jednim bataljonom s pravca Šanca. Polazni položaj ispod k. 295 od Đurđevca. Jedan pridati bataljon III Brigade postaviti u zasjedu lijevo i desno od puta Kladuša—Cetingrad na kosi k. 153 sa zadatkom da sprečava u tome pravcu bjegstvo neprijatelja i spriječi eventualno pojačanje s pravca Velika Kladuša.

⁴ Divizija je došla u Liku krajem siječnja 1943 god. O njenim dejstvima na ovom području vidi tom V, knj. 11, 12, 13, 14 i 15.

⁵ Unska operativna grupa

⁶ O napadu na ova uporišta vidi dok. br. 64, 73, 75, 77, 80, 81, 88, 92, 94, 96, 97, i 104.

⁷ Ranije je ova brigada imala naziv Peta NOU brigada. Vidi dok. br. 81.

Jedan pridati bataljon uputiti kod Štaba divizije u rezervu.

Po likvidaciji Cetingrada: ostaviti 1 bataljon za evakuaciju ratnog plijena i sprovođenje zarobljenika, a sa ostalim snagama *hitno* krenuti na izvršenje drugog zadatka i to:

Sa dva bataljona napasti Kladušu na prostoru između kote 219 i 158. Polazni položaj ispod Tuka.

Jedan bataljon zadržati u rezervi pozadi lijevog krila, a jedan bataljon III Brigade vratiti odmah u sastav svoje brigade.

Prateći bataljon pridati ravnomjerno bataljonima u napadu.

Vezu

desno i lijevo tijesno održavati sa jedinicama Unske operativne grupe pomoću releja i tijesnim dodirom borbenog rasporeda.

Pri izvršenju obadva zadataka vezu sa ovim štabom održavati i uspostaviti telefonsku, a po potrebi i pomoću kurira.

III Udarne brigada
sa pridatim jednim
bataljonom I K.P.O.^s

Zadatak: Izvršiće aktivnu blokadu Slunja i to: sa jednim bataljonom zatvoriće pravac Plieš—Melnica, sa jednim i po bataljonom prema Lađevcu i sa dvije čete (jednom mitraljeskom, jednom pješadijskom) rejon od k. 240 do k. 207 (obje zaključno).

Prije izvršenja tijesne blokade izviđanjem utvrditi koje se snage nalaze u selu Lađevac i Popovići, pa ako su manje snage potisnuti ih, a ako su upornije ovo učiniti kada dobije u sastav, tj. vrati joj se jedan bataljon iz II Udarne brigade. Blokadu s pravca Lađevca postaviti u duhu situacije na tome pravcu. Svi djelovi blokade da budu u tijesnoj vezi. Vezu sa Štabom divizije održavati pomoću kurira i što češće da nas izvještava o situaciji na svome sektoru.

Ishranu regulisati iz obližnjih sela, a ranjene i bolesne upućivati u Zbjeg-bolnicu.

Brdska baterija.

Zadatak: Postaviće se u očekujući položaj na putu iza Šanca očekujući naređenje za dejstvo na Cetingrad, ako to bude potrebno.

Po padu Cetingrada dobiće zadatak u duhu razvoja situacije kod Kladuše. Vezu sa ovim

* Prvi kordunaški NOP odred

štabom uspostaviti najtješnju pomoću svih raspoloživih sredstava.

Unska operativna grupa ojačana sa jednim bataljonom Banijskog odreda.

Zadatak: Do likvidacije Cetingrada držati u aktivnoj blokadi neprijateljsku posadu u V. Kladuši, sa težnjom da neprijatelja potisne sa svih spoljnih uporišta i što više stisne. Po likvidaciji Cetingrada i dolasku na polazne položaje II Udarne brigade preduzeti u zajednici sa istom energičan napad na Kladušu sa težnjom da se u što kraćem roku posada iste likvidira.

Pri aktivnoj blokadi, tj. i prije dolaska II Udarne brigade, ako se pokažu povoljni uslovi za prelaz u glavni napad izvršiti ga sa svojim snagama. Ovo preduzeti ako se osjeti kolebljivost, slab odpor neprijatelja i si.

Desno i lijevo održavati vezu sa djelovima II Udarne brigade.

Prije dolaska u napad na Kladušu II Udarne brigade, blokadu posade u Kladuši držati sa svih strana-opkoljeno, s tim da se, sa slabijom posadom, drži Tuk jednim bataljonom. a jedan bataljon u rezervi na lijevom krilu sektora Tuk te da bi mogao parirati eventualni neprijateljski pokušaj proboja blokade na ovom pravcu. Na ovom sektoru ne angažovati snage u borbi, tj. ne vezati sa neprijateljskom posadom tijesno, pošto bi rokiranje istih pri dolasku II Udarne brigade bilo otežano. Ova dva bataljona po dolasku II Udarne brigade predvidjeti za svoju rezervu i to: 1 na lijevom, 1 na desnom krilu vašega rasporeda. Sa ostalim snagama napasti jugoistočni dio Kladuše povezujući se tijesno sa II Udaranom brigadom.

Osigurati sa potrebnim snagama pravce Topusko, Mala Kladuša. Vranograč i Kameni Most. Naročito obratiti pažnju na sigurno obezbjeđenje pravca od Topuskog.

Vezu održavati sa ovim štabom preko telefona čiju će liniju postaviti naša četa za vezu.

Četa za vezu.

Zadatak: Uspostaviće telefonsku vezu između ovoga štaba i Unske operativne grupe i između ovoga štaba i baterije. Pored ovoga uspostaviti i relejima vezu.

Sanitetska služba.

Divizijska prihvatna bolnica smjestiće se u selo Dalmatinska Varoš.

Mjesta previjališta brigada odrediće komandanti.

Hirurška ekipa smjestiće se u Kestenovac. Nakon ukazane pomoći po potrebi kod svih navedenih sanitetskih ustanova tada teže ranjene naše Divizije upućivati u Zbjeg-bolnicu, a lakše u Zagorje-bolnicu, dok ranjene borce Unske operativne grupe upućivati nakon date pomoći u Petrovu Goru.

Ishrana.

Preduzeti mjere da se vojnici snabdiju najmanje za jedan dan sa suvom hranom. Pored ovoga intendant i će preduzeti sve potrebne mjere da se borcima, ukoliko se borba ne završi u toku dana, dotura hrana na položaj. Voditi pri svemu ovome računa o iscrpljenosti ovdašnjeg stanovništva i borcima predočiti momentalne tegobe u snabdijevanju.

Napomena: Početak napada na Cetingrad biće tačno u 24 časa 16 ov. mj., a početak napada na V. Kladušu dok stigne II Udarne brigada, tj. po likvidaciji Cetingrada. Znak za napad na Cetingrad regulisaće i dati najpodesnijim sredstvom komandant II Udarne brigade,⁹ a početak napada na V. Kladušu komandant Unske operativne grupe.¹⁰

Komandanti brigada. Unske op. grupe i ostalih jedinica proračunaće tačno vrijeme potrebno za dolazak na polazne položaje, vodeći računa o raspoloživim putevima, kvalitetu istih i teškoj kretanju noću.

Naročito voditi računa da se sve pripreme za ovu akciju, pokret i napad izvrše u najvećoj tajnosti.

Zarobljenike upućivati pod jakom pratnjom u školu Dunjak ne presvlačeći ih, a ranjene upućivati u Topusko. Zaplijenjeno oružje-automatsko zadržati jedinice, a sve ostalo uputiti komandi područja.¹¹

Sa sobom uzeti najpotrebniji dio komore, a ostalu ostaviti u svojim bazama.

¹ U zoni operacija zabraniti prolaz civilima sa naše strane, a sa neprijateljske hvatati i sprovoditi ovom štabu.

Pljačku svaku spriječiti.

Paljenje kuća ne vršiti.

⁹ Joco Tarabić

¹⁰ Petar Kleut

¹¹ Riječ je o komandi područja za Kordun.

Znaci raspoznavanja za 16/17. VI. 43: Krajina—Banija,
17/18. VI. 43: Mile—Marko.

Ugovoreni znaci: 3—10. Vidni znaci: partizanku na pušci 2 puta
dignuti u vis, a odgovor je 1 put.

Mjesto Štaba Unske operativne grupe biti će u kući ispod k. 104.
Štab divizije biće u Pašinom Potoku.

Na izvršenje.

Sve jedinice obezbijediće se spoljnim patrolama, koje upućivati
što dalje, da bi se izbjeglo iznenađenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.'2 Šumonja

(M. P.)^u

Komandant:
\ .¹ⁱ Četković

Dostavljeno: Štabu korpusa na znanje.
Štabu Unske operativne grupe
i svim jedinicama Divizije
na izvršenje.

Dostavljeno po kuriru 15. VI. 1943 u 24 Časa.

iz Miloš

» Vlado

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 15 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DEMON-
STRATIVNOM NAPADU NA GOSPIĆ¹

ŠTAB VI DIVIZIJE NOV
— HRVATSKE —

Op. broj 51
15 juna 1943 g.

Operativni izvještaj za
12 i 13-VI-1943 godine

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

I/1 Brigada.

Pripreme:

Prema usmenoj zapovijesti Štaba divizije izvršen je raspored i koncentracija jedinica III Brigade, tako da su I i II bataljon prebačeni iz Smiljana u Bilaj, III bataljon ostao je i dalje na položaju prema Smiljanu. a IV bataljon prebacio se u Budak i preuzeo položaj od jedinica II Udarne brigade. Ovaj raspored izvršen je između 8/9 ov. m. Ove jedinice ostale su na ovim položajima do 12 ov. m. kada je od strane Štaba divizije naređeno da se izvrši demonstrativni napad na Gospić, zauzme kota 560 koju je neprijatelj zauzeo jedan dan ranije² i da se pročiste kote iznad Medka prema Velebitu gdje se pojavljivala četnička banda.

Naročitih priprema za ove akcije nije bilo, jedino štabovi bataljona dobili su zapovijest od Štaba brigade na koji način treba da se izvedu ove akcije.

Podaci o neprijatelju:

U Gospiću nalazi se neprijateljska posada jačine 4—5000 vojnika sa 5 topova raznog kalibra, 3—4 teška minobacača, 3 tenka i ostalo pješadijsko naoružanje.

Na koti 560 jedna satnija ustaša sa pješadijskim naoružanjem.³

Na kotama između Medka i Velebita nalazilo se 50—60 četnika sa pješadijskim naoružanjem.

Naše snage:

Za ovu akciju predviđena je III Udarne brigada.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1—5, k. 419.

² i 3 Vidi dok. br. 54.

Plan za akciju;

III Brigada imala je zadatak pročititi kote između Medka i Velebita od četničke bande, likvidirati neprijatelja na koti 560 jugoistočno od L. Novog i fingirati napad na Gospić.

Raspored snaga:

II bataljon imao je zadatak da sa svim svojim snagama noću između 11 i 12 ov. m. napadne kote između Medka na kojima se nalazila četnička banda i da bandu pohvata i uništi. Ovaj bataljon sa kojim je išao i komandant Brigade⁴ krenuo je na vrijeme na izvršenje određenog mu zadatka. Ovaj bataljon u toku noći uspio je zaobići kote na kojima se mislilo da se nalazi neprijatelj i u određeno vrijeme, tj. u samu zoru, krene prema Medku sa čišćenjem šuma.

I bataljon dobio je zadatak da noću između 12 i 13 ov. m. napadne neprijatelja na koti 560 i da istog likvidira, a sa jednim vodom da fingira napad na neprijatelja u Gospiću od pravca Bilaja.

III bataljon sa jednom četom imao je zadatak da fingira napad na neprijatelja u Gospiću pravcem Smiljanska Plantaža, M. Egzer-cirište prema samom gradu. Ostale snage toga bataljona ostale su na držanju određenih im položaja prema Smiljanu.

IV bataljon sa dvije čete imao je zadatak fingirati napad od pravca Budaka niz Budačku ulicu prema samom gradu.

Tok borbe:

12 ov. m. u samu zoru II bataljon krenuo je prema Medku sa čišćenjem šume i kota na kojima se mislilo da se nalazi četnička banda, ali nije naišao na otpor, pošto je neprijatelj saznao preko špijunaže za naše snage i isti je na vrijeme uspio da pobjegne visoko u Velebit odakle je pucao i bacao bombe kad su naše snage počele sa čišćenjem šume. Poslije ovog bataljon se vratio u Bilaj na svoj polazni položaj.

Noću između 12 i 13 ov. m. u 2 h. I bataljon III Brigade krenuo je na izvršenje dodijeljenog mu zadatka, tj. da likvidira neprijatelja na koti 560. Bataljon je u streljačkom stroju nailazio prema imenovanoj koti, ali je opažen od strane neprijatelja i tučen je sa pušcanom i mitraljeskom vatrom, ali je on produžio sa podilaženjem i kad je došao na jurišno otstojanje, neprijatelj je pobjegao sa pomenute kote u pravcu Gospića.

Snage III i IV bataljona koje su imale fingirati napad na Gospić otpočele su sa istim iste noći u 2 h. Snage IV bataljona koje su nastupale od Budaka prema Gospiću naišle su na neprijatelja koji je izišao iz žice sa nepoznatom namjerom i između njih se otvorila borba. U taj mah čula se borba i na drugim sektorima i neprijatelj je pod

⁴ Momčilo Novković

zaštitom tenkova povukao se u žicu. Kako je ovaj bataljon imao zadatak da štiti Budački most, ugovoreni znak između četa ovog bataljona i zamjenika komandanta ovog bataljona, koji je bio na B. mostu' kao odgovoran da se u slučaju potrebe sruši most, bio je: kad se bace dvije raketle u pravcu mosta to znači da se četa povlači i most treba da se ruši. Kako se borba otvorila između neprijatelja koji je bio izišao iz žice i snage IV bataljona a čuli su se i tenkovi koji su štitili povlačenje neprijatelja, a neprijatelj je u taj mah bacio prema našem položaju dvije crvene raketle, to je zamjenik komandanta IV bataljona, koji je bio odgovoran za rušenje B. mosta, mislio da je dat znak za rušenje mosta i naredio da se most sruši, što je učinjeno.

Naše snage koje su fingirale napad na Gospić povukle su se, a neprijatelj je reagirao sa vrlo žestokom mitraljeskom, minobacačkom i artiljerijskom vatrom na naše fingiranje.

Ishod borbe:

Akcija se izvodila po planu, ali ista nije u potpunosti uspjela. Nije uspjela iz razloga: što je neprijatelj kod Medka blagovremeno saznao za naše snage i uspio pobjeći; što je neprijatelj sa kote 560 uspio pobjeći skoro nekažnjeno i što je B. most dignut a za što nije bilo još potrebe.

U ovoj akciji gubitci neprijatelja su nepoznati. Na našoj strani ima jedan drug mrtav. Od plijena uhvaćeno je nekoliko čebadi, 400 komada metaka i jedna zastava.

Kritički osvrt:

Najveći nedostatak u ovoj akciji jest: što je I bataljon. koji je napadao kotu 560, blagovremeno opažen od strane neprijatelja pa zasjede koje su određene za doček neprijatelja nisu na vrijeme stigle postaviti zasjedu, pošto ih je neprijatelj uočio i obasipao ih vatrom, a snage koje su trebale postaviti zasjedu bile su male iz razloga što su snage neprijatelja na pomenutoj koti precijenjene i većina snaga ovog bataljona upotrebljena je na zbacivanje neprijatelja sa imenovane kote, a vrlo mali broj boraca poslan na zasjedu, i tako je neprijatelj pobjegao skoro nekažnjen. II bataljon također nije uspio iz razloga što su četnici preko svoje obavještajne službe doznali za pokret ovog bataljona i na vrijeme pobjegli. III i IV bataljon izvršili su dobro dodjeljeni im zadatak, sem što je IV bataljon, odnosno zamjenik komandanta toga bataljona naredio da se dignu B. most u zrak. Razlog za dizanje mosta je već gore naveden. Ovo rušenje mosta proističe i iz toga što je kako od strane Divizije tako i od strane Štaba brigade naređeno da most ispravan ni u kom slučaju ne smije pasti u ruke neprijatelju i tako, čim su vidjeli dvije crvene raketle ispaljene u pravcu njih, most je dignut u vazduh iako za to još nije bilo potrebe.

Utrošak municije:

U ovim akcijama utrošeno je 1490 »mauzer« metaka, 150 metaka za talijanski p. mitraljez i 70 metaka talijanskih za teš. mitraljez »Breda«, kao i 15 mina za mali minobacač. Oružja nije izgubljeno ništa.

Naročite napomene:

Za pohvalu nije se niko istakao.

Poginuli drug je iznesen i sahranjen u divoselskom groblju.

Snage III Brigade sada se nalaze i to: I Bataljon u rezervi u Mušaluku, II bataljon na položaju Bilaj—Divoselo, a jedan vod u Medku. III bataljon u Smiljanu a IV bataljon u Budaku.

Prilog lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Žigić

Načelnik:

Mile J. Uzelac

(MP)⁶

BR. 64

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV
HRVATSKE OD 15 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA
ZA NAPAD NA CETINGRAD I VELIKU KLADUŠU¹

Z A P O V I J E S T

Štabu Unske operativne grupe za 15 juni 1943 god.

1) Podatci o neprijatelju:

Neprijatelj se nalazi u V. Kladuši, Cetingradu i Slunju u jačini od po jedna bojna u svakom od ovih mjesta. Ove bojne su u sastavu 11 pješadijske domobranske pukovnije. Štab puka nalazi se u V. Kladuši. Svaka bojna ima 2 — 3 teška bacača, 4 — 6 mitraljeza, 25 — 30 p. mitraljeza i 600 — 700 pušaka. Pored toga u Kladuši imade protuoklopna četa sa tri protukolska topa.

U okolnim garnizonima nalaze se: u Bihaću nepoznat broj domobrana, u Cazinu oko 100 domobrana, u Topuskom 500 ustaša i oko 100 domobrana, u Glini oko 1000 vojnika i ustaša.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29/1—2, k. 421.

2) *Podatci o našim snagama i dodatak.*

Snage VIII divizije napast će noću 16/17 ov. mj. neprijatelja u Cetinguadu.² Snage naše Grupe blokirat će noću 16/17 ov. mj. neprijatelja u Kladuši i postaviti osiguranja na pravcu Kladuša—Topusko i Kladuša—Cazin—Bihać, a 17 ov. mj. uveče u zajednici sa snagama \IH divizije napast će neprijatelja u V. Kladuši.

3) *Zadatci jedinica:*

a) IV banijska brigada Zadatak:

Sa dva bataljona napada neprijatelja na Tuku, te ako bude uslova za to zauzeće Kladušu—Gradinu, a ako im to ne uspije zauzimaju liniju Tuk — bezimena k. južno od Gradine, te tako osiguravaju prilaz topovima sa te strane radi dejstva na Gradinu i na samu Kladušu. Ova dva bataljona osiguravat će se dijelom snaga i prema Cetinguadu da bi sačekali neprijatelja ako bi ovaj pred napadom naše VIII divizije počeo da bježi prema Kladuši. Ovo osiguranje treba da bude u blizini raskrsnice puteva kod Pašinog Potoka, na kome raskršću imati vezu sa jedinicama VIII divizije. Vezu desno održavati sa svojim Štabom brigade.

Sa jednim bataljonom očistiti Drmeljevo i blokirati Kladušu na liniji Balčin most—Alatuša.

Štab brigade sa jednim bataljonom kao svojom rezervom nalazit će se u blizini Alatuše. Štab brigade treba telefonom vezati se sa desnim krilom svojih dvaju bataljona koji će biti južno od Kladuše, i sa Štabom grupe.

b) VIII kr.

brigada.³

Zadatak:

Sa dva bataljona kreće 16 ov. mj. uveče u pravcu Bužima i Pećigrada, na poziv tamošnjeg stanovništva da ga zaštiti od pljačke koju vrši okupator. Ova dva bataljona bit će ujedno u osiguranju sa pravca Cazina, gdje će svojim djelovanjem skrenuti pažnju na tu stranu.

Sa dva bataljona postaviti će osiguranje kod Kamenog Mosta. Jedan od ova dva bataljona treba da bude u Glinici već sutra 16 ov. mj. ujutro i da postavi zasjedu neprijatelju koji će iz Kladuše goniti stoku za Topusko, sa zadatkom da tu stoku otme.

Oba dijela ove brigade održavat će vezu sa Štabom grupe sredstvima sa kojima raspolaže.

² Vidi dok. br. 62, 73, 75, 77, 80, 81, 88, 89, 92, 94, 96, 97 i 104.

³ Osmu krajišku NO brigadu ušla je u sastav Unske operativne grupe pri likom formiranja grupe. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. '2.

- c) Kordunaški
bataljon.⁴

Zadatak:

Bit će u rezervi kod Štaba grupe. Jednom Četom osigurat će topove.

- d) I bataljon
Ban.P. O.⁵

Zadatak:

16 ov. mj. figurat će napad na neprijateljska osiguranja uz cestu Toplice—Kameni Most u vrijeme kad bataljon iz VIII brigade koji će biti u zasjedi u Glinici počne borbu sa neprijateljem.

U toku noći 16/17 ov. mj. porušit će ovaj bataljon eksplozivom koji će dobiti od Štaba grupe mostove između Gline i Topuskog, kod Grešana i južno od Topuskog, 17 ov. mj. ostatak će ovaj bataljon na prostoru Balinac—Šašava da bi osujetio pokret neprijatelja iz Gline ili iz Topuskog prema Obijaju.

Ovaj bataljon stajat će u neprekidnoj vezi sa bataljonima VIII. brigade koji će biti na osiguranju u blizini Kamenog Mosta.

- e) Brdska
baterija.

Zadatak:

Sa topovima 75 mm tući će neprijatelja u Kladuši sa nekoliko granata noću 16/17 ov. mj. sa položaja pored ceste Vranograč—Kladuša naspram Kule u Podzvizdu. Poslije ispaljenih 10 granata gađanjem po karti, baterija će dobiti naređenje kuda da se povuče prema konkretnom razvoju situacije.

- f) Telefonski vod

Štaba grupe.

Zadatak:

Uspostavit će vezu sa Štabom VIII divizije od Štaba naše grupe.

Krenut će 16 ov. mj. u podne na Bos. Bojnu gde će ostati do 21 sat a potom će krenuti prema Alatuši i nalaziti će se u blizini Štaba IV brigade.

- 4)

Da bi akcija tekla što jedinstvenije, postarat će se sve jedinice da veze unutar jedinica kao i sa Štabom grupe budu što čvršće i neprekidne.

Da bi se u slučaju slabih veza dobio ipak pregled u mjesto štabova, izbacit će tačno u dva sata 17 ov. mj. u vis gdje se bude nalazio:

Štab IV banijske brigade dvije bijele rakete.

⁴ Riječ je o Trećem bataljonu Kordunaškog NOP odreda.

⁵ Prvi bataljon Banijskog NOP odreda.

Štab bataljona IV brigade koji bude na Tuku (ili prema Tuku) jednu zelenu raketu.

Štab grupe jednu crvenu i jednu bijelu raketu.

U slučaju da neka jedinica primijeti veći pokret neprijateljskih snaga u nekom pravcu, izbacit će u pravcu neprijatelja dvije crvene rakete.

- 5) Sve jedinice na položajima koje budu zauzele, kako one na osiguranju tako one koje blokiraju Kladušu. makar se na nekom položaju nalazile i najkraće vrijeme, moraju odmah preuzeti utvrđivanje položaja i maskiranje. Čuvati se preranog otvaranja vatre i otkrivanja položaja na taj način, kao i grupisanja boraca, jer će se u protivnom trpiti vatra neprijateljskih bacača i eventualno preko dana napadi neprijateljskih aviona.
- 6) Štab VIII divizije nalazit će se u selu Buhači kod crkve-
- 7) Početak akcije bit će 16 ov. mj. u 24 sata.
- 8) Ranjene drugove po previjanju prevoziti u bolnicu u Petrovoj Gori. teže ranjenike za koje će biti potrebna hitna operacija prevoziti u selo Kestenovac gdje će ih primiti hirurška ekipa.
- 9) Znaci raspoznavanja za noć 16/17 ov. mj. bit će: Krajina—Banija. Provjeravanje u sumnjivim slučajevima vršit će se brojevima 3—10. Ugovoreni vidni znaci bit će: dizanje partizanke na pušci u vis dva puta a odgovor — jedanput.
Znaci raspoznavanja za noć 17/18 ov. mj. bit će: Mile—Marko.
- 10) Ukoliko Štab grupe u toku akcije naglo promijeni mjesto, označit će svcj položaj u 4 sata izbacivanjem triju zelenih raketa.
- 11) Intendanti će se postarati da ishrana u toku akcije bude što redovitija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan.

Komandant:
Pet.⁶ Kleut

(M. P.)⁷

⁶ Petar

⁷ Okrugli pečat: Štab Unske operativne grupe NOV Hrvatske

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 15 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA U TOKU NAPADA NA SIRAČ'

ŠTAB
XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

O. broj: 129/1943
dana 15 juna 1943

Izvještaj o akciji na Sirač
dostavlja

ŠTABU IV DIVIZIJE NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Prema naređenju Štaba IV divizije NOV Hrvatske od 11 juna 1943 O. broj: 68/1943, jedinice naše brigade imale su zadatak sa tri bataljona postaviti zasjedu prema neprijateljskom uporištu Daruvar.² a sa jednim bataljonom zaci neprijatelju za leđa kad neprijatelj dođe u sukob sa zasjedom.

Naš II bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na raskrsnici puteva Doljani³—Miljanovac—Sirač. Ovaj bataljon krivnjom vodiča postavio je zasjedu između Doljana i Daruvara, te se nakon jedan sat povukao pošto je vidio da je pogriješio. Pvaj bataljon kad se povlačio sa tog krivog položaja saznao je da se u Doljanima nalazi 40 neprijateljskih vojnika, te je imao namjeru iste uništiti, ali je neprijatelj osjetio za dolazak tog bataljona iz pravca Daruvara te se pripremio i dočekao naše borce. U ovom napadu koji je trajao svega 10 minuta, pošto je naišla vojska iz Daruvara sa tenkovima,⁴ bataljon je odustao od borbe te se je povukao na svoje određeno mjesto. U povlačenju je ranjen jedan puškomitraljezac iz tenka, te mu je puškomitraljez ispao i ostao na položaju.

Nakon zaposjedanja svog pravog položaja na ovaj bataljon naišla su dva tenka i vojska u jačini od 2 do 3 satnije napala je na naše

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 17/2, k. 892.

² Zadatak ove zasjede bio je: Spriječiti neprijatelja da pritekne u pomoć napadnutoj posadi u Siraču. Vidi dok. br. 41, 45 i 46.

³ Podbarski Doljani

⁴ Iz Daruvara su nastupale dvije bojne Četvrtog gorskog zdruza Prve gorske divizije.

položaje, ali su bili odbijeni. Kroz cijeli dan neprijatelj je pokušavao uzastopnim napadima prodrijeti kroz položaj bataljona, ali mu nije uspjelo. Neprijatelj je tukao položaje toga bataljona artilerijom i t. n. bacačima i nanio mu prilične gubitke. Pred samu noć neprijatelj se povukao sa položaja u pravcu Daruvara te se jedan dio utvrdio u Doljanima u školi i vatrogasnom spremištu, gdje ih je ovaj bataljon ponovo napao ali bez uspjeha, uslijed nedostatka teškog oružja.

Ovaj bataljon je izdržao sve napade bande i odbio ju je. Sav pritisak bande bio je skoncentrisan isključivo na ovaj bataljon, te su mu naneseni prilični gubitci.

U ovoj borbi poginula su 2 druga i 21 ranjen. Od toga 18 drugova je lako ranjeno. Većina ranjenih je ranjena od bacača i artilerije.

U ovoj borbi bataljon je potrošio 2.000 metaka. Izgubio je jedan puškomitraljez, dok je jedan lakše oštećen od mine.

Nestala su 4 druga sa jednim puškomitraljezom, za koje znademo sigurno da nisu pali, pošto su išli pratiti ranjene drugove.

Potučeno je oko 30 neprijateljskih vojnika, a isto toliki broj ih ima i ranjenih.

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Naš IV bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na pruži Sirač—Daruvar (ispod k. 189 u šumi Leskovača—Dolovi). Ovaj bataljon stigao je na vrijeme na određeni položaj te je odmah prekinuo telefonsku vezu i uz pomoć pionerskog voda razrušio prugu na dva mjesta u dužini od 150 metara.

Neprijatelj je jednim dijelom snaga napao na položaje ovog bataljona preko k. 230. Nakon 4 sata borbe i pripuckavanja neprijatelj je bio potisnut nazad u selo.

U ovoj borbi poginuo je jedan drug slučajno od zalutalog metka iz Sirača, dok su 3 lakše ranjena i 4 nestala. Nestali su Moslavčani, vjerovatno su utekli na svoj sektor. S obom su odnijeli oružje.

Ovaj bataljon u borbi istrošio je 2000 metaka.

Naš I bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na sjevernom dijelu sela Pakrani, te u pravcu pruge. Bataljon je stigao na određeni položaj tačno na vrijeme, te kroz cijeli dan na isti bataljon neprijatelj nije naišao.

Naš III bataljon imao je zadatak svim svojim snagama u zajednici sa III bataljonom I odreda zakonspirisati se u šumi između Markovca i Vrbovca.⁵ Bataljon je stigao na vrijeme na svoj položaj, te pošto se kroz cijeli dan vodila slaba borba, kratka i većim dijelom se pripuckavalo, bataljon nije nastupio prema svom zadatku da zađe neprijatelju s leđa, već kad je dobio naređenje od Štaba brigade da krene u napad, pošto se neprijatelj nalazi u Doljanima, bataljon je

krenuo i u putu su ga »štuke« zatekle, tako da je morao cijeli jedan sat ostati u šumi dok avijacija nije otišla. Zatim su ponovo nastupali prema Doljanima i koti 230. Pošto su dosta kasno stigli, a neprijatelj se povukao sa položaja i ušao u zgrade, to smo ovom bataljonu dali u zadatak da u zajednici sa jedinicama XVIII brigade likvidiraju to uporište. Istom bataljonu uputili smo top »Pito«. Dok je isti bataljon pohvatao veze sa jedinicama XVIII brigade i našim II bataljonom, u to vrijeme je stiglo naređenje za povlačenje te tako ovaj bataljon nije vršio napade na uporište Doljani.

Pionerski vod imao je zadatak prekopati cestu na raskrsnici Doljani—Miljanovac—Sirač i cestu Pakrani—Markovac, zatim porušiti prugu i posjeći telegraf štangle. Pruga je porušena na tri mjesta u dužini od 200 metara i ceste su prekopane. Ovaj vod je izvršio svoj zadatak u potpunosti.

U ovim borbama gubitci naše brigade jesu 3 mrtva i 25 ranjenih drugova i 8 nestalih.

Gubitci oružja jesu: 1 puškomitraljez, 1 p. m. oštećen lako i jedan puškomitraljez sa 4 druga vjerovatno se nalazi ili kod bolnice ili u kojoj drugoj jedinici.

Gubitci neprijatelja su 30 do 40 mrtvih. Isto toliki broj ranjenih.

Utrošeno je municije 4.000 metaka, 17 teških mina, 25 lakih mina.

Zaplijenili nismo ništa.

U ovim borbama naročito se istakla II četa II bataljona koja je sve napade neprijatelja izdržala i uspješno ga odbijala, i pored mnogo izbačenih iz stroja iz te čete borci nisu se demoralisali već su ostali na položaju do kraja.

Top »Pito« uopšte nije dejstvovao. pošto posluga je jako plašljiva.

Napomena:

Od ranjenih drugova pet ih je ostalo u jedinici, pošto su vrlo malo ranjeni, dok ostali ranjenici su upućeni u bolnice, te po izjavama referenta saniteta naše brigade većina drugova će se vratiti u jedinice nakon 14 dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODRE-
DA OD 15 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE
ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I BORBAMA OD 19 SVIBNJA
DO 12 LIPNJA¹

ŠTAB ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
N O P. ODREDA HRVATSKE

Broj:

Dne 15 juna 1943 g.

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P.O. HRVATSKE

Dne 19. V. otišao je naš II bataljon na sektor Pokuplje, te izvršio neke akcije o kojima smo javili u našem ranijem operativnom izvještaju.² Bataljon se zadržao na putu 15 dana i izvršio slijedeće akcije:

Horvati: na pruži zarobljeno 15 domobrana, a zaplijenjeno: 17 karabina, 590 metaka i 10 bombi.

Stanica Odra: zarobljeno 19 domobrana, a zaplijenjeno: 19 karabina, 450 metaka i 19 odijela.

Lekenik: zarobljen 91 domobran radne službe u civilu, a zaplijenjeno: 34 karabina. 4.411 metaka. 2 pisaće mašine. 64.700 kuna i nešto druge spremne.

Sv. Klara: zarobljeno 15 domobrana, uništen i reflektor, a zaplijenjeno: 14 karabina. 300 metaka i 1 šmajser.

Stanica Desinec: zarobljeno 7 domobrana sa spremom, a zaplijenjeno: 4 karabina i 200 metaka.

Ukupno je zarobljeno i zaplijenjeno:

146 domobrana, od kojih je jedan dio bio u civilu.

88 vojničkih odijela s nešto manje cipela.

88 raznih pušaka,

5.951 razne municije,

1 prsni mitraljez (šmajser) s municijom.

64.700 kuna.

2 pisaće mašine.

Dne 2. VI povratio se naš II bataljon na sektor Zumberak, gdje se nalazio kao i I bataljon. vršeci patrole, te su oba bataljona vodila

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 1604.

² Vidi dok. br. 11.

16/10 1960

P

МНО. ФРП.
ПОС. ПУЛ. - КОММУНИСТИЧЕСКИЙ ПЕР.
Ср. Пер. *10*
К. *10* / *10*

* Izob. II. Operativne zone M.O.V. i P.O. Hrvatske

Hervati: na prazni zarobljena 15 demobrana, a zaplijenjeno: 17 karabina, 500 metaka i 10 bombi.

Čl. 10. Odreda: zadržane 19 demobrans, a zaplijenjene: 19 karabina,
150 metaka i 10 adijela.

250 metaka i 10 odjela.
 Lekovik: zarezljane 03. Kerebranka radne službe u civilu, naplivenje
 no: 30 kerebrina, 4411 metaka, 2 pisane ušine, 6A.700, -kuna i nešto druge spre
 ma.

sv. Lampa: zarezbljena 15 dnoobara, unistiti i reflektor, 2 zastiljenice:
1. zamakina 300 mata: 1. kraljica.

Stanica Desnicioze

Danno la variazione di popolazione:

146 domaćinstva, od kojih je jedan bio u civilu.

00 2017/11/14 01:11

5.051 rezne municije
5.052 municije (amajner's municijom)

1. want more
64,700. - from
2. 1000000000

Ona 2. M. novčasta se na 11. bataljon na sektor Šumbarke, gdje se nalazio i 1. bataljon, vršili patrolu, te su ova bataljona vodila borbu s neprijateljem, koji je u više pravaca počeo nastupati k našim odjelima na teritorije.

1. v. 1. bataljona bila su u jednom letu u Sloveniji, a druge
druga raspoređene od vojnika do konstantovca i u različite patrole ka
nem. bataljona, kao u talijanskoj, Barovo urde i t. d. U 2. leti održan je

2. VI. I. bataillon bio je u godinama 1. markusijana, te davan potrebne potro-
le, a u jednom četom u sloveniji.

3.VI. 1.bataljon bio je raspoređen kao i dan ranije u II.bataljon bio je na prekidima i blizini sela te radio u noćima.

4. VI. I bataljon je bio s jačini četom na ostrvu, drugom u Biscama, a treću četu se vratila iz Slovenije i zadržala u Kuljima. Doprinos čete se povratila iz Slovenije i zadržala u Kuljima. Doprinos čete se povratila iz Slovenije i zadržala u Kuljima. Doprinos čete se povratila iz Slovenije i zadržala u Kuljima.

U toku borbi iz Orlje se je kretala jedna bataljona koja je bila pod komandom jednog od
II. bataljona nalazila se u Praskiriju. Posle podne izšli su
Italijani iz Orlje, te je jedna vojvotkinja vodila a njima bor-
bili su se drugi vojnici vremena napredovali u Orlju. U borbi je

5. vr. I. Jedan od dva je jedan vod na vodu a sv. Janu, jedan vod na raspo-

[illegible]

borbu s neprijateljem, koji je u više pravaca počeo nastupati k našem oslobođenom teritoriju.

1. VI. Jedinice I bataljona bile su s jednom četom u Sloveniji, a druge dvije raspoređene od Sošica do Kostanjevca i upućivale patrolu ka neprijatelju, kao u Željezno, Begovo Brdo itd. U 2. četi održan je čas. te su borci učili rukovanje puškomitraljezom.
2. VI. I bataljon bio je u Sošicama i Markušićima te davao potrebne patrolu, a s jednom četom u Sloveniji.
3. VI. I bataljon bio je raspoređen kao i dan ranije, a II bataljon bio je na Prekrižju i obližnjim selima te radio vojnički.
4. VI. I bataljon je bio s jednom četom na Oštrcu, s drugom u Sošicama, a treća četa se povratila iz Slovenije i zadržala u Kuljajima. Davane su patrolu i osiguranje u svim pravcima prema neprijatelju.

II bataljon nalazio se u Prekrižju. Poslije podne izašli su Talijani iz Ozlja, te je 1. četa tog bataljona vodila s njima borbu. Talijani su se nakon kraćeg vremena povukli u Ozalj. U borbi je lakše ranjen jedan drug. Utrošeno je 180 metaka.
5. VI. I bataljon dao je jedan vod na vezu u Sv. Janu, jedan vod na raspolaganje Štabu odreda za pratnju zarobljenika, a ostali dijelovi bataljona bili su na Oštrcu i prekopavanju ceste između Tomaševaca i Kekića. S omladinskim vodom vježbale su se pušćane radnje i upoznavanje oružja.

II bataljon bio je na Prekrižju, te radio vojnički prema rasporedu: pješadijski egzercir, stražarska služba, patrolu.
6. VI. Jedinice I bataljona bile su na položajima Sopote—Pleš, jedan vod u Sv. Jani, a jedan pri Štabu odreda za pratnju zarobljenika. Dio snaga bio je na Oštrcu. jedna četa se prije podne Šurila. a poslije podne pošla na položaj kod Relića.

S omladinskim vodom radilo se na njihovom vojničkom izgrađivanju, a momentano radi s njima i pomaže kod rada komandir 2. čete drug Škrinjar Teodor.

II bataljon nalazio se u Prekrižju, te je ujutro između 7 i 8 sati došlo do borbe sa Talijanima, koji su izašli iz Ozlja.³ Nakon nekog vremena Talijani su uspjeli zauzeti položaj II bataljona, a bataljon se povukao

3 Vidi dok. br. 125.

u pravcu sela Prvinići. Za čitavo vrijeme veza jedinica sa Štabom bataljona, kao i Štaba bataljona sa Štabom odreda nije bila stalna.

7. VI.

I bataljon bio je s 1. četom na položaju u Sopotima, a izbačenim patrolama na Plešu i Kekićima. Oko 15 sati počeli su ustaše nadirati u pravcu Sopota i Pleša.⁴ Patrola koja je bila na Plešu, zapucala je na ustaše i povukla se u Sošice. Glavnina koja se povlačila iz Sopota na položaj na Plešu nije mogla gore, jer su ustaše već zauzele položaj i zapucale na njih. Četa je odstupala i zauzela položaj na brdu Gradina iznad Sošica. Tokom noći trebala je četa da izbije na Pleš i zauzme položaj, ali nije uspjela, pošto su se ustaše ukopale na Plešu.

2. četa toga bataljona davala je patrole prema Relićima i Plavcima, te jednim vodom prema Skokima, a držala položaj na Oštrcu.

3. četa bila je u Relićima i prihvatila borbu s ustašama koji su nastupali od Željeznoga i Begovog Brda.⁵ Ustaše su pokušali tri puta prodrijeti na položaje koje je držala naša četa, ali su svaki put bili odbijeni. Gubitaka nije bilo, a neprijatelj je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.

II bataljon je sa svojiim jedinicama zauzeo položaj oko Oštrca (Štule), misleći da će Talijani krenuti dalje, ali oni nisu toga dana krenuli.

8. VI.

1. četa I bataljona bila je na položaju na Gradini i odavde prihvatila borbu s ustašama,⁶ koji su nastojali prodrijeti ka Jezerniću. Pod večer je dobila zadatak da izbije u Tarače i Bojće. Komesar čete sa komesarom bataljona izbio je u Tarače, dok komandir čete nije ušao u Bojće iako ustaša nije tamo bilo.

2. četa bila je također na položaju iznad Sošica te vodila borbu s ustašama i prenočila na položaju.

3. četa ujutro u 4 sata krenula je iz Oštrca prema Gaju sa zadatkom da napadne Pleš, gdje se nalazilo oko 15 ustaša u rovovima s dva puškomitraljeza. Položaj je bio mnogo pogodniji za ustaše i nakon borbe koja je trajala 4 sata naša četa se povukla u Sekuliće.

Naši gubitci: 1 mrtav (komandir čete) i 1 lakše ranjen. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

Istoga dana za vrijeme borbe, kad su ustaše prodirale od Sošica i Reštova prema Jezerniću, I. i 2. četa 1 bataljona odbile su neprijatelja. U toj borbi imali smo 1

⁴, ⁵ i ⁶ Na tom pravcu nastupala je Deseta ustaška bojna. Vidi dok. br. 125.

mrtvog i 3 ranjena druga. Gubitci neprijatelja su: 4 mrtva i 3 ranjena.

Naveče oko 23.30 sati krenule su 1. i 2. četa s 1. četom II bataljona u selo Kuvače. U istom selu su se nalazili ustaše i zaustavili našu patrolu. Nakon sporazumijevanja došlo je do otvaranja vatre, te su naše jedinice bile prisiljene da se povuku u ranije položaje, tj. Gradinu iznad Sošica.

II bataljon je zauzeo s jednom četom Reliče, a dvije čete Oštre. Uslijed maglovitog vremena i neopreznosti čete, neprijatelj je uspio s više strana da iznenadi čet u Relićima. Nakon kraćeg vremena žestoke borbe, četa je bila prisiljena da se povuče u pravcu Oštrca. Naši gubitci su: 1 mrtav i 2 živa uhvaćena, a neprijateljski gubitci su nepoznati. Neprijatelj brojčano jači prodirao je dalje k Oštrcu. Bataljon se povukao u Visoče, Kordiče i Kokote između Plavaca i Oštrca. 2. i 3. četa došla je u sukob s neprijateljem koji je dalje prodirao od Oštrca i uspio zaobići naše lijevo krilo, te doći jednim svojim dijelom u šumu iznad Plavaca, ali je bio odavde protjeran, te se povukao iz Oštrca. Naši gubitci su: 1 mrtav i 1 lakše ranjen drug. Gubitci neprijatelja su nepoznati. Utrošeno je 500 metaka.

9. VI.

I bataljon pojačan jednom četom II bataljona bio je na istim položajima kao dan ranije, te vodio borbu s ustašama u Sošicama. Naš bacač bacio je oko 11 sati tri mine na neprijatelja u Sošicama, te je neprijatelj počeo bježati i napuštati svoje položaje. Oko 12 sati dobile su jedinice zadatak da zaposjednu Bojće i Sošice. Jedna četa I bataljona bila je na Visoču i davala patrole prema Bulićima i Ognjanovcu.

3. četa 1 bataljona s jednom slovenskom četom i desetinom proleteraca,⁷ pojačana s teškim mitraljezom i teškim bacačem, krenula je da protjera neprijatelja s Pleša. Te jedinice stigle su na Pleš oko 17 sati, a neprijatelj je odstupio do tog vremena, nakon čega su se spustili u Sošice. Prije toga zaposjeli su već ostali dijelovi bataljona Sošice i Hum, te otposlali patrole u Sopot. Kekiće i Tomaševce.

II bataljon imao je svoju 1. čet u na raspolaganju kod I bataljona, dok su druge dvije čete držale položaj na Visoču, prema Oštrcu i Kupčini, ali neprijatelj nije pokušao napredovati.

⁷ Iz sastava Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«

10. VI. Jedinice I bataljona držale su slijedeći položaj: Pleš, Sopote i Plavci, te davale patrole u pravcu neprijatelja.
- II bataljon držao je položaj: Visoče i Oštre, te davao patrole u pravcu neprijatelja.
11. VI. Jedinice I bataljona bile su raspoređene: Pleš, Hum i Sopote, te je četa u Sopotama prekopala cestu na tri mjesta između Sopota i Kekića. Jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem. Istoga dana tri talijanska bombardera bombardovala su položaje koje smo držali iznad Sošica, te Hum i otvarali mitraljesku vatru po tim položajima.
- II bataljon bio je na istom položaju kao dan ranije.
12. VI. Jedinice ovog odreda dobile su zadatak da napadnu neprijatelja" na Prekrižju, te im je u tu svrhu dodan teški bacač i dva teška mitraljeza. II bataljon krenuo je na zadatak s dvije čete preko Lović Prekriškog da napadne neprijatelja s južne strane, a jedna četa II bataljona krenula je preko Relića na Begovo Brdo. da napadne neprijatelja od Begovog Brda.
- Istovremeno jedinice I bataljona držale su i osiguravale bok II bataljona. tako da su postavljene jedna četa u zasjedu kod Željezna, jedna četa na Plešu, a jedna četa na Visoču i Oštrcu. da štiti eventualno povlačenje II bataljona.
- Dvije čete koje su napadale neprijatelja od Konjarić Vrha, imale su jedan teški mitraljez i teški bacač, koji je bacio prvu minu oko 21.30 sati. t.j. s velikim zakašnjenjem. Neprijatelj nije odgovorio na prvu minu koja je bila vrlo nespretno bačena i pala je u jamu, ali na drugu izbačenu minu otvorio je neprijatelj jaku pušcanu i mitraljesku vatru, te tukao s dva laka bacača. Istovremeno je četa koja je prodirala na Begovo Brdo istjerala odavde neprijateljsku patrolu, koja se zadržala na koti između Begovog i Prekrižja. Naš teški bacač je bacio još tri mine s nešto boljim pogodkom. a nakon toga je neprijatelj na našu vatru odgovarao dosta blagom vatrom. Nakon dva sata, naše jedinice su se povukle u redu i zauzele polazne položaje, t.j. Visoče i Plavce, s potrebnim patrolama ka neprijatelju.
- U toj borbi pao je jedan drug, a gubitci neprijatelja nisu poznati.
- Za vrijeme borbe koju su naše jedinice vodile s neprijateljem koji je počeo nadirati k našem oslobođenom

teritoriju, pokazale su naše jedinice dosta neiskustva u borbi, ali mnogo volje da skrše neprijatelja. Teren na kome su se vodile borbe bio je širok i razvučen, tako da su naše jedinice morale dati sav trud da ga zadrže, a obzirom na tu razvučenost, veze su bile dosta labave.

I bataljon pokazao je mnogo više vojničkog znanja u tim borbama od II bataljona, a obzirom na teže borbe koje je izdržao, pokazao je bolju izdržljivost, premda je mnogo lošije opremljen, a na položaju je bio stalno noću i danju. Kod II bataljona bilo je više prigovora od boraca da su umorni i gladni, što nije bio slučaj kod I bataljona. Komandni kadar I bataljona mnogo je sigurniji i bolje se snalazi od komandnog kadra II bataljona. premda se i kod njih opažaju još razni nedostaci.

Štab I bataljona kao cjelina zadovoljio je u cijelosti, dok se Štab II bataljona još uvijek ne snalazi, nego je neorganizovano rasut po jedinicama tako da nema pogleda preko svih jedinica, te ne donša zaključke i naređenja tako da bi svi članovi štaba bili s time upoznati, što dovodi do čestih nesuglasica.

Kod zadnjih borbi naročito su se istakli drugovi: komandir i komesar 2. čete I bataljona Škrinjar Teodor i Krist Dušan, zatim vodnik 2. voda 3. čete Pajo Čučić, desetar Albert Boržić i partizan Vuković Petar. Iz 1. četa I bataljona istakli su se drugovi: Vuletić Mirko, Bajuk Hinko i Vuković Janko.

Za vrijeme borbe utrošio je I bataljon 2.560 metaka, a II bataljon 1.510 metaka.

Sam zamjenik komesara I bataljona ispucao je iz puškomitraljeza i puške oko 800 metaka, zašto je pozvan na odgovornost.

Jedinice ovog odreda nalaze se sada: I bataljon: Radatovići, Malo Lešće. Brezovica, a II bataljon: Oštre, Begovo Brdo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
si. otsutan

(M. P.)^a

Komandant:
Boris Balaš

⁹ Okrugli pečat: Komanda vojnog područja Žumberak.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 16 LIPNJA 1943 GOD.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA JOSIPDOL I BORBAMA KOD GOSPIĆA¹

O. br. 96 i 97/43
16 juni 1943

Operativni izvještaj o borbama
VI i VIII divizije od 7 do 13-VI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

7/8-VI-1943 noću Vili divizija izvršila je napad na četničko uporište u Josipdolu- gdje su se nalazila tri bataljona četnika sa ukupno 337 četnika. Četnici su imali od naoružanja 1 mali bacač. 1 teški mitraljez i 18 puškomitraljeza raznih tipova.

Dva bataljona postavljena su za osiguranje prema Oštarijama- Jedan bataljon držao je zasjedu između želj. stanice i sela Josipdola a sa jednom četom ovog bataljona vršen je fingirani napad na želj. stanicu sa k. 357. Svi ovi bataljoni su iz II brigade. U toku borbe neprijatelj se nije nikuda kretao iz ostalih garnizona niti je iz Josipdola bježao, te ovi bataljoni nisu borbe ni imali. III brigada, ojačana sa 2 protukolska topa. 3 teška minobacača, vršila je napad na četnike u Josipdolu pravcem Jezerane—Munjava—Josipdol, Salopek Selo—Josipdol sa pravca Šegani te od sela Turkalji a jednim dijelom duž ceste Oštarije—Josipdol. Brdska baterija postavljena je na kotu 426.

Neprijatelj je otkrio približavanje naših jedinica i počeo otvarati vatru. Napad je trebao početi u 21 čas 30 min. ali je uslijed pomrčine i kiše zakasnio tako da je dat znak za napad u 23.30 časova. Na dati znak za napad baterija je otpočela gađanje na Josipdol kao i prema Oštarijama i Ogulinu u cilju uznemiravanja neprijatelja a u Josipdolu radi uništavanja utvrđenja. Neprijatelj je satjeran u školu i okolne rovove ali se nije uspjelo da se u toku noći slomi. Predviđajući jaču neprijateljsku intervenciju iz Ogulina i ostalih garnizona Štab divizije povukao je jedinice na polazne položaje.

Gubici neprijatelja su nepoznati ali po jaucima moglo se zaključiti da je bilo mrtvih i ranjenih.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8/2—5, k. 419.

² Vidi dok. br. 32 i 52.

Naši gubici: 2 mrtva, 25 ranjenih i 1 nestao.

Zaplijenjena 1 puška a izgubljene 2 od ranjenih drugova koje se nisu mogle pronaći.

Kritički osvrt: Operacija nije uspjela iz slijedećih razloga: jedinice nisu bile duže vremena u borbi a među njima nalazi se znatan broj novomobilisanih i vraćenih iz oporavilišta, iz bolnica itd. te se je osjetila slabija prodornost i borbenost od ranije. Četnička posada u Josipdolu skupljena je većim dijelom od najvećih bandita koji su se uporno branili. Njihovo uporište bilo je dosta dobro utvrđeno, imali su dosta dobar plan vatre tako da su svi prilazi tučeni, prilazi su osvjetljavani reflektorima i time otkriveni borci koji su se privlačili. U blizini Josipdola nalaze se jaki neprijateljski garnizoni koji bi, ako bi se borba produžila, intervenisali sa vojskom, tenkovima, artiljerijom i avijacijom. Artiljerija nije mogla uspješno gađati iz razloga što se za vrijeme dana nije mogla postaviti na položaj a po noći se ne može osmatrati dejstvo, niti vršiti korektura. Pored svega toga te noći je bila velika tama, padala je kiša te veza između jedinica nije bila dobra.

12 i 13 o.mj. III brigada VI divizije koja se nalazi na sektoru Gospić izvršila je akciju i to: sa jednim bataljonom³ čišćenje šume od četnika u okolini Medka, jedan bataljon⁴ izvršio je napad na jednu satniju ustaša na k. 560, jedan bataljon vršio je fingirani napad na Gospić pravcem Smiljanska Plantaža—M. Egzercirište i jedan bataljon fingirao je napad pravcem Budačka ulica—Gospić.⁵ Bataljon koji je čistio šume oko Medka nije postigao uspjeh jer su četnici doznali za napad i pobjegli u Velebit odakle su napucavali. Bataljon koji je napadao na k. 560 bio je opažen od neprijatelja, tučen pušcanom i mitraljeskom vatrom, ali je ipak nastupao u streljačkom stroju, izvršio juriš na kotu i sa iste satjerao neprijatelja, koji je pobjegao u pravcu Gospića. Bataljon koji je fingirao napad od Budaka naišao je na neprijatelja koji je bio izašao iz žice sa nekom namjerom i natjerao ga natrag u žicu. Susret ovog bataljona sa neprijateljem proizveo je zabunu kod naših snaga koje su imale zadatak da miniraju Budački most u slučaju opasnosti na taj način što je neprijatelj ispalio crvene rakete koje su značile po našim ugovorenim znacima da se most ruši. Bataljon od Smiljanske Plantaže također je izvršio fingirani napad prema Gospiću. Reakcija neprijatelja na fingirani napad bila je jaka i odgovoreno je sa jakom mitraljeskom vatrom, minobacačkom i artiljerijskom.

Zaplijenjeno 400 metaka, 1 zastava i nekoliko čebadi.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici 1 mrtav.

³ Riječ je o drugom bataljonu Treće NOU brigade. Vidi dok. br. 63.

⁴ Odnosi se na Prvi bataljon.

⁵ Ovaj zadatak izvršili su Treći i Četvrti bataljon.

Kritički osvrt: Akcije su izvedene po planu. Prilikom napada na k. 560 snage koje su trebale onemogućiti nekažnjeno bjegstvo neprijatelja nisu stigle na vrijeme na svoje položaje i neprijatelj je umakao bez gubitaka. Kod Medka nije se uspjela sačuvati tajnost nešeg pokreta, tako da su četnici doznali za napad i pobjegli. Budački most je zabunom srušen, što se ipak nije smjelo dogoditi obzirom da su naše snage bile u borbi sa neprijateljem ispred mosta i trebalo je predvidjeti sigurnije ugovorene znake.

Utrošak municije: 15 mina za mali bacač. 1710 pušanih i mitraljeskih metaka.

Pokvarenog i u borbi izgubljenog oružja nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar.

Komandant,

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE OD 16 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O BORBAMA OKO SIRAČA'

ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Broj: 73/43
Dana 16./VI. 1943 u 12 h

Izvještaj o izvršenoj akciji
na Sirač. Suhopolje
i diverziji pruge.

ŠTABU 1 SLAVONSKOG KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Na osnovu naređenja Štaba I slavonskog korpusa br. 50/43 od 10 juna 1943, u akciji na Sirač jedinice naše divizije imale su zadatak postaviti zasjedu i spriječiti neprijatelja koji bi iz Daruvara pošao u pomoć napadnutom Siraču, te uhvatiti neprijatelja na otvorenom terenu i potući ga.²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23—3, k. 908.
: Vidi dok. br. 41. 45, 46.

Jedinice XVIII brigade zatvarale su prostor cesta Doljani³—Badljevina, cesta Miljanovac—Doljani i cesta Sirač—Doljani. Jedan bataljon te brigade bio je zakonspirisan u šumi Brdo zapadno od ceste Daruvar—Doljani sa zadatkom da propusti neprijatelja koji bi išao iz Daruvara i da ga napadne s leđa kada isti dođe u sukob sa jednom od naših zasjeda. Njegov zadatak pored ovoga bio bi i taj, da sačeka neprijatelja u povlačenju koje bi izvršio poslije sukoba sa našim snagama.

13. VI. 1943 oko 9 časova, neprijatelj u jačini oko jedne bojne⁴ krenuo je iz Daruvara cestom u pravcu Doljana, pa prema Siraču. Bataljon XVIII brigade koji je bio zakonspirisan u šumi Brdo propustio je neprijatelja, kako je imao zadatak, ali neprijatelj se privremeno zadržao u selu Doljanima zaposjednuvši sve kuće. Dijelom svojih snaga uputio se u pravcu Sirača, gdje je na cesti Sirač—Doljani došao u sukob sa našim jedinicama koje su bile u zasjedi na toj cesti, te je isti bio odbijen natrag u pravcu Doljana, odakle je više puta tokom dana pokušao ponovo prodirati u pravcu Sirača, ali svakog puta bio je odbijen uz osjetne gubitke. Bataljon XVIII brigade koji je imao zadatak da ga napadne s leđa nije izvršio svoj zadatak, te je i dalje ostao zakonspirisan na mjestu koje mu je određeno.

Toga dana oko 9 časova jedinice XXI brigade vodile su borbu kod sela Badljevina, te je odvojen dio snaga XVIII brigade i upućen u pomoć njihovim jedinicama za suzbijanje neprijatelja koji je prodirao sa pravca Pakrac—Badljevina—Sirač. I sa ovoga pravca naše jedinice uspjele su neprijatelja protjerati u pravcu Pakraca također sa velikim gubicima po neprijatelja.

XII brigada imala je zadatak postaviti zasjedu na pruzi Sirač—Daruvar, na cesti Sirač—Doljani, gdje se vezivala sa jedinicama XVIII brigade, te sa jednim bataljonom i III bataljonom I odreda zakonspirisati se kod kote 359 više sela Markovaca sa zadatkom da kada neprijatelj krene u pomoć napadnutom Siraču i dođe u sukob sa našim zasjedama, da ga napadne s leđa u zajednici sa bataljonom XVIII brigade, koji je bio u šumi Brdo.

Jedinice XII brigade koje su bile u zasjedi na cesti Sirač—Doljani i željezničkoj pruzi Daruvar—Sirač imale su u toku cijelog dana borbe sa neprijateljem,⁶ koji je pod svaku cijenu pokušavao prodrijeti naše položaje i priteći u pomoć napadnutoj posadi u Siraču. Naše jedinice sa uspjehom odbijale su sve napade neprijatelja i u toku cijelog dana nanosile velike gubitke neprijatelju. Svaki pokušaj neprijatelja bio je odbijen.

Bataljon te brigade⁷ koji je bio zakonspirisan više sela Markovaca nije svoj zadatak izvršio koji mu je dodijeljen.

3 Podborski Doljani

* i ' Vidi dok. br. 156.

5 Vidi dok. br. 41, 45, 46 i 69.

7 Riječ je o Trećem bataljonu.

Kako su svi pokušaji neprijatelja spriječeni da se probije u Sirač isti je zaposjeo selo Doljane, rasporedivši svoje snage po svima kućama, u školi i oko nje u bunkerima i u crkvi, i iz sela stalno pripuckavao na položaje naših jedinica.

U 17 h. ovaj štab naredio je napad na neprijatelja u selu Doljanima i na koti 230 koju je neprijatelj sa dijelom svojih snaga zaposjeo. Napad nije uslijedio u određeno vrijeme uslijed udaljenosti bataljona koji je bio više sela Markovaca, te se sa zakašnjenjem pristupilo likvidaciji neprijatelja u Doljanima.⁸

Jedinice XVIII brigade napadale su ovo selo sa južne strane čisteći kuće u pravcu crkve, dok je bataljon XVIII brigade koji je bio zakonspirisan napadao ovo uporište sa sjeverozapadne strane. Bataljon XII brigade nastupao je sa istočne strane u pravcu kote 230. gdje se sa svojim desnim krilom povezao sa bataljonom XVIII brigade. Ovim jedinicama uspjelo je očistiti selo i satjerati neprijatelja u školu, odakle je neprijatelj davao jak otpor. Likvidacija škole nije završena zbog toga što je u tome vremenu izdato naređenje za povlačenje, te je na taj način neprijatelj ostao i dalje u tom objektu.

Pored ovoga jedinice XII brigade imale su zadatak: rušenje pruge Sirač—ž. stanica Bijela, te Daruvar—Bijela, koji su zadatak izvršile, razrušivši prugu na dva mjesta u dužini od oko 200 metara.

U ovim borbama od ratnog materijala nije ništa dobiveno. Neprijatelj je imao na svima sektorima gdje se sukobio sa našim jedinicama ukupno oko 50 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubitci iznose: Kod XII brigade 3 mrtva i 25 ranjenih, od kojih većim dijelom lakše. Kod XVIII brigade 11 mrtvih i 16 ranjenih. isto tako većim dijelom lakše.

Ukupni naši gubitci iznose: 14 mrtvih i 41 ranjen.

Utrošeno je 7.000 pušćanih metaka, 20 teških mina i 25 lakih mina.

Izgubljen 1 puškomitraljez i 1 lako oštećen.

Poginuli drugovi sahranjeni su u selu Miljanovcima i Pakranima. a ranjeni drugovi otpremljeni su za bolnicu.

U toku cijelog dna 13. VI. 1943, t.j. za vrijeme vršenja napada na Sirač, naše jedinice tukla je neprijateljska artilerija iz Daruvara, te bombardovala neprijateljska avijacija sa 6 aviona. Od tog bombardovanja imali smo neznatne i to vrlo male gubitke.

U ovoj akciji naše jedinice izvršile su svoj zadatak djelomično, tj. neprijatelj nije uspio da se probije kroz naše položaje u pomoć opkoljenoj posadi u Siraču, dok glavni zadatak koji je pred naše jedinice postavljen, t.j. uhvatiti neprijatelja na otvorenom terenu u klopku.

⁸ Bataljon je zakasnio jer je u pokretu ka ovom uporištu bio ometan od neprijateljske avijacije. Vidi dok. br. 65.

što se je imalo za glavni cilj, nije uspio. Razlog ovome je taj, što je neprijatelj nadirao sa pravca Daruvar—Sirač samo jednim pravcem, i to preko sela Doljana, pod zaštitom tenkova, te nakon toga što je bio propušten od naših zakonspirisanih dijelova odmah zaposjeo sve kuće u selu i iz njih davao otpor i povremeno sa dijelom svojih snaga pokušavao prodrijeti u Sirač.

Iz ove akcije i borbi na terenu naši borci i rukovodioci imali su jedno dragocjeno iskustvo. Naime, jedna četa XII brigade koja je držala položaj na cesti Doljani—Sirač iskopala je streljačke zaklone na terenu te se svi borci u njih smjestili. Ova četa vodila je borbu u toku čitavog dana i nije imala niti jednog druga izbačenog iz stroja, dok ostale jedinice koje se nisu ukopavale imale su gubitaka. Ovaj slučaj iskorišten je kod svih boraca naše divizije i iznijet kao primjer da je ukopavanje naših strijelaca od velike važnosti, jer se sa tim u mnogome smanjuje broj naših žrtava. Poslije ovoga slučaja naši borci uvidjeli su važnost ukopavanja i već je još sada počela utakmica u sakupljanju pionirskog alata.

U ovim borbama uvidjelo se da još pojedini štabovi bataljona nemaju dovoljno samoinicijative i u odsudnim momentima ne znaju da se dovoljno snalaze, što se naročito odnosi na III bataljon XII brigade i II bataljon XVIII brigade, koji su imali zadatak napasti neprijatelja s leđa, i taj zadatak oni nisu izvršili. Sami rukovodioci tih bataljona uvidjeli su svoju grešku i nastoje je opravdati sa time da neprijatelj nije naišao onamo kuda ga se je očekivalo, već je nadirao samo jednim pravcem i to cestom Daruvar—Doljani, te odmah po ulasku u selo Doljane zaposjeo sve kuće i nije ga se moglo napadati onako kako bi se to učinilo na otvorenom terenu.

Na ove njihove pogreške ukazano je i drugovi su sami shvatili svoje propuste, te obećali da se u buduće ovako šta neće dogoditi.

Naša XVI brigada, koja se je nalazila na sektoru Bilo Gore, za ovu akciju dobila je zadatak da ruši prugu Daruvar—Đulavec, Đulavec—Pivnica i Pivnica—Virovitica, te likvidaciju neprijateljskog uporišta Suhopolje.

Dobiveni zadatak jedinice XVI brigade izvršile su u potpunosti.

Željeznička pruga porušena je i to: kod sela Koreničana u dužini od 2 kim, kod sela Klise oko 600 metara, od Suhopolja prema Slatini oko 100 met. i od Suhopolja prema Virovitici oko 100 metara. U svemu ove željezničke linije onesposobljene su za saobraćaj nekoliko dana. Pored ovoga jedinice ove brigade dan ranije, t.j. 12. VI. 1943 u noći izvršile su diverziju pruge Virovitica—Bjelovar kod sela Vukosavljevice u dužini od 3 kim.

Jednovremeno sa akcijom na Sirač, dvije čete III bataljona XVI brigade napale su neprijateljsko uporište Suhopolje. U toj akciji zarobljen je 1 natporučnik i 16 domobrana. Zaplijenjeno je: 22 karabina.

oko 2.000 metaka i oko 20 kola živežnih namirnica i ostalog materijala.

Naše jedinice u toj borbi nisu imale nikakvih gubitaka. Neprijatelj je imao 2 ubijena.

U svima ovim akcijama neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Poslije ovih borbi naše jedinice nalaze se na određenim mjestima, sređuju se i spremne su za daljnje zadatke. Moral kod boraca je na priličnoj visini.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Milan Stanivuković

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 17 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA SIRAČ¹

ŠTAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJSKE HRVATSKE
O. broj: 53/43
Dana 17. VI. 1943 (12 h.)

Predmet: Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I SLAVONSKOG KORPUSA N.O.V.H.

Na položaju

I. RAD NAŠIH JEDINICA :

Poslije likvidacije Našica² i Donje Motičine³ naše su se jedinice povukle u Požešku kotlinu, sela koja se nalaze na južnim obroncima Papuka. Tamo su ostale sve do 11. ov. mj. kada su pošle u akciju na Sirač.⁴ Za vrijeme boravka jedinica u Požeškoj kotlini izvršena je popuna novim ljudstvom koje se naoružalo sa dobivenim oružjem u prvim

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—2/1, k. 470.

² i ³ O napadu na ova uporišta vidi dok. br. 8, 13, 15, 27, 34, 35, 36, i 37.

⁴ Vidi dok. br. 41, 45 i 46.

akcijama. Vojnička obuka se također radila. Ukazivalo se drugovima na nedostatke učinjene u akciji na Kutjevo⁵ i Donju Motičinu.

Poslije našeg povlačenja sa Dilja i južnog dijela Požeške kotline neprijatelj je ponovo posjeo očišćena uporišta, kao i izvršio popravak pruge Pleternica—Našice.⁶ Glavne neprijateljske snage kretale su se iz Pleternice, odakle su zaposjele: Kulu, Poreč, Kutjevo, Darkovac, Ljeskovicu i Čaglin, dok su iz Požege polazile za Trenkovo, Vetovo i Jakšić. Prema podacima to je bila Begičeva bojna, koja se svojevremeno nalazila u Čačincima. a bilo je i bundaša i nešto ustaša.⁷ Naš pokret prema zapadu bio je neprimjećen, tako da neprijatelj na ovom sektoru nije vršio nikakav pokret ni koncentracije prije udara na Sirač. dok je za vrijeme akcije pridošlo nešto Njemaca kao pomoć dotadanjim posadama. Poslije akcije stanje nam nije poznato.

Stanje unutar naše Divizije popravlja se svakim danom sve više i više. Štabovi se brigada i bataljona sve bolje snalaze i sve se više osamostaljuju, što se vidjelo iz posljednje akcije na Sirač XVII brigade i XXI brigade u zasjedi. Istina, još nisu dorasli tolikom lukavstvu i novoj taktici, da za vrijeme dok su u zasjedi propuste neprijatelja u kotao, tamo ga opkole i razbiju po dijelovima, već se još uvijek služe prostim odbijanjem neprijatelja. Ali svakako učinjen je korak više nego obično odbijanje, kao što su to naše zasjede ranije radile; naime, kada je neprijatelj naišao u streljačkom stroju na obruč zasjede naše XXI brigade, bio je odbijen i kontra-jurišem gonjen daleko od ranije zauzetih položaja naših jedinica. Jedinice su. poslije kada je neprijatelj vraćen u svoje uporište, fingirale napad na pilanu u periferiji Pakraca i time ga prikovala za bunkere, odakle je čitavu noć pucao misleći da je napadnut.

Veze za vrijeme akcije na Sirač funkcionisale su dobro, samo je bilo uvijek u zakašnjenju zbog velike udaljenosti između Štaba divizije i štabova brigada. Bilo je daleko zato što se naš štab nalazio u Gornjim Grahovljanima, a trebao je biti u Donjim. Pogrešilo se prilikom izdavanja zapovjedi za napad, jer nije se znalo gdje su Gornji a gdje su Donji Grahovljani. Da bi Štab divizije mogao što više pripomoći nižim štabovima, u budućim akcijama trebaće biti što bliže. Radio•elefonska veza ovoga puta nije uopšte došla do izražaja, zato što su nam anodne baterije sasvim iscrpljene.

II. IZVEDENE AKCIJE:

13. VI. Izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Sirač u kome se nalazilo 160 neprijateljskih vojnika IV gorskog zdruga. Naša dva

⁵ Vidi dok. br. 6, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86.

⁶ Čišćenje Požeške kotline izvršile su jedinice Prvog slavonskog korpusa NOV i PO Hrvatske krajem svibnja 1943 god. (Vidi dok. br. 1, 2, 6, 14, 36, 37 i tom V, knj. 15, dok. br. 77, 85 i 86). Komunikaciju Pleternica—Našice razorila je Sedamnaesta NO brigada. (Vidi dok. br. 4 i 14).

⁷ Vidi dok. br. 133.

bataljona XVII brigade izvršila su napad koji je počeo u 3 h. Borba je trajala sve do 22 časa kada je neprijatelj bio likvidiran potpuno u svim zgradama.

Istovremeno XXI brigada sa III bataljonom održala je zasjedu prema Pakracu. Neprijatelj je žestoko navaljivao još od rana jutra i bio odbijen tri puta.⁸ Poslije toga je u velikom broju naišao na I bataljon XXI brigade, koji se morao povući na druge položaje, odakle je izvršen kontra-juriš zajedno sa II bataljonom i bio je odbijen u selo Omanovac i u šumu Krndiju. Jedinice su i dalje ostale na svojim položajima preko cijele noći. U toku noći, a da bi privukli pozornost neprijatelja i povratili ga u uporište, fingiran je napad na Pakrac sa jednim vodom, koji je djelomično i uspio. U momentu kada je dobiveno naređenje naišao je »pancer« natovaren sa četiri (4) tenka, koji se zaustavio na mostu pred Badljevinom, gdje je bila porušena pruga. Pri povlačenju otvorena je vatra iz »pancera« na jednu četvu II bataljona. ali bez uspjeha jer je ista umakla.

III. RATNI PLIJEN:

Uporište Sirač potpuno je likvidirano i u njemu je zarobljeno 85 neprijateljskih vojnika.

Od oružja uhvaćeno je: I protutenkovski top sa 22 granate, 2 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 132 karabina, 4 »šmajsera«, 40 bombi, 4 laka bacača sa 50 mina, 2 pištolja i više od 35.000 metaka. Dobiveno je još dosta ratnog materijala i ostale vojne spremlje. U zasjedi su dobivene 2 puške.

Zapaljena je općina, škola i željeznička stanica. Sveukupni gubitci neprijatelja u uporištu i u zasjedi iznose 150 vojnika i 2 oficira. Naši gubitci su ukupno: 27 mrtvih i 63 ranjena druga.

U ovoj akciji smrću heroja pali su slijedeći drugovi i drugarice: Momčilović Dragan, zamjenik komandira II čete II bataljona XVII brigade, rođen 1914 god. u Blatarima (Vladki—Ogulin). Srbin, radnik, član K. P. Došao u partizane 8. VII. 1942.

Gregurić Dušan, sekretar I čete II bataljona XVII brigade, rođen 1923, selo Vrhovlje (Sokolovac), Srbin, seljak, član K. P. Došao u partizane 10. VIII. 1942. tP

Bosanac Persa, desetar I čete II bataljona XVII brigade, rođena u Ceralijama 1922 godine, srez Slatina. Srpkinja, seljanka, član K. P. Došla u partizane 18.1. 1943.

Đurić Savo, komandir I čete I bataljona XVII brigade, rođen 1919 god., selo Pakrani. općina Bijela, srez Daruvar, član K. P. Došao u partizane 1942 godine.

Gore navedeni poginuli drugovi i drugarice bili su najdisciplinovaniji, najodaniji našoj borbi. Oni su pokazali svojim junaštvom i borbenošću kako se ljubi svoj narod, davši sve od sebe, pa i svoj život.

Kao pojedinac u ovoj borbi istakao se komandir II čete II bataljona XVII brigade, drug Branko Milčević, koji zaslužuje svaku pohvalu. Njegovom je zaslugom i samoinicijativom izvršen kontrajuriš na bandu koja je dolazila iz Osijeka, za vrijeme napada na Našice i njegova je četa zauzela »zidani grad« u Siraču. Lično je također vrlo hrabar, rodом je iz Dabčevica, seljak. Srbin, član K. P., u partizanima je još od 1941 godine.

Osim toga istakle su se drugarice: Dragica Radojčić, Đuja Bosiočić, Bogdanka Njegovan i Misirača Ana. koje su se dobrovoljno javile u bombašku grupu kada se vršio juriš na školu u koju se neprijatelj povukao.

IV. UTROŠAK MUNICIJE:

U ovoj akciji i na zasjedama utrošeno je 21.000 metaka. Višak municije od 14.000 metaka nalazi se.⁹

Izgubljen je jedan (1) puškomitraljez (XXI brigade), koji se nalazio na takvom položaju, zajedno sa puškomitraljescom, da ga je bilo apsolutno nemoguće izvući pred naglim naletom neprijatelja.

V. KRITIČKI OSVRT:

Ova akcija je izvršena po planu. Štabovi bataljona ovoga puta^a pokazali su da su sposobni da rukovode svojim jedinicama, dok još postoje neke greške kod samih štabova bataljona, kao i kod samog Štaba brigade, kada se likvidira uporište. Osim toga saradnja teškog oružja i pješadije nešto se bolje odrazila ovoga puta uz suradnju i pomoć pojedinih članova štaba.

Način borbe u zasjedama nije došao ovoga puta do izražaja, t.j. nije se uspjelo neprijatelja ukloniti i tako ga tući i uništavati. Razlog je taj što je neprijatelj u velikom broju i u streljačkom stroju naišao—ne u predviđeni kotao, već direktno na naše desno krilo, koje se nije znalo snaći u prvi momenat. L) ovakvim slučajevima naši štabovi bataljona nemaju dovoljno samoinicijative, brzog snalaženja, odnosno brzog donošenja odluka, izvršenje manevara po svom sopstvenom nahodjenju.

VI. STEČENA ISKUSTVA :

Prilikom ove akcije naši borci i rukovodioci izvukli su mnoga iskustva. U samom uporištu naši rukovodioci, a pogotovo štabovi bataljona potvrdili su sumnju da neprijatelj može pobjeći kad ga se blokira, kao što je bio slučaj u Kutjevu. Ovoga puta naši su borci bili više oprezni, tako da neprijatelj nije uspio, iako je pokušao, da pobjegne. Naši su ga borci dočekali—potukli i jedan dio zarobili. Od čitave posade uspjelo je pobjeći manje od 10 vojnika koristeći se mrakom.

Ali ovdje se mora dodati da naši borci nisu još naučili kako treba da se prebacuju kod zauzimanja neprijateljskih zgrada, u kojima se

⁹ U originalu rečenica nedovršena.

neprijatelj nalazi, iako im je to od strane rukovodilaca na licu mjesta govoreno, tako da ih tom krivnjom ima veći broj mrtvih i ranjenih.

Iskustvo iz zasjede pokazuje nam kako se mogu i veće snage neprijatelja držati u šahu i ne dozvoliti njihovo napredovanje.

Ovdje još moramo dodati da su naši borci iskusili bez opasnosti neprijateljsku avijaciju, koja je tri dana tukla kako samo mjesto, tako i izvan njega, a da nam nije prouzrokovala nikakvih gubitaka, sem jednog mrtvog i jednog ranjenog.

VII. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Poslije likvidacije uporišta Sirač. naše su se jedinice u redu povukle na Ravnu Goru. gdje su ostale jedan dan, a potom se prebacile na sektore: XVII brigada: Javornik. Ožegovci i Branešci; XXI brigada: Nježići i Poljanska. kontrolišući teren prema neprijateljskim uporištima.

Stanje u jedinicama je prilično. Borci nisu tako umorni i sposobni su da se ponovno krenu u borbu. Naša XVII brigada ima priličan broj rezervnog oružja i vrši mobilizaciju na Bučkom kraju.

U posljednjim našim akcijama i sabotazama porušeno je desetak kim pruge Pleternica—Našice i Pakrac—Virovitica. Imamo istinite podatke da je neprijatelj upro sve sile da ih popravi, što je do sada i učinio. Iz toga se vidi od kolike su važnosti, ma i sporedne pruge po neprijatelja u današnje doba, doba stremljenja i bojazni za drugi front. Stoga bi trebali da slegnemo na jednu takvu prugu i da je onesposobimo za duže vrijeme. To bi se isto moglo učiniti i na glavnoj pruzi Beograd Zagreb.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Vlado Janić

Komandant:

Vinko Antić

(M. P.)'o

Prilog: plan Sirača.

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE
»RADE KONČAR« OD 17 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE
OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA U POKUPLJU¹

ŠTAB
BRIGADE »RADE KONČAR«
HRVATSKE
Op. br. 6
Dne 17-VI-1943

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. i P. O. HRVATSKE

Prema naređenju Štaba II Operativne zone od 2. VI. 1943 g_a naša Brigada krenula je iz Žumberka za Pokuplje sa zadatkom d_j_e ugrozi prugu Zagreb—Sisak (razruši prugu, diže mostove i dočeku transportne vlakove) i čisti slabije garnizone neprijatelja na tome sektoru za vrijeme svog boravka.

3. VI. tek. godine u 18 časova Brigada je krenula na izvršenje svoga zadatka pravac Sveta Jana—Okić—Pokuplje. 4. VI. preko dana zadržala se je u Okiću i istoga dana u 20 časova krenula je preko pruge na sektor Pokuplje, u mjesto Lučelnica, gdje smo stigli 5. VI. u 8 časova ujutru. i ostali taj dan i sutrašnji dan na odmaranju. 6. VI. u 20 časova Brigada je krenula za Cerje gdje je stigla 7. VI. u 7 časova ujutro.

7. VI. Brigada je krenula na prugu Zagreb—Sisak sa zadatkom da razoruža neprijateljsku posadu u željezničkoj stanici Peščenica i razruši prugu, sačeka transportni vlak koji bi eventualno naišao, digne u zrak lokomotivu zajedno sa jednim propustom između Velike Gorice i Peščenice.

7/8 juna tek. godine naš I proleteriški bataljon razoružao domobransku posadu na željezničkoj stanici Peščenica i zapalio stanicu, gdje je bez ikakvog otpora zarobio 18 domobrana, dok su dva uspjela pobjeći. Stanica je bila utvrđena sa tri otvorena bunkera i trorednom bodljikavom žicom. Istovremeno II Proleteriški bataljon kome je bilo pridodato jedno odjeljenje минера razrušio je, odnosno digao u zrak jedan propust na pruzi Zagreb—Sisak između Velike Gorice i Peščenice i 50 metara pruge, pošto nije očekivani vlak naišao, jer je isti bataljon imao zadatak da ga sačeka. II Bat. sa jednom četom osiguravao je od Vel. Gorice.

III Proleteriški bataljon sa jednom četom osiguravao je prugu i cestu od Lekenika, dok su mu se dvije čete nalazile u rezervi. Početak

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41 /3, k. 1472.

akcije bio je 7. VI. u 23 časa. a završetak 8. VI. u 2 sata. kada smo se povukli u polazne baze na akciju Cerje.

U ovoj akciji zaplijenjeno je 20 pušaka (ruskih), 2000 komada metaka, 19 uniformi, 2 poljska telefona, 15 bombi. 8 čebadi, 19 pari čizama, 2 konja i jedno sedlo.

Na našoj strani nije bilo gubitaka, kod neprijatelja također nije bilo mrtvih nego je zarobljeno živih 19 domobrana.

8. VI. poslije povratka sa akcije na Peščenicu Brigada je bila smještena na odmor u Cerju. Istoga dana u 6 sati ujutro neprijatelj sa jednom pojačanom satnijom Njemaca i jednom satnijom domobrana opkopara² napao je na položaje našeg II Proleterskog bataljona, koji su krenuli istoga dana u 4 sata ujutro iz Lekenika. Bataljon je imao isturene patrole i izvidnice prema neprijatelju, ali pošto je teren bio pošumljen, neprijatelj je uspio privući se blizu a da nije bio primječen. i u patroli je ranio jednoga druga. Patrola je izvijestila Štab bataljona i bataljon je odmah zauzeo položaj prema neprijatelju koji je bio već blizu i primio borbu. O tome je izvijestio ovaj Štab i Štab I Prol. bataljona koji se nalazio na lijevom krilu od njega. Odmah smo naredili da se neprijatelj protjera, uništi i po mogućnosti i zarobi, i to da II Proleterski bataljon zadržava neprijatelja sa fronta i sa jednom četom napadne sa lijevog krila, a I Proleterski bataljon da sa dvije čete obuhvatnim napadom napadne neprijatelja sa desnog krila i leđa. I Proleterski bataljon bio je jako spor i nije postupio tačno i na vrijeme po naređenju Štaba brigade nego nakon dva i pol sata docnije, tako da je neprijatelj na ovome sektoru nesmetano odstupio prije nego su ga oni zaobišli. II Proleterski bataljon gonio je neprijatelja frontalno i sa jednom četom, ali isto sa malim zakašnjenjem, napao neprijatelja na njegovom lijevom krilu gdje je bila domobranska satnija, zarobio je 9 domobrana, među kojima i domobranskog vodnika sa potpunom ratnom spremom, i nanio neprijatelju osjetne gubitke u mrtvima i ranjenima. Nakon tro-satne borbe neprijatelj je odstupio u pravcu Lekenika. U ovoj borbi mi smo imali jednog mrtvog i dva ranjena druga. Neprijatelj je imao prema nepotpuno provjerenim podacima 20 mrtvih i toliko ranjenih, većinom Švabe, i među njima jedan vodnik, također Njemac. Neprijatelj je u odstupanje ostavio na bojnopolju tri mrtva Njemca, dok je ostale povukao za sobom. U toj borbi zaplijenjeno je 10 pušaka mauzer. 580 komada mauzer metaka, jedan njemački šmajser sa 80 metaka. 5 opasača, 5 noževa, jedna gas-mask, jedan šaržer za mitraljez, 7 ručnih njemačkih bombi, dva para čizama.

Mi smo u toj borbi utrošili 583 puščana metka.

III Proleterski bataljon nalazio se je u rezervi i pred završetak borbe krenuo sa dvije čete da bi neprijatelju isto zašao iza leđa. ali je neprijatelj već bio odstupio.

8. VI. u 20 sati Brigada je krenula iz Cerja za Dubranec. u koji je stigla 9. VI. u 6 časova ujutro. U neposrednoj blizini Dubranca nalazi se Kravarsko gdje se nalazila neprijateljska posada od 100 ustaša koju smo imali namjeru napasti, ali ne raspolažući nikakvim podacima, stoga garnizon nismo napali, ali poslije naše akcije na Malu Mlaku. Odru i Brezovicu³ neprijatelj se povukao iz Kravarskog, iako je isti garnizon bio pojačao sa 150 ustaša, i pobjegao prema Velikoj Gorici, gdje se je zadržao u Odri i Gradišću.

10. VI. Brigada je krenula iz Dubranca u 15 časova sa dva bataljona da razoruža neprijateljsku posadu u Maloj Mlaci od 11 ustaša, željezničku stanicu Odra od 20 domobrana i Brezovicu od 20 domobrana i 10 žandara, dočim je jedan bataljon ostao u selu Haviđiću sa zarobljenicima i ranjenicima i ujedno osiguravao bataljone koji su ušli u akciju od Pisarovine. Pokupskog i Kravarskog. II Proleterski bataljon razoružao je neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici Odra, gdje je uz mali otpor od nekoliko metaka zarobio 5 domobrana sa vodnikom dočim su ostali uspjeli pobjeći, jer su bili u pripravnosti na položaju, i ujedno imao je zadatak razoružati ustašku posadu u Maloj Mlaci, ali uslijed slabih podataka i budnosti kod neprijatelja nije uspjelo dobro opkoljavanje, tako da je neprijatelj uspio sav pobjeći.

Istovremeno minerski \od je digao jednu šinu u dužini od 20 metara sa jednom bacačkom bombom u zrak kod željezničke stanice Odra na pruzi Zagreb—Sisak. U ovoj borbi na našoj strani nije bilo gubitaka u mrtvim i ranjenima a ni na strani neprijatelja.

U ovoj akciji zaplijenjeno je na željezničkoj stanici Odra 5 pušaka (ruskih), 73 metka, i ostale ratne spremne, u opštini Odra i pošti zaplijenjeno je: jedna pisaća mašina, sa 7.420 kuna i ostalog kancelarijskog materijala. U napuštenom ustaškom garnizonu u Maloj Mlaci zaplijenjeno je: 4 puške manliher i dvije civilne. 500 komada metaka. Od ustaškog logornika Fijolića iz Male Mlake kao i od još dvojice ustaša konfisciran je njihov dio imovine. Ukupno: 7 konja, dva ždrebeta, tri krave, 100 kilograma masti, i odjeće i veša. koje su kao ustaše ranije opljačkali od naroda.

III Proleterski bataljon napadao je Brezovicu, domobranski i žandarski garnizon, zarobio je 13 domobrana, dok su ostali uspjeli pobjeći, sakrivajući se po žitu. Napad na žandare također je izveden ali, uslijed nedovoljnih podataka i ranijeg kompromitovanja sa domobranima, prepad nije uspio, jer su isti bili u pripravnosti i već zauzeli položaje u rovovima oko kojih imadu spletenu četverorednu bodljikavu žicu. Pošto bi trebalo više vremena za likvidaciju toga garnizona, što bi omogućilo pravovremeno povlačenje i trebalo bi dati nekoliko žrtava, Štab bataljona kao i članovi Štaba brigade koji su bili tu naredili su povlačenje. U ovoj akciji također nije bilo gubitaka na našoj strani

a isto tako ni na strani neprijatelja. U toj akciji zarobljeno je 15 pušaka. 1000 metaka, dva bicikla, jedno bure nafte, 10 čebadi, 6 pari konja sa Kaptolskog imanja u Brezovici. Za vrijeme izvođenja akcije neprijatelj nije pokušavao kretati u pomoć napadnutim garnizonima. Ujedno napominjemo da je prilikom razoružavanja neprijateljske posade u Odri zapaljena željeznička stanica i uništena arhiva u opštini. Početak napada na gore navedene garnizone bio je u 23 časa a završen u 1.30 časova, odakle smo se povukli u nove baze Lipnica i Haviđić. Zarobljenici i plijen evakuisani su zajedno sa jedinicama.

12. VI. u 18 sati Brigada je krenula iz Lipnice zajedno sa zarobljenicima i novomobilisanim borcima-omladincima pravac preko pruge Horvati—Okič. gdje smo stigli 13. VI. u 6 sati ujutro. Od 13. VI. do 14. VI. u 3 sata Brigada se odmarala u Okiču, dok smo prikupljali podatke o situaciji na Žumberku. 14. VI. u 13 sati uputili smo jednu oficirsku patrolu iz Okiča u Svetu Janu da ispita put i situaciju u Žumberku. Istoga dana pustili smo iz Okiča sve zarobljenike osim 11 domobrana koje smo zadržali u partizanima, i istoga dana u 16 časova Brigada je krenula za Žumberak. Plijen sa dva fijakera ostavili smo u Okiču. naftu u Pokuplju kod K. K. Pisarovina.* Prema dobivenim podacima prije našeg povratka na Žumberak: da neprijatelj — Talijani i ustaše vrše neke ispade na slobodni teritorij, izradili smo plan za napad neprijatelja iza leđa prema podacima koje smo primili, i to da ga napadnemo sa jednim bataljonom kod Željeznog, sa dva bataljona Prekrižje i Begovo Brdo. Ali na putu, u Svetoj Jani, dobili smo naređenje od strane Štaba zone da hitno samo prođemo na Žumberak sa vodičom kojeg smo dobili, i usmeno naređenje komesara Zone⁵ da neprijatelja ne napadnemo prema predviđenom planu već samo eventualno u prolazu, ako nam se bude nalazio na putu, ali na putu kojim nas je vodič vodio nismo naišli na neprijatelja, te u tom slučaju nije ni došlo do sukoba.

15. VI. Brigada je stigla na Oštrec, gdje smo dobili podatke da se neprijatelj — ustaše nalaze samo na Prekrižju. Ujedno smo dobili naređenje o smještaju naše Brigade od strane Štaba zone. Neprijatelj — ustaše⁶ — tokom prošle noći, tj. 16. VI. u 1 sat, napustio je i Prekrižje i povukao se u Krašić i Hrženik.

Brigada se sada nalazi na odmoru u određenim bazama. Vrijeme se iskorišćava u vojnoj i političkoj izgradnji boraca i rukovodilaca po unaprijed predviđenom planu.

Kritički osvrt na put i akcije na Pokuplju:

Marševi koje je Brigada izvodila kroz vrijeme našeg odlaska sa Žumberka zadovoljavali su uz neke male nedostatke. Akcije koje

⁴ Kotarski komitet komunističke partije Hrvatske za kotar Pisarovinu.

⁵ Marko Belinić

⁶ Iz sastava Desete ustaške bojne.

su izvođene također su se odvijale po predviđenom planu i bilo je dovoljno brzine, discipline, hrabrosti, odlučnosti, manjkala je jedino kod I Proleterskog bataljona, a najviše kod rukovodilaca, što se je jasno moglo vidjeti prilikom njemačko-domobranskog ispada na Cerje kada se je Brigada nalazila taj dan na odmoru u Cerju. Takođe je manjkala težnja za brzim i uzajamnim pomaganjem bataljona između sebe skoro kod svih bataljona, a isto najviše kod I Proleterskog bataljona. Slučaj Cerje: kada je jedan bataljon bio napadnut, drugi nisu težili da mu pomognu već samo da odbrane svoje položaje a koji nisu bili ni napadani. Manjkalo je također čvrsto povezivanje bataljona između sebe i donošenje zajedničkih odluka i prijedloga u borbi. Evakuacija plijena i zarobljenika bila je dosta dobro organizovana kod svih jedinica. jedino na putu iz Okića za Svetu Janu nije se obratila dovoljna pažnja na domobrane koji su zadržani u partizanima i išli u sastavu omladinske čete. tako da je od istih domobrana iz Svete Jane pobjeglo 6.

Prilikom povratka iz Pokuplja za Žumberak iz III Prol. bataljona nestalo je 5 boraca, koji su nedavno ostali u partizanima u Pokuplju, a što nije još tačno potvrđeno, a iz I Proleterskog bataljona dvojica isto tako da su otišli u Moslavinu u partizane, što isto ne mora biti tačno. Što se može općenito reći. držanje boraca i rukovodilaca na ovom putu i u akcijama bilo je na dosta velikoj visini. Ovaj put koji smo izveli, kao i boravak sa akcijama u Pokuplju, od velikog je vojničkog značaja za našu Brigadu. Borci su očeličeni i za teške napore i marševe. navikli na razne terene i zemljišta i borbu po njima, brzo su se snalazili u borbama po ravnom kao i pošumljenom terenu.

Za vrijeme našeg boravka u Pokuplju dobrovoljno smo mobilizirali 25 omladinaca, i na putu. u Okiću, 5 i dva legionara koji su bili na dopustu, sa uniformama, bez oružja. Da smo ostali duže vremena na istom terenu uslovi za mobilizaciju bili bi mnogo bolji i mogli bi mobilisati još veliki broj omladinaca.

Na terenu na kojem smo bili moglo se je za vrijeme našega boravka izvesti još par uspješnih akcija, ali nismo imali nikakvu obavještajnu službu kao ni pregled situacije kod neprijatelja, što je onemogućavalo brzo izvođenje akcije.

Prilikom bježanja ustaša iz Kravarskog dobrovoljno je došao u partizane ustaša Božo Bakarčić. rojnik, koji se sada nalazi u našoj Brigadi.

Prilikom odmaranja u selu Lučelnici nesretnim slučajem ubio se nehотиčno Juraj Belas, partizan II bat. koji je bio na izvidnici.

Božo Spaček

Milan Žeželj

Ukupan broj zarobljenika i plijena, kao i naši gubitci za vrijeme izvođenja operacija u Pokuplju, iznosi:

Zarobljeno neprijateljskih vojnika:

42 domobrana, 3 domobranska vodnika,

3 legionara, od kojih se dvojica nalaze u partizanima.

20 neprijateljskih vojnika ubijeno,

20 ranjeno.

Zaplijenjeno oružja i municije:

56 pušaka. 1 šmajser sa 80 metaka, 4.183 puščana i mitraljeska metka, 46 vojničkih uniformi sa cipelama, 20 opasača sa noževima, 7 bombi, 21 konj, od kojih su dva poslata u Glavni Štab.

Naši gubitci:

Potrošeno 868 metaka, 5 bombi. Izgubili u mrtvima dva druga, a u ranjenim dva druga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček

Komandant,
Milan Žeželj

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 18 LIPNJA 1943 GOD. KOMANDANTU SEKTORA PRIJEBOJ
DA NAPADA I UZNEMIRAVA NEPRIJATELJSKU BOJNU
U VAGANCU¹

24. 6. 43.2

KOMANDANTU SEKTORA PRIJEBOJ.³

Obaviješteni smo da se jedna neprijateljska bojna ojačana sa jednim tenkom nalazi u Vagancu, sa zadatkom da pruži pomoć Slunjskom garnizonu koji su naše snage blokirale radi likvidacije.⁴ U vezi s tim naređuje ti se da sa svojim snagama⁵ kojima tamo raspolažeš i sa raspoloživim automatskim oruđem napadaš i uznemiravaš pomenutu bojnu. To ćeš izvršiti na taj način, što ćeš na dosadašnjim mjestima, tj. Prijeboj—Poljanak—Petrovo Selo, radi kontrole puteva ostaviti manje patrole, a sa ostalim snagama krenuti pravcem Petrovo Selo—Vaganac i Čatrnja—Drežnik Grad. Ukoliko bi neprijatelj već krenuo iz Vaganca, presjeći mu vezu sa Bihaćem i napasti njegovu komoru iz pozadine. Napade i uznemiravanja vršiti sve dotle dokle ova bojna ne odstupi u pravcu svoje baze. Naše snage⁶ sačekat će ovu bojnu južno od Slunja i čim otpočnu borbe sa njom trebate što jače udarati iz pozadine i bočno, tj. gdje vam je najzgodnije, i pomoći razbijanje iste. Nastojati naročito automatsko oruđe plasirati bočno neprijatelju i tući ga bočnom vatrom. Držati stalni kontakt sa neprijateljem i o pravcima njegovog kretanja stalno nas izvještavati. Vezu uhvatiti sa našim snagama⁷ sjeveroistočno od Mudrić Sela, kod Đujića.

O ovome je obaviješten Štab korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

18. VI. 1943 u 12 sati.

Načelnik Korpusa

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1—2. k. 419.

² Datum prijema naređenja.

³ i ⁵ Poslije povlačenja dijelova Petnaeste NO brigade početkom lipnja 1943 god., komandu nad ovim sektorom preuzeo je komandir mitraljeske čete ove brigade. Pod njegovu komandu stavljena je jedna četa Kordunaškog NOP odreda i partizanska straža Komande mjesta Ličko Petrovo Se'o. Vidi tom V, knj. 15. dok. br. 105.

⁴ O likvidaciji neprijateljske posade u Slunju vidi se dok. br. 62, 75, 77, 89, 92 i 104.

⁶ i ⁷ Odnosi se na dijelove Unske operativne grupe. Vidi dok. br. 26.

PREGLED BROJNOG STANJA DESETE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 18 LIPNJA 1943 GODINE¹

Datum 18-VI-1943 god.

J e d i n i c a		X D i v i z i j a					XVII B r i g a d a					
		Štab	Intendantura	Sanitet	Pionirski vod	Prateći vod	Svega	Štab	č e lo	II bataljon	III bataljon	Svega
Po spisku	muških	71					71	29	224	269	299	8772
	ženskih	1					1	2	36	86	69	206 ⁴
U rashodu	muških	1					1		65	71	79	222 ⁵
	ženskih								6	19	22	51 ⁶
Na licu	muških	70					70	29	159	198	220	655 ⁷
	ženskih	1	I				1	2	30	67	47	155 ⁸

Priraštaj												
Manjak		—		—							—	

Polit, komesar:

Vlado Janić

(M. P.)⁸

¹ Original, pisan mastilom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 415, k. 1121.

² Pogrešno zbrojeno. Treba: 821.

³ Treba: 1614.

Treba: 193.

J Treba 289.

⁶ Treba: 215.

⁷ Treba: 109.

s Treba: 324.

Z I J A

Spisak br. 1.

XXI B r i g a d a											Ukupno u Diviziji
Štab	I bataljon	II bataljon	III bataljon		Svega	Štab	I bataljon	II bataljon	III bataljon	Svega	
125	225	183	169		722						1670 ³
26	23	21	25		95						302 ⁵
14	52	45	18		129 ⁷						352 ⁸
3	5	1	2		11						62 ¹⁰
112	173	138	151		574						1299 ¹²
23	18	2	23		84 ¹⁴						240 ¹⁵
											86

Komandant
Vinko Antić

³ Treba: 47.

¹⁰ Treba: 58.

¹¹ Treba: 606.

¹² Treba: 1250.

¹⁴ Treba: 146.

¹⁵ Treba: 64.

¹⁶ Treba: 211.

¹⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 18
LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA BLO-
KIRAJU VELIKU KLADUŠU"

PREPIS.

Z A P O V I J E S T _i

Štabu Unske operativne grupe za 18 juni 1943 god.

" I.

Situacija: U toku 17 ov.mj. jedinice VIII divizije napale su i razorужale posadu u Cetingradu.² Zarobljeno je oko 160 a ubijeno 46 nepr. vojnika. Potom je dio snaga VIII Divizije otišao prema Slunju na koji će danas biti izvršen napad,³ a napad na V. Kladušu odložen je zbog slabih veza između naših jedinica i VIII Divizije.⁴ 3 i 4 bataljon IV Banijske brigade zauzeli su bili Tuk i Kladušu-Gradinu, ali su protivnapadom napustili Gradinu i kotu južno od Gradine koja dominira Gradinom. Sa druga dva bataljona i sa Štabom IV Brigade, koji su trebali biti na Alatuši i na Drmeljevu, nije se u toku 17 i 18 ov.mj. imala veza. Dva bataljona VIII Krajiške brigade nalaze se na osiguranju prema Topuskom a dva bataljona očistila su Bužim, gdje je zaplijenjeno nekoliko pušaka, i potom došli u M. Kladušu. Štab grupe nije do 12 sati 18 ov.mj. primio nikakav izvještaj od bataljona VIII Krajiške brigade. Kordunaški bataljon⁵ stigao je 17 ov.mj. u Podzvizd. Baterija i telefonski vod nalaze se također u Podzvizdu. Štab grupe bio je 17 ov.mj. na Alatuši od 3—6 sati, pa pošto nije uspostavio vezu sa Štabom IV Brigade, a patrola koja je bila poslana da vezu uspostavi dobila je vatru iz sela Alatuše. Štab se je povukao. Predveče je Štab prešao u Nepeke te je imao vezu sa 3 i 4 bataljonom IV Brigade i u toku noći uspostavio vezu sa Štabom VIII Divizije.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28/1—2, k. 421.

² Vidi dok. br. 62, 64, 77, 88 i 104.

³ i ⁶ Vidi dok. br. 62, 64, 75, 77, 89 i 104.

⁴ Napad na Veliku Kladušu izvršile su ove jedinice 20 lipnja. Vidi dok. br. 104.

⁵ Riječ je o Trećem bataljonu Kordunaškog NOP odreda.

Zadatak: Do završetka akcije na Slunj⁶ jedinice naše Grupe i Druge brigade VIII Divizije držaće posadu u V. Kladuši blokiranu i osigurati se sa pravca Topusko i Bihać. Prema tome zadaci su naših jedinica:

IV Banijska brigada.

Sa dva bataljona blokira Kladušu od ceste Cetinograd—Kladuša do ceste Kladuša—M. Kladuša. Sa dva bataljona blokira Kladušu na liniji Drmeljevo—Alatuša—Džaferovića Brdo. Vezu sa jedinicama II Brigade VIII Divizije drži na cesti Cetinograd—Kladuša i kod Balčin mosta (između Drmeljeva i Bihaća).

VIII Krajiška brigada:

Sa dva bataljona osigurava i dalje pravac Topusko—Kladuša. Vezu držati sa Štabom IV Brigade koji će se nalaziti na Alatuši i sa bataljonom Banijskog odreda koji se nalazi kod Topuskog u Vranovini i Balincu. Sa dva bataljona nalaziće se u M. Kladuši te će služiti kao rezerva i osiguravati pravce od Bihaća i Cazina. Kordunaški bataljon:

Blokiraće Kladušu sa istoka sa obje strane ceste Vranograč—Kladuša. Vezu održavati sa IV Banijskom brigadom a lijevo sa III bataljonom IV Banijske brigade. Baterija će ostati u Podzvizdu do daljnjeg naređenja. Na položaj najhitnije dopremiti 70 granata i čim stignu granate izvijestiti o tome Štab grupe.

Telefonski vod postaviće odmah telefonsku vezu od Džaferovića Brda do Nepeka najprečim putem (Džaferovića Brdo—Polje—Nepeke) Telefonsko odjeljenje IV Brigade postaviće vezu: Alatuša—Džaferovića Brdo.

Štab grupe nalaziće se u selu Nepeke.

Znake raspoznavanja koristiti od prošle noći dok se ne dadu drugi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan.

(M. P.)s

Komandant:
Pet.⁷ Kleut

⁶ i Petar

⁸ Okrugli pečat: Štab Unske operativne grupe NOV Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 18 LIPNJA
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCI-
JAMA I BORBAMA NA ŽUMBERKU I POKUPLJU'

ŠTAB 11 OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. br. 526/43
18 juna 1943

Operativni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Vojnička situacija na teritoriji naše Zone nije izmijenjena. Uočilo se da moral kod ustaša opada i mnogi bi se rado vratili svojim kućama.

Stanje na sektoru Moslavine izmijenjeno je utoliko što se neprijatelj povukao i stvorio jače garnizone oko željezničke pruge Zagreb—Dugo Selo—Banova Jaruga. Ustaše koje su bile na tom sektoru prebačene su ka Križevcima i Koprivnici. Garnizone uz prugu drže uglavnom Nijemci.² među kojima ima Ukrajinaca.

Na pruži Karlovac—Metlika—Ljubljana posljednjih dana primjećeni su transporti sa naftom, koji se kreću u pravcu Italije. Transporti trupa nisu primjećeni.

AKCIJE :

Žumberačko—Pokupski p odred:

Od 2. VI.—6. VI. 1943 Odred je vršio kontrolu terena i održavao vojničku obuku po svojim jedinicama.

7. VI. — Neprijatelj je izvršio ispad sa jačim snagama pravcem Gornja Vas—Sošice i od Ozlja i Jaske pravcem Krašić—Prekrižje—Oštre. Jačina neprijatelja bila je 2 ustaške bojne i 1 bataljon Talijana.³ Neprijatelj je uspio da prodre do Sošica i Oštrca. Snage odreda uspjele su ga na tim položajima zadržati i neprijatelj je imao u toku dana 10 mrtvih i ranjenih.

8. VI. — Vodila se borba u toku dana na istim položajima. Neprijatelj je pokušao prodrijeti ali nije uspio, već je bio prisiljen da se povuče sa Oštrca. U toku borbe neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 ranjena, na našoj strani imali smo 1 mrtvog i 3 ranjena.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog-lstoriskog instituta pod reg. br. 42/3, k. 1472.

² Iz sastava 187 rezervne divizije.

³ Vidi dok. br. 125.

r

9. VI. — I bataljon Odreda izvršio je napad na neprijatelja u Sošicama,⁴ potpomognut sa teškim bacačem mina, i neprijatelj je u bijegu napustio Sošice i povukao se u pravcu Gornje Vasi. II Bataljon zadržao se na Oštrcu i predveče potisnuo neprijatelja na Begovo Brdo.

10. i 11. VI. — Neprijatelj se zadržao na Prekrižju i u Krašiću.

12. VI. — II Bataljon izvršio je noćni napad na Prekrižje ali nije uspio da neprijatelja istjera iz položaja jer se isti bio dobro utvrdio. Naši gubitci 2 mrtva i 2 ranjena, gubitci neprijatelja nisu poznati.

14. VI. — II Bataljon izvršio je ponovo napad na neprijatelja na Prekrižju ali se neprijatelj uspio i dalje zadržati uslijed svoje velike brojne nadmoćnosti.

15. VI. — II Bataljon potpomognut sa I Bataljonom XIII Brigade krenuo je u pravcu Prekrižja i ustaše su se prije dodira sa našim jedinicama povukle u pravcu Krašića.

Za vrijeme ovih borbi došlo je do izražaja neiskustvo boraca i rukovodilaca. II Bataljon po prvi puta vodio je otvoreno borbu sa neprijateljem, i bilo je kod njega dosta kolebanja. U ovim borbama očeličili su se borci a rukovodeći kadar dobio je potrebnu samostalnost i samopouzdanje da može braniti Žumberak i bez prisustva Brigade. Iz ovih borbi izvukao je i sam Štab odreda korisne pouke i moći će u buduće samostalno da rukovodi akcijama.

Moslavački p. odred:

4. V. — Razoručao je jednu domobransku patrolu na pruzi Gračanica—Kutina. Zaplijenjeno je 1 p. mitraljez i 9 pušaka.⁵

18. V. — Vršeno je rušenje želj. pruge između Kutine i Popovače i razoružano je 20 domobrana. Zaplijenjeno je 20 pušaka i 500 metaka.¹¹

Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 1 ranjenog.

Od kako su upućena dva bataljona iz Odreda, ukupno 350 boraca, u novu slavonsku diviziju ostao je Odred svega sa jednim bataljonom.⁷

XIII Proleterska brigada »Rade Končar«:

3. VI.—7. VI. — Brigada je izvršila pokret od Žumberka do Pokupja.

7/8. VI. I Bataljon razoručao je domobransku posadu na ž. st. Peščenica. Bez otpora zarobljeno 18 domobrana. Zaplijenjeno je 20 pušaka, 2.000 kom. metaka. 2 poljska telefona i razne druge spremne.⁸

⁴ Vidi dok. br. 66.

⁵ i & Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 63.

⁷ Odred je uputio jedan bataljon u Slavoniju prosinca 1942 god., prilikom formiranja Četvrte divizije, a drugi u svibnju 1943 god., kada se formirala Deseta divizija. Vidi ton) V, knj. 10, dok. br. 45, 46, 66 i tom V. knj. 15, dok. br. 13, 52, 53 i 54.

9, i⁸ i 12 Opširnije o tome vidi dok. br. 30 i 70.

Iste noći II Prolet, bataljon razrušio je između Vel. Gorice i Peščenice 50 m pruge, digao u zrak jedan propust. Saobraćaj nije išao 24 s.

8. VI. — Napadnut je II Proleterski bataljon, koji se vraćao sa akcije kod s. Cerje, od jedne satnije Nijemaca i jedne satnije-domobrana.⁹ Kad je neprijatelj naišao na naše patrole bio je primječen i Bataljon se razvio za borbu. Nijemci i domobrani pušteni su blizu i na njih otvorena jaka vatra i izvršen manevar sa pritiskom na bokove neprijatelja. Neprijatelj je morao ostupiti pod pritiskom naših boraca. Zarobljeno je 9 domobrana. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 20 ranjenih. Na našoj strani imali smo jednog mrtvog i 2 ranjena. Zaplijenjeno je 10 pušaka, jedan šmajser i 580 metaka i razne druge vojničke spremne.

10. VI. — II Bataljon razoružao je posadu na ž. st. Odra. Z. st. je spaljena. Zarobljeno je 5 domobrana, zaplijenjeno je 9 pušaka i 570 metaka.¹⁰

Minerski vod razrušio je lom prilikom 50 m pruge i saobraćaj je stao 8 sati.

III Proleterski bataljon napao je na Brezovicu i zarobio 13 dom.,¹¹ dok su ostali uspjeli pobjeći. Zaplijenjeno je 15 pušaka i 1.000 metaka, i razne druge spremne.¹²

12.VI.—15. VI. — Brigada je izvršila put za Zumberak.

Na svome putu Brigada je uspjela mobilisati 30 novih boraca.

Kritički osvrt na put i akcije u Pokupju:

Na putu i akcijama koje su vršene Brigada kao cjelina uglavnom je zadovoljila. Štabovi bataljona činili su stručne vojničke propuste, koji se stalno ispoljavaju i kritikuju i ima ih sve manje. Naporni marševi koji su vršeni nisu uticali na borbenu gotovost jedinice.

Plan akcija:

Ostaje nepromijenjen prema prošlome izvještaju. Brigada vrši pripreme za određeni put.¹³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V.d. komandanta

u Domobrana. Vidi dok. br. 53 i 70.

¹³ Štab Druge operativne zone imao je u planu prebacivanje Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« na područje Moslavina—Kalnik, ali do toga nije došlo. U cilju pružanja pomoći Moslavačkom i Kalničkom NOP odreda, i radi neposrednog rukovođenja operacijama, na ovo područje otišao je u srpnju 1943 god. Štab zone. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 11, i tom V, knj. 17, izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 29 srpnja 1943 godine.

ZAPOVIJEST ŠTABA TREĆE NO BRIGADE OSME DIVIZIJE
NOV I PO HRVATSKE OD 18 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA SLUNJ¹

TAB III UD. BRIGADE

18 juna 1943

24.6.43.

Op. broj

Z A P O V I J E S T :

(Sekcija Karlovac 1:100.000)

Neprijateljski garnizon u Cetingradu likvidiran je ujutro 17 o.mj.²
Naša brigada ojačana sa dva bataljona II Ud. brigade dobila je
zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Slunju.³

N A R E Đ U J E M O :

I i III bataljon ojačan Napast će neprijatelja sa pravca Plieš i
sa 3 teška mitraljeza. Melnica i to: I bataljon od Plieša, a III-ći
od Melnice.

Vezu će održavati desno preko Slušnice
sa II bataljonom i lijevo također sa četom II
bataljona preko jedne čete bataljona K.P.O.⁴
koja će zatvarati pravac prema Primišlju.

II bataljon sa mitraljeskom četom. Vršit će pritisak od Lumbardenika i Po-
povca.Vezu održavati desno preko Korane sa
bataljonom II Ud. brigade, a lijevo preko
Slušnice sa III bataljonom.

II četa II bataljona Vršit će pritisak povezano sa bataljonom-
sa mitraljeskom II Ud. brigade sa pravca Cvitovići i cesta,
četom. Slunj—Cetingrad.

IV bataljon ojačan Vršit će osiguranje od pravca Slunj—Ra-
sa pionirskim vo- kovica i postaviti se na k. 343 kod sela Čuići
dom. jednim dijelom, a jednim dijelom kod crkve
Sv. Petke. Uz pomoć pionirskog voda razru-
šit će cestu Rakovica—Slunj na taj način što
će ruševine ranije produbiti. U slučaju da nepri-
jatelj naiđe sa ovoga pravca, razbiti ga zajedno
sa bataljonom II Udarne brigade koji će se
nalaziti kod Furjana.

¹ Kopija originala, nedovršena, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u
arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—1/1, k. 424.

² Vidi dok. br. 62, 64, 77, 88, i 104.

³ Vidi dok. br. 62, 89 i 104.

⁴ Kordunaškog partizanskog odreda

Vezu održavati sa ovim Štabom i sa bataljonom II Udarne brigade u Furjanu.

Bataljon 11 Ud. brigade koji će biti u Šturliću kao osiguranje prema Tržcu. Osiguravat će pravac Furjan—Tržac, na taj način što će jedna desetina sa puškomitraljezom držati most kod Zrilića koji treba onеспособiti, a ostale snage držati u pripravnosti pozadi Furjana kod potoka Jovac, tako da u slučaju nailaska neprijatelja od Tržca ili od Rakovice može sa snagama da ga sačeka na pogodnim položajima i razbije. U slučaju da neprijatelj naiđe od pravca Rakovice raditi sporazumno sa bataljonom četvrtim III Ud. brigade koji će se nalaziti kod Čuića na cesti.

Bataljon K.P.O. Sa jednom četom osiguravat će pravac prema Primišlju, a sa dvije čete bit će u brigadnoj rezervi.

Baterije tući će neprijateljsko uporište od Taborišta sa k. 282. a protukolski topovi sa puta prema Cetingradu. Snage koje napadaju sa desne obale Korane bit će pod neposrednim vodstvom Štaba divizije koga će redovno izvještavati o svemu potrebnom. Baterija će tući one ciljeve koje budu označavali bacači i pješadija sa raketlama.

Ranjene drugove koji se nađu na lijevoj obali Korane evakuisati za bolnicu u Zbjegu, a one s desne obale kod sanitetskog divizijskog previjališta u Kestenovcu. Štab divizije nalazit će se u Cvitovićima.

BR. 76

NAREĐENJE ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 18 LIPNJA 1943 GOD. () POSTI PKI PREMA ZAROBLJENIM TALIJANSKIM VOJNICIMA¹

ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
18 juna 1943 godine

ŠTABU 1. II. III. IV PROLETERSKOG BATALJONA I KOMANDI ČETE ZA VEZU XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«

Štab II Operativne zone naređenjem svojim broj 336 od 4 juna 1943 godine dostavio je sljedeće:

»Porazi fašističkih snaga na Istočnom frontu i u Africi, porazi okupatorskih snaga i njihovih slugu ustaša i četnika u našoj zemlji,

¹ Originai, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/3, k. 723.

te posljednji veliki uspjesi naše N. O. Vojske naročito su djelovali na talijansku vojsku. To nam dokazuje prelaz manjih grupica talijanskih vojnika na stranu partizana na teritoriju V Operativne zone, kao i razni izgledi talijanskih vojnika u pojedinim talijanskim garnizonima (Senj).

Takvo nam stanje u talijanskoj vojsci nužno nameće da ubrzamo to vrijeme i potenciramo njihovo neraspoloženje prema fašističkim vlastima.

Da bismo to postigli, moramo promijeniti naš stav prema onim talijanskim vojnicima koji se dobrovoljno predaju našoj vojsci. Sve one koje se dobrovoljno predaju, a ne izraze želju da ostanu u redovima naše vojske, treba pustiti na slobodu. Jasno je da se to ne odnosi na fašiste i oficire. Iznimku čine oni koji pružaju naročito žestok otpor.

Puštanjem na slobodu onih koji se dobrovoljno predaju postići ćemo još jače komešanje u redovima talijanske vojske, unijećemo zabunu u njihovim redovima i time ubrzati proces vrenja u neprijateljskoj nam vojsci.

Ovakav postupak treba objasniti svima borcima, treba im objasniti njegovu korisnost za našu borbu, da bi borci lakše prevladali svoje opravdano ogorčenje zbog učinjenih zločina sa strane talijanskih oružanih snaga.«

Dostavljamo vam gornje naređenje radi znanja i daljeg postupka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. načelnika Štaba
1.2 Mladen

BR. 77

PISMO ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD
19 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE O OSLOBOD-
ĐENJU CETINGRADA. NAPADU NA SLUNJ I BLOKADI VE-
LIKE Kladuše'

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
19 juna 1943 godine

ŠTABU VI DIVIZIJE

Vaš izvještaj od 18 juna primili smo.

VIII Divizija razoružala je Cetingrad.² Posada je sva pohvatana i nikome nije uspjelo da pobjegne. Zarobljeno je 170 domobrana i dva

² Ivan

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 45/1—11, k. 420.

² Napad na ovo uporište izvršile su jedinice Osme divizije i Unske operativne grupe. Vidi dok. br. 62, 64, 77, 88 i 104.

oficira, dok je pobijeno oko 50. Davali su žestok otpor, jer posadu su sačinjavali muslimani bivše ustaše. Zaplijenjeno je 13 p. mitraljeza, 4 šmajsera, oko 120 pušaka sa municijom. Pripremljen je napad na Slunj koji je trebao biti noćas izveden,³ a također je Kladuša blokirana.⁴

Drugih novosti za sada nema.

Danas 19 o. m. u 0900 sati čuli smo Vašu stanicu odlično. Nismo Vam se mogli javiti, jer nam je pao napon akumulatora. Javljajte se redovno u 0900 i u 1600 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za načelnika

BR. 78

NAREDBA ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 20 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA I USTANO-
VAMA O PRESTANKU DJELATNOSTI TREĆE OPERA-
TIVNE ZONE'

ŠTAB
II KORPUSA NOV
HRVATSKE
Dana 20. VI. 1943/9 sati
Br. 67/43

N A R E D B A BR. 1

1. Prema odluci Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske prestaje djelatnost III Operativne zone Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske.

2. Partizanski odredi, kao i sve ustanove, kojima je dosad rukovodio Štab III Operativne zone, potpadaju pod neposrednu komandu Štaba II Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske.

3. Prema odluci Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, I Slavonski korpus dobija naziv »II Korpus Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske«.

4. Prema odluci Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske Štab korpusa formira se na sljedeći način:

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 89, 94 i 104.

⁴ Vidi dok. br. 73 i 104.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/5. k. 907.

Radom u Štabu korpusa rukovodi načelnik štaba, koji osim toga neposredno rukovodi radom prvog odjela Štaba korpusa, koji se sastoji iz sljedećih odsjeka:

- a) Personalni odsjek
- b) Operativni odsjek
- c) Informativni ili vojno-obavještajni odsjek
- d) Političko-obavještajni odsjek
- e) Inženjerski odsjek
- f) Artiljerijski odsjek.

Radom drugog odjela rukovodi pomoćnik načelnika Štaba korpusa. Drugi odjel sastoji se iz sljedećih odsjeka:

- a) Odsjek za vojne vlasti u pozadini
 - b) Intendantura
 - c) Tehnički odsjek
 - d) Sudski odsjek
 - e) Sanitetski odsjek.
5. Ova naredba stupa odmah na snagu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
(Duško S. Brkić)
Duško S. Brkić

Komandant:
(Petar Drapšin)
Petar Drapšin

(M. P.)¹

PREGLED BROJNOG STANJA ODJEĆE I OBUĆE JEDINICA
ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 20 LIPNJA 1943 GOD.¹

P R E
brojnog stanja odjeće i obuće jedinica VI Divi-

Jedinica	I s p r a v n a o d j e ć a i o b u ć a														
	cipela	hlača vojnič.	hlača civilnih	bluza	kaputa civilnih	sinjela	kapa partizanski	ostalih kapa	košulja	gaća	čarapa	maja	rukavica	pršnjaka kožnih	ćebadi
Štab divizije i pomoćno osoblje	43	43	42	60	17	41	86	–	156	132	89	30	3		43
I Brigada	367	504	184	512	182	255	875	47 ¹	1081	1052	850	–	–	–	–
II Brigada	381	630	241	623	239	561	987	144	1307	1272	1212	–	–	–	–
III Brigada	624	672	37	713	129	652	774	143	944	933	868	216	–	–	–
Prateća četa	49	47	4	45	10	42	68		100	100	86	2	–	–	–
Inženjerska četa	13	19	11	18	5	8	34	–	54	55	34	23	–	3	14
U k u p n o :	1477	1915	519	1971	582	1559	2824	334 ¹	3642	3544	3139	271 ^I	3	3	57

SMRT FAŠIZMU —

Politkomesar

(M.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/1—38, k. 410/1.

G L E D

zije NOV Hrvatske na dan 20 juna 1943 godine.

Potrebno odjeće i obuće									Vrsta i broj cipela za opravku		Brojno stanje
hlaća vojničkih	bluza	cipela	šinjela	paćo šija	košulja	gaća	čarapa	ćebadi	flekova	tumpla	
77	60	77	79	34	84	88	131	77	6	18	
379	389	589	647	116	833	860	1022	—	154	142	955
398	412	748	561	146	968	969	567	—	130	80	1129
292	252	336	312	191	986	997	88	—	35	27	965
10	5	20	—	4	—	—	10	—	10	6	65
4	11	18	26		14	13	—	20	2	1	34
1160	1129	1788	1625	491	2885	2927	1818	97	337	274	3268

SLOBODA NARODU!

Komandant:

P.)⁸

Đ.² Jovanić

² Đoko

³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

DOPUNA ZAPOVIJESTI ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 20 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDI-
NICAMA ZA NAPAD NA VELIKU KLADUŠU¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 35
dne 20-VI 1943 g.

DOPUNA — IZMJENA ZAPOVIJESTI OD 15. VI. 1943

Zbog nepredviđenih slučajeva, plan napada u duhu zapovijesti op. br. 35/43² izmjenjen je utoliko što je po padu Cetingrada³ izvršen napad na Slunj i isti likvidiran.⁴ Prema tome preostaje nam zajedničkim — jačim snagama napad i likvidacija neprijateljske posade u V. Kladuši.⁵

Ovakva situacija izmijenila je i odnos u moralnom pogledu kod nas i neprijatelja. Naši borci nakon likvidacije pomenuta dva garnizona i uhvaćenog velikog materijala može se reći da su još u boljem moralnom stanju, dok je moral kod neprijatelja još više opao zbog navedenog neuspjeha na drugim sektorima.

Radi brzog iskorišćenja ovakve situacije divizija u zajednici sa Unskom operativnom grupom, izvršit će napad na neprijateljsko uporište u V. Kladuši.

Za izvršenje ovog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

Izmjena zapovijesti Naša zapovijest op. broj 35/43 ostaje za
op. broj 35/43. napad na V. Kladušu u važnosti, mijenjajući
se samo utoliko:

III Udarne brigada. Osigurat će pravac od s. Gejkovca preko
k. 314—268—260—150 i 144, i to: sa tri bata-
ljona zatvoriti pomenuti pravac, a jedan ba-
taljon držati u rezervi pozadi k. 144, tj. na
lijevom krilu svoga rasporeda.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/4—3, k. 419.

² \ idi dok. br. 62.

³ O oslobođenju Cetingrada vidi dok. br. 62, 64, 77, 88 i 104.

⁴ Posada u Slunju bila je manjim dijelom uništena i zarobljena, dok je veći dio uspio da pobjegne. Vidi dok. br. 77, 89 i 104.

⁵ O borbama za Veliku Kladušu vidi dok. br. 62, 64, 73, 81, 89 i 104.

Zadatak ovoga osiguranja bit će: Da ne-prekidnom linijom (retkog streljačkog stroja) zatvori cio rejon, a na najpodesnijim pravcima svaka jedinica, pa i četa da ima svoju rezervu koju da drži na najpodesnijem pravcu svoga rasporeda i čvrsto u ruci, tako da može brzo se baciti na neprijatelja koji bi eventualno uspio da se probije kroz prednju liniju. Patrole duboko upućivati u pozadinu zatvorenog sektora sa zadatkom da otkriju i jave blagovremeno eventualni dolazak pojačanja neprijatelju. Iz rezerve patrola upućivati u pravcu k. 265, te da kontrolišu taj pravac, te ukoliko bi neprijatelj i tamo se izvlačio, spriječiti ovo s rezervom.

Štab brigade smjestit će se na sredokračić svoga rasporeda na najpodesnijem mjestu odakle će pratiti razvoj napada na Kladušu i prema tome moći utvrditi momenat kada nastupi kritično stanje kod neprijatelja, pa to brzo avizirati jedinicama, te da do najveće mjere svi budno prate da se ne bi neprijatelj povukao na njihovom rejonu.

Vezu održavati između jedinica tijesnim dodirima i patrolama, a sa nama telefonsku, ukopčavajući se na liniju II Udarne brigade.

Nastojati — težiti da se određeni rejon zatvori na vrijeme, ali pri tome voditi računa o *ishrani vojnika*, tj. nastojati da vojnici prije polaska dobiju dovoljan obrok hrane.

II Udarne brigade
ojačane sa pratećim
bataljonom.

Napast će neprijatelja na prostoru od slova T (Tuk) pa ulijevo preko Dubrave do k. 204 i to: Sa jednim bataljonom od Tuka do Turskog groblja, a sa dva bataljona od puta Kurinsko Selo—Kladuša preko Dubrava do Brda (k. 204). Jedan bataljon staviti u rezervu kod prvih kuća u Dubravama.

Mjesto Štaba brigade pri početku akcije 1 do pada Gradine bit će na k. 273, a poslije toga prema situaciji.

Vezu sa Štabom divizije uspostaviti i održavati telefonsku.

Brdska baterija.

Plasirat će se na položaj koji je i ranije određen i sa istim zadatkom. Pri prolazu kroz Cetingrad tražiti od ovoga Štaba granate.

Prateći bataljon. Rasporedit će Štab II Udarne brigade kao i ranije, vodeći računa o njegovom sadanjem pojačanju sa topovima, koji rasporediti pola na desnom, a pola na lijevom otkliku svojega reiona.

Unska operativna grupa. Napast će neprijatelja na prostoru od Tuka (slovo T) pa do Brda (k. 204). Sa zadatkom predviđenim u ranijoj zapovijesti, i načinom održavanja veze.

Napomena:

Početak napada bit će 20 ovog mjeseca u 20 časova. Znak za početak napada bit će prvo stupanje u dejstvo artilerije sa k. 213. Imati u vidu da na ovaj znak, odnosno dok artilerija ne otvori vatru ne treba krenuti sa pješadijom u napad, već pod zaštitom iste, tj. koristeći njezinu vatru, preduzeti plansko nastupanje za 10-15 minuta po otvaranju prve vatre.

Divizijsko previjalište i hirurška ekipa smjestit će se i to: previjalište u Široku Rijeku oko škole, a hirurška ekipa smjestit će se gdje joj odredi referent saniteta ove divizije. Vodeći računa da ne bude previše udaljeno.

Znaci raspoznavanja za noć 20/21. VI. 1943: Kama — Kladuša.
a za 21 /22. VI: Samar — Slunj.

Ugovoreni znaci: 7-10. Vidni znaci: partizanka na pušci jedanput dignuta u vis, a odgovor: dva puta.

Mjesto Štaba divizije bit će kod crkve u Buhači.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.^ Sumonja

Komandant:

V.⁷ Četković

(M. P.)K

Dostavljeno: Štabu I Korpusa na znanje.

Štabu Unske operativne grupe

i svim jedinicama ove divizije

na izvršenje.

Dostavljeno po kuriru 20. VI. 1943 u 13.30 sati.

* Miloš

7 Vlado

s Okrugli peiat: kao u zaglavlju.

DOPUNA ZAPOVIJESTI ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OSME
DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 20 LIPNJA 1943 GOD.
PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VELIKU KLADUŠU'

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
20. VI. 1943.

DOPUNA ZAPOVIJESTI OD 16. VI. 1943.

Zbog nepredviđenih slučajeva plan napada po ranijoj zapovijesti mijenja se toliko što će naša divizija u zajednici sa Unskom grupom napasti neprijateljsku posadu u V. Kladuši,² i to: Unska grupa napast će neprijatelja na prostoru od Tuka (slovo T) do Brda (k. 204) sa zadatkom predviđenim u prijašnjoj zapovijesti. III Udarne brigada osigurat će pravac od sela Gejkovac preko k. 314, 268. 260, 150 i 144. Zadatak ovoga osiguranja je da zatvori cio rejon kako bi mogla odbiti eventualno neprijateljsko pojačanje ili bjegstvo neprijatelja iz V. Kladuše.

Naša brigada dobila je zadatak da napadne neprijatelja desno od Tuka (slovo T) pa u lijevo do Brda (k. 204), cesta Krstinja—V. Kladuša.

Radi izvršenja gornjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

I Bataljon ojačan s *Zadatak:* Napast će neprijatelja s pravca
1 t. bacačem i 1 pro- sela Maljevca preko Brda (k. 204) tako da
tukolskim topom: jedna četa prodire cestom Maljevac—Kladuša
a ostale dvije čete desno od puta zaključno
sa selom Grabarska. Glavni pravac napada
preko k. 204. kroz selo Miljković, k crkvi
u Kladuši.

V e z a : Vezu održavati lijevo s Unskom grupom
streljačkim strojem a desno sa našim IV Ba-
taljonom dodirom a sa Štabom brigade ku-
ririma i patrolama.

IV Bataljon: *Zadatak:* Napast će neprijatelja od pravca
sela Dubrave — lijevo od Gradine pored
džamije k centru V. Kladuše. Borbena linija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 6/1, k. 831.

² Vidi dok. br. 62, 64. 80 i 104.

da obuhvati cestu Cetingrad—V. Kladuša pa u lijevo do s. Grabarska. Glavni pravac napada kroz selo Dubrave. Za sam napad razviti samo dvije čete a treća četa da napreduje odmah iza streljačkog stroja.

V e z a :

Lijevo s I Bataljonom a desno s III Bataljonom dodirom streljačkih strojeva a sa Štabom brigade kuririma i patrolama.

III Bataljon ojačan s ostatkom pratećeg bataljona:

Zadatak: Sjednom četom napadat će s visoke bezimene kote s jednom bijelom kućom zaključno desno do riječi Tuk (slovo T). Ostale dvije čete razviti na padini ove kote i do samog muslimanskog groblja tako da će borbeni linija bataljona obuhvatiti prostor od slova T do zaključno muslimanskog groblja i grupe bezimenih kuća. Dijelovi pratećeg bataljona rasporedit će se na prostoru ovoga bataljona na mjestima s kojih će oruđa najbolje na ciljeve dejstvovati. Naročito nastojati da četa koja je razvijena na desnom pravcu brzo prodire. pošto je taj pravac najpodesniji za upad u neprijateljsku odbranu.

V e z a :

Desno s jedinicama Unske grupe, lijevo s IV Bataljonom dodirom a sa Štabom brigade kuririma i patrolama.

II Bataljon:

Zadatak: Nalazit će se u rezervi u prvim kućama sela Dubrave.

Četa za vezu:

Zadatak: Uspostaviti telefonsku vezu sa Štabom divizije.

Iniinijerska četa:

Zadatak: Nalazit će se kod Štaba brigade.

Teške mitraljeze upotrijebiti u napadu sa zgodnih položaja tako da najbolje potpomognu nastupanje boraca.

Početak napada bit će 20 o. m. u 20 sati. Znak za početak napada bit će stupanje artiljerije u dejstvo s k. 213. Imati u vidu da na ovaj znak, odnosno dok artiljerija ne otvori vatru ne treba krenuti s pješadijom u napad, nego pod zaštitom iste, koristeći njezinu vatru, poduzeti nastupanje.

Divizijsko previjalište smestit će se u Široku Rijeku oko škole.

Brigadno previjalište bit će lijevo od Štaba brigade kod mlina.

Štab brigade nalazit će se na k. 213 u prvi mah a kasnije prema situaciji, o čemu će te biti obaviješteni.

Štab divizije bit će kod crkve u Buhaći.

Znaci raspoznavanja za noć 20/21. VI. o. g.: Kama—Kladuša,
a za 21. VI. o. g.: Samar—Slunj. Ugovoreni znaci bit će: 7-10. Vidni
znaci: partizanka na pušci jedanput u vis a odgovor: dvaput.
Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Krajačić³

Komandant:
Joco⁴

BR. 82

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 21
LIPNJA 1943 GOD. O POHVALI BANIJSKOG NOP ODREDA,
FORMIRANJU GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH ODREDA
I POSTAVLJANJU RUKOVODILACAⁱ

N A R E D B A BR. 15

GLAVNOGA ŠTABA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE OD 21-VI-43 GOD.

I. Pohvaljujemo Štab i partizane Banijskog partizanskog odreda
za njegovu uspješnu djelatnost, a naročito za akciju izvedenu 29 maja
1943 g. između Gline i Gređana, kojom prilikom su zarobljena dva
neprijateljska pukovnika.²

Napose pohvaljujemo Štab Banijskog partizanskog odreda za
snalaženje u rukovođenju Odredom i savjesno izvršavanje dužnosti.

II. Rasformira se Štab V Operativne zone.

Na terenu V Operativne zone formiramo Grupi primorsko-
goranskih odreda.

Štab Grupe primorsko-goranskih partizanskih odreda imat će
isti djelokrug rada kao dosadašnji Štab V Operativne zone.

III. Za komandanta Grupe primorsko-goranskih partizanskih
odreda postavlja se Drakulić Nenad, a za politkomesara Gržetić Joso
Oni će Štab popuniti iz sastava dosadašnjeg Štaba V Operativne zone

³ Đuro Krajačić. Poginuo na Trošmariji 1943 god. u borbi protiv Nijemaca
kao politički komesar brigade.

⁴ Tarabić

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta, pod reg. br. 15—7, k. 800.

² Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 104.

IV. Dosadašnji v. d. komandanta V Operativne zone Uzelac Srđan³ stavlja se na raspoloženje Štabu VIII Divizije NOVH.

V. Za komandanta VIII Proleterske N. O. udarne brigade »Rade Končar« postavlja se Žeželj Milan, dosadašnji v. d. iste Brigade.

VI. Za zamjenika komandanta XIII Proleterske NO udarne brigade »Rade Končar« postavlja se Pekić Dušan, dosadašnji komandant bataljona u istoj Brigadi;

VII. U sastavu Oficirske škole NOVH formira* se Artiljerisko odjeljenje za izobrazbu vođa odjeljenja, art. vođenika i komandira baterije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Vladimir Bakarić v. r.

Komandant
Ivan Gošnjak v. r.

ŠTAB I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
— HRVATSKE —
Br. si.
12-VII 1943 god.

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA I KOMANDI ČETE ZA VEZW

Dostavlja vam se gornja naredba s tim da je pred strojem **pro-**čitajte i dovoljno obradite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komesara
s.o.

Komandant
Radaković⁴

(M. P.)5

³ Narodni heroj. Poginuo u Drežnici 1944 god. kao komandant Prre NOV brigade Trinaeste divizije.

⁴ Lazo

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET PRVE NO BRIGADE OD 22
LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED
I DEJSTVO¹

ŠTAB
XXI BRIGADE N.O.V.
HRVATSKE
O. broj: službeno.
Dne 22. VI. 1943 u sati

ŠTABU I, II, III BATALJONA, MITRALJESKOJ, BOLNIČKOJ
ČETI

S obzirom na to da ne znamo gdje je neprijatelj stao,² u kojim selima, a i na to što trebamo srediti naše jedinice, u toku današnje noći kao i sutra ostajemo u šumi, t.j. na položaju i to: I bataljon ostaje više sela Kruševa, tamo će i kuhati. Treba da kontroliše Smoljanovce, Klisu, Lučince i tamo prema Klisi. Desno drži vezu na Pavlovom brijegu sa našim III bataljonom, a lijevo na Visokom drvetu držaće vezu sa našim II bataljonom.

II bataljon: Ovaj bataljon smjestit će se kod sela Vrhovaca gdje će se i kuhati. Kontroliše Poljansku, Biskupce, Stražeman i Veliku.

III bataljon: Ovaj bataljon ostaje na Pavlovom brijegu, tamo mu ostaje i komora, gdje će vršiti ishranu svojih jedinica. Kontroliše Nježić, Vranić, te cestu Orljavac—Vilić Selo.

Teški mitraljezi i bolničari ostaju u bataljonima do daljnjeg naređenja. Ranjenička prihvatnica ostaje na starom mjestu. Referent saniteta³ odmah da podnese izvještaj o današnjem svom radu.

S obzirom na to da ima dosta drugova loše obučениh može se naložiti mala vatra u jarcima pozadi bataljona, t.j. rajona osiguranja. Politički komesari nastojat će da borci ne leže na goloj zemlji nego da si natrgaju granja i navuku šušnja. te da naprave male bajtice od lišća.

Štab brigade nalazit će se sa I bataljonom više Kruševa.

Odmah u toku noći podnesite izvještaj o današnjoj borbi.

Informativnu službu razviti po slijedećem redu:

I bataljon: Toranj, Krivaja, Lučinci, Oljasi.

II bataljon: Stražeman, Velika, Trenkovo.

III bataljon: Brđani, Perenci, Vilić Selo cestom Požega—Kamenska.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 3—1, k. 1137.

² Vidi dok. br. 86 i 188.

³ Ivica Kolić

Noćas do dva sata informativci sa svojih položaja treba da dostave izvještaj. Ovo smatrajte za najozbiljnije.

Komandir Mitraljeske čete u toku noći izvršit će popunu mitraljeske municije ukoliko ista nije ispravna (popunjena).

Nastojte da se oružje prebriše, podmaže i pregleda da li je spremno za borbu. Ako se sutra desi da jedno automatsko oružje zataji, lično će biti odgovorni štabovi bataljona i komandir Mitraljeske čete.

Referent saniteta da odmah evakuiše ranjenike ukoliko ih nije evakuisao u bolnicu. Mrtve drugove pokopajte u najbliža groblja. Grobove naših drugova obilježite.

Skrećem pažnju svim jedinicama na održavanje veze i slanje tačnog izvještaja.

Svaki bataljon ujutro pred samu zoru postaviće jednu kao predstražu i to: I bataljon negdje niže Smoljanovaca u šumi na jednom mjestu. II bataljon takvu jednu četvu postaviti će negdje kod Poljanske. III bataljon postaviti će ovako jednu četvu negdje u Nježiću ili oko Nježića na zgodnom mjestu. Zadatak ovih četa je da se zakonspirišu. a ako neprijatelj bude nadirao, da ga puste što bliže, da ga pomlate. Borbu ne primati nikako dugo, nego odmah poslije tog snažnog kratkog napada čete da se povuku na položaj svojih bataljona, t.j. u sastav.

Kontrolisati da nas neprijatelj u toku noći ne iznenadi.

O svakoj promjeni kod neprijatelja odmah nas izvijestite kako bi ovaj Štab mogao organizirati kontranapad na neprijatelja. Drugovima objasniti znakove dnevne i noćne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:
Ivan Turčinović

Komandant:
Dako Puač⁴

P S. U slučaju lošeg vremena jedinice neka se povuku u slijedeća sela i to:

I bataljon: Kruševo, s time da mu prednja osiguranja prema neprijateljskim uporištima budu kako je naprijed naglašeno, t.j. Klisa, Smoljanovci itd.

II bataljon: Vrhovci, a osiguranja prema naprijed navedenom.

III bataljon: Amatovci, a prednja osiguranja kako smo naprijed naglasili, kao i samo izlaženje ujutro na položaj.

I bataljon daje osiguranje kod Štaba brigade.

Svaki bataljon po silasku u navedena sela obavijestiti će odmah kako i kada su jedinice smještene Štab brigade koji će se nalaziti u Kruševu.

Polit.komesar:
Ivan Turčinović

⁴ Dušan Puač-Dako

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 23 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVE NOU BRIGADE OSME
DIVIZIJE ZA NAPAD NA PRUGU OGULIN—KARLOVAC

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
23 juna 1943 god.

ŠTABU I UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE

Iz vašeg izvještaja koji smo primili doznajemo da je neprijatelj na tome sektoru pasivan i ne vrši napade na taj sektor.

Obzirom na operacije koje vrše dvije brigade vaše divizije na sektoru Slunj—Cetingrad—Kladuša² potrebno je da vežete neprijateljske snage za taj sektor a pored toga pažnju neprijatelja skrenuti na drugu stranu.

Prema tome razvijte aktivnost na pruzi Ogulin—Karlovac i nastojte da se pruga neprekidno ruši, a ukoliko imate mogućnosti porušite i neki most da bi se omeo saobraćaj neprijatelja. Razumije se da ćete ove akcije vršiti sa manjim jedinicama, tako da za osiguranje Plaškog ostane uvijek nešto snaga.

Šaljite nam izvještaje svakoga dana o situaciji na vašem sektoru, kao i o svakoj promjeni i novostima i na ostalim sektorima za koje doznate.

Budnost i izviđačka djelatnost prema neprijatelju mora postojati neprekidno.

Na sektorima u Lici nema naročitih promjena, jedino što je neprijatelju uspjelo zauzeti Bilaj u kome su do sada bile [naše] snage.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za načelnika Štaba

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod reg. br. 57/1—1, k. 419.

² Vidi dok. br. 62, 64 i 104.

³ Odnosi se na dijelove Treće NOU brigade Šeste divizije..

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 23 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADI
NA TRNOVAC¹

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.

— HRVATSKE —

A. broj 207—43

23 juna 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Akcija koja je načas vršena sa jednim našim bataljonom- na selo Trnovac nije uspjela iz sljedećih razloga: u selu Trnovcu pored naoružanih civila nalazilo se i uniformisanih ustaša. Izgleda da je neprijatelj doznao za naš napad i čekao potpuno spreman. Bataljon koji je vršio akciju poslao je jednog našeg simpatizera da izvidi stanje u Trnovcu, ali se isti do sada nije povratio. Može se posumnjati da su na osnovu slanja ovoga tobož našeg simpatizera i zaključili da bi mogao uslijediti napad, a mi sumnjamo u to da se je isti i namjerno kod neprijatelja prijavio. Za vrijeme ove akcije neprijatelj je tukao jednom haubicom iz Gospića i sa dva teška bacača, jednim iz Brušane, a jednim sa Debelog Brda. Pored ovoga uslijedila je brza intervencija neprijatelja iz Gospića. Naši su uspjeli neprijatelja zbaciti sa jedne kote gdje se nalazi crkvice. U ovoj akciji mi smo imali jednog ranjenog, dok je neprijatelj imao desetak izbačenih iz stroja.

Nočas su sve naše snage³ uznemiravale neprijatelja u Gospiću i u Bilaju. Neprijatelj je reagirao dosta jakim vatrom.

U toku današnjeg dana neprijatelj nije ništa poduzimao.

Raspored naših snaga jeste sljedeći: na sektoru Smiljana jedan bataljon; na sektoru L. Osika jedan bataljon; na sektoru stanice Bilaj—Ribnik—Barlete jedan bataljon, dok se jedan bataljon nalazi u rezervi u selu Mušaluku. Artilerija se nalazi u Širokoj Kuli.

Prema vašem naređenju od 21 ov. m. da stupimo u vezu sa Jablanačkim partizanskim odredom, poduzeli smo preko K.K.K.P.H. za Perušić⁴ i pozvali komandira i komesara pomenutog Odreda na dogovor u ovaj Štab.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 17/1—6, k. 419.

² Riječ je o Drugom bataljonu Treće NOU brigade.

Odnosi se na dijelove Treće NOU brigade Šeste divizije.

⁴ Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za kotar Perušić.

Prema vašem naređenju od 22 ov. m. da dostavimo tačan pregled rashoda ljudstva naše Divizije — tačan rashod ljudstva mi ne možemo znati, jer nas bolnice ne izvještavaju šta biva sa našim ranjenicima koji se nalaze na liječenju, da li umru, puste se na bolovanje, onesposobe za operativne jedinice itd. Prema tome mi od onoga momenta kada ga uputimo u bolnicu vodimo ga u rashodu, te kao što smo već naveli dalje o njemu ništa ne znamo. Mi vas molimo da se skrene pažnja bolnicama da nas za svakoga partizana koji bude upućen u bolnicu izvijeste šta je sa njim bilo, kako bi zaista mogli znati rashod ljudstva ove Divizije. Mi ćemo se starati da u budućem našem brojnom stanju opravdamo rashod ljudstva.

Doznali smo da se dešavaju slučajevi da uprave pojedinih partizanskih bolnica okategorišu partizana za pozadinsku službu ili stalno nesposobnog. Molimo za objašnjenje da li su zaista nadležne uprave bolnica da čine ovo ili pak ovo čine referenti saniteta divizija. Ukoliko ovo imaju pravo vojne bolnice, molimo da iste izvještavaju ovu Diviziju radi evidencije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Žigić

Komandant:

DŽ Jovanić

(M. P.)6

¹ Đoko

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 24 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI
KOD NJEŽIĆA¹

ŠTAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE
O. br. službeno
Dne 24. VI. 1943—19,30 s

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Položaj

Dana 22 ov.mj. u 2 sata ujutro neprijatelj je upao u naš oslobođeni teritorij na sektoru Požeška kotlina.² U 2 sata naišao je na jednu patrolu XXI brigade koja se nalazila u Oljasima i na drugu patrolu koja se nalazila poviše sela-Milivojevaca. Odmah čim se čula paljba u borbi sa patrolama, jedinice XXI brigade izvršile su pokret i uhvatile položaj iznad naseljenih mjesta. Kako je bio mrak nije se znalo pravac kretanja neprijatelja, kao i njegovu jačinu. Jedinice su zauzele položaj od Vrhovaca, Gredinom do ceste Orljavac—Kamensko.³ Oko 6 sati neprijatelj je došao u sukob sa našim jedinicama više Nježića na mjestu t.zv. »Torinama«.

Naše jedinice tokom čitavog dana nisu dozvoljavale daljnje napredovanje neprijatelja i vješt看 manevrom prisilile ga na povlačenje. Borba je vođena čitav dan, jer je neprijatelj pod vatrom artiljerije i teškog oružja izvlačio svoje mrtve i ranjene.

Zaplijenjen je 1 laki njemački mitraljez, 17 karabina. 1 tromblon, 1 šmajser, 1 pištolj, 3.700 metaka, jedan vojnički kotao. 12 topovskih granata, 3 mine za teški bacač, 3 konja sa samarima i nešto drugog ratnog materijala.

Neprijateljski gubitci iznose: oko 100 što mrtvih što ranjenih.

Naši gubitci: 8 mrtvih, 20 ranjenih, od kojih ima dosta lakše ranjenih.

Gubitak u oružju imali smo 4 puške, koje se nisu mogle izvući iz borbe.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 1/2, k. 1121.

² Vidi dok. br. 83 i 188.

³ Bučko Kamensko

Neprijatelj se navečer povukao u svoje staro uporište.⁴ Jačina neprijatelja u ovom napadu bila je oko 900.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Sl. odsutan.

(M. P.)⁵

Komandant:

Vinko Antić

Predano G.Š.⁶

BR. 87

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 24 LIPNJA 1943 GOD. KOJOM SE POHVALJUJU BORCI I RUKOVODIOCI TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE I ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA ZA POSTIGNUT USPJEH U BORBI PROTIV TALIJANA, USTAŠA I BELE GARDE¹

N A R E D B A B R O J 2 0

Štaba II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske od 24. VI. 1943.

1. — Za vrijeme od 18. do 23. VI. uništeno je u Žumberku mnogo razbojničkih bandi i izvojevana je jedna od najvećih pobjeda u Žumberku.² U toku od ovih 5 dana neprijatelj je — ustaše, Talijani i Bijela garda — prodirao od Metlike, Ozlja, Draganića i Gornje Vasi u pravcu slobodnog teritorija Žumberka. Neprijatelj je u tim bojevima imo oko 200 mrtvih i isto toliki broj ranjenih Talijana, ustaša i bjelogardista. I Proleterski bataljon XIII Proleterske brigade oborio je jedan tromotorni bombarder.—

Ovaj veliki udarac razbojničkim bandama dostojan je odgovor naših junačkih boraca za patnje našeg naroda, za smrt koju siju po našoj zemlji neprijatelji naše domovine.

Pohvaljujemo hrabro držanje i borbenu odlučnost svih boraca, komandira, komandanata i političkih komesara XIII Udarne prole-
terske brigade »Rade Končar« i II Bataljona Žumberačko-pokupskog odreda. Ističemo hrabro držanje cijelog II Bataljona XIII Udarne

⁴ Odnosi se na Slavonsku Požegu

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁶ Riječ je o depeši upućenoj Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod reg. br. 31/5, k. 724.

² Opširnije o tome vidi tom V, knj. 17, izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 2 srpnja 1943 godine.

proleterske brigade »Rade Končara« a naročito 2 čete. Nadalje ističemo hrabro držanje cijelog III Bataljona ove Brigade. Kod I Bataljona ove Brigade ističemo drugove: Janjanin Simu, zamjenika komandira 2 čete; Marac Mikolina, borca 2 čete; Radulović Ignjatiju, vodnika 3 čete. — Kod III Bataljona ističemo drugove: Bogdanović Mirka, omladinca p.mitraljesca, koji je iz stojećeg stava rafalom potukao 20 Talijana; Parac Paju i komandanta ovog bataljona, druga Mamulu Bogdana. — Kod IV Bataljona ističemo borce Mitraljeske čete i artiljerce, a naročito druga Krivokuću Milu. Kod II Bataljona Žumberačko-pokupskog odreda ističemo drugove: Uršatić Zdravka, vodnika 2 čete, Tepšić Vasu i Bekić Petra, zamjenika komandira ove čete. Kod I Bataljona ovog Odreda ističemo drugove Škrinjara i Kristu, komandira i politkomesara 2 čete.

Pohvaljujemo komandanta XIII Proleterske brigade druga Milana Žeželja i njegovog zamjenika druga Pekić Dušana, koji su sjajno manevrisali i rukovodili svojim jedinicama, koje su nanijele neprijatelju krvave gubitke. Ovom su pobjedom naše jedinice opet pokazale da nema neprijatelja kojega ne bi mogle tući, i da nema zapreka koje bi ih mogle spriječiti u borbi za oslobođenje naših naroda ispod fašističkog jarma.—

Ovi naši borci u ognju i krvi grade vojsku naših naroda, vojsku koja čini u našoj istoriji neviđena djela, vojsku koju će uvijek pratiti ljubav i zahvalnost naroda, a buduća pokoljenja će je sa ponosom spominjati.—

Junačko držanje naših boraca daje garancije da će naše jedinice poći dalje započetim putem« putem dalje slave i pobjeda.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Belinić Marko v.r.

Komandant
Vlado Matetić v.r.

(M. P.p

ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČARA«
25 juna 1943 godine

Da je prepis vjeran tvrdi:
Šef kancelarije:

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 24 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O
NAPADU NA CETINGRAD¹

ŠTAB
H UDARNE BRIGADE
24-VI-1943 g.

Dostavlja se operativni
izvještaj.

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA

Prema zapovijesti Štaba divizije od 15-VI naša brigada dobila je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Cetingradu a po likvidaciji Cetingrada preći u napad na neprijatelja u V. Kladuši.²

U Cetingradu neprijatelj je imao dvije satnije domobrana oko 250 vojnika naoružanih s 12 puškomitraljeza i ostalo puške.³ Razmješten u žandarskoj kasarni, popovu stanu, u kući Kangrge, a oko samog mjesta držao je dosta jako ukopane rovove i bunkere. Katoličku crkvu također je pripremio za odbranu iskopavši oko iste rovove i puškarne. Ceste koje vode u samo mjesto bile su pregrađene debelim zidom udešenim za odbranu same ceste.

Cilj napada na ovu posadu je bio razbiti neprijateljsku liniju Slunj—Cetingrad—V. Kladuša, razdvojiti posadu Slunj—V. Kladuša i tako pojedinačno ih likvidirati, također doći do oružja i ostalog vojničkog materijala.⁴

Napad na neprijatelja počeo je u noći 16 o. m. u 0.30 časova i to:

I bataljon napadao je s pravca Podcetin cestom prema Cetingradu, kod k. 254 razvio je dvije čete za napad, i to jednu četu cestom, toj četi glavni pravac napada bio je put Podcetin—Cetingrad, drugu četu razvio je desno od pomenutog puta, tj. desno od prve čete, dok III četa ostala je pozadi ovih četa u rezervi. Mitraljeska četa postavila je dva mitraljeza pozadi razvijenih četa za napad i s istima potpomagala napredovanje pješadije.

II bataljon napadao je neprijatelja s pravca cestom Slunj—Cetingrad razvivši sve tri čete u streljački stroj: kao glavni pravac napada bila im je cesta Slunj—Cetingrad; samo razvijanje otpočeo je na mostu ispod Cetingrada. Mitraljeska četa je pridodala mitraljeze pješadiskim četama; pridodati bacači i protukolski top nisu ušli u dejstvo.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 28 2, k. 831.

² i * Opširnije o napadu na ova uporišta vidi dok. br. 62, 64, i 104.

³ U Cetingradu su se nalazile Deveta i Jedanaesta satnija Jedanaeste pješake pukovnije. Vidi dok. br. 168, 169 i 174.

III bataljon napao je neprijatelja sa pravca Šanca, polazni položaj za ovaj bataljon bio je ispod samog Šanca, sa pravcem napada Šanac—glavica—crkva u mjestu Cetingradu. Ovom bataljonu bio je pridodat teški bacač koji je dejstvovao i protukolski top koji nije dejstvovao.

IV bataljon napadao je neprijatelja s pravca cestom Kladuša—Cetingrad razvivši cio bataljon u streljački stroj ispod kote 263.

Četa za vezu imala je zadatak uspostaviti telefonsku vezu sa Divizijom i bataljonom koji je napredovao preko Šanca.

Štab brigade nalazio se u Ruševici. kasnije na Šancu. Ostatak Pratećeg bataljona nalazio se u rezervi na crkvištu.

Jedinice po razvijanju za borbu kretale su se neprimjetno prema samom mjestu i kod tog pokreta uspjelo se neopaženo doći u neposrednu blizinu neprijatelja, a naročito II bataljon koji je upao odmah u spoljna neprijateljska utvrđenja. Neprijatelj se za prvi mah zbunio, to su naše jedinice iskoristile i zauzele prve zgrade samog mjesta i počele energično neprijatelja goniti u centar mjesta, tako da je par sati neprijatelj bio zbijen u školu i crkvu odakle je davao žestok otpor. U 4 sata ujutro neprijatelj je pokušao izvršiti ispad pravcem cestom prema Podcetinju, ali četa I bataljona koja se nalazila na tom pravcu uspjela ga je odbiti nanijevši mu gubitke. U 5 časova naređeno je bataljonima da poslije ispaljenih nekoliko mina iz teškog bacača izvrše juriš i likvidiraju neprijatelja, i tačno u 5.20 časova sve su jedinice krenule sa određenim odjeljenjima, pomoću ručnih bombi, na uništenje neprijatelja. Na ovo neprijatelj je odgovorio protujurišom sa jednim dijelom snaga kroz popov stan pa dalje kroz voćar prema Begovcu, ali ova grupa neprijatelja pretrpjevši gubitke počela se vraćati nazad, ali za to vrijeme naše jedinice uspjele su upasti među domobrane i natjerati ih na predaju. I u 5.30 časova potpuno je bio likvidiran neprijatelj.

Neprijateljski gubitci bili su 60 mrtvih — od toga izvjestan broj civila, a ranije koljači — i 15 ranjenih. Zarobljeno je 160 domobrana.

Plijen: zadobiveno je 10 puškomitraljeza. od toga zadržano 7 u našoj Brigadi, a tri je uzeo Prateći bataljon, kud je s njima ne znamo; 2 šmajsera, oko 150 pušaka i manja količina municije, 3 konja i troja vojnička kola, ostale spreme vrlo malo.

Naši gubitci: Mi smo imali 13 mrtvih i 41 ranjenog, od toga 11 od aviona.

Utrošeno je 7.638 metaka.

Naročito se istakao I i II bataljon.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar:

otsutan

Komandant:

Joco⁵

⁵ Tarabić

Štab
II Udarne brigade
24-VI-1943.g.

Dostavlja se operativni izvještaj.

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA.

Prema zapovjesti štaba divizije od 15-VI naša brigada dobila je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Kladuša a po likvidaciji Kladuša preći u napad na neprijatelja u V. Kladuši.

U Cetingradu neprijatelj je imao dve satnije domotransa oko 250 vojnika naoružanih s 12 puškokitreljeza i ostalo puške. Razvrstani u farsadarskoj kasarni, popovu stanu u kući Kangrge, a oko samog mjesta držao je dosta jako ukopane rovove i bunkere. Katoličku crkvu također je pripremio za odbranu iskopavši oko iste rovove i puškarne. Ceste koje vode u samu mjesto bile su pregrađene s debelim zidom udešenim za odbranu same ceste.

Glavni napada na ovu posadu je bio razbiti neprijateljsku liniju Slunje-Cetingrad-V. Kladuša, razdvojiti posadu Slunje-V. Kladuša i tako pojedinačno ih likvidirati, također doći do oružja i ostalog vojničkog materijala.

Napad na neprijatelja počeo je u noći 16. VI. u 0.30 časova i to: I bataljon napadao je s pravca Podcetin cestom prema Cetingradu, kod k. 254 razvio je dvije čete za napad i to jednu četu s cestom toj četi glavni pravac napada bio je put Podcetin-Cetingrad drugu četu razvio je desno od posadu tog puta t.j. desno od prve čete dok III četa ostala je pozadi ovih četa u rezervi mitraljezka četa postavila je dva mitraljeza pozadi razvijenih četa za napad i s istika potpomagala napredovanje pešadiji.

II. bataljon napadao je neprijatelja s pravca cestom Slunje-Cetingrad razvijajući sve tri čete u streljački stroj kao glavni pravac napada bila im je četa Slunje - Cetingrad sako razvijanje otpočeo je na mostu ispod Cetingrada. Mitraljezka četa je pridodala mitraljeze pešadijskim četama pridodati bacači i protukolski top nisu ušli u dejstvo.

III. bataljon napad je neprijatelja sa pravca Banca polazni položaj za ovaj bataljon bio je ispod samog Banca sa pravcem napada Banac - Glavica crkva u mestu Cetingradu ovaj bataljon bio je pridodati teški bacač koji je dejstvo vao i protukolski top koji nije dejstvovao.

IV. bataljon napadao je neprijatelja s pravca cestom Kladuša-Cetingrad razvijajući ceo bataljon u streljački stroj ispod kote 263. Četa za vezu išla je zadatak uspostaviti telefonsku vezu sa Divizijom i bataljonom koji je napredovao preko Banca.

Štab brigade nalazio se u kuševici kasnije na Banca. Ostatak pratećeg bataljona nalazio se u rezervi na crkvištu.

Jedinice po razvijanju za borbu kretale su se neprijatelju prema samom mjestu i KOD tog pokreta uspjelo se neopaženo doći u neposrednu blizinu neprijatelja, a naročito II bataljon koji je upao odmah u spoljna neprijateljska utvrđenja. Neprijatelj se za prvi mah zgrnuo to su naše jedinice iskoristile u zauzele prve zgrade samog mjesta i počele energično neprijatelja goniti u centar mjesta, tako da je par sati neprijatelj bio zbijen u školu i crkvu odakle je davao festok otpor. U 4 sata u jutro neprijatelj pokušao izvršiti ispad pravcem cestom prema Podcetin, ali četa i bataljona koja se nalazila na tom pravcu uspjela ga je odbiti nanjevši mu gubitke. U 5 časova naredjeno je bataljonima da poslije ispaljenih nekoliko mina iz teškog bacača izvrše juriš i likvidiraju neprijatelja i tačno u 5.20 časova sve su jedinice krenule sa određenim odelenjima pomoću ručnih bombi na uništenje neprijatelja. Na ovo neprijatelj je odgovorio protu jurišom se jednim djelom snaga kroz popov stan pa dalje kroz vošar prema Begovcu, ali ova grupa neprijatelja pretrpivši gubitke počela se vraćati nazad, ali za to vreme naše jedinice uspjele su upasti među domobrane i naterati ih na predaju. U 5.30 časova potpuno je bio likvidiran neprijatelj.

Neprijateljski gubici bili su 60 mrtvih od toga izvešan broj civila, a ranije koljače. I 15 ranjenih. Zarobljeno je 160 domobrana. - Plijen: zadobiveno je 10 puško-mitraljeza, od toga zadržano 7 u našoj brigadi, a tri je uzeo razbijeći bataljon kud je s njima neznao. 2 Snajpera, i oko 150 pušaka i manja količina municije, 3 konja i troja vojnička kola ostale sprema vrlo malo.

Naši gubici: ni sio izali 13 mrtvih i 41 ranjen od toga 11 od avijacija.

Utrošeno je 7.658 metaka.

Naročito se istakao I i II. bataljon.

Sart fašizmu - Sloboda narodima.

Politkomesar:

Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRDSKE BATERIJE OD 24 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O DEJSTVU I UTROŠKU MUNICIJE PRI NAPADU NA SLUNJ
I VELIKU KLADUŠU¹

I BRDSKA BATERIJA I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Br. si.
24. VI. 1943

26. VI. 1943

Operativni izvještaj o
akcijama na Kordunu

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Od kada je ova baterija krenula na Kordun učestvovala je u dvije glavne akcije, to jest:

18. VI. 43 ova baterija potpomagala je jedinice VIII divizije koje su napadale Slunj.³

Baterija je dejstvovala sa položaja Cvitović, odakle je tukla neprijateljsko uporište, bunkere na zapadnoj strani Slunja i sami centar. Pod zaštitom artiljerijske vatre naši su pješaci uspjeli izići na položaje.

Municije je utrošeno i to:

od topova 75 m/m	12 granata
od topova 65 m/m	14 granata
ukupno	26

Na Kladuši:⁴

20. VI. baterija je sa istim jedinicama napadala Kladušu sa zadatkom: strjerati neprijatelja sa gradine i bunkera lijevo od nje, a poslije: tučenje centra grada.

Sa 7—8 plotuna baterija je uspjela stjerati neprijatelja sa pomenutih položaja, i kad je naša pješadija zauzela pomenute položaje, onda je baterija 65 m/m prišla na otstojanje 1 km odakle je tukla centar grada. Pogotci su bili dobri, pješadija je uspjela zauzeti neki dio grada.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 7—6, k. 421 B.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 62, 64 i 104.

⁴ Opširnije o napadu na Veliku Kladušu vidi dok. br. 62, 64, 73, 77, 80, 81, 92, 96, 97 i 104.

Uslijed prodora neprijateljske pomoći naše su se jedinice morale povući.

Municije utrošeno i to:

od topova 75 m/m 16 granata

od topova 65 m/m 68 granata

ukupno 84

21, 22 i 23 — VI:

U povlačenju od Kladuše baterija je tukla neprijatelja u većim kolonama i na kotama na kojima su se htjeli utvrditi. U povlačenju i zadržavanju neprijatelja baterija je utrošila municije i to:

od 75 m/m 8 granata

od 65 m/m 2 granate

svega 10

Gubitci: U toku navedenih operacija baterija nije imala nikakvih gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu.

Napomena:

Prema dopisu Štaba VIII divizije 23. VI. uputili smo jedan top 65 m/m u slovenačke jedinice. Top je upućen ispravan bez municije.

Prednje se dostavlja na znanje tome štabu.

S. F. — S. N.!

P. komesar
s. otsutan

Komandir
SvilarS

(M. P.)6

BR. 90

PISMO NAČELNIKA ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 25 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU KORPUSA O PRODORU USTAŠA U LIČKI OSIČ I BUDAK¹

26. 6. 43.2

ŠTABU I KORPUSA

U 15 sati stigao sam u Š.³ Kulu. Stanje je sljedeće: U toku noći neprijatelj⁴ je uspio da neprimjetno pređe rijeku Liku negdje na prostoru između kote 568 i 577, te da se nakon toga raširi u dva pravca i to: jedan prema Ličkom Osiku i jedan prema Mušaluku. Neprijatelj je uspio

5 Stanko

<• Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 6—6, k. 421 B.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. i Široku

⁴ Odnosi se na dvije bojne iz Gospića. Vidi dok. br. 194 i 195.

da se brzo probije do Ličkog Osika i da isti zauzme, kao i kotu Gradinu (683). Zatim je, izgleda, bočnim manevrom izbacio naše snage iz Budaka.⁵ Jedan naš bataljon koji se nalazio u Mušaluku sjeverno od Grobskog Polja bio je prisiljen da se povuče na kotu 736 i 673. II bataljon, koji je držao Budak, kao i djelovi IV bataljona izvršili su protunapad na Budak i nanijeli neprijatelju veće gubitke, oko 40 mrtvih, među kojima i 4 oficira. Neprijatelj je bio izbačen, ali su se i naše snage povukle jer su bile ugrožavane od Ličkog Osika i sa lijevog boka. Zaplijenjena su 2 p. mitraljeza i dva šmajsera, kao i nešto pušaka. Neprijatelj sada drži položaje i to: Lički Osik i Gradinu (kota 683), kao i Budak. Snage koje su branile Smiljan povukle su se na Oteš, odakle im je naređeno da se rokiraju prema Perušiću ako budu jače potiskivane. Naši drže kotu 736 i dalje prema Perušiću, zatim Zubar i Široku Kulu.

Štab divizije je izdao naređenje za protunapad noćas.⁶ Ja još nisam mogao tačno procijeniti situaciju, nego je ovo sve po izvještajima iz štabova bataljona. U diviziji još nisam bio a krenuću malo poslije. Čim steknem bolji uvid u situaciju javiću vam opširnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

25. VI u 16.30 h

V. d. načelnika:
Kuprešanin⁷

⁸Sada stiže izvještaj da su naše snage⁹ u protunapadu sa pravca Mušaluka i izbacile ustaše iz L. Osika i da ih gone prema Budaku. Prema pucnjavi izgleda da su naši u Budaku. Situacija kod Oteša još je nejasna.

⁵ Riječ je o dijelovima Treće NO brigade Šeste divizije. Vidi dok. br. 99, 100 i 101.

⁶ Ovo naređenje izdao je Štab Šeste divizije 27 lipnja. Vidi dok.br. 101.

⁷ Milan

⁸ Dopisano mastilom.

⁹ Odnosi se na dijelove Treće NOU brigade Šeste divizije. Vidi dok. br. 99, 100 i 101.

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE OD 25 LIPNJA 1943 GOD. O PREIMENOVANJU PODRE-
ĐENIH JEDINICA¹

ŠTAB
II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. broj: službeno
Dana 25 juna 1943 u 8.00 sati

Štabu XII Divizije
Štabu X Divizije
Štabu Podravskog odreda (II)
Štabu Posavskog odreda (I)
Štabu Diljskog odreda
Štabu Daruvarskog odreda
Svim komandama područja

Odlukom Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i parti-
zanskih odreda Jugoslavije, naša dosadašnja IV Divizija dobiva služ-
beni naziv »XII Divizija Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske«.

Odlukom ovoga Štaba, I Odred III Operativne zone dobiva naziv
»Posavski odred«, II Odred dobiva naziv »Podravski odred«, Brkin
bataljon² će se pretvoriti u odred, dobiti rukovodstvo odreda i dobiće
naziv »Daruvarski odred³«, Diljski bataljon, koji će se pretvoriti
u odred, zadržava svoj stari naziv »Diljski«.⁴

Novi nazivi odreda dati su radi što jače političke djelatnosti
u pravcima Save i Drave, kao i Daruvara, kao i što bolje privlačnosti
novih boraca u naše odrede.

X Divizija našeg Korpusa zadržava do daljnjega svoj dosadašnji
naziv, dok ne dobijemo zvanični i stalni naziv i redni broj, kao i potvrdu
od Vrhovnog štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Duško

Komandant:

(M. P.)5

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta, pod reg. br. 13/3, k. 1121.

² Riječ je o Daruvarskom bataljonu. Vidi dok. br. 41.

³ O formiranju Daruvarskog NOP odreda vidi dok. br. 108.

⁴ O formiranju Diljskog NOP odreda vidi dok. br. 108.

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 25 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O STANJU
U DIVIZIJI I KOD NEPRIJATELJA POSLIJE NAPADA NA CETINGRAD, SLUNJ I VELIKU KLADUŠU¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Br. si.

26/VI-43²

Dne 25. VI. 1943 g. u 20.30 sati

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

U duhu našeg izvještaja od 24 ovog mjeseca izvještavamo vas da je stanje kod ove divizije na dan 25 ovog mjeseca bez naročitih promjena. Nakon dugih i djelomično dosta teških borbi, divizija je uspjela da takorekuć potpuno rastroi i izbaci iz borbe jednu neprijateljsku pukovnicu, tj. posade Cetingrada, Slunja i Kladuše.³ U ovim borbama preduzimani su u više mahova juriši sa jedne i druge strane, te su neprijatelju naneseni ogromni gubitci, a naročito u mrtvima, i ranjenima, a pored toga dosta velik broj i zarobljenih, a vjerovatno da ima isto tako znatan broj [onih] koji još i sada razjureni lutaju, pa smatramo da neprijatelj ni od ovakvih neće imati borbene koristi.

Budući da je neprijatelj — Njemci — zainteresovan na ovoj zoni, to isti hazardira sa snagama ustaškog režima, ubacujući u borbu na ovaj sektor druge svježe jedinice,⁴ koje izvršavaju naređenje u vojničkom smislu. Pored ovoga primjećuje se veća otpornost (bar na ovome sektoru) kod domobranskih jedinica, pošto su iste izmješane sa ustašama i njemačkim dijelovima, te [ovi] drže domobranske jedinice u svojim rukama. Iz navedenih razloga, pošto je neprijatelj ostao uporan i nastoji bez obzira na žrtve da izvrši zahtjev Njemaca i ponovo vrati u svoje ruke Cetingrad i Slunj, odustali smo — privremeno od ofanzivnih radnji, a najviše zbog toga što smo i mi u ovim dugotrajnim borbama imali osjetne gubitke u ljudstvu, a naročito starješinskom kadru (samo kod II Udarne brigade izbačeno je iz stroja 136 boraca, od koga broja 38 poginulih), te smo se povukli na sadanji sektor sa zadatkom da sredimo jedinice u svakom pogledu i povratimo im u najkraćem vremenu borbenu prodornost.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 5—6, k. 421 B.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Odnosi se na Jedanaestu pješачku pukovnicu. Vidi dok. br. 62, 64, 73, 75, 77, 80, 81, 88, 94, 96, 97 i 104.

* Vidi dok. br. 193.

Imamo provjerene podatke da je neprijatelj u opštini Vukmanić popisao kola i stanovništvo koje će ići žeti u Tušilović, tj. odvlačiti žetvu. Da se Pušić Marjan, bivši zapovjednik u Brezovoj Glavi, sprema da ponovo zauzme Brezovu Glavu,⁵ da bi omogućio tamo žetvu. Slične pripreme vrše neprijateljske posade u Lasnji i Bučici.

Za 10 dana početak će glavna žetva — pšenice u kotaru Vojnić i Vrginmost.

Iz rečenih razloga bilo bi potrebno da se na ovaj sektor uputi i naša I Udarne brigada.⁶ Kada bi raspolagali i sa ovom brigadom bili bi u mogućnosti sa jednom brigadom vezati neprijatelja na izvjesnim pravcima, a na izvjesnim sa dvije brigade preduzimati ofanzivne akcije.

Sa municijom za brdsku bateriju, kao i minama za teške bacače stojimo slabo, pa molimo da nas u tom pogledu pomognete i stavite nam na raspoloženje što veći mogući broj istih.

Ishrana, smještaj i higijenske prilike kod svih jedinica zadovoljavajuće su.

Komandant⁷ je otišao u Štab Unske operativne grupe radi sređivanja iste i ispitivanja najpogodnijih uslova za vršenje mobilizacije na Baniji, a ujedno ispitivanja mogućnosti ofanzivnih akcija ove grupe na pojedina neprijateljska uporišta.

Molimo objašnjenje u kakvom odnosu će dalje biti — taktičkom — Unska operativna grupa sa nama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.⁸ Šumonja

Komandant:

otsutan.

(M. P)⁹

⁵ Posadu u ovom uporištu likvidirale su Druga (lička) NOU brigada i Četvrta (kordunaška) NOU brigada listopada 1942 god. Otada u tom uporištu nije više bilo stalne neprijateljske posade. Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 76 i 156.

⁶ Prije se zvala: Četvrta NOU brigada. Ona je po naređenju Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11. svibnja djelovala na području Gorskog Kotara. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 32 i 94.

⁷ Vlado Četković

⁸ Miloš

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

PISMO ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD
26 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE O DOLASKU
PRVE NOU BRIGADE NA PODRUČJE GOSPIĆA¹

si.
26 juni 1943

ŠTABU VI DIVIZIJE

Po dolasku 1 brigade na taj sektor² nastojte da je upotrebite za manevrisanje kako bi neprijatelju na pogodnom mjestu zadali teže gubitke. Obzirom da će ova brigada biti zamorena bilo bi potrebno da joj se omogući bar kraći odmor ukoliko to prilike dozvole. Time mislimo reći da I brigadu ne upotrebite odmah u frontalnoj borbi, već da vam posluži kao neke vrste rezerva koju ćete u danom momentu moći uspješno upotrebiti. Pošto se tamo nalazi načelnik našeg Štaba,³ to se sa njime dogovorite detaljnije.

U toku jučerašnjeg dana od vas smo bili dosta dobro obaviještavani o toku borbe s neprijateljem,⁴ pa nastojte da to i dalje tako bude.

Sinoć smo primili izvještaj od VIII divizije da je neprijatelj sa jačim snagama krenuo iz Cetingrada prema Slunju u namjeri da tamo uspostavi ponovo bazu. Glavnina se kretala duž ceste sa tenkovima a jake pobočnice kretale su sa lijeve i desne strane. Snage VIII divizije napale su i raspršile neprijateljsku desnu pobočnicu te joj nanijele velike gubitke.⁵ Podrobnije podatke o daljim borbama nismo dobili. Zaplijenjena su 2 topa, 1 nekompletni teški bacač, nekoliko kola razne vojničke sprema i materijala.

Na ostalim sektorima nije bilo značajnijih promjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant,

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod reg. br. 3/1-3, k. 419.

² Riječ je o Prvoj NOU brigadi Šeste divizije, koja je naredbom Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske vraćena u sastav svoje divizije, na područje Gospića (vidi dok. br. 100). Od 11 svibnja do 25 lipnja ova je brigada dejstvovala na području Otočca (vidi tom V, knj. 15, dok. br. 32).

³ Milan Kuprešanin

* Vidi dok. br. 194 i 198.

⁵ Vidi dok. br. 96 i 104.

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 26 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE DA DOSTAVI
PREGLED ZAPLIJENJENOG ORUŽJA U OPERACIJAMA NA
PODRUČJU CETINGRAD — SLUNJ — VELIKA KLADUŠA¹

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
26 juna 1943 god.

ŠTABU VIII DIVIZIJE

U zadnjim operacijama na sektoru Slunj—Cetingrad—Kladuša² zaplijenili ste 5 topova raznih vrsta sa municijom. Nama je potreban tačan pregled vrste topova i granata te nam dostavite izvještaj:

kakve ste sve topove zaplijenili — kalibar i model;
da li su topovi ispravni (ako nisu — šta im sve nedostaje);
dali svi zaplijenjeni topovi imaju nišanske sprave;

koliko ste zaplijenili granata za ove topove i da li su te granate ispravne, zatim koliko ima pancirnih, udarnih itd.

Također ste nas izvijestili da ste zaplijenili jedan bacač, a u istoj depeši nam javljate da mu nedostaje dvonožac. Javite nam konačno šta je na stvari sa ovim bacačima, i ukoliko nemate svih dijelova da bi mogli kompletirati bacač, pošaljite nam sva postolja i ostali materijal za bacače koji ste zaplijenili.³

Prilikom osvajanja Slunja od strane jedinica te Divizije tamo je bio jedan pontonski most za koji smo doznali da je bio dobar. Koliko je taj most bio važan za naše jedinice smatramo da nije potrebno naglašavati, pogotovo kada se zna da nam pretstoje uvijek prelazi preko rijeka gdje nam ovi mostovi mogu poslužiti kao odlične naprave za brzo prebacivanje. Ne možemo razumjeti kako važnost ovoga mosta niste shvatili, kako niste ništa preduzeli da se most izvuče i smjesti na sigurno mjesto, a pogotovo nas začuđuje da ste ovaj most dali porušiti iako za to nije bilo potrebe niti je pretila opasnost. Javite nam kako se to moglo dogoditi i zašto ste dali da se most poruši.

Izvijestite nas staje s VIII Krajiškom brigadom⁴ i da li je krenula u sastav svoga Korpusa⁵ kako smo Vam mi to već naredili.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14/1-3, k. 419.

² Opširnije o ovim operacijama vidi dok. br. 62, 64 i 104.

³ O količini i vrstama oružja otegot u ovim operacijama vidi dok. br. 104.

⁴ Ova je brigada dejstvovala u sastavu Unske operativne grupe. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 12.

⁵ Riječ je o Prvom bosanskom NOU korpusu.

Takoder nas izvijestite kakve su prilike za mobilizaciju na Baniji i kako su sređene banovačke jedinice, tj. Unska grupa.⁶

Komesar Vaše divizije⁷ uputio je druga sa motor — kotačem u Frkašić i ta prilika nije iskorišćena da nam se pošalju izvještaji koje smo tražili, što dokazuje još jedanput da Vi ne posvećujete nikakvu pažnju našim naređenjima.

Iz radio-stanica koje ste nam poslali izvadili ste akumulatore, koje ste vjerovatno upotrebili za radioaparatus koji već od ranije imate akumulator. Ovo se nije smjelo dogoditi i odmah nam povratite akumulatore koje ste izvadili iz radio-stanica.

Po svim ovim pitanjima dostavite nam izvještaje u najkraćem roku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

BR. 95

NAREĐENJE ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 26 LIPNJA 1943 GOD.
PODREĐENIM JEDINICAMA DA UPUTE BORCE, RUKOVODIOCE I ORUŽJE ZA ODREDE KOJI SE FORMIRAJU!

ŠTAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE
A. br. 59/43
Dne 26. VI. 1943 19,40 h

ŠTABU XVII I XXI BRIGADE

Položaj

Odlukom Štaba našeg korpusa na teritoriji našega područja formiraće se još 4 partizanska odreda.² Ljudstvo, kao i rukovodeći drugovi za te jedinice uzeće se iz naših brigada, tj. XII i X divizije. U vezi s tim XVII brigada poslaće 20 boraca u Bilogorsko područje gdje će se formirati Bilogorski odred. Isto tako daće jedan puškomitraljez i dva šmajsera. Šmajseri imaju se poslati u Štab ove divizije.

⁶ O sastavu Unske operativne grupe vidi tom V, knj. 15, dok. br. 12.

⁷ Miloš Šumonja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 15/3, k. 1121.

² Riječ je o Daruvarskom, Požeškom, Diljskom i Bilogorskom NOP odred. Vidi dok. br. 108.

XXI brigada daće 20 boraca i 4 šmajsera. Isti drugovi imaju se uputiti u Požeško područje gdje će se formirati Požeški odred. Ova će brigada šmajsera direktno predati Štabu korpusa.

Rukovodeći drugovi koji dolaze u obzir za formiranje štabova odreda i bataljona imaju se uputiti u Štab našega korpusa, koji će im dati daljnja uputstva i naređenja, a to su:

Branko Vuković, dosadašnji komandant III bat. XVII brigade, Duka (Ubiva)³ iz XXI brigade,

Rajdl Matija,⁴ komesar III bataljona XVII brigade.

Nikola Dolinić, zamj. komandanta III [bataljona] XXI brigade, Petar Ugrinić, komandir čete XVII brigade,

Pero Anđelić, informativac bat. XVII brigade,

Acketa Vlado, zamj. komandira čete XVII brigade.

XXI brigada predložiće jednog politkomesara koji će moći da bude dobar komesar odreda.

Sa drugovima za Bilo Goru XVII brigada uputiće druga Acketu Vladu, dok će drugove iz XXI brigade primiti drug Pero Anđelić sve dotle dok ne stignu štabovi pomenutih brigada i bataljona.

Za sve drugove rukovodeće štabovi će brigada poslati njihove karakteristike Štabu ove divizije.

Napominjemo da za formiranje ovih odreda treba izabrati dobre, valjane, pouzdane i hrabre borce, koji će zaista odgovoriti onim zadacima koje se danas postavljaju pred njih. Sa njima se može odrediti i procentualno broj drugarica koje se nalaze u brigadi.

Štabovi. brigada izvršiće potrebnu popunu onih rukovodilaca koji su ovom naredbom predviđeni za formiranje novih odreda.

Ovo treba izvršiti u najskorijem vremenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Vinko Antić

³ Duka Milosavljević—Ubiva

⁴ Poginuo 1944 god. kao politički komesar Požeškog NOP odreda.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 26 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O
NAPADU NA VELIKU KLADUŠU¹

Kladuša²

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
26. VI. 1943 god.

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Prema dodatku zapovijesti od 15. VI. o. g. naša Brigada dobila je zadatak da napadne neprijatelja u Velikoj Kladuši³ na pravcu od Tuka (T) pa u lijevo zaključno sa putom Cetingrad—Krstinja, i to sva tri bataljona, dok jedan bataljon zadržati u rezervi. Za ovu operaciju bio nam je pridodat prateći bataljon. Neprijatelj je držao samo mjesto Kladušu i okolna uporišta kao Gradinu, jedan dio Tuka i još neke kote oko samog mjesta. Naš raspored je bio:

I bataljon ojačan sa jednim teškim bacačem i protukolskim topom napadao je neprijatelja pravcem put Krstinja—Cetingrad i desno od puta preko kote 204. U napadu su bile razvijene dvije čete, dok je jedna išla pozadi kao rezerva za popunu u slučaju prodora neprijatelja. Teški mitraljezi nalazili su se u streljačkom stroju.—

IV bataljon napadao je neprijatelja desno od I bataljona, pa desno do puta Cetingrad—Kladuša. Ovaj bataljon razvio je sve čete u streljački stroj kako bi zatvorio dosta širok pravac i napredovao prema samom gradu. Teški mitraljezi postavljeni su bili na uzvišenjima pozadi streljačkih strojeva.—

III bataljon napadao je od brda Tuka gdje se razvio u streljački stroj. Mitraljeze i teške bacače ostavivši na mjestu razvijanja, koji su potpomagali pokret pješadije. Ovom bataljonu bila je pridodata jedna četa iz II bataljona. — Ostatak II bataljona bio je u rezervi.—

Napad na neprijatelja otpočeo je u 20.20 časova sa artiljeriskom vatrom, za to vrijeme naše jedinice koristile su za podvlačenje pod neprijateljske utvrde. Nakon 20 minuta jake artiljerijske vatre otpočela je borba naše pješadije. III bataljon nakon jednosatne borbe zauzeo je

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 30/3 k. 831.

² Napisano mastilom.

³ Vidi dok. br. 62, 80 i 104.

bezimenu kotu i Gradinu, dok ostali bataljoni uspjeli su podići u neposrednu blizinu neprijatelju. Oko 12 sati IV i I bataljon izbacuju neprijatelja iz spoljnih utvrđenja, zarobljavaju jedno 10—15 domobrana, dok cijela satnija počne bježati, ali to je iskoristila banijska jedinica⁴ i postavila im se bočno i natjerala ih na predaju, tako da se predala cijela satnija. Neprijatelj dalje branio prve kuće, ali oštar pritisak naših jedinica prinudava neprijatelja da se povlači u sam centar. Naš IV bataljon upada u prve kuće i goni neprijatelja do popova stana. Jedna četa III bataljona spušta se sa Gradine u zajednici sa banijskim jedinicama, potiskuju neprijatelja sa svoje strane i uspijevaju zarobiti nekoliko domobrana. U svanuće ova četa je prinuđena da se povuče prema Gradini, dok IV bataljon ostaje preko dana u gradu.—

Preko dana tuče neprijatelja u gradu naša artilerija dosta precizno, to iskorišćavaju naše jedinice za osvajanje još nekih zgrada. Neprijateljski avioni stalno učestvuju u napadima na naše položaje po grupama. Oko 14 časova neprijatelj pokušava suzbiti naš IV bataljon, ali borci IV bataljona još snažnije navaljuju, istjeruju ga iz pravoslavne crkve, iz zgrade gdje je bio Štab puka,⁵ neprijatelj se sav zabija u Hotel Bosna, dolazi do kolebanja neprijatelja, jer trpi velike gubitke, dok borci IV bataljona pokušavaju preći dosta tučen prostor preko raskrsnice gdje pada nekoliko drugova mrtvih. U to vrijeme neprijateljsko pojačanje⁶ uspijeva se probiti sa pravca Vranograča—Male Kladuše, našto su bile prinuđene naše jedinice na povlačenje.—

Bataljoai se povlače dosta u redu, iako pod pritiskom neprijateljskih aviona i artilerije kojom gada neprijateljsko pojačanje.—

U ovoj operaciji zarobljeno je oko 35 domobrana, a ubijeno oko 70 neprijateljskih vojnika, a možda i više u samom mjestu od artilerije, i izvjestan broj ranjenih.

Naši gubitci: 9 mrtvih i 35 ranjenih.

Zadobiveno je u borbi: 1 protukolski top sa municijom, 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza, 12 karabina i nešto municije i ostalog ratnog materijala.—

Mi smo izgubili jedan puškomitraljez i pet karabina.

Utrošeno je i dobiveno municije podjednak broj.

Po povlačenju iz napada jedinice ostaju na okolnim položajima oko Kladuše. U ovoj operaciji naročito se istakao IV bataljon i zaslužuje svaku pohvalu.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

V. d. z. politkomesara:
R.⁷ Zrinjanin

Komandant:
Joco Tarabić

⁴ Odnosi se na Četvrtu banijsku NO brigadu, koja je dejstvovala u sastavu Unske operativne grupe. Vidi dok. br. 73.

⁵ Riječ je o Štabu Jedanaeste pješačke pukovnije.

⁶ Vidi dok. br. 178 i 179.

⁷ Rade

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 26 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O
BORBAMA KOD VELIKE KLADUŠE¹

Između Cetingrada i Kladuše.²

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
26. VI. 1943 god.

Operativni izvještaj od
23—25. VI. o. g. dostavlja

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Na dan 22 ov. mj. neprijatelj je krenuo iz Kladuše u jačini preko 2.000 vojnika u nekoliko pravaca sa devet malih tenkova, nekoliko bicikla i kamiona sa jakom artilerijom³.—

Naše jedinice držale su položaj i to: 1 bataljon na Buhači, III bataljon bezimenu kotu iznad raskrsnice puta Kladuša—Buhača, II bataljon održavao je položaj kod kote 213.—IV bataljon nalazio se na odmoru u Kurinskom Selu.—

Neprijatelj je krenuo najprije preko Gradine i pošao prema položajima II bataljona. Kada je dao otpor II bataljon, on je poslao jedne snage da obidu desno ovaj bataljon i time prinudio bataljon na brzo povlačenje, jer ovaj bataljon nije imao nikoga desno od sebe. Kad su zauzeli položaj II bataljona. odmah su kretali cestom prema položaju III bataljona u gustim strojevima sa kamionima i tenkovima, III bataljon ih je sačekao i otvorio žestoku paljbu, našto je neprijatelj samo zastao, a dok onaj neprijatelj sa desnog krila počeo bočno dejstvovati na položaje III bataljona. U tom momentu neprijatelj upućuje sljedeće kolone prema Buhači i šumi Repušnjak i time hoće izmanevrisati III bataljon. Dvije kolone neprijateljske koje su napredovale preko kote 204 na Buhaču sa artilerijom odbacuju I bataljon nanosavši mu gubitke. Samim tim što neprijatelj zauzima Buhaču i napreduje kolonama kroz Repušnjak. III bataljon prinuđen je na povlačenje kroz Repušnjak—Ruševicu na Dugačku Kosu. I bataljon povlači se u Široku Rijeku, dok II i IV bataljon. koji je došao k njemu, povlače se prema Cetingradu, a kasnije preko Zalčeve Kose u sastav Brigade. Neprijatelj je ušao

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 29/2, k. 831.

- Dopisano mastilom.

3, 5 i o Vidi dok. br. 178, 179, 183 i 198.

u Cetingrad oko 14 časova. Jedna kolona koja je izašla iz Repušnjaka povukla se u Cetingrad, dok pred samu noć izvjesne snage neprijateljske krenule su kroz Ruševicu prema D.⁴ Varoši, gdje je na njih otvorio vatru naš III bataljon i jedan bataljon III Udarne brigade. Neprijatelj je pretrpio gubitke i povukao se.

Neprijateljski gubitci toga dana nisu nam poznati.

Naši gubitci su: 5 mrtvih i 11 ranjenih.—

Dana 23 ov. mj. krenuo je neprijatelj^s sa- manjim snagama iz Cetingrada prema Slunju ali je bio odbijen.

Dana 24 ov. mj. neprijatelj je krenuo sa jačim snagama⁶ prema Slunju, sa osiguranjima desno, na naše položaje. Naš IV bataljon svojom neoprezom dozvolio je neprijatelju da pride blizu i tako nije nam bilo moguće izaći na položaj sa ostalim bataljonima. Neprijateljska pobočnica bila je jaka dvije satnije sa artilerijom, dok druga pobočnica išla je preko Duge Kose na groblje. Oko 13 časova naredili smo našim bataljonima da pređu u napad preko Gline kroz Dugačku Kosu gdje nas je neprijatelj dočekao. Svi bataljoni skoncentrisali su se i izvršili su juriš na neprijatelja koji je držao zadnju ivicu šume i nagnali neprijatelja na bježanje. U ovom jurišu naše jedinice zarobile su 2 topa, od kojih je jedan izvukla III Udarne brigade pošto mi nismo mogli izvući, 1 teški bacač i druge razne spreme.

Neprijateljski gubitci bili su neznatni.—

Naši gubitci: 3 mrtva i 25 ranjenih.—

Još nisu prikupljeni tačni podaci o utrošenoj municiji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. z. politkomesara:

R.⁷ Zrinjanin

Komandant:

Joco Tarabić

⁴ Dalmatinskoj

⁷ Rade

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNIČKOG NOP ODREDA OD 26 LIPNJA
1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM
AKCIJAMA I O STANJU U ODREDU¹

ŠTAB KALNIČKOG
N. O. P. ODREDA
HRVATSKE

3. VIII. 43 op. br. 5702

Broj:
26 lipnja 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Stanje neprijatelja na terenu Kolničkog partizanskog odreda.

U posljednje vrijeme na našem sektoru stanje je nepromjenljivo. Posade neprijatelja čas su slabije čas jače. U garnizonu Koprivnica nalazi se 130 padobranaca, 300 koturaša, 350 Njemaca, 150 ustaša. Garnizon Križevci: 60 ustaša, 100 domobrana, 30 žandara. Na pruzi između Koprivnice i Križevaca nalaze se 3 satnije raznih rodova vojske. Garnizon Ludbreg: 500 domobrana i 300 koturaša, garnizon Novi Marof: 300 domobrana i 50 ustaša. Varaždinske Toplice: od 150 do 200 domobrana i žandara. Garnizon Đurđevac: nalaze se 2 satnije ustaša, u Pitomači oko 150 ustaša. Bjelovar: oko 1.200 žandara, 2 satnije Njemaca i 1 satnija domobrana.

U zadnje vrijeme neprijatelj upotrebljava novu taktiku manevrisanja sa svojim snagama kako bi naše jedinice iznenadio. U naletu sa kamionima na jednu određenu točku puca sa teškim bacačima na selo gdje se nalaze partizani, i onda se povlači drugim pravcem, tako da nemamo mogućnosti da ih opkolimo. Isto tako dovlači se i artiljerija u Varaždinske Toplice te napucava na sela i po šumi. 25. o. mj. po prvi puta smo bili bombardirani od jednog bombardera i tom prilikom stradala su samo 4 civilna lica i 1 ranjen.

Akcije.

Naš I bataljon izvršio je akciju na općinu Hum, uništena je arhiva općine, pošta, a isto tako u Gornjoj Rijeki ponovno uništena pošta i općina.

III bataljon postavio je zasjedu na Paki, cesta Varaždin—Zagreb. Uništen je 1 teški auto i 2 luksuzna, državna.

20. VI postavljena je zasjeda na pruzi Varaždin—Zagreb, ali nije uspjelo našim puškomitraljescima da vlak zaustave.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 23/4, k. 1472.

² Datum i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operativne zone.

20. VI 2 bataljona izvršila su akciju na Varaždinske Toplice. Akcija nije uspjela zbog slabih priprema i neodlučnosti boraca, koji su već bili ušli u prizemlje zgrade uporišta bande a nisu imali dovoljno smjelosti da se popnu u I kat i likvidiraju bandu. U toj akciji neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog. Na našoj strani 1 mrtav, i to komandir Udarne zagorske čete,³ i 5 ranjenih.

19. VI IV bataljon imao je zasjedu na pruzi Križevci—Koprivnica, ali nije nitko naletio na tu zasjedu. Drugog dana bila je opet postavljena zasjeda na istoj pruzi jer smo bili obaviješteni da će naići vojska, ali nije opet nitko došao.

21. VI Postavljena je zasjeda blindiranom vozu, ali mine nisu eksplodirale. Do danas postavljeno je 6 zasjeda blindiranom vozu, ali nije ni jedna akcija uspjela.

15. VI Naš II bataljon imo je borbu sa ustašama na Bilo Gori, koji je doživio dosta veliki poraz. To se pokazalo od Štaba bataljona da nisu mogli u takvom momentu da se snađu da bi donijeli neprijatelju gubitaka. Borba je bila kratka i neprijatelj je uspio da razbije našu jedinicu u pola sata borbe. Gubici su bili sljedeći: na našoj strani 7 mrtvih, 8 ranjenih, 3 zarobljena, 11 izgubljenih. Izgubljenih 11 partizana prebacilo se, prema izvještajima koje smo dobili, prema Bačkovici. Neprijatelj je imao 6 mrtvih, 2 teško ranjena koja su naknadno umrla.

Povodom ove borbe koju je vodio II bataljon, sprovedena je istraga zajedno sa drugom načelnikom štaba II Operativne zone⁴ i zaključili smo da je čitav štab tom zgodom zatajio, a najveću grešku snosi drug komandant ovoga bataljona, kojega smo smijenili i dali na raspoloženje Štabu odreda.

II bataljon imao je akciju 21. VI na neprijateljsko uporište Carevdar. Ova ista akcija propala je radi slabe informativne službe. Također zatajili su borci kada su došli do rovova i pred žicu koja nije bila predviđena. Gubici su sljedeći: na našoj strani 1 mrtav, 4 ranjena, kod neprijatelja prilični gubici, točan broj nepoznat.

Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Ludbreg—Koprivnica. Pri zapucanju na vlak sa strane naše zasjede, neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih.

Opća silinu i ja u odredu:

U zadnje vrijeme priliv ljudstva u naš odred pokazao se u samim našim neuspjelim akcijama, koje su učinjene u zadnje vrijeme. Na našem sektoru na kojem operišemo nema više lakih uporišta i nema domobrana kao što ih je bilo prije 1 do 2 mjeseca, nego se tu nalaze većinom ustaše, legija, konjica i ostala slična banda.

³ Ivan Družinec

⁴ Rade Bulat

Dolaskom druga načelnika iz II Operativne zone održana je zajednička konferencija sa štabovima bataljona. Na ovoj konferenciji pokazalo se velikih nedostataka koje Štab odreda nije imao kontrolu nad štabovima bataljona.⁵ Sam Štab odreda nije pružao u dovoljnoj mjeri vojničke pomoći štabovima da bi mogli oni udovoljiti zadacima koji su bili pred njih postavljeni. Propuštali smo kontrolu nad raznim greškama koje su počinjene pošto nismo na odgovornost pozivali krivce koji su bili odgovorni za njih. Pojedini bataljoni...⁶

Rezultat ove konferencije jesu izvjesne reorganizacije u odredu i u štabovima bataljona. Formirana je Popunidbena četa (obrazovna) koja će sve novo ljudstvo prikupiti, da dobije osnovnu ratnu i vojničku i političku spremu. Isto tako je formiran i Vod za vezu. Također od danas naši bataljoni imat će sistematsko zanimanje u ratnoj službi, što smo dobili od vašega štaba.⁷

Brojno stanje i naoružanje našega odreda je sljedeće: 620 partizana, 23 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 2 laka bacača, 7 parabela i 40 pištolja.

Perspektive našega djelovanja.

Da bi naše bataljone usposobili za bolje vojničko istupanje, danas sva 4 bataljona kreću zajednički po terenu, tako da ulaskom naših bataljona u brigadu⁸ mogu se mnogo lakše snalaziti. Danas prebacujemo težište naših snaga uglavnom prema Zagorju. Male jedinice naše vojske ostavljamo međutim na Kalniku, koje će neprijatelju ometati željeznički promet i ostali pomenuti saobraćaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Horvat Josip

Komandant,
Štrok⁹

⁵ Nejasna rečenica.

⁶ Nedovršena rečenica.

⁷ Odnosi se, vjerovatno, na naređenje za izvođenje borbene obuke, primljeno od Štaba Druge operativne zone.

⁸ Bataljoni Kalničkog NOP odreda ušli su 4 rujna 1943 god. u sastav novoformirane Druge NO brigade Druge operativne zone. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 21 rujna 1943 god. ova brigada je dobila naziv: NO brigada »Braće Radić«. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta, reg. br. 40/5, k. 724 i 45/5, k. 724.)

⁹ Izidor

OBAVJEŠTENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE
OD 27 LIPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O UPUĆIVANJU DVANAESTE DIVIZIJE NA KALNIK¹

KOMANDANT
NOV I POH

Broj: službeno

Dana 27. VI. 1943/10,50 sati

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE I KALNIČKOG ODREDA

Za proširenje Narodno-oslobodilačke borbe u II operativnoj zoni, odlučili smo da na vaš teritorij uputimo XII diviziju.² Divizija kreće sa dvije brigade preko Bilo Gore put Kalnika, gdje će se sastati sa trećom brigadom, koja ide preko Moslavine i Čazmanskog kotara prema Kalniku.³ Vaše snage u zajednici sa XII divizijom treba da prokrstare što većim dijelom II zone sa zadatkom čišćenja manjih uporišta, političkoga rada i mobilizacije. Ne treba napadati velikih garnizona, što bi iziskivalo znatne žrtve, već protivnika treba tući na terenu u pokretu.

Novomobilizirano ljudstvo upotrebite za popunu jedinica II zone. Komandni kadar će vam staviti na raspolaganje XII divizija.

Od kalničkih i moslavačkih snaga formirajte brigadu,⁴ ali pri tome vodite računa o tome da se u odredima ostavi dovoljno ljudstva i dobar komandni kadar, koji će biti u stanju da te odrede dalje razvija. Nastojte razviti odrede u zapadnom dijelu Bilo Gore⁵ i Ivanščici.⁶

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 27-3, k. 104.

² Dvanaesta divizija Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske krenula je iz Slavonije 27 lipnja 1943 god. i stigla na Kalnik početkom srpnja. Vidi tom V, knj. 17, izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 srpnja 1943 godine.

³ Trebala je da Šesnaesta NO brigada Dvanaeste divizije ide preko Moslavine ali se od toga plana odustalo: ona je otišla na Kalnik preko Bilo Gore.

⁴ Od Kalničkog i Moslavačkog NOP odreda formirane su u rujnu 1943 god. dvije brigade: 4 rujna — Druga NO brigada Druge operativne zone, koja je naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 21 rujna dobila naziv NO brigada »Braće Radić«; 21 rujna — Moslavačka NO brigada. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/5, 44/5, 45/5, k. 724.)

⁵ Bilogorski NOP odred formirao je Štab Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske. (Vidi dok. br. 95 i 108.) U zapadnom dijelu Bilo Gore formiran je naredbom Štaba Druge operativne zone 13 rujna 1943 god. Bjelovarski NOP odred. U sastav odreda ušle su sve udarne grupe Bjelovarskog okruga 1 čete »Ivančani«. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 16-2, k. 106.)

⁶ i ⁷ Na području Ivanščice formiran je 18 listopada 1943 god. Zagorski NOP odred od udarnih grupa sa područja Okružnog komiteta Komunističke partije

* Sa Slovencima smo se dogovorili da oni organizuju partizanske jedinice na desnoj obali Sutle. Vi uputite jedan bataljon ili barem jaku četu, koja bi si na lijevoj strani Sutle stvorila bazu za trajni boravak i tamo prerasla u odred djelujući zajedno sa Slovencima.⁷

Većinu ljudstva držite u odredima, jer oni omogućuju šire zahvaćanje terena, bolji politički rad u pozadini i kontinuitet razvitka Narodno-oslobodilačke borbe. Nemojte previše forsirati stvaranje velikih operativnih jedinica. Za sada vam je tamo dosta jedna brigada, koja će u zajedničkoj borbi sa slavonskim snagama steći iskustvo, a zatim ćete je i iskoristiti da stalno krstari između vaših odreda, da diže borbu na viši stupanj i da krstari u onim predjelima gdje si odredi ne mogu stvoriti trajnijih baza. Pri formiranju štaba brigade uzmite u obzir prvenstveno komandanta i komesara Kalničkog odreda.⁸

Za vrijeme boravka XII divizije na vašem terenu, formirajte zajednički štab,⁹ tako da bi što bolje iskoristili prisustvo tih jedinica. Vezu održavajte sa stanicom II Korpusa, koji će ju dalje održavati s nama. Stalno nas izvještavajte o toku operacija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
Ivo Rukavina

Hrvatske za okrug Krapina. Sektor djelovanja ovog odreda protezao se prugom Varaždin—Zagreb do ušća rijeke Sutle u Savu, rijekom Sutlom do njenog izvora — s. Brezje, i Dravom do Varaždina. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta, reg. br. 33-9, k. 1471.)

⁸ Komandant Kalničkog NOP odreda bio je Izidor Štok, a politički komesar Josip Horvat.

⁹ Po dolasku Dvanaeste divizije na Kalnik formiran je operativni štab sastava: Komandant Mato Jerković, politički komesar Marijan Cvetković, zamenik komandanta Milan Stanivuković i načelnik štaba Rade Bulat.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 27 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA
NA PODRUČJU GOSPIĆA¹

28. 6. 43.2

ŠTAB VI DIVIZIJE N. O. V.
HRVATSKE
Op. broj 58—43 g.
27 juna 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

25 ov. m. između 3 i 4 h. napao je neprijatelj u jačini četiri bojne naše položaje.³ Napad je izvođen u dva glavna pravca: prema Smiljanu i prema L. Osiku.⁴ Prema Smiljanu držao je položaj jedan bataljon. Na njega su napadale tri bojne.⁵ Bataljon je blagovremeno primjetio neprijatelja. Ali kako je ovaj bio nadmoćniji, bataljon se poslije kraće borbe povukao u pravcu Pazarišta. Bataljon se povlačio pod borbom, zadajući neprijatelju osjetne gubitke. Na Otešu su vođene žestoke borbe. Neprijatelj je tu imao preko 150 izbačenih iz stroja.

Neprijateljske snage koje su napadale u pravcu L. Osika prešle su u toku noći rijeku Liku, koristeći maglu iznenadile su naše snage kod Budaka i razdvojile fli na dva dijela.⁶ Neprijatelj je nadirao prema Osiku i Mušaluku. U Mušaluku se nalazio rezervni bataljon, koji je odbio neprijatelja i potisnuo ga prema rijeci.⁷ U isto vrijeme dijelovi neprijateljskih snaga zauzeli su Osik. Ujutro oko 7 h. Osik ja bio u neprijateljskim rukama. Štab brigade koji se nalazio u Osiku nije sa snagama otstupio u pravcu Perušića, kako je bilo predviđeno, nego u pravcu Kule,⁸ pošto je Gradina iznad Osika bila u rukama ustaša.

Naše snage⁹ koje su od Budaka otstupile u pravcu Zubara skoncentrisale su se i napale Budak. Došlo je do borbe prsa u prsa, gdje je neprijatelj imao preko 40 mrtvih i više ranjenih. Snage koje su se nalazile iznad Mušaluka napale su Osik i protjerale neprijatelja sa Gradine i drugih kota i iz Osika na drugu stranu rijeke Like. Kako

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 18/1-6, k. 419.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ i s Vidi dok. br. 194 i 195.

⁴ Lički Osik

⁶ i ^ Vidi dok. br. 90.

* Široka Kula

⁹ Odnosi se na Drugi i Četvrti bataljon Treće NOU brigade Šeste divizije. Vidi dok. br. 90.

su naše snage od Budaka tada već bile otstupile, to neprijatelju nijesu bili naneseni onakvi gubitci kakvi su mu se mogli nanijeti.

Istoga dana neprijatelj je zauzeo Oteš i Klanac.

U toku jučerašnjeg dana neprijatelj¹⁰ je rokirao izvjestan dio snaga sa Pazariškog sektora na sektor Žitnika, probio se između M. i V. Žitnika preko rijeke Like i zauzeo jednu kotu iznad Mušaluka. Jačina neprijatelja na tom prodoru bila je jedna bojna. U isto vrijeme nadirale su jedne snage prema Budaku. Na sektoru Klanca neprijatelj nije vršio napada.

Uveče istoga dana, kada je stigla I Brigada,¹¹ bačen je bataljon iz rezerve na sektor Mušaluka, pa je izvršen napad na neprijateljsku bojnu. Bojna je prebačena na drugu stranu rijeke Like. U isto vrijeme vršen je napad i od Budaka u pravcu Gospića i neprijatelj je stjeran u žicu.

Na neprijateljskoj strani učestvovalo je 6 tenkova i više aviona koji su bombardovali naše položaje, kao i mjesta Kulu, Osik, Perušić. Od neprijateljske avijacije imali smo gubitaka.

U toku današnjeg dana neprijatelj je nadirao u pravcu Budaka, ali je odbijen i vraćen preko rijeke.

Za noćas pripremamo napad na Smiljan sa cijlem da neprijateljske snage u Pazarištu, na Otešu i u Klancu otsiječemo i uništimo. Zapo- vijest za napad Vam prilažemo.¹²

Na Klancu i Otešu neprijatelj se utvrđuje.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 130 mrtvih i nešto više od toliko ranjenih. Naši gubitci su 13 mrtvih i 26 ranjenih.

Zarobljeno je: 3 p. mitraljeza, jedan šmajser, nekoliko pušaka i nešto malo spremne. Izgubljeno je: 2 puške, 5 malih kazana, poljska kuhinja i 3 konja.

Liste gubitaka dostavit ćemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Đ.¹³ Jovanić

(M. PO¹⁴

¹⁰ Vidi dok. br. 194 i 195.

¹¹ Riječ je o dolasku Prve NOU brigade Šeste divizije na područje Gospića. Vidi dok. br. 93.

¹² Vidi dok. br. 101.

¹³ Doko

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 27 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA SMILJAN, OTEŠ I KLANAC¹

ŠTAB VI DIVIZIJE N. O. V.
HRVATSKE
Op. broj 57
27-VI-1943

Z A P O V I J E S T

Sekcija: Gospić—Senj 1:100000 jugosl. izrade

Pregled situacije 25 ov. m. oko 4 h. ujutro neprijatelj je iz Gospića napao na naše položaje Smiljan—Budak i u svom napredovanju zauzeo je Smiljan—Oteš—Klanac,² koje položaje i sada drži.

Da bi se iskoristila ova prilika: potući neprijatelja koji se izvukao iz žice,³ treba povećati paniku u redovima neprijatelja, a to ćemo učiniti likvidiranjem neprijatelja u gore navedenim mjestima.

Podaci o neprijatelju: Smiljan—Oteš—Klanac pa do Budačkog mosta: oko 2000 vojnika.⁴ Pored pješadijskog naoružanja upotrebljavaju topove, tenkove i avione.

Naše snage: VI Divizija, bez jedne brigade i jednog bataljona, pojačana sa jednim poljskim topom 75 mm i jednim brdskim topom 75 mm.

Opšti zadatak: Likvidirati i uništiti neprijatelja u gore navedenim mjestima.⁵

U cilju izvršenja prednjeg

N A R E Đ U J E M O :

1) III brigada: *Zadatak:* Da se jednim bataljonom i inženjerskom četom Divizije drži položaj od k. 663
Sastav: 4 bataljona,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1-2, k. 419.

² Vidi dok. br. 100.

³ i ⁴ Riječ je o neprijateljskim snagama koje su izišle iz Gospića. Vidi dok. br. 194, 195 i 198.

⁵ Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 6.

pojačana sa jednim bataljonom I Brigade, inženjerskom četom Divizije, jednim teš. minobacačem 81 mm, protukol. topom 37 mm i protukol. mitraljezom.

(kod Basarić Drage) pa do kote 545 (selo Ru-kavine), a sa ostala 4 bataljona da prodire od Mušaluka u pravcu Bogdanića (k. 654) i Krč-mara (k. 774), da ih zauzme i da otsiječe nepri-jateljske snage u Pazarištu od Gospića; i da postavi osiguranje prema Gospiću na koti 654 (Bogdanić) i 688 (Ljutača) u jačini jednog bataljona. Jedan bataljon držati u rezervi kod Miljače, s tim da sa svojim manjim snagama drži Rasovaču (k. 620) i Miljaču (k. 617). Sa ostala dva bataljona potiskivati i uništavati neprija-telja ka Otešu i Klanču.

Pri prodoru od Mušaluka do Bogdanića postaviti bočna osiguranja.

2) I brigada:
Sastav: 2 bataljona, jedan teš. minobacač 81 mm, jedan poljski top 75 mm i jedan brdski top 75 mm.

Zadatak: Da po otpočetoj borbi oko Bog-danića i Krčmara napadne, likvidira i uništi neprijatelja u selu Klanču i na Otešu (k. 745) i k. 722. Pored toga odredit će jednu četvu koja će se smjestiti u selo ispod kote 673, s tim da istura patrole u pravcu Butkovića: Ova četa dobivaće direktive neposredno od Štaba divizije.

Mjesto štabova:

Štab divizije za vrijeme operacija biće na koti 673. Štab I Brigade za prvo vrijeme biće u selu Kaluderovcu.

Veza:

Štab III Brigade biće sa svojim jedinicama. Štab I Brigade uspostaviće sa Štabom di-vizije telefonsku vezu. Pored telefonske veze upotrebljavati i kurire.

Štab III Brigade održavaće vezu sa Štabom divizije kuririma pravcem Miljača (k. 617) — kota 571 — Baćinac (k. 572) — kota 545 (Ru-kavine) i dalje prema koti 673.

Voditi računa o vezi između jedinica i šta-bova brigada. Po zauzeću Klanca i Oteša I Brigada uhvatiće vezu sa III Brigadom kod sela Jelića jugozapadno od Oteša.⁶

Sanitet:

Divizijsko previjalište biće u Kuli.⁷ Štabovi brigada predviđiće najpodesnije mjesto za bri-gadna previjališta. Evakuacija ranjenika I Bri-gade pravcem Perušić—Kula. Štab III Brigade,

⁶ Posljednja rečenica dopisana je mastilom.
i Široka Kula

	ako u toku dana ne bude mogao evakuisati svoje ranjenike za divizijsko previjalište, smjestit će ih na najpogodnijem mjestu i u prvi sumrak evakuisati ih za divizijsko previjalište pravcem koji bude za to najpodesniji.
Evakuacija plijena i zarobljenika:	Sav plijen i zarobljenike upućivati za Perušić. Od zarobljenika ne smije se ništa uzimati sem oružja, a sprovoditi ih svezane i sa sigurnom pratnjom.
Ishrana:	Kod I Brigade ostaje kao i do sada, a III Brigada organiziraće ishranu na terenu na kom vodi borbu.
Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci:	Znaci raspoznavanja: Tenk—Timošenko. Ugovoreni znaci: poziv: 5, odziv: 7. Vidni znaci: dizanje kape na pušci 3 puta u vis, a odgovor: dizanje kape 2 puta u vis. Ovo ponavljati češće puta. Zauzimanje pojedinih tačaka obilježavati paljenjem vatara. Pored paljenja vatre dati znak zauzimanja bacanjem i to: za Bogdanić jednu bijelu i jednu zelenu raketlu, za Krčmar dvije zelene raketle, za Klanac jednu crvenu i dvije bijele, za Oteš dvije zelene i jednu bijelu raketlu. Ove raketle baciti u pravcu Gospića sa gore navedenih tačaka.
Početak operacije:	Noću između 27 i 28 juna ov. g. u 1 h. poslije ponoći. Ovo se odnosi na III Brigadu, dok će I Brigada otpočeti sa napadom po otpočetoj borbi oko Bogdanića i Krčmara.
Napomena:	Municiju od teškog i protukolskog oruđa štediti što više, kao i pušcanu. Na poljski i brdski top ne utrošiti više od po 10 granata. Skrenuti pažnju svim jedinicama da se utvrđuju i maskiraju na svakom položaju. Davati znake sa raketlama iste boje koje bude neprijatelj davao za avijaciju i artiljeriju, bacati ih u istom pravcu u kome ih i neprijatelj baca. Organizovati po jedinicama protivavionsku odbranu. Izveštaje slati što češće, a da budu potpuni i precizni. Pošto će se situacija za vrijeme borbe

mijenjati, to prema konkretnoj situaciji donositi
brze odluke i sprovoditi ih u djelo.

Napad na neprijatelja izvoditi što većom
brzinom i energijom, kako bi se neprijatelju
nanijeli što veći gubitci.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant,

Đ.^s Jovanić

(M. P.)⁹

Dostavljeno: Štabu I korpusa na
znanje i štabovima I i III Brigade,
pratećoj i inženjerskoj četi ove
Divizije, te II brdskoj i poljskoj
bateriji I Korpusa na izvršenje.

BR. 102

ZAPOVIJEST ŠTABA TREĆE NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE
OD 27 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA SMILJAN, OTEŠ I KLANAC¹

ŠTAB III UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N. O. V. HRVATSKE
O. br. 537—1943
27. VI. 1943

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Gospić—Senj 1:100.000 jugosl. izrade)

Pregled situacije: 25 ov. mj. 4 h. ujutro neprijatelj je iz Gos-
pića napao na naše položaje Smiljan i Budak
i u svome napadanju zauzeo je Smiljan, Oteš
i Klanac,² koje položaje drži i sada. Da bi se
iskoristila ova prilika: potući neprijatelja koji
se izvukao iz žice, treba povećati paniku u
redovima neprijatelja, a to će mo učiniti likvi-
diranjem neprijatelja u gore navedenim mjestima

s Doko

» Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog
instituta pod reg. br. 1-4, k. 802.

² Vidi dok. br. 100 i 101.

Podatci o neprijatelju Smiljan—Oteš—Klanac pa do Budačkog mosta: oko 2000 vojnika. Pored pješadijskog naoružanja upotrebljavaju topove, tenkove i avione.

Naše snage: VI Divizija, bez jedne brigade i jednog bataljona, pojačana sa jednim poljskim topom 75 mm i jednim brdskim topom 75 mm.

Opšti zadatak: Likvidirati i uništiti neprijatelja u gore navedenim mjestima.

Zadatak I brigade.³ Da po otpočetoj borbi oko Bogdanića i Krčmara napadne, likvidira i uništi neprijatelja u selu Klancu i na Otešu (k. 745) i k. 722. Pored toga odrediće jednu četu, koja će se smjestiti u selo ispod k. 763 s tim da istura patrole u pravcu Butkovića. Ova četa dobivaće direktive neposredno od Štaba divizije.

Zadatak III brigade. Da sa jednim bataljonom i inžinjerskom četom drži položaj od k. 663 (Vijača), kod Basarić Drage, pa do k. 545 u selu Rukavine, a sa ostala 4 bataljona da prodire od Mušaluka u pravcu Bogdanića (k. 654) i Krčmara (k. 774), da ih zauzme i da odsiječe neprijateljske snage u Pazarištu od Gospića, da postavi osiguranje prema Gospiću na k. 654 (Bogdanić) i 688 (Ljutača) u jačini jednog bataljona. Jedan bataljon držati u rezervi kod Miljače, da sa svojim manjim snagama drži Rasovaču (k. 620) i Miljaču (k. 617), a sa ostala dva bataljona potiskivati i uništavati neprijatelja prema Otešu i Klancu. Pri prodoru od Mušaluka do Bogdanića postaviti bočna osiguranja.

U cilju izvršenja prednjeg:

N A R E Đ U J E M O :

I bataljon: Izvršiće napad na Bogdanić (k. 654), uništiti neprijatelja na istoj, sa dvije čete postaviti osiguranje na istoj prema Gospiću, a jednu četu uputiti na Ljutaču (k. 688), koja će štititi svaki prolaz neprijatelja od pravca Debelog Brda bilo prema Bogdaniću ili Bužimu.⁴

II bataljon: Biće neposredna rezerva III Bataljonu kod zauzimanja Krčmara i Vaganca i upotrebiće

³ Vidi zapovijest Štaba Šeste divizije, dok. br. 101.

⁴ Vidi dok. br. 6.

	se pri zauzimanju gdje bude najpotrebnije, a po zdužecu nastaviće gonjenje neprijatelja u pravcu Pazarišta.
III bataljon:	Izvršiće napad na mjesto Smiljan i Krčmar (k. 774) uz pomoć II Bataljona i po zauzeću istog nastaviće sa uništavanjem i gonjenjem neprijatelja u pravcu Pazarišta.
IV bataljon:	Postaviće osiguranje od k. 663 (Vijača) pa sve do k. 545 (zaselak Rukavina) sjevernom obalom rijeke Like i spriječiće svako nadiranje neprijatelja preko rijeke, od Rukavina isturaće patrolu u pravcu Došeni.
III bataljon	Likvidirati neprijatelja na Miljači (k. 617) i Rasovači (k. 620), a po zauzeću istih ostaviti manja obezbjeđenja na Rasovači i Miljači, a sa ostalim snagama kod Miljače biti brigadna rezerva.
Mjesto štabova:	Štabovi bataljona biće sa svojim jedinicama, koje će držati u rukama. Štab brigade nalaziće se sa III Bataljonom u selu Miljkovići. ⁵
Sanitet. Previjalište:	U prvo vrijeme nalaziće se kod Miljkovića sa Štabom brigade, a kasnije biće mu mjesto prema konkretnoj situaciji. Divizijsko previjalište nalaziće se u Š. Kuli.
Veza:	Veza između štabova bataljona i Štaba brigade biće kuririma. Vezi posvetiti najveću pažnju i slati što češće izvještaje da bi se imale jedinice u rukama i da bi se znalo u svakom momentu kakva je situacija kod pojedinih jedinica. III Bataljon po zauzeću Oteša uspostaviće vezu sa I Brigadom na k. 561 (selo Jelići).
Evakuacija plijena i zarobljenika:	Sav plijen i zarobljenike upućivati u Štab brigade. Od zarobljenika ne smije se ništa uzimati osim oružja i municije, a sprovoditi ih svezane sa jakom patrolom i pratnjom.
Ishrana:	Bataljoni će ishranu organizovati na terenu gdje vode borbu.
Znaci raspoznavanja:	Tenk—Timošenko. Ugovoreni znaci: poziv — 5, odziv — 7. Vidni znaci: dizanje kape na pušci 3 puta u vis, a odgovor: dizanje kape 2 puta u vis. Ovo ponavljati češće puta. Zauzi-

manje pojedinih tačaka obilježavati paljenjem vatara. Pored paljenja vatre dati znak zauzimanja bacanjem i to: za Bogdanić jednu bijelu i jednu zelenu raketlu, za Krčmar dvije zelene raketle, za Klanac jednu crvenu i dvije bijele raketle, za Oteš dvije zelene i jednu bijelu raketlu. Ove raketle bacati u pravcu Gospića sa gore navedenih tačaka.

Početak operacije: Noću između 27 i 28 juna ov. g. u 1 h. poslije ponoći. Ovo se odnosi na III Brigadu, dok će I Brigada otpočeti sa napadom po otpočetoj borbi oko Bogdanića i Krčmara.

Napomena: Skrenuti pažnju svim jedinicama da se utvrđuju i maskiraju na svakom položaju.

Davati znake sa raketlama iste boje koje bude davao i neprijatelj za avijaciju i artiljeriju, te ih bacati u istom pravcu u kojem ih baca i neprijatelj. Organizovati po jedinicama protivavionsku odbranu. Izvještaje slati što češće, a da budu potpuni i precizni. Pošto će se situacija za vrijeme borbe mijenjati, to prema konkretnoj situaciji donositi brze odluke i sprovoditi ih u djela.

Napad na neprijatelja izvoditi što većom brzinom i energijom, kako bi se neprijatelju nanijeli što veći gubitci.

Teški bacač: Pridodaje se III Bataljonu na upotrebu i upotrebljavati ga samo u slučaju potrebe.

Koncentracija bataljona: Kod crkve u Mušaluku u 20 h. 15'.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

M.⁶ Basta

Komandant,

Momčilo Novković

(M. p.y

Dostavljeno: Štabu VI Divizije na znanje
i štabovima bataljona 1 — 4,
te Štabu III Bataljona I
Brigade — na izvršenje.

* Milan

? Okrugli pečat: Štab Treće ličke udarne brigade Šeste divizije

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 27 LIPNJA
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVR-
ŠENIM AKCIJAMA OD 21 DO 26 LIPNJA*

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
Op. broj 27/943
27. VI. 1943

Desetodnevni operativni
izvještaj dostavlja

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Na dan 21. VI. 1943 naš I bataljon držao je položaj, po naređenju Unske operativne grupe, više neprijateljskog uporišta Topusko, selo Vranovina. Isti bataljon služio je kao osiguranje, dok ostale snage Unske grupe su vršile napad na Kladušu.² Istog dana ujutro neprijatelj je krenuo iz Topuskog kao pojačanje za Kladušu u jačini od dvije bojne.³ Isti je bataljon primio borbu koja je trajala 6 sati, nakon žestoke topovske vatre snage I bataljona primorane su da se povuku, gdje je neprijatelj uspio probiti za Kladušu. Gubitaka na našoj strani: dva lakše ranjena, dok je kod neprijatelja bilo dosta ranjenih i mrtvih.

Noću između 23-24. VI. 1943 naš I bataljon postavio je zasjedu na cesti između Prekope i sela Kihalac gdje je iste noći minerska grupa minirala dva mosta: jedan kod sela Prekope koji je bio dug 18 metara i jedan više sela Prekope koji je bio 8 metara dug; isti mostovi su srušeni. Ujutro rano je poslala patrola iz Gline da izvidi kako su mostovi porušeni. Patrola je bila jaka od 5 vojnika koji su išli na točkovima, naoružanje je bilo 1 šmajser, 4 karabina. Isti su zarobljeni, dočim su dvojica ostala mrtva. Zarobljeno je 3 domobrana, 3 karabina, 1 šmajser i 5 točkova. Bataljon se povukao pošto je bilo beskorisno dalje ostati na položaju, pošto je bio otkriven.

Na dan 26. VI. 1943 naš I bataljon zajedno sa četom »Matije Gubca« postavio je zasjedu na cesti između Gora i Petrinje, gdje je

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 45-5, k. 105.

² O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 62, 64 i 104.

³ Iz Topuskog prema Velikoj Kladuši nastupale su sljedeće neprijateljske snage: Druga bojna Drugog gorskog zdruza, jedna bitnica (baterija) Drugog gorskog zdruza, Trinaesta i Petnaesta satnija Jedanaeste pješačke pukovnije, jedna njemačka pionirska četa i dva tenka Petog gorskog zdruza. Vidi dok. br. 178 i 180.

ujutro u 7 sati naišlo 6 kamiona sa 28 Njemaca i dosta sprema. Nakon žestoke borbe koja je trajala 15 minuta ubijeno je 25 Njemaca, dočim je 1 živ zarobljen. Kamioni su onesposobljeni za dalju upotrebu, od tih 3 su spaljena. Od plijena je zadobiveno 16 karabina, 2 puškomitraljeza, dosta municije, 10 mina za laki bacač i dosta vojničke sprema. Gubitaka kod neprijatelja: 25 mrtvih i 1 živ uhvaćen. Gubitci na našoj strani: dva lakše ranjena i 1 mrtav.

Noću 20. VI. 1943 četa »Matije Gubca« postavila je zasjedu na cesti kod Gora gdje je morala proći patrola iz Petrinje za Gore u jačini od 20 domobrana sa 1 p. mitraljezom. Patrola je naišla na našu zasjedu, gdje je nakon kratkog plotuna zarobljeno 18 domobrana. Od plijena je zadobiveno 17 karabina, 1 p. mitraljez, 1.300 metaka i sva sprema. Nakon toga domobrani su presvučeni i pušteni svojim kućama.

Na dan 21. VI. 1943 I četa II bataljona postavila je zasjedu više ustaškog sela Struge. Na zasjedu nije naišlo ništa. Poslije toga je ista četa povratila opljačkano blago i to dva konja, 2 krave, 3 svinje, koje blago je podijeljeno narodu od kojeg je bilo opljačkano.⁴

Na dan 22. VI. 1943 I vod II čete II bataljona zajedno sa minerskom grupom prešao je preko rijeke Une na prugu koja ide Bos. Novi—Krupa, mjesto Tješnjak, gdje je minerska grupa postavila minu na prugu. Istoga dana naišao je voz sa materijalom i vojskom, mina je digla vlak, gdje je bilo dosta slupanih vagona i lokomotiva je skroz slomljena. Kod neprijatelja je bilo dosta mrtvih i ranjenih.

Na dan 17. VI. 1943 naš III bataljon izvršio je ekonomsku akciju na hrvatsko selo Taborište, gdje je povraćeno opljačkano blago.⁵ Istoga dana povraćeno je 27 komada goveda, 12 konja. U istom selu uhvaćeno je 7 ustaša krvnika koji su bili kod svojih kuća. Ustaše su predate komandi mjesta istog kotara, dočim je blago podijeljeno narodu od kojeg je opljačkano. Prilikom izvođenja te akcije do borbe nije došlo.

Na dan 19. VI. 1943 naš III bataljon izvršio je akciju na željezničku stanicu Šaš. Tom prilikom zarobljeno je 16 domobrana, 17 pušaka ruskog tipa, 3.500 metaka za iste puške, 18 bombi, 2 telefona. Na staniци zatečeno je 6 cisterni nafte. Pošto je bilo nemoguće istu naftu izvući, nafta je prolivena. Prilikom te akcije na našoj strani gubitaka nije bilo.

Na dan 24. VI. 1943 2 četa III bataljona postavila je zasjedu na cesti između Capraga i Sunje. Na zasjedu je naišao 1 luksuzni auto koji je zaustavljen. U njemu je nađeno 10 pari opanaka, dosta sanitetskog materijala, koje je oduzeto u korist partizana, nakon čega je sopstvenik automobila pušten pošto je ustanovljeno da je simpatizer naše borbe.

⁴ i ⁵ Riječ je o stoci koju su ustaše opljačkale na oslobođenoj teritoriji. Prilikom ovih akcija ona je oteta od ustaša i vraćena ranijim vlasnicima.

Ocjena štabova bataljona

I bataljon: komandant⁶ dobar, hrabar. Njegov zamjenik⁷ dobar. Komesar se popravlja⁸ njegov zamjenik⁹ dobar.

II bataljon: komandant¹⁰ dobar, njegov zamjenik¹¹ dobar. Komesar¹² dobar, njegov zamjenik¹³ se popravlja.

III bataljon: komandant¹⁴ dobar, hrabar, ali nedovoljno pismen, njegov zamjenik¹⁵ dobar i hrabar. Komesar dobar.¹⁶ njegov zamjenik¹⁷ vredan i u radu vrlo aktivan.

Štab čete »Matije Gubca«: komandir dobar, njegov zamjenik dobar. Komesar dosta slab, njegov zamjenik je vrlo dobar.

Vojno politička situacija

Vojna naobrazba kod I, II i III bataljona i čete »Matije Gubca« izvodi se u svako slobodno vrijeme i partizani dosta dobro savlađuju obuku. Politička situacija u bataljonima uglavnom zadovoljava.

Pregled vojničke obuke

Sa partizanima se izvode sve potrebne stvari iz vojničkog pravila a to je: egzercir, borbena obuka, ratna služba, nastava gađanja i nao-ružanje. Isto tako praktikuje se stvaranje udarnih grupa sa izvjesnim zadatkom, koje idu duboko u neprijateljsku pozadinu za izvršenje datog zadatka, pošto je to za odred važno.

Ishrana, odjeća i obuća

Ishrana partizana vrši se sa kazana gdje svaki bataljon ima svoju kuhinju. Živežne namirnice dobivaju se od N. O. O.¹⁸ Ishrana partizana uglavnom je dobra. U odredu za sada nema oboljevanja od tifusa, a smrtnih slučajeva uopšte nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Dušan Janarić

Komandant:

Maljković Petar

⁶ Milan Bajlović

⁷ Stanko Prečanica. Poginuo u selu Borojevci 1944 god. kao komandant bataljona.

⁸ Novak Pribičević

⁹ Milan Ratković. Poginuo u selu Bijele Vode 1943 godine.

¹⁰ Mile Dragišić

¹¹ Ostoja Begović

¹² Milan Đurić

¹³ Stjepan Sinković

¹⁴ Mićo Rodić. Poginuo nesrećnim slučajem 1944 godine.

¹⁵ Marko Štrbac

¹⁶ Ivan Rapić

¹⁷ Dragan Rula

¹⁸ Narodno oslobodilačkih odbora

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 28 LIPNJA 1943 GOD.
ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA CETINGRAD, SLUNJ I VELIKU KLADUŠU¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Op br 36 43
dne 28. VI. 1943

ŠTAB I KORPUSA²

NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE

J 2 ^ 7 5 . TM
O. broj 100
30 juni 1943

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Kratak opis borbe:

Noću 16 na 17 lipnja 1943 g. Divizija je u zajednici sa Unskom operativnom grupom izvršila glavni napad na neprijateljsku-domobransku posadu u Cetingradu i blokadu neprijateljskog garnizona V. Kladuša i Slunj.

Jačina neprijateljskih snaga u pojedinim uporištima — garnizonima, cilj našeg napada i blokade, kao i raspored snaga i sredstava za izvršenje pojedinih zadataka vide se iz naše zapovijesti Ob. br. 35 od 15. VI. 1943 g. i izmjene i dopune iste zapovijesti od 20. VI. t. g., koje prilažemo ovome izvještaju.³

Napad na Cetingrad počeo je 17. VI. t. g. u 0.30 časova. Jedinice su se kretale po utvrđenom planu i vrlo vešto, te uspjele prići neopaženo na neposrednu blizinu neprijatelja, tako da su neki dijelovi upali u spoljna neprijateljska utvrđenja uz neznatnu borbu. Zbunjenost neprijatelja brzo je iskorišćena, te je u kratko vrijeme izbačen iz svih spoljnih otpornih tačaka u centar grada gdje je zbijen u školu, crkvu i popov stan, gdje se je neprijatelj pribrao i davao žestok otpor.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/1-6, k. 419.

² Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 62, 64, 80 i 81.

U 4 časa ujutro neprijatelj je pokušao sa jurišom probiti se cestom prema Cetinu.⁴ Ova namjera osujećena je jakom vatrom uz osjetne gubitke. U 5 časova, nakon vatrene pripreme, naše jedinice krenule su na čelu sa bombaškim odjeljenjima i puškomitraljeskim grupama — na juriš. U isto vrijeme neprijatelj je krenuo na juriš, i naletio na snažnu vatru našega automatskog oruđa, koja su oruđa bila predviđena i plasirana za ovu fazu borbe. Ovdje je neprijatelj pretrpio velike gubitke, a naročito u mrtvima, pa ošamućen našom vatrom pokušao je da se ponovno vrati u polazna uporišta, no već su se naši dijelovi u istima nalazili, zauzevši ih dok ih je neprijatelj napustio. Našavši se u ovakvoj situaciji neprijatelj je u 5.30 časova kapitulirao.

111 Udarne brigada izvršila je na vrijeme blokadu Slunja. Oko 6 časova izjutra neprijateljska posada pokušala je da se probije u pravcu Cetingrada, koji je pokušaj spriječen vatrenim dejstvom istih snaga.

Brdska baterija pri napadu na Cetingrad ostala je na očekujućem položaju i nije stupala u dejstvo. pošto nije bilo potrebe za njenu intervenciju.

Po likvidaciji Cetingrada sve jedinice predviđene za napad na isti pristupile su izvršenju drugog zadatka, tj. zauzele raspored za napad na V. Kladušu. Kako ni do 20 časova nismo mogli uhvatiti vezu sa Štabom Unske operativne grupe, a sva nastojanja da se ova veza uhvat nisu pružala izgled da će se u ovome brzo uspjeti, radi toga smo, u cilju da pojedinačno i brzo tučemo neprijateljske posade, donijeli odluku da likvidiramo sa svojim snagama neprijateljsko uporište u Slunju. U duhu ove odluke izvršili su u 21 čas pokret za Slunj dva bataljona II Udarne brigade sa štabom iste, prateći bataljon i brdska baterija. Ostatak snaga II Udarne brigade ostavljen je radi blokade neprijatelja u V. Kladuši. Pored ovoga ostao je na sektoru Kladuše načelnik štaba⁵ radi hvatanja veze sa

* Vjerovatno prema Cetingradu.

⁵ Nikola Grubor

Unskom operativnom grupom i upoznavanja iste sa situacijom kod nas, a pored ovoga da u zajednici sa Štabom Unske operativne grupe pripremi sve što je potrebno za napad na V. Kladušu, po dolasku naših snaga od Slunja.

18. VI. 1943 g. u 20 časova preduzet je napad na Slunj ovako: III Udarne brigada, ojačana sa pratećim bataljonom, napadala je sa dva bataljona sa pravca Plieš—Melnica, jedan bataljon sa pravca Pop'ovac, a jedan bataljon postavljen je na osiguranje prema Rakovici.

II Udarne brigada: Jedan bataljon napadao je s pravca mosta neprijateljske predstraže, a jedan bataljon postavljen je na osiguranje prema Šturliću.

Brdska baterija potpomagala je napad od s. Cvitovića.

Borba je trajala sa manjom i većom žestinom do 2 sata, kada se je neprijatelj uspio probiti-provući u pravcu Lađevca prema Furjanu. Jedan dio prešao je preko Korane i pobjegao uz istu prema Cetingradu. Dijelovi koji su bježali prema Furjanu nabačeni su od naših snaga na Koranu, i prelazeći istu imali gubitaka. Borba je završena oko 4 časa, kada je pristupljeno kupljenju plijena.' 19. VI. 1943 g. izvršena je koncentracija jedinica koje su učestvovala kod likvidacije Slunja na sektoru oko V. Kladuše.

II Udarne brigada (dva bataljona) i Unska operativna grupa držale su blokadu V. Kladuše.

20. VI. t. g. u 20 časova otpočeo je napad na V. Kladušu, sa rasporedom snaga i sredstava kako je to predviđeno u izmjeni i dopuni naše zapovijesti Ob. br. 35 od 20 ovog mjeseca. Plan napada je sastavljen nakon što je uhvaćena veza prije toga sa Štabom Unske operativne grupe i tekao je ovako: Pod jakom artiljerijskom pripremom sa padina k. 213, gdje je plasirana cijela baterija, podilazili su dijelovi određeni za napad II Udarne brigade, koji već u 22 časa zauzimaju Gradinu i bezimenu kotu. Oko 24 časa neprijatelj je izbačen iz blizu svih spoljnih utvrda i uz velike gubitke organizuje posadu za odbranu ivice grada, po kućama i rovovima. Naši

napadni dijelovi vrše jak pritisak, odbacuju neprijatelja na izvjesnim tačkama i zauzimaju prve kuće, vršeći dalje prodor bez zastanka potiskuju neprijatelja u centar grada gdje se brani iz nekoliko kuća. U svanuće neprijatelj drži još samo školu, crkvu i hotel »Bosnu«. Iz ovih zgrada neprijatelj daje uporan otpor i uspijeva ukočiti dalji pokret dijelova koji su prodrli u grad (IV bataljon II Ud. brigade i jedna četa III bataljona iste brigade, kao i jedan bataljon Unske operativne grupe). U ovo vrijeme prebacujemo brdsku bateriju na padine k. 204, na kojem položaju su skoncentrisana i oruđa pratećeg bataljona (2 protutenkovska topa i 2 teška bacača), dok su ostali bacači postavljeni na k. 219 — Gradini. Sa svim ovim teškim oruđima preduzeto je tučenje neprijateljskih uporišta jakom neposrednom vatrom. Tučen direktnim pogodcima, neprijatelj je ušutkan i pokoleban; vidi se pretrčavanje i komešanje. Ovo stanje kod neprijatelja iskorišćavaju jedinice koje su prodrle u grad te zauzimaju crkvu i školu, i tako, neprijatelj tada još samo daje otpor iz hotela »Bosne«. Oko 14 č. dobivamo izvještaj da je neprijatelj jakim snagama⁶ odbacio naše zasjede i da se probija s pravca Vranograča—Male Kladuše prema V. Kladuši. Odmah je izdato naređenje da se jedinice povuku iz grada pod snažnom zaštitom teškog oruđa. Ovo izvlačenje uspješno je izvršeno. /// *Udarna brigada*, pritisnuta od neprijatelja jakim snagama, jednom bojnom pješadije koje su pokret potpomagali 10 tenkova, jedna haubička baterija i 6 bombardera, odbačena je sa osiguranja poslije kraće borbe i otstupila je sa dva bataljona na liniju pod Cetinograd, dok su druga dva bataljona otsječena i prešavši Glinu kod Čelapovog mosta došli su u sastav brigade kod sela Žrvnice 22 ovog mjeseca.

Ovoga dana oko 16 časova neprijateljsko pojačanje ušlo je u sastav odbrane Kladuše i produžili napad prema Cetinogradu, pravcem k. 219, put Kladuša—Cetinograd i prema Grabar-skoj. Pokret neprijatelja iz Kladuše osujećen je

⁶ Odnosi se na 721 njemački puk. Vidi dok. br. 180.

od strane II Udarne brigade sa položaja k. 213 —sela Dubrave—s. Grabarska—Miljković⁷ i k. 204.

Po prodoru neprijateljskog pojačanja, sa Štabom Unske operativne grupe i našom III Udaranom brigadom vezu nismo imali.

22. VI. t. g. oko 10 časova neprijatelj⁸ je krenuo iz V. Kladuše sa oko 2000 boraca, uz sadejstvo 9 malih tenkova, jedne baterije, cestom V. Kladuša—Cetingrad — glavninom i jakom lijevom i desnom pobočnicom koje su isturene i kretale se za oko 1 km lijevo i desno od pomenutog pravca glavnine.

Pri ovome napadu naše jedinice držale su ove položaje:

II Udarne brigade: Prvi bataljon na Buhači, II bataljon na bezimenoj koti iznad raskrsnice puteva V. Kladuša—Buhača, III bataljon na k. 213, a IV bataljon bio je u rezervi u Kurinskom Selu. Ovoj brigadi pridat je i prateći bataljon.

III Udarne brigade: IV bataljon: Žalčeva Kosa—Visoki Vrh, III bataljon: Begovo Brdo—k. 301 i 239. I bataljon od k. 239 do k. 265 i II bataljon u rezervi u selu Cetinu, s tim što je od ovoga bataljona jedna četa poslata u Slunj, da onespособi pontonski most na rijeci Korani.

Brdska baterija bila je plasirana na padinama k. 265.

Neprijatelj je uspio potisnuti naše prednje dijelove (II Udarne brigadu) i oko 14 časova ušao u Cetingrad. Dalji pokret toga dana, preduziman u pravcu Slunja, spriječen je sa drugog odbranbenog položaja kod III Udarne brigade.

23 i 24. VI. t. g. neprijatelj preduzima pokret iz Cetingrada prema Slunju u nekoliko mahova, no svaki put je odbijen.

25. VI. t. g. neprijatelj preduzima sa jačim snagama pokret prema Slunju i to: glavnom kolonom putem Cetingrad—Slunj, osiguravajući sa jačim pobočnicama desno i lijevo od puta za oko jedan kilometar. Neprijateljska desna

⁷ Miljković Selo

⁸ Vidi dok. br. 178, 179, 180. 183 i 198.

pobočnica iznenadila je osiguravajuće dijelove II Udarne brigade i izbila preko šume Repušnjaka na Dugačku Kosu. Ovaj neprijateljski pokret našao je nespremnu za borbu II Udarnu brigadu i natjerao je na povlačenje u pravcu Klokoča. Ovim manevrom neprijatelj je uspio da ugrozi lijevo krilo III Udarne brigade, na koje je neprijatelj, nakon što je odbacio II Udarnu brigadu, vršio brz i jak pritisak, te i ovu brigadu prinudio na odstupanje. U momentu pritiska ove neprijateljske pobočnice na III Udarnu brigadu hitno je ovaj Štab naredio da II Udarne brigade najvećom brzinom i sa svim svojim snagama napadne u leđa neprijateljsku pobočnicu, koji je napad potpuno uspio i brigada je sa svom snagom zašla za leđa neprijatelju probivši se kroz šumu i potpuno ga iznenadila, i kada je snažnom vatrom pritisla neprijatelja, tada je prešla u brzi napad i III Udarne brigade, te je ova neprijateljska pobočnica uz osjetne gubitke protjerana u pravcu Cetingrada, a u paničnom bježtvu ostavljala svoj materijal, među kojim i dva topa.⁹ I ovoga dana spriječen je prodor neprijatelja za Slunj.

Od ovoga dana pa sve do sada neprijatelj ne preduzima pokreta prema Slunju, a naše jedinice drže u pravcu Cetingrada sa manjim snagama osiguranja.

Svi neprijateljski pokreti redovno su praćeni njegovom avijatikom koja je bila jaka najčešće oko 6—8 aparata.

Gubici neprijatelja:

Kod Cetingrada: 60 mrtvih, od toga izvještaj broja civila koji su učestvovali u borbi i bili ranije koljači; 15 ranjenih i 160 zarobljenih.

Kod Slunja: 15 mrtvih i nepoznat broj potopljenih i ranjenih. Zarobljeno: 3 oficira, 2 vodnika i 43 domobrana.

Kod V. Kladuše: 108 mrtvih, nepoznat broj ranjenih i 35 zarobljenih.

U borbama oko Kladuše i Cetingrada nije se mogao utvrditi tačan broj, samo znamo da je neprijatelj u toku ovih borbi imao velike gubitke i da je pri svršetku svake borbe mrtve

i ranjene prevlačio kamionima i transportnim avionima. Po prikupljenim podacima od mjesta bilo je oko 150 poginulih i mnogo više ranjenih.

Dakle, neprijatelj je imao u svim ovim borbama 333 mrtva, približno ovoliko ranjenih i 243 zarobljena. Sve ovo samo od naše divizije, dok je osjetne gubitke pretrpio i od Unske operativne grupe, od koje podatke dobili nismo.¹⁰

Naši gubici: U svim ovim borbama poginulo 47. ranjenih 170 i pobjeglo 6 domobrana."

Ratni plijen: Uhvaćeno je 5 raznih topova i to: 1 brdski 75 m/m njemački, sa gumenim kotačima, neki novi model, ispravan i sa ispravnim nišanskim spravama i 12 udarnih granata; 3 protukolska topa 37 m m jugoslovenskog tipa, jedan sa ispravnim, jedan neispravnim i jedan bez nišanskih sprava; jedan njemački protukolski top kal. 28 m/m sa jednom granatom i ispravnim nišanskim spravama osim kvadrant libele.

Dvije podloge od njemačkog bacača i 1 cijev od njemačkog bacača, 1 podloga od češkog bacača, koju je neprijatelj prije oteo od Unske operativne grupe, 8 raznih teških mitraljeza, 16 raznih puškomitraljeza, 222 karabina, 6 šmajsera. 206 raznih topovskih granata, 251 mina raznih vrsta, 22.400 metaka za pješadijska oruđa, 6 raznih pištolja, 2 samara. 9 kola četverosovnih, 46 konja zaprežnih, 2 kare. 1 radio stanica i 1 telefon.

Izgubljeno i pokvareno oružje: 1 mitraljez »Breda« uništen i 1 oštećen. Izgubljen 1 šmajser, 1 p. mitraljez i 7 karabina.

Utrošak municije: Artiljerijske: od topova 75 m/m 38 komada, od topova 65 m/m 99 komada. Ukupno 137 komada.

Za bacače mina: talijanskih 27, čeških 40, i protukolskih 87 raznih.

Utrošeno 29.018 [komada] municije za sva pješadijska oruđa.

Imena koje bi trebalo pohvaliti: Imena koje bi trebalo pohvaliti nema, poimenično, dok su se kod izvjesnih faza borbe

i" Vidi dok. br. 73.

ii Vidi dok. br. 105.

i likvidiranja uporišta vidno isticale pojedine jedinice, a naročito I i II bataljon II Udarne brigade pri likvidaciji neprijateljskbg uporišta u Cetingradu.

KRITIČKI OSVRT NA OPERACIJE

I. Kod Cetingrada: III bataljon II Udarne brigade nije na vrijeme zauzeo polazni položaj za napad, pošto je mlitavo izviđao ima li neprijateljskih dijelova pred njim — pred njegovim polaznim položajima za napad — na Šancu. Upozoren sa naše strane da energičnije radi. tada je poslao patrole na Šanac i utvrdio da na njemu neprijatelja nema, pa je tek tada izašao na svoj polazni položaj, sa zakašnjenjem oko 1.30 sata.

II. Pri akciji na Slunj nije dobro organizovano sprečavanje bjegstva neprijatelja, te se isti većim dijelom provukao kroz zasjede i pobjegao. Uopšte nije bilo organizovano gonjenje neprijatelja kada je preduzeo bjegstvo.

III. Pri akciji na V. Kladušu: III bataljon II Udarne brigade nije izišao na vrijeme na svoj polazni položaj za napad, već je zalutao i izišao na pravac određen za I bataljon iste brigade i tako zadocnio oko 1 sat na svoj polazni položaj.

Sa Unskom operativnom grupom sadejstvo bilo je vrlo otežano za uspostavljanje veze, najčešće nemoguće. Unska operativna grupa nije došla na vrijeme za izvođenje početnih akcija, a niti je izvijestila o razlogu nedolaska.¹² Po prodoru neprijateljskih pojačanja u V. Kladušu izgubljena je svaka veza sa ovom grupom.

III. Udarne brigade, svojom neopreznosti, dozvolila je da je neprijatelj iznenadi na zasjedi i razbije. Ovo i pored toga što je štabu skrenuta pažnja da upućuje što dalje patrole u pravcu neprijatelja, kako bi blagovremeno otkrila približavanje istog.

Kod borbi na manevarskom zemljištu oko Kladuše i Cetingrada bila je vrlo slaba veza između jedinica; slabo izviđanje neprijatelja i zemljišta i vrlo slabo snalaženje starješina na manevarskom zemljištu. Štabovi brigada ne ulaze u opštu situaciju i zadatak divizije kada zajednički sadejstvuju, te svojim neznanjem i nehatom dovode jedan drugog u tešku situaciju. (Slučaj sa III Udarne brigadom — njen propust neprijatelja ka V. Kladuši i sa II Udarne brigadom koja je dopustila da je slabiji neprijatelj odbaci i pojavi se u bok III Udarne brigade.)

Kod starješina i boraca nakon uspjeha, a naročito kad neprijatelj odstupa, pojavljuje se pretjerana hrabrost, a obratno kada se pretrpi i najmanji neuspjeh. Ova jedna i druga negativna strana najviše

prouzrokuju gubitke kod boraca. Ovim se najjasnije ispoljava vojnička neobučenost. Kod svih starješina — pješadijskih pokazala se velika neumješnost pri upotrebi teških oruđa koja im se pridaju (topova i bacača), te ih često drže u rezervi, što je skroz pogrešno.

Primjećeno je dosta veliko nepovjerenje jedne jedinice u drugu, što je prouzrokovalo dosta često da izvjesna jedinica napusti svoj položaj bojeći se da je neprijatelj ne izmaneuvre sa pravca susjedne jedinice.

Primjećeno je da za vrijeme operacije ima i suviše veliki broj vojnika oko štabova, komore i oko izvlačenja mrtvih i ranjenih. Ima slučajeva gdje po 3 — 4 vojnika iznose jednog ranjenog i nose ga toliko u pozadinu, da toga dana ne učestvuju u borbi. Za kurire i patrole upotrebljavaju se većinom koji se sami nametnu, a to su obično između najplašljivijih. pa i ovi doprinose tegobe oko održavanja veze.

Štabovi brigada i bataljona nestručno izabiraju svoje komandno mjesto — osmatračnice pa zbog toga ne mogu pratiti razvoj borbe i uspješno uticati na istu. Često izaberu takova komandna mjesta, da su suviše daleko od svojih jedinica, a kada im se na to skrene pažnja, tada idu u drugu krajnost i pomijećaju se u streljački stroj, pa čak i ispred njega.

Svi štabovi općenito slabo se orijentišu na manevarskom zemljištu; sporo cijene situaciju i slabo se u istu uživljavaju. Zbog ovoga borba na manevarskom zemljištu, a naročito pošumljenu, sa drskim i odvažnim neprijateljem vrlo je teška i stalno se dešavaju iznenađenja.

Osiguranja pri napadu na Kladušu postavljena su preblizo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.¹³ Šumonja

Komandant:

otsutan

(M. P.)i4

Prilog: *Liste gubitaka.*

¹³ Miloš

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

PREGLED GUBITAKA JEDINICA OSME DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 28 LIPNJA 1943 GODINE¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE

HRVATSKE
Op. br. 36
Dne 28-VI-1943 g.

30. 6. 43³

PREGLED GUBITAKA²

VIII Divizije od 17. VI. do 25. VI. 1943

Jedinica	Poginulo					Ranjeno					Nestalo				
	Komandanata	Komandira	Politkomesara	Boraca	Svega	Komandanata	Komandira	Politkomesara	Boraca	Svega	Komandanata	Komandira	Politkomesara	Boraca	Svega
II Udarne brigada	—	—	—	32	32	—	1	4	107	112	—	—	—	—	—
III Udarne brigada	—	—	—	15	15	—	2	—	54	56	—	—	—	6	6
Prateći bataljon	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—
Ukupno				47	47		3	4	163	170	—	—	—	6	6

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M. P.)⁵
M.⁴ Šumonja

Komandant:
otsutan.

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/1-1, k. 420.

² Ove gubitke Divizija je pretpjela u borbama za oslobođenje Cetingrada, Slunja i Velike Kladuše. Vidi dok. br. 104.

³ Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

⁴ Miloš

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREDBA ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 29 LIPNJA 1943 GOD. O POHVALI DRUGE NOU BRIGADE
OSME DIVIZIJE ZA POKAZANO JUNAŠTVO I UPORNOST
U BORBI ZA OSLOBOĐENJE CETINGRADA¹

N A R E D B A B R . 13

Štaba I Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske za 29 juni 43

I. Naredbom Glavnoga štaba Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske broj 16 od 27-VI-43 god. Unska grupa kao jedinica ulazi u sastav I Korpusa NOV Hrvatske.

II. Za junaštvo i upornost koje su pokazali borci i komandni kadar II Udarne brigade VIII Divizije prilikom oslobodjenja Cetin-grada,² odbivši tri uzastopna neprijateljska juriša i skršivši njegov otpor, Stab 1 Korpusa pohvaljuje sve borce i rukovodioce junačke II Udarne brigade i stavlja ih za primjer upornosti, prodornosti i požrtvovanja pri uništavanju neprijatelja našega naroda svim jedinicama Korpusa.

III. Na predlog Štaba VI Divizije za politkomesara II Udarne brigade imenuje se drug Damjanović Branko, dosadanji v. d. komesara iste Brigade.

IV. Na predlog Štaba VI Divizije za zamjenika politkomesara III Udarne brigade imenuje se Čujić Dane, dosadanji zamjenik politkomesara III Bataljona II Udarne brigade.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.3 Holjevac v. r.

Komandant
I.⁴ Gošnjak v. r.

(M. P.)5

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14-7, k. 800.

² Vidi dok. br. 62, 64, 88 i 104.
Većeslav

⁴ Ivan

s Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ŠTAB PRVE UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
SL.
12. VII. 1943 god.

ŠTABU I—IV BATALJONA I KOMANDI ČETE ZA VEZU

Dostavlja Vam se gornja naredba da se pročita pred vašim strojem, ista da se obradi i striktno pridržava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komesara

Komandant

Radaković

(M. P.)

BR. 107

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 29 LIPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O PROMJENI NAZIVA ŠESNAESTE NO BRIGADE¹

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. broj: Službeno
Dana 29 juna 1943 u 20,30 sati.

ŠTABOVIMA XII I X DIVIZIJE
ŠTABOVIMA ODREDA — SVIMA
KOMANDAMA PODRUČJA — SVIMA

Naređenjem Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, XVI N. O. Brigada XII Divizije II Korpusa od sada nosi naziv: Zagrebačka omladinska brigada »Joža Vlahović«.

Sva službena pošta, koja se bude upućivala na pomenutu brigadu, ima da se adresira na gore naznačeni naziv.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 881.

Štab XVI Brigade treba da povuče u svoju jedinicu sve borce omladince Zagrepčane iz drugih jedinica XII Divizije, osim rukovodilaca.

Štab XVI Brigade ima pravo da mobiliše Hrvate sa sektora II Operativne zone za svoju jedinicu.

Ukoliko za svoju popunu sa borcima Zagrepčanima ne bude potreban broj zadovoljio, Štab XVI Brigade može u svoju jedinicu uzimati iz drugih brigada XII Divizije sve borce Hrvate i koji nisu Zagrepčani.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

(M. P.)²

Komandant:

Petar Drapšin

BR. 108

NAREDBA ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 29 LIPNJA 1943 GOD. O FORMIRANJU DILJSKOG, PO-
ŽEŠKOG, DARUVARSKOG I BILOGORSKOG NOP ODREDA¹

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 85/1943
Dana 29 juna 1943.

N A R E D B A BR. 5

Odlukom ovoga Štaba, formiraju se novi Narodno-Oslobodilački partizanski odredi i to:

1. — Diljski partizanski odred²
2. — Požeški partizanski odred³

² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/1, k. 894 A.

² Diljski NOP odred formiran je krajem lipnja 1943 god. kod sela Borojevaca kotar Đakovo, od Diljskog bataljona i novopridošlog ljudstva. Brigade i ustanove Drugog korpusa uputile su 20 drugova na rukovodeće dužnosti u odred.

³ Požeški NOP odred formiran je 26 lipnja 1943 god. na Papuku kod sela Vrhovci. Brojno stanje odreda bilo je tada 19 ljudi. Poslije 20 dana odred je narastao na 80 ljudi, pa su formirana dva bataljona svaki po dvije čete od 20 ljudi.

3. — Daruvarski partizanski odred⁴

4. — Bilogorski partizanski odred⁵.

Dosadanji I (Psunjski) Partizanski odred III Operativne zone dobiva naziv »Posavski partizanski odred«.

Dosadanji II (Papučko-krndijski) Partizanski odred III Operativne zone dobiva naziv »Podravski partizanski odred«.

Dosadanji III (Sremski) Odred III Operativne zone dobiva naziv »Fruškogorski partizanski odred«.

Za komandanta i politkomesara Diljskog partizanskog odreda postavljaju se drugovi:

1. — Ivan Jergović-Priša, komandant,
2. — Stjepan Domankušić-Omega, politkomesar.

Za komandanta i politkomesara Požeškog partizanskog odreda postavljaju se drugovi:

1. — Branko Vuković, komandant
2. — Matija Rajdel, politkomesar.⁶

Za komandanta i politkomesara Daruvarskog partizanskog odreda postavljaju se drugovi:

1. — Milaković Jovan-Radovan, komandant
2. — Marko Nikolić zv. Mina za politkomesara.

Za komandanta i politkomesara Bilogorskog odreda postavljaju se drugovi:

1. — Đuro Milosavljević, komandant
2. — Zečić Petar, politkomesar.

Za komandanta Podravskog odreda i politkomesara postavljaju se drugovi:

1. — Savo Miljanović, komandant
2. — Bulović Mirko-Zet, politkomesar.

Za komandanta i politkomesara Posavskog odreda postavljaju se drugovi:

1. — Petković Andrija-Ljuti, komandant
2. — Balenović Duka, politkomesar

⁴ Daruvarski NOP odred formiran je početkom srpnja 1943 god. na brdu Skupiduša kod Gornjih Baraka. U sastav odreda ušle su slijedeće jedinice: Daruvarski bataljon jačine 65 boraca, grupa Miće Kovačevića »Mosura« i Gavre Lončarevića »Boksera« oko 40 boraca i grupe boraca koju je u sastav odreda uputio Štab Drugog korpusa. Prilikom formiranja brojno stanje odreda bilo je oko 150 ljudi.

⁵ Bilogorski NOP odred formiranje krajem lipnja 1943 god. u selu Gakovu od Terenske (bilogorske) čete i novomobilisanog ljudstva.

⁶ Poginuo u selu Bišupci 1944 god. kao politički komesar Požeškog NOP odreda.

Komandanti i politkomesari gore spomenutih odreda neka popune upražnjena mesta u svojim štabovima iz raspoloživog ljudstva iz svojih jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M. P.)⁷

Komandant:
Petar Drapšin v. r.

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 115/194-3.
Dana 4 jula 1943.

Štabu XII Udarne brigade NOVH
Štabu Zagreb omi. brigade »Jože Vlahovića«
Štabu XVIII brigade NOVH

Dostavlja vam se gornja naredba br. 5 Štaba II Korpusa NOV i PO Hrvatske na znanje.

S. F. — S. N.!

Šef kane.

BR. 109

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 29 LIPNJA 1943
GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA KOD CETINGRADA¹

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII
DIVIZIJE
29. VI. 1943 god.

Dostavlja se operativni
izvještaj od 24. VI. 1943
godine

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Dana 24. VI. 1943 godine, prema naređenju štaba VIII Divizije 1 Korpusa Hrvatske, naša brigada bila je razmještena i to: naš IV bataljon bio je na položaju iznad Gline, u toku noći nalazio se na Vujanović kosi i na tom položaju pogrešno ostao i preko dana.

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod. reg. br. 31/2, k. 831

I bataljon i III bataljon nalazili su se na odmoru u Klokoču, 11 bataljon bio je na odmoru u selu Kusaja a po danu na položaju Glavici i na cesti prema Širokoj Rijeci.

Četa za vezu, inženjerska četa i Štab brigade u Klokoču.

24. VI. o. g. jače neprijateljske snage krenule su iz Cetingrada, jedan dio snaga u zajednici sa motorizacijom i artilerijom krenuo je cestom Cetingrad — Slunj.² Jedna neprijateljska kolona krenula je prema Polojskoj Varoši pa dalje prema groblju na Dugačkoj Kosi. Jedne snage izašle su na Šanac gdje su postavile artileriju. Jedna kolona izašla je ispod Repušnjaka sa dva topa i tri bacača, posjela položaj na ivici Repušnjaka, a iznad Ruševice, sa pravcem dejstva u Dugačku Kosu. Jedna neprijateljska kolona krenula je iz Cetingrada preko Šanca kroz šumu Repušnjak i izbili su kod Ripča, a desna pobočnica u Dalmatinsku Varoš u blizini Madžareva mosta.

Ove prve neprijateljske snage izbile su prema položaju našeg IV bataljona na blisko odstojanje oko 10 časova, ovo zato što ovaj bataljon nije imao patrole izvidnice. IV bataljon držao je položaj na Vujanović kosi mjesto na Dugačkoj Kosi kod groblja, što je neprijatelju omogućilo još brže napredovanje, jer je ostao izvjestan prostor između III i naše Brigade nezatvoren. IV bataljon kad je vidio da neprijatelj ulazi u Dugačku Kosu otvorio je vatru sa položaja koji je držao kako bi spriječio neprijatelju obilaženja na III Brigadu. Neprijatelj se na ovo nije osvrtao nego je produžio napredovanje kroz Dugačku Kosu, a izdvojio jedne snage, oko dvije satnije, koje su počele podilaziti na položaj IV bataljona. Neprijatelj je imao pripremljenu jaku artileriju; čim je naš bataljon otvorio vatru, artilerija je počela dejstvovati baš po položaju naših strijelaca. Od prvih artilerijskih plotuna imao je bataljon dosta velike gubitke, a neprijateljska pješadija brzo se podvlačila pod zaštitom svoje artilerije. IV bataljon poslije kraće borbe počeo se povlačiti preko Gline za Klokoč, ponesavši sa sobom oko 11 ranjenih drugova. Ovaj bataljon izvjestio je Štab brigade da neprijatelj nastupa, ali je izvještaj dosta kasno stigao, te nismo mogli ni jedan bataljon baciti na položaje i potpomoći ovaj bataljon. Jer kada je naš I bataljon pokušao prelaziti Glinu, već je neprijatelj zauzeo položaje iznad Gline i tukao prolaze.

Zato smo donijeli odluku da I bataljon zauzme položaj s ove strane Gline, a III bataljon da bude u rezervi ispod Gradine, II bataljon držao je položaj iznad Madžareva mosta i nakoti 249 i 216. Dok IV bataljon tog momenta nismo imali u rasporedu zbog toga što je odstupio sa položaja i pretrpio gubitke.

Neprijatelj prolazeći kroz Dugačku i Vujanović kosu otišao je prema Begovu Brdu, a slabije snage ostavio prema nama kao zaštitnicu. Oko 11 sati naređeno je 1 bataljonu da pređe Glinu i da zalazi

bočno neprijatelju; ovaj bataljon se kretao sporo, te je izgubio prilično vremena do prelaza na Glinu, zato smo promijenili odluku i naredili da krenu jednovremeno II i III bataljon preko Gline i da neprijatelja napadamo u desni bok. Oko 13 časova sva tri bataljona prešla su Glinu, a neprijateljska zaštitnica vidivši naše veće snage odstupila je bez borbe u pravcu Begova Brda. Cijelo vrijeme ovog našeg nastupanja neprijatelj tuče jakom vatrom iz topova i bacača. U našem napredovanju priključio se i naš IV bataljon koji je krenuo prema naređenju Štaba divizije. Tako smo nastavili napredovanje sa sva Četiri bataljona i to: II bataljon lijevom padinom Dugačke Kose, I bataljon preko groblja pa brijegom Dugačke Kose, III i IV bataljon preko Vujanović kose pa preko desne padine Dugačke Kose. Svi bataljoni kretali su se u jednoj liniji i u dosta gustom streljačkom stroju. Jedinice nisu nastupale baš u redu zbog same šume i zbog toga što se jako brzo napredovalo, težeći da se neprijatelj uhvati.—

Neprijatelj koji je držao kotu 265 na Dugačkoj Kosi i južnu ivicu Dugačke Kose pustio je naše jedinice na odstojanje od 50 metara i otvorio jaku vatru na naše borce. Na ovom položaju je bila ukopana i neprijateljska artilerija, a neprijatelj se sastojao od Njemaca i Pavelićevih vojnika.³ Prva vatra neprijatelja malo je zbunila na jednom dijelu naš streljački stroj, ali se je odmah stanje popravilo i krenulo se je naprijed. Neprijatelj vidivši naše jače snage u trku je pobjegao dolje prema Crkvištu, ostavivši iza sebe oružje. Čim su naši borci izašli na ovaj položaj, neprijateljska artilerija sa Begova Brda, iz Cetingrada, sa Šanca i ispod Repušnjaka skoncentrisala je vatru svu na ovaj položaj, te je onemogućila nama daljnje napredovanje. Naši borci na brzinu pokupili su nešto plijena i povukli se nazad u šumu Dugačke Kose. Neprijatelj na koga smo mi naletili bio je zbunjen i razbijen, ali neprijatelj sa Begova Brda, Crkvišta i ispod Repušnjaka štitio je njihovo povlačenje i primio ozbiljno borbu kako bi zaštitio snage koje bježe.—

Sa ovog položaja većina boraca uzela je nešto plijena i odnijela nazad prema Glini, tako da su nam neke jedinice momentalno bile rasute i nesposobne da stupimo u borbu s njima. II bataljon bio je kompletan i dobio je zadatak da posjedne lijevu ivicu Dugačke Kose, groblje, te dalje prema Dalmatinskoj Varoši, tako da nam štiti lijevo krilo. I bataljonu izdali smo naređenje da prođe ponovo kroz Dugačku Kosu i izađe do lijevog krila III Udarne brigade koje je držalo desnu stranu Dugačke Kose. U međuvremenu neprijatelj je ponovio napad i dok je naš I bataljon pošao kroz šumu, već bataljon III Brigade koji je držao položaj odstupio je i neprijatelj je izašao na nadvišavajuću kotu i onemogućio našoj jedinici da izađe ponovno na tu kotu; taj isti neprijatelj ponovno nam je iz patrole jednog druga ubio i jednog ranio. Do noći ostali smo držati položaj: lijevu stranu Dugačke Kose i Vujanović kosu iznad Žravnice gdje se bio povukao bataljon III Brigade. Jednu

3 Vidi dok. br. 178, 179, 180, 183 i 198.

četu iz I bataljona ponovno smo oko 19 časova poslali u šumu Dugačke Kose, da prođe gore i da izvidi neprijatelja. Ista je ustanovila da se neprijatelj ponovno povukao i da drži samo Crkvište i Šanac. Pretražili su teren i nisu plijena ništa našli, jedino našeg jednog mrtvog druga.

Oko 20 časova dobili smo naređenje da bataljone povučemo na odmor u Klokoč. Kusaju. Brusovaču i Prisjeku.—

Neprijateljski gubitci toga dana nisu nam poznati.—

Naši gubitci: 3 mrtva i 25 ranjenih.—

Plijen: 1 brdski top 75 m/m. 1 teški bacač sa minama i druge razne spremne.—

Utrošeno je 5.768 metaka — na sva oružja.—

Nedostatci ove operacije su to što je neprijatelj iznenadio naš IV bataljon i time znenadio cijelu Brigadu, da nije mogla stići posjesti položaje s one strane Gline, i to što je ostalo otvoreno lijevo krilo III Udarne brigade. Također i to što se je moglo ranije preći u protivnapad. koji je kasnije uspio.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar:

Komandant: